HORIA SIMA

ÎN FAȚA ISTORIEI

EDITURA DOSOFTEI
1999

HORIA SIMA ÎN FAȚA ISTORIEI

STUDII ȘI DOCUMENTE

Editor: Stela Cheptea

BUCUREȘTI
EDITURA JONAUR
1999

Colecția

ROMÂNII ÎN ISTORIA UNIVERSALĂ
THE ROMANIANS IN WORLD HISTORY

VOL. 76

Coordonator: Gh. Buzatu

MODEST OMAGIU
DOMNULUI

Inginer Aurică IONESCU,

Un aprig luptător
pentru
DREPT, DREPTATE și ADEVĂR

Alte lucrări în colecţia

ROMÂNII ÎN ISTORIA UNIVERSALĂ

* Colectiv, *"Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu (mai, 1938)*, 1994 (vol. 25)

* Colectiv, *Radiografia dreptei româneşti (1927-1941)*, 1996 (vol. 32)

* Faust Brădescu, *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, 1996 (vol. 35)

* Horia Sima, *Mişcarea Legionară şi Monarhia*, 1997 (vol. 41)

* Colectiv, *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, I-II, 1998-1999 (vols. 57, 63)

Precuvântare

***Istoria şi istoriografia Mişcării Legionare** sunt, deja, extrem de bogate şi de cunoscute, în România şi în întreaga lume, graţie îndeosebi rolului jucat de Legiune pe scena politică a Bucureştilor în anii '20-'40 şi, de asemenea, datorită marilor spirite care s-au înrolat în Mişcare în perioada respectivă - Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran şi atâţia alţii. Până în prezent au fost studiate şi valorificate majoritatea aspectelor privind trecutul Gărzii de Fier şi doctrina legionară. S-au publicat, de asemenea, numeroase volume de documente, bibliografii şi, mai cu seamă, lucrări memorialistice, acestea din urmă extrem de numeroase şi de o calitate variată.*

Cu toate acestea, unele probleme ale istoriei legionare au fost şi au rămas în umbră. Între acestea, indiscutabil, pe un loc de seamă se află şi acelea pe care prezentul volum îşi propune să le abordeze: A fost sau nu, mai cu seamă în perioada 1938-1940, Horia Sima, fostul Comandant al Mişcării Legionare dintre 1940 şi 1993,

*colaborator al faimosului Serviciu Secret Român condus de Mihail Moruzov? Succesele și acțiunile lui Horia Sima în epocă se explică cumva prin faptul respectiv? A fost vinovat, în vreun fel, Horia Sima de moartea lui Corneliu Zelea Codreanu, fondatorul, inegalabilul și, deocamdată, unicul **Căpitan al Mișcării Legionare**? Altfel spus, ce anume a fost mai întâi Horia Sima: **lider politic ori spion, legionar ori, dimpotrivă, trădător al Mișcării fondate la 24 iunie 1927 de Căpitan**?*

*Acestor probleme, și altora la fel de numeroase și de dificile, încearcă să le răspundă studiile și documentele reunite în acest volum, intitulat, nu întâmplător, **<<Horia Sima în fața istoriei>>**. După cum cititorul se va convinge, cu ușurință,studiile în discuție aparțin în principal unor istorici profesioniști. Să sperăm că demonstrațiile și răspunsurile lor, și nu numai ale lor, vor fi mai mult decât convingătoare!*

Editorul exprimă, și pe această cale, mulțumiri colegilor Sorin Damean, Silviu B. Moldovan *și* Cristian Sandache *pentru sprijinul acordat în procesarea unor capitole ale prezentului volum.*

1 ianuarie 1999

GH. BUZATU, C. CIUCANU, CRISTIAN SANDACHE:

C. Z. CODREANU ȘI HORIA SIMA

C. Z. CODREANU[1]

Fondatorul și patronul de fapt și spiritual al "Legiunii Arhanghelul Mihail", proclamat, tocmai de aceea, **Căpitan** al organizației. Își trage obârșia dintr-o familie de răzeși moldoveni, din satul Ideşti (ținutul Storojineț, nordul Bucovinei). Bunicul său a fost pădurar (Codreanu), iar tatăl, Ion Zelea Codreanu, trece în 1898 din Bucovina ocupată de imperiul dualist austro-ungar în Vechiul Regat, devenind, la Huși, profesor de limba germană la liceul din localitate, unde, în 1902, se căsătorește cu Elisa Brauner, romancă ortodoxă, cu vagi strămoși germani. Școala primară o face la Iași și la Huși, Liceul Militar la Mănăstirea Dealul (1912-1926) și participă ca voluntar, alături de tatăl său, cu Regimentul 25 Infanterie Vaslui, la marele război al unității naționale (operațiunile de pe Valea Oituzului). La 1 septembrie 1917 își reia studiile, de data aceasta la Școala Militară din Botoșani, iar clasele VII-VIII le efectuează la Huși. Din toamna anului 1919 este student al Facultății de Drept a Universității din Iași. Tot atunci, intră în formațiunea anticomunistă "Garda Conștiinței Naționale" a lui C. Pancu, participă la acțiunile acestuia, după cum se avântă și în mișcarea studențească, fiind ales președinte al Societății Studenților în Drept din Iași (1921). Prin acțiunile sale și ale colegilor săi se realizează, în mai 1922, "Asociația Studenților Creștini", în locul Centrului Studențesc din Iași. După trecerea examenelor de licență în drept la 22 iunie 1922, în toamnă pleacă în Germania pentru continuarea studiilor. În țară survin între timp manifestațiile studențești din decembrie 1922 care au culminat, la 10 ale lunii respective, cu congresul de la București, unde s-a fixat un program în zece puncte având la bază *numerus clausus*, pentru atingerea căruia studenții

[1] Apud Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei românești (1927-1941)*. Bucuresti, Editura FFPress, 1996, pp. 83-90.

declară grevă generală. În amintirile sale asupra perioadei, reunite în volumul *Pentru legionari*, CZC va consemna că 10 decembrie 1922 a marcat ziua "declarării războiului sfânt". În context, el se decide să revină în țară. Ia parte activă la organizarea unei mari adunări la Iași, la 4 martie 1923, când s-a creat, într-o atmosferă de entuziasm, "Liga Apărării Național-Creștine", al cărei președinte a fost proclamat profesorul A. C. Cuza. La sfârșitul aceleiași luni, o dată cu adoptarea și promulgarea Constituției României Mari, CZC organizează noi manifestații la Iași, fapt pentru care a fost arestat pentru prima dată. În octombrie 1923, tot la Iași, CZC și Ion I. Moța, Corneliu Georgescu, A. Vernichescu, Leonida Bendac, Radu Mironovici și Tudose Popescu au hotărât "pedepsirea" politicienilor vinovați de "trădarea" intereselor neamului românesc prin adoptarea Constituției din martie același an, iar aceasta, chipurile, în folosul evreilor. Acesta a fost faimosul "complot studențesc", care aduce participanților o nouă perioadă de recluziune, la Văcărești. Procesul, desfășurat în martie viitor, se termină cu achitarea "complotiștilor". Între timp, la Iași, survin puternice conflicte între studenții naționaliști și C. Manciu, prefectul poliției locale și agent provocator al Siguranței și al unor cercuri și interese obscure. Revenirea lui CZC la Iași a fost de natură să ascută divergențele, mai ales că studenții inaugurează prima tabără de muncă, la Ungheni, pentru confecționarea de cărămizi necesare ridicării unui cămin la Râpa Galbenă. Studenții, în frunte cu CZC, sunt arestați și maltratați de poliție. La 25 octombrie 1924, în "ziua fatală", cum o denumește în amintiri, CZC îl împușcă pe C. Manciu în localul Judecătoriei din Iași. Este imediat arestat și întemnițat în lanțuri la Galata, iar în ziua următoare veni rândul "Văcăreștenilor" Ion I. Moța, Ilie Gârneață, Tudose Popescu, Radu Mironovici și, de asemenea, al profesorului Ion Zelea Codreanu, cu toții încarcerați tot la Galata. Pregătirile pentru proces (stabilit inițial la Iași, mutat apoi la Focșani și, finalmente, la Turnu Severin) au coincis cu manifestații în centrele studențești. Verdictul de achitare, pronunțat la 26 mai 1925 de Curtea cu Juri a fost primit cu entuziasm de opinia publică, îndeosebi în centrele universitare. CZC, după ce se căsătorește cu Elena Ilinoiu la Focșani, revine la Iași, unde se continuă construcția căminului studențesc de la Râpa Galbenă. În septembrie 1925, CZC și soția, urmați după două săptămâni de Ion I. Moța, pleacă în Franța, la Grenoble, pentru desăvârșirea studiilor - CZC pentru un doctorat în economie, iar Moța pentru licență. Stagiul în străinătate este adesea întrerupt de revenirile în țară, soldate cu implicarea profundă în bătăliile politice - alegerile parlamentare generale din 1926, desprinderea de gruparea profesorului A. C. Cuza etc. În luna mai 1927, CZC părăsește definitiv Grenoble și, abia revenit la Iași, înființează, împreună cu cîțiva "Văcăreșteni" (Ion I. Moța, Ilie Gârneață, Corneliu Georgescu și Radu Mironovici), în seara zilei de **24 iunie, LEGIUNEA ARHANGHELUL MIHAIL**. La 1 august 1927, apare publicația bilunară "Pământul Strămoșesc", organ al Legiunii. După trei ani, în iunie 1930, din inițiativa lui CZC s-a constituit **GARDA DE FIER**, ca *organizație politică* a Legiunii în lupta anticomunistă și pentru organizarea societății românești potrivit ideologiei legionare. La 31 august 1931, în cursul alegerilor parțiale din județul Neamț, CZC este ales pentru prima dată în Parlament, iar, după un an, la alegerile parlamentare generale din 17 iulie 1932, el triumfă alături de alți patru legionari. În anii 1931-1933, Garda de Fier a fost dizolvată în trei rânduri, astfel că, în 1935, CZC, proclamat în răstimp și recunoscut unanim drept **Căpitanul** Mișcării Legionare, decide înființarea **PARTIDULUI "TOTUL PENTRU ȚARĂ"**, a cărui președinție a fost încredințată generalului Gh. Cantacuzino-Grănicerul. Anii 1935-1937 au coincis cu extinderea ML în țară, momentul de vârf fiind ilustrat de triumful în alegerile parlamentare generale de la **20 decembrie 1937**, când gruparea politică legionară, obținând 478 368 voturi (după unele informații, cifrele au fost diminuate, în realitate succesul fiind cu mult mai important), s-a plasat **pe locul al treilea** între partidele importante din România, imediat după P. N. L. și P. N. Ț. Ulterior instalării dictaturii Regelui Carol al II-lea, la 10 februarie 1938, CZC a fost arestat, în aprilie același an, înscenându-i-se succesiv două procese, în aprilie și, apoi, în mai 1938. A fost condamnat, la 27 mai 1938, la 10 ani muncă silnică, 6 ani degradare civică, 5 000 lei amendă și 2 000 lei cheltuieli de judecată. CZC a fost închis inițial la Jilava, apoi la Doftana și, finalmente, la închisoarea din R. Sărat, de unde a fost scos, în noaptea de 29-30 noiembrie 1938, împreună cu încă 13 camarazi - *Nicadorii* și *Decemvirii* -, pentru a fi transportați la Jilava. Pe drum, în dreptul pădurii Tâncăbești, toți cei 14 deținuți politici au avut aceeași soartă: au fost ștrangulați de către polițiștii instruiți și plătiți anume "din înalt ordin", care pornise, în fond, prin Armand Călinescu, de la însuși Regele Carol al II-lea și se difuzase prin membrii camarilei și ai guvernului său. Crima a provocat puternice emoții în țară și a avut implicații externe, mai cu seamă pe planul raporturilor cu Germania lui Adolf Hitler. Nu mai vorbim de faptul că, pe planul politicii interne, oribila crimă politică imperfectă și inutilă a avut grave consecințe, căci, în loc de-a se solda cu rezultatul scontat (de către Suveran și oamenii săi), în mod practic a dezbinat țara, surprinsă ca atare de anul fatidic 1940. Mai ales că, între timp, crima din **noaptea Sfântului Andrei** a fost succedată de altele, de-o parte și de alta. În

ceea ce-l privește pe CZC, la 27 noiembrie 1940, așadar în plină guvernare legionaro-antonesciană, "procesul" său din 1938 avea să fie **revizuit, iar sentința de condamnare - anulată.**

1 - Scrieri:

- *Scrisori studențești din închisoare: 9 octombrie 1923-30 martie 1924*, Iași, 1925.

- *Discursul la Mesaj*, în *Dezbaterile Adunării Deputaților*, 3 decembrie 1931.

- *Declarația la Mesaj*, în noiembrie 1933, pp. 107-112.

- *Circulări. (Scrisori, sfaturi, gânduri)*, București, 1933 (mai multe ediții ulterioare).

- *Circulările Căpitanului, 1934-1937*, București, 1937.

- *Circulări și manifeste*, București, 1936, 1941 [mai multe ediții ulterioare, în exil și în limbile română și străină: ed. a III-a, Madrid, 1951; ed. a IV-a, Salzburg, 1951; ed. a V-a, München, Editura Ion Mării, 1981(Col. "Europa"); *Circolari e Manifesti*, Roma, 1981].

- *Cărticica șefului de cuib*, București, 1933 [cu numeroase ediții ulterioare, în țară și în exil, în românește și în italiană: Iași, 1940; Salzburg, 1952 (Col. "Omul nou", 11), München, 1971 (Col. "Omul nou", 41); München, 1987 (Col. "Europa"); Miami Beach, 1991 (Col. "Omul nou", 49); *Il Capó di Cuib*, Padova, 1974 și 1981; *Manual del Jefe*, Barcelona, 1984; *Legion: The Nest Leader's Manual*, Rising Press].

- *Însemnări de la Jilava*, Rostock, 1942, tipărită de membrii Grupului Grigore Pihu [cu numeroase ediții ulterioare, în țară și în exil: Linz, 1951, cu prefață de Horia Sima (Col. "Omul nou", 4); München, 1968 (Col. "Omul nou", 35); München, 1994 (Col. "Europa"), cu anexe (inclusiv declarația jandarmului Sârbu, din noiembrie 1940, în fața Curții de Casație din București, despre asasinarea lui CZC (pp. 69-71); ed. a V-a, îngrijită de Radu- Dan Vlad, București, Editura Majadahonda, 1995, cu postafață și anexe de editor; în Duiliu Sfințescu și colab., eds., *Corneliu Zelea Codreanu. 1899-1938*, ed. a III-a citată, pp. 141-175; în "Formula AS", București, an. II/1992; în Kurt Treptow, Gh. Buzatu, eds., *"Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu*, ed. citată, fragmente din *Jurnal* 1938. În limbi străine: *Mussolini e Codreanu*, Palermo, 1942; *Diario del carcere*, Padova, 1970 și 1982; *Diario de Jilava*, ed. N. Roșca, Barcelona, 1952; *Diario de la cárcel*, Buenos Aires, 1974; *Aufzeichnungen im Kerker*, München, 1984 (Col. "Europa"); *Journal de prison*, introducere și traducere de Faust Brădescu, cuvânt înainte de Horia Sima, Puiseaux, 1986; *Anotacoes da prisao de Jilava*, Rio de Janeiro, 1988]

- *Pentru legionari*, volumul I, Sibiu, Editura "Totul pentru Țară", Tipografia Vestemean, 1936, 492 p., lucrare memorialistică, cuprinzând expunerea evenimentelor de pînă la 1933, perioada ulterioară formând materia volumul II, care nu a mai fost scris. Volumul întâi a fost redactat de CZC la Carmen Sylva, între 6 decembrie 1935 și aprilie 1936, el apărând pe piață, prin grija deosebită a lui N. Petrașcu, la 1 octombrie 1936, fiind considerat din start și rămas până în prezent "**cartea de căpătâi a Mișcării Legionare**" (cf. *Cronologie legionară*, Miami Beach, 1990, p. 25). O dovadă în sensul menționat o constituie numeroasele ediții, în țară și în exil, în românește și în limbi de circulație internaționale, care au urmat celei originale din 1936: Salzburg, 1951 (Col. "Omul nou", 9); München, 1968 (Col. "Omul nou", 36); Miami Beach, 1990 (Col. "Omul nou", 47); Timișoara, Editura Gordian, 1993 (Col. "Documente istorice sechestrate"), cu o *postfață* semnată de Horia Sima despre *Destinul scrierilor legionare* (pp. 477-482). Ediții în limbi străine: *La Garde de Fer (Pour les Legionnaires)*, Paris, 1938 și Paris, 1971, Grenoble, 1972 (Col. "Omul nou"); *Eiserne Garde*, Berlin, 1939; München, 1970, Col. "Omul nou", 38; München, 1972, ed. Ion Mării, München, 1987 (Col. "Europa"); *Guardia di Hierro (Para los Legionarios)*, Madrid, 1940 și ed. a II-a München, 1972 (Col. "Omul nou"); *Guardia di Ferro (Per i Legionari)*, Padova, 1972; *For My Legionaries (The Iron Guard)*, Madrid, 1976, tipărit de Liberty Bell Publications, USA

- *Adevărul în procesul Căpitanului*, Sibiu, 1938. Lucrarea s-a tipărit clandestin, la Tipografia "Oastea Domnului" din Sibiu, iar în replică autoritățile au închis stabilimentul și au condamnat pe cei vinovați, în frunte cu proprietarul, Titus Trifa, la pedepse între 1 și 3 ani închisoare. În zilele "procesului", presa timpului a valorificat în detaliu stenograme ale dezbaterilor (cf. "Universul") După peste 40 de ani, volumul din 1938 a fost reeditat prin grija lui Traian Golea în SUA: Mișcarea Legionară, *Adevărul în procesul Căpitanului*, Miami Beach, 1980, 250 p. (Col. "Omul nou", 43). A se vedea și: Duiliu Sfințescu și colab., eds., *Corneliu Zelea Codreanu. 1899-1938*, ed. a III-a citată, pp. 273-411 și, de asemenea, Kurt Treptow, Gh. Buzatu, eds., *"Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu (mai, 1938)*, Iași, 1994, pp. 3-200 (probabil textul reconstituit cel mai bine al dezbaterilor). De remarcat că, la scurt timp după înscenarea de la București, a apărut în Franța un volum, desigur prin grija cercurilor de la

Bucureşti interesate în condamnarea şi compromiterea lui CZC, lucru ce se desprinde lesne din examinarea lucrării: *Le Procès de Cornelius Zelinsky Codreano condamné pour trahison, rebellion et instigation à 10 ans de travaux forcés. Mai 1938*, Paris, Editions S.A.P.R.I., 1938, 74 p. + anexe. Despre **revizuirea** "procesului" lui CZC din mai 1938, vezi Horia Sima, *Era libertăţii*, II, ediţia Gordian, 1995, pp. 23-56.

2. Lucrări despre:

- Ion Banea, *Căpitanul*, Sibiu, Tip. Vestemean, 1936 (în care propune un portret cvasi-hagiografic al lui CZC). Lucrarea a cunoscut mai multe ediţii, în ţară şi exil, ultima fiind recentă: Timişoara, Editura Gordian, 1995.
- L. B. Tua, *Garda de Fier*, Bucureşti, Tip. "Bucovina", 1940 (ed. originală - Firenze, 1938).
- Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarea*, Anexa 1940, p. 940-941(retipărită - 1999).
- Paul Guiraud, *Codreanu si Garda de Fier*, ed. a III-a, prefaţă Ioan Scurtu, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1998.
- Tomas Escolar, Jesus Nieto, *Vida y doctrina de Corneliu Codreanu*, Barcelona-Madrid, 1941.
- Horia Sima, *Antologie legionară*, VII, *passim*.
- Idem, *Actualitatea Căpitanului*, în "Gazeta de Vest. Almanah 1995", p. 39-40.
- *Corneliu Zelea Codreanu. 20 de ani de la moarte*, Madrid, Editura Carpaţii, 1958.
- *Corneliu Zelea Codreanu în perspectiva a douăzeci de ani*, Madrid, Editura Libertatea, 1959.
- *Corneliu Zelea Codreanu. Prezent*, Madrid, Editura Dacoromania, 1966.
- Carlo Sburlati, *Codreanu, el Capitan (Vida e muerte de Codreanu)*, Barcelona, 1970.
- Idem, *Codreanu e la Guardia di Ferro*, Barcelona, 1977.
- Idem, *Codreanu, il Capitano*, Roma, 1970.
- *Mărturii despre Căpitan. Patruzeci de ani de la moarte (1938-1978)*, Madrid, Editura Dacia, 1978.
- *Căpitanul, mit al poeţilor*, Madrid, 1964.

- Mircea Nicolau, *55 de ani de la asasinarea lui C. Z. Codreanu*, în "Gazeta de Vest", noiembrie 1993, p. 18.
- Faust Brădescu, *C. Z. Codreanu, erou neocosmogon*, în "Gazeta de Vest", iunie 1995, p. 17 (orig. - Madrid, 1987).
- Idem, *Corneliu Zelea Codreanu, le "Capitaine"*, în "Totalité", Paris, nos. 18-19, pp. 32-40.
- "Gazeta de Vest", august 1994, p. 30.
- Michel Mourre, *Dictionnaire...*, II, *C*, p. 1 032.
- "Puncte cardinale", nr. 7-8/1995, p. 9.
- Denami Haider, *Gânduri despre Căpitan*, în "Cuvântul Românesc", septembrie/1994.
- Valeriu C. Neştian, *Breviarul Mişcării Legionare* (în manuscris).
- Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier. 1919-1941*, ed. Humanitas, 1993 (ed. orig. - 1989).

3. Gânduri despre Căpitan:

- Ion Banea: "... El oglindeşte întregul destin al neamului nostru" (cf. *Căpitanul*, ed. a II-a, Sibiu, 1937, p. 5).
- Francisco Veiga: "... La 21 de ani, trăsăturile esenţiale ale personalităţii sale erau deja definite. Aspectul său fizic extrem de atrăgător era o bună scrisoare de recomandare: de statură înaltă, într-o ţară cu oameni scunzi, atletic şi cu o figură de o rară frumuseţe clasică, străină de timp. Într-un fel, toate acestea l-au caracterizat întotdeauna drept un om de acţiune; unui militant care a locuit o vreme împreună cu el îi spunea adeseori că <<ar prefera să taie lemne decât să scrie>>. Nu a ajuns niciodată să fie un *zoon politikon*: deciziile sale de anvergură au fost mereu impulsive şi aproape niciodată viclene. În realitate, în loc să o ia înaintea evenimentelor prefera să le răspundă: dar aceasta nu vrea să sugereze că era un naiv. Fişa lui personală de la Şcoala Militară din Botoşani îl defineşte, dintr-un punct de vedere militar care l-a marcat în întreaga sa viaţă, ca <<hotărât la fapte şi energic>> şi îl califica drept un <<bun comandant de pluton>>. Spus cu alte cuvinte, un om tenace, bun organizator, planuri simple, flexibile şi idei clare. Printre aceste aptitudini se număra şi cea de a lega şi reutiliza influenţe eterogene, idei şi atitudini de provenienţă diferită şi slab elaborate. Uneori putea părea un om deosebit de complex. În realitate, marele lui succes se datora întotdeauna simplităţii concepţiei şi realizării" (*op. cit.*, p. 51).

HORIA SIMA[2]

Fiu al lui Gheorghe Sima, profesor şi director al unui liceu particular din Bucureşti, şi al Silviei Raţiu, absolventă a unui liceu religios. Studii în drept, litere şi filosofie, student al lui Nae Ionescu, la metafizică şi logică. A intrat în ML în octombrie 1927, în cuibul condus de Andrei Ionescu, din care au făcut parte mai mulţi viitori comandanţi legionari: Iordache Nicoară, Ion Belgea, Iosif Dumitru. Din toamna lui 1932, profesor de română la liceul din Caransebeş, unde şi-a început intensa-i activitate legionară. În 1935, fu numit şef al Regiunii IX legionare Banat, iar în iunie-septembrie 1936 conduce tabăra de la Băile Herculane. După arestarea lui CZC în aprilie 1938 face parte din grupul coordonator al activităţii ML, pentru ca, la reorganizarea din iunie, să fie desemnat de Ion Belgea ca răspunzător pentru legăturile cu organizaţiile legionare din provincie. După arestarea şi eliberarea întâmplătoare a lui C. Papanace, care i-a succedat lui Ion Belgea la comandă, el i-a trecut conducerea lui Sima, la 23 iulie 1938, până la reorganizarea din octombrie 1938 a Comandamentului legionar, cuprinzând pe prof. Vasile Christescu, Alexandru Cantacuzino, preotul I. Dumitrescu-Borşa, Horia Sima, C. Papanace şi N. Petraşcu. Din închisoarea de la R. Sărat, CZC, prin soţia sa, transmite că numea în fruntea Comandamentului de prigoană pe Vasile Christescu, ajutat de Horia Sima şi C. Papanace. În perioada ce a precedat ori în aceea care a succedat asasinării **Căpitanului** la 30 noiembrie 1938, Horia Sima a fost adeptul unor acţiuni violente faţă de provocările autorităţilor carliste. S-a afirmat, nu fără oarecare temei, că respectiva măsură a încurajat lichidarea lui CZC, iar, după aceea, intensa prigoană antilegionară din 1938-1939. Imediat după asasinarea prof. Vasile Christescu, la 4 februarie 1939 Horia Sima, însoţit de Ilie Smultea şi Alexandru Popovici, pleacă în Germania, unde, în luna mai, legionarii îşi vor desemna un Comandament (C. Papanace, Horia Sima, Ion Victor Vojen, Victor Silaghi, Alexandru Constant şi preotul I. Dumitrescu-Borşa), cel din urmă fiind desemnat şef al grupului, iar Horia Sima responsabil de legăturile cu ţara. În august-septembrie 1939, deci în perioada care a coincis cu suprimarea primului ministru Armand Călinescu de către aşa-zişii **Răzbunători**, Horia Sima s-a aflat în ţară. Peste câteva luni, în ianuarie 1940, C. Papanace şi Horia Sima devin liderii Grupului legionar de la Berlin. În luna mai 1940, revine în ţară, este arestat, iar în continuare are convorbiri cu şefii Siguranţei şi ai *Serviciului Secret Român*, apoi cu colaboratorii lui Carol al II-lea şi, finalmente, cu Suveranul însuşi. Admite "colaborarea" oferită de Suveran şi, la 23 iunie 1940, recomandă legionarilor înscrierea lor în Partidul Naţiunii, tocmai format în locul Frontului Renaşterii Naţionale. În consecinţă, la 28 iunie 1940, Horia Sima este cuprins în guvernul condus de Gh. Tătărescu (ca ministru subsecretar de stat la Educaţie Naţională), iar, la formarea noului guvern I. Gigurtu, liderul legionar obţine mai multe portofolii pentru sine (Culte şi Arte) şi pentru ai săi (Vasile Noveanu, Augustin Bidianu, la Inventarul Avuţiei Statului şi, respectiv, la Finanţe, ca subsecretar de stat), dar demisionează după numai trei zile, în momentul în care Carol al II-lea n-a îmbrăţişat ideea unui cabinet majoritar legionar. Lui Horia Sima i-a succedat la Culte şi Arte Radu Budişteanu, iar Vasile Noveanu şi August Bidianu au refuzat pentru moment să-i urmeze gestul, constituindu-se într-un pretins "grup legionar carlist". În lunile august-septembrie, Horia Sima a jucat un rol deosebit în pregătirea şi declanşarea "revoluţiei legionare" soldată cu abdicarea Suveranului şi prăbuşirea regimului carlist. În cursul tratativelor din noaptea de 5-6 septembrie 1940, de la Braşov, cu trimisul generalului Ion Antonescu, Mihai Antonescu, a acceptat cooperarea la guvern, iar în după-amiaza zilei de 6 septembrie 1940 a fost proclamat oficial de către ai săi şef al ML, cu titlul de **Comandant**, spre deosebire de CZC, care fusese **Căpitanul** organizaţiei. La 14 septembrie 1940, cînd România a fost proclamată **stat naţional-legionar** şi s-a format **guvernul legionaro-antonescian**, Comandantul a fost desemnat **vice-preşedinte al cabinetului**, generalul Ion Antonescu fiind preşedintele Consiliului de Miniştri şi Conducător al statului român. Colaborarea Antonescu-Sima nu a funcţionat de la bun-început, iar în 1941, în urma **rebeliunii din 21-23 ianuarie**, legionarii - care au pretins şi pretind (iar, în acest sens, trimitem la lucrările memorialistice datorate chiar Comandantului) cum că generalul Ion Antonescu **ar fi organizat el însuşi o lovitură de stat împotriva lor** - au fost eliminaţi de la putere. Majoritatea legionarilor care s-au aflat în fruntea ostilităţilor au luat de îndată drumul exilului în Germania, unde la început au "beneficiat" de domicilii obligatorii, iar din 1942, mai cu seamă după tentativa din decembrie a lui Horia Sima de-a părăsi Germania şi de-a se stabili în Italia, de internări în ... lagărele de concentrare, şi anume unele dintre cele mai faimoase după război - Berkenbruck, dar îndeosebi Dachau şi Buchenwald. "Aliatul" german îşi aduce aminte de Horia Sima şi legionarii săi instantaneu în momentul cotiturii României din 23 august 1944. Ei sînt scoşi din lagăre, iar Horia Sima se adresează, la 26 august 1944, de la **Radio Donau**, cu un **Apel** către poporul

[2] Apud Gh. Buzatu, Cornel Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti (1927-1941)*, pp. 134-138.

român. A urmat perioada formării unei **Armate Naționale** care a luptat alături de trupele germane împotriva celor sovietice și aceea a existenței **Guvernului Național Român** de la Viena (decembrie 1944-mai 1945), perioadă în care Horia Sima a jucat un rol predominant. Pentru Horia Sima și pentru partizanii săi anii 1945-1950 au coincis cu o permanentă bejenie prin Europa Occidentală și America de Centrală și de Sud, dar și de stabilire a unor legături cu țara. Abia către anii 1950-1951 ML din exil se reface, iar Horia Sima își reia activitatea, cu energie și statornicie. De atunci și până la moartea sa, în mai 1993, Horia Sima a fost în chip intim implicat în toate activitățile legionare din exil sau din țara ocupată de sovietici ori ținută sub control de către comuniștii de la București. S-a dovedit a fi fost nu numai omului faptei, ci și al cuvântului scris, Comandantul ML preocupându-se în deceniile postbelice să fixeze trecutul recent în ample reconstituiri, care-și au trăsăturile lor obiective și subiective, să generalizeze experiența legionară și să-i definească aspectele doctrinare. Nu mai puțin a fost confruntat cu asaltul inamicului extern, ca și cu crizele interne ale ML, mai ales după producerea **schismei de la Erding** (Germania) în august 1954 și de la Majadahonda în noiembrie 1954, marcată de desprinderea grupului Ilie Gârneață-Vasile Iașinschi-Constantin Papanace, care - după cum se desprinde dintr-un *Comunicat* inclus în documentarul *Horia Sima și raporturile lui cu Mișcarea Legionară* (1953) - a contestat autoritatea Comandantului ML până în clipa morții sale. Horia Sima a fost căsătorit cu Elvira Florea (decedată în 1974), de fel din județul Hunedoara, fostă funcționară la Societatea "Mica".

În ansamblu, activitatea lui Horia Sima este dominată de bănuiala cooperării cu M. Moruzov (aproximativ între 1938 și 1940) și de acțiune (involuntară?) pentru uciderea lui C. Z. Codreanu.

1. <u>Lucrări</u>

- *Omul nou. Elemente de doctrină legionară*, Madrid, Editura autorului, 1949.

- *Menirea naționalismului*, Salamanca, 1951, reeditare: București, Editura Vremea Imex, 1993.

- *Cazul Iorga-Madgearu*, Madrid, Editura Carpații, 1961, ed. a II-a - Miami Beach, 1992 (Col. "Omul nou", 54).

- *Circulări din Exil [1951-1967]*, Madrid, 1970.

- *Pentru ce am pierdut Războiul din Răsărit și am căzut în robia comunistă*, extras din "Buletinul Comitetului Național Româno-American", 20 aprilie 1972; supliment "Gazeta de Vest", septembrie 1995.

- *Ce este comunismul?*, Madrid, Editura Dacia, 1972; ed. a II-a - Timișoara, Editura Gordian, 1994.

- *Histoire du Mouvement Légionnaire*, Rio de Janeiro, Editura Dacia, 1972 (Deși s-a menționat că era volumul I al *Istoriei*, următoarele **nu au mai apărut**, dar, în schimb, autorul și-a încredințat tiparului lucrările **memorialistice**, care continuă această serie, editată nu de mult și în limba română: *Istoria Mișcării Legionare*, traducere de Valeriu C. Neștian, Timișoara, Editura Gordian, 1994.)

- *23 august 1944: Desființarea istorică a națiunii române*, Madrid, 1974 (în colaborare cu dr. Faust Brădescu).

- *An Interview with Horia Sima, Commander-in-Chief of the Archangel Michael*, [?], 1977, 26 p.

- *Tehnica de luptă contra comunismului*, München, 1979.

- *Doctrina legionară*, Madrid, Editura Mișcării Legionare, 1980; ed. a II-a - București, Editura Majadahonda, 1995.

- *Antologie legionară. Opera publicistică în șapte volume. 1950-1992*, I-VII, selectată și îngrijită de Victor Corbuț, revizuită și tipărită de Traian Golea, Miami Beach, 1994 (Col. "Omul nou", numerele 61-67).

Memorialistica:

- *Sfârșitul unei domnii sângeroase (10 decembrie 1939-6 septembrie 1940)*, Madrid, Editura Mișcării Legionare, 1977.

- *Era Libertății (Statul Național Legionar)*, I, Madrid, Editura Mișcării Legionare, 1982; ediția a II-a - Timișoara, Editura Gordian, 1994.

- *Era Libertății (Statul Național Legionar)*, II, Madrid, Editura Mișcării Legionare, 1986; ed. a II-a - Timișoara, Editura Gordian, 1995.

- *Prizonieri ai Puterilor Axei*, Madrid, Editura Mișcării Legionare, 1990.

- *Guvernul Național Român de la Viena*, Madrid, Editura Mișcării Legionare, 1994.

2. <u>Lucrări despre</u>

- Faust Brădescu, *Horia Sima. Un destin... O misiune...*, Paris, Editura Petroşneana, 1991
- Valeriu C. Neştian, *Horia Sima*, în "Gazeta de Vest", mai 1994, p. 5-6.
- Ovidiu Guleş, *Horia Sima*, în "Gazeta de Vest", mai 1995, p. 17-18.
- Cronologie Horia Sima, în "Gazeta de Vest", iunie 1993, pp. 22-30.
- Valeriu C. Neştian, *Fără Horia Sima*, în "Gazeta de Vest", martie 1994, p. 5 şi urm.
- "Gazeta de Vest", mai 1994, p. 27; idem, iunie 1994 şi iulie 1995.
- George Popescu, *Un filozof al istoriei: Horia Sima*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1995.
- Prof. dr. Nicolae Iliescu, ed., *Horia Sima şi raporturile lui cu Mişcarea Legionară. Documente*, Bucureşti, 1993.

3. Opinii despre:

- Ion Boieru: "... Viaţa lui Horia Sima a fost un adevărat şir de evenimente, prin care s-a încrustat prezenţa legionară pe răbojul istoriei, nu ca o simplă legendă, ci ca o realitate autentic românească" (cf. *La moartea lui Horia Sima*, în "Curierul Românesc", septembrie 1993).

- Prof. univ. Nicolae Iliescu: "... Horia Sima s-a găsit în fruntea Mişcării Legionare în urma unui concurs de împrejurări excepţionale. Forul legionar a acceptat această stare de lucruri pentru a facilita reorganizarea Statului român după abdicarea lui Carol al II-lea şi dezastrul rezultat de pe urma cedării a unei pătrimi din teritoriul Ţării. În nici un caz însă şi sub nici un motiv această acceptare nu a fost înţeleasă ca o investitură de autoritate absolută, deasupra legilor de onoare şi de morală sau deasupra intereselor naţionale. Abaterile lui Horia Sima de la aceste legi esenţiale au fost atâtea şi de natură aşa de gravă, încât gradele legionare şi legionarii aflaţi în exil au fost puşi în situaţia de revedea întreaga structură a Mişcării şi de a lua deciziile care se impuneau..."(cf. Comunicatul din 1953, în *Horia Sima şi raporturile lui cu Mişcarea Legionară*, p. 3).

CONSTANTIN PAPANACE:

CAZUL HORIA SIMA ŞI MIŞCAREA LEGIONARĂ[3]

Comandamentul legionar între 1938 şi 1940

Primul Comandament legionar format la 30 aprilie 1938, după arestarea şi condamnarea Căpitanului pentru ultragiu, a fost pus sub conducerea *Comandantului Bunei Vestiri Radu Mironovici*. În acest timp, eu mă găseam încă în provincie. Mă deplasasem o singură dată la Bucureşti pentru a încerca prin doctorul Ţopa, care era secretarul general al partidului lui Iorga, să intervin pe lângă acesta să facă o declaraţie publică prin care să se atenueze efectul primei sentinţe din 19 aprilie acelaşi an, când Căpitanul fusese condamnat la 6 luni de închisoare pentru ultragiu, sentinţă care a servit de pretext pentru declararea marii prigoane. Aceasta înainte de pronunţarea sentinţei în marele proces înscenat pentru trădare împotriva Căpitanului, la 23 mai 1938. Avocat Liseta Gheorghiu, care vedea situaţia disperată, considera miraculoasă o asemenea intervenţie din partea lui Iorga, *cel care a înlesnit - poate inconştient - declanşarea planului represiv împotriva Căpitanului şi a Mişcării Legionare*. Doctorul Petre Ţopa, în dorinţa de a se repara prima greşeală a lui Iorga, se angajase cu ardoare în sensul dorit. Mi-a comunicat după câtva timp că a fost avertizat şi chiar ameninţat de către Armand Călinescu să renunţe la asemenea încercări pe lângă Iorga, dacă nu vrea să sufere şi el personal grave consecinţe. Se vede că, prin vreo indiscreţie din partea apărării, chestiunea a transpirat şi Călinescu a luat toate măsurile de a o preveni. La 27 mai 1938 Căpitanul este

[3] Apud Constantin Papanace, *Cazul Horia Sima şi Mişcarea Legionară. Ultima discuţie încordată avută cu fostul Comandant*, Bucureşti, Editura Elisavaros, 1998, pp. 13-22. Text apărut postum, prin grija lui Carol Papanace (Bucureşti, Editura Elisavaros, 1998)

condamnat la 10 ani muncă silnică, 6 luni degradare civilă, 5 000 lei amendă şi 2 000 lei cheltuieli de judecată.

N-a trecut mult timp şi a fost arestat şi Radu Mironovici. Mutându-mă cu domiciliul la Bucureşti, am putut fi prezent, la 16 iunie, la şedinţa convocată de Ion Belgea, pentru reorganizarea Comandamentului. Mai erau prezenţi, pe lângă Ion Belgea, Iordache Nicoară, Horia Sima, pe care l-am cunoscut personal atunci pentru prima dată, Ion Antoniu, care ne găzduia, şi Gh. Dragomir Jilava. Lui Iordache Nicoară i s-a dat conducerea Capitalei, iar Horia Sima a fost însărcinat să ţină legăturile cu legionarii din provincie. Cu Ion Belgea ne cunoşteam bine încă din timpul luptelor studenţeşti, iar, mai târziu, din întâlnirile pe care de multe ori le-am avut la consfătuirile cu Căpitanul.

Camarazii care se întâlniseră în şedinţele anterioare îşi exprimaseră şi schimbaseră gânduri privitoare la situaţia creată Mişcării Legionare după arestarea şi condamanarea Căpitanului. De aceea Belgea m-a rugat să expun cum judec eu situaţia creată Mişcării Legionare după condamnarea Căpitanului.

În esenţă părerea mea a fost următoarea:

În judecarea situaţiei trebuie luată, ca bază, *poziţia pe care se fixase Căpitanul când a renunţat la rezistenţa activă sau la plecarea peste graniţă* şi s-a lăsat să fie arestat [...] Ion Belgea, care avea atunci conducerea Comandamentului, a fost complet de acord cu tezele expuse. Era mulţumit văzând că părerile noastre concordă. De altfel, *aceasta era şi linia indicată de Căpitan*. De asemenea şi ceilalţi camarazi, printre care şi Horia Sima, nu au ridicat nici o obiecţiune.

<u>Abuzurile şi terorismul lui Horia Sima</u>

Dar n-a trecut mult şi Horia Sima a început să-şi facă de cap, mişcându-se pe o linie de acţiune diametral opusă. Profitând şi abuzând de faptul că avea legăturile cu organizaţiile legionare din provincie, a început să cheme la Bucureşti cadrele legionare din fiecare judeţ, pentru a pregăti *acţiuni teroriste, fără ştirea Comandamentului*. Am aflat de aceste pregătiri de la unii camarazi macedoneni care veniseră la Bucureşti împreună cu alţi camarazi din Dobrogea. Se vorbise chiar de un plan de lovitură de stat în care erau indicate ca obiective de atac centrele vitale publice ca Poşta, Cazarama jandarmilor de pe strada Ştefan cel Mare etc., aşa cum se arăta în cartea lui Curzio Malaparte pe atunci la modă.

La prima întâlnire pe care am avut-o, i-am reproşat lui Sima procedeul său incorect prin abatarea de la linia indicată de Căpitan şi adoptată de Comandament. Dar, pe lângă acest act de *nedisciplină*, mai era şi consideraţia unui *periculos diletantism*, ca să nu spunem *infantilism*. Într-un moment când toţi agenţii de care dispunea statul încăput acum pe mâna lui Carol-Călinescu, aduşi chiar din străinătate, fuseseră concentraţi mai ales la Bucureşti, cu ochii aţintiţi asupra legionarilor, era foarte probabil - dacă nu chiar sigur - ca toate aceste mişcări de cadre legionare să fie observate de poliţia carlistă organizată de un expert versat ca Moruzov.

Este de presupus că tolerarea lor urmărea două obiective.

a) O încercare de lovitură de stat, concepută atât de pueril, oferea prilejul politic lui Carol să secere masa de legionari aleşi dar nearestaţi până atunci;

b) Această răzmeriţă ratată putea constitui un alibi şi o justificare pentru masacrarea cadrelor legionare în frunte cu Căpitanul aflaţi zălog în închisori şi lagăre de concentrare.

Când Horia Sima concepea asemenea acţiuni năstruşnice era *responsabil* sau *"iresponsabil"*? Iată o întrebare care - aşa cum vom vedea mai departe - se va pune mereu în legătură cu *"activismul"* lui pe teren legionar. Şi acest fapt va justifica o anumită rezervă în legătură cu mobilul acţiunilor sale.

Pentru o mai bună edificare, cazul cu "terorismul" lui Sima, amintit mai sus, l-am verificat ulterior şi prin alte surse. Un camarad care a jucat un rol important în cadrul studenţimii legionare din Cluj îmi spunea, în această privinţă, că a fost chemat pe la începutul lui iulie 1938 la Bucureşti de Horia Sima pentru o acţiune de pedepsire a responsabililor de atunci pentru prigoana dezlănţuită împotriva Mişcării Legionare. Întâlnirea a avut loc în strada N. Cobălcescu. Au mai fost prezenţi acolo Alex. Morariu, Eugen Necrilescu, el şi alţi câţiva camarazi. La câteva zile după aceea ni s-a comunicat, tot de Horia Sima, că proiectata acţiune a fost amânată până la noi dispoziţiuni.

Poate această amânare va fi făcut-o ca urmare a reacţiunii noastre de care am amintit, căci mai târziu el a reluat acest joc, periculos pentru Căpitan şi camarazii săi aflaţi zălog. Este necesar să fie precizat că, în timpul când proiecta acţiuni ca aceea amintită mai sus, atât Vasile Christescu cât şi Alexandru Cantacuzino, care evadaseră la 18 iunie din trenul ce-i transporta de la Ciuc, să găseau încă ascunşi în regiunea Braşovului şi nu luaseră legătura cu Comandamentul legionar, astfel că se exclude o influenţă a acestora

Sesizat de asemenea acțiuni, pe cât de ineficace pe atât de primejdioase și dăunătoare, Căpitanul a reafirmat linia non-violenței fizice sau verbale, fixată dintru început, care și-a găsit expresia în răspunsul dat lui Alecu Cantacuzino când acesta a cerut "dezlegare pentru o acțiune": *<<Nu numai că nu-l dezleg, dar îl leg>>*.

Cu toate aceste dispoziții categorice, Horia Sima, abuzând de faptul că avea în mână legăturile cu cadrele legionare atât din București cât și din restul țării, proceda tocmai pe dos. Cum declara un șef al regionalei din sudul Ardealului, numit chiar de Horia Sima, convocat fiind de acesta pe la începutul toamnei lui 1938, i s-au dat dispoziții pentru dezlănțuirea unor acțiuni teroriste în acea regiune. Întrucât el nu era de acord cu asemenea acțiuni, s-a întors în capitala regiunii sale și s-a consfătuit cu camarazii din grupul conducător de acolo. Și aceștia au fost contra unor asemenea acțiuni care contraziceau dispozițiile Căpitanului de până atunci și l-au întrebat dacă Horia Sima are sau nu dezlegare de la Căpitan pentru astfel de acțiuni. Șeful regional, ducându-se din nou la București și reîntâlnindu-l pe Sima, după ce i-a arătat părerea celor de acolo, i-a repetat întrebarea: "Are dezlegare de la Căpitan?"Atunci Sima iritat i-a răspuns: "Dacă tu și cei din subordinea ta nu vreți să executați ordinele pe care le primiți, să vă dați la o parte! Eu voi acționa cu alți camarazi".

Văzând că nici această măsură nu impresionează pe interlocutor, Horia Sima a spus: "Da, am dezlegare de la Căpitan". El a recurs la minciună ca să-i antreneze într-o acțiune dăunătoare, și Căpitanului, și Mișcării Legionare. Aceștia însă n-au luat în considerare ordinul lui Sima, fiindcă n-au crezut în afirmația cu dezlegarea.

Dar, paralel cu asemenea mistificare de a induce în eroare pe legionari, Sima recurgea la dezinformare, spre a-l determina pe Căpitan să modifice linia non-violentă pe care se fixase de la început, spre a câștiga timp și a apuca o conjunctură mai favorabilă Mișcării Legionare. În acest scop transmitea Căpitanului știrea că "moții ar fi într-o stare pre-revoluționară și așteaptă un semnal pentru a se răscula". Căpitanul a răspuns: "Chiar dacă ar fi așa, legionarii să nu se pună în fruntea acestei mișcări, ci numai să o secundeze".

Am redat aceste trei cazuri din diferite faze ale luptei din marea prigoană (și ar mai fi și altele) spre a se vedea felul curios, ca să nu spunem suspect, cum acest om - abuzând de faptul că avea legături cu organizațiile din provincie - nu respecta nici indicațiile Căpitanului și nici deciziile Comandamentului. Din această cauză s-au iscat de multe ori ciocniri între noi. Dar ele n-au mers până la ruptură. Un asemenea fapt trebuia evitat, mai ales în

plină prigoană, care, după cum s-a dovedit cu alte mișcări revoluționare, duc la lupte intestine, de multe ori catastrofale. S-a preferat să se mențină contactul spre a conjura inițiative și mai dezastruoase. Prin venirea la București a comandanților legionari evadați, Vasile Christescu și Alexandru Cantacuzino, structura Comandamentului s-a schimbat, mărindu-și baza. Dar, întrucât numărul mare constituia un neajuns tot mai serios, pe măsură ce prigoana se accentua, Căpitanul, prin doamna Codreanu, cu care ne-am întâlnit într-o mașină, de față fiind Nicoleta și Gh. Dragomir-Jilava, ne-a comunicat:

"Comanda să o ia Vasile Christescu. Să fie ajutat de Horia Sima, pentru Ardeal, și să se sfătuiască cu Papanace".

Același lucru mi l-a spus și Vasile Christescu când, întâlnindu-ne, mi-a arătat chiar o hârtie scrisă cu litere de tipar primită tot prin d-na Codreanu. Sima comite un fals când, în *Cronologia legionară* ce a publicat-o în 1953, în colecția "Omul Nou", scrie textual:

"La proxima vizită ce o face d-na Elena Codreanu Căpitanului, la Râmnicu Sărat, acesta numește în fruntea Comandamentului de prigoană pe Vasile Christescu și Horia Sima" (pag. 161).

O alterare intenționată de aceeași natură se observă și la pagina 157, când scrie că, după arestarea lui Belgea, **"îl urmează în fruntea Comandamentului Ion Antoniu și, după arestarea lui, C. Papanace"**.

Adevărul este că Ion Antoniu, comandant-ajutor, n-a avut și nici nu putea avea această sarcină într-un comandament alcătuit numai din comandanți legionari plini.

Dar și după ultima reorganizare a Comandamentului dispozițiile Căpitanului au rămas neschimbate.

După conferința de la München între germani, englezi și francezi[1], n-am găsit oportune manifestări de natură a irita pe Carol și clica lui, acum când evenimentele interne, mai ales acum când poziția Germaniei ieșise considerabil întărită. Desigur, dușmanii câinoși ai Căpitanului și ai Mișcării Legionare de tipul lui Călinescu, acum derutați, nu se vor resemna ușor. Și pentru eventualitatea că ar încerca, cu ocazia călătoriei regelui Carol în străinătate, o suprimare a Căpitanului, am găsit necesar să dezmințim printr-un comunicat o asemenea uneltire, comunicat pe care l-am conceput chiar eu personal și care a fost răspândit în 10-13 noiembrie. Cam tot atunci poliția răspândește în facsimil un manifest luat Căpitanului de către autorități prin care legionarii erau îndemnați să păstreze liniște și ordine (*Cronologia legionară*, p. 164). Dacă,

[1] Și italieni

într-adevăr, autoritățile au făcut această operație, faptul devenea extrem de semnificativ: se crea un alibi Căpitanului spre a-i preveni orice imputare. După aceste două manifestări preventive și necesare, normal și înțelept era să se păstreze liniștea și ordinea preconizate de Căpitan. Horia Sima însă, abuzând de faptul că deținea legăturile, procedează în sens contrariu: determină apariția unui manifest al studențimii bucureștene în care sunt atacate regimul și politica lui Carol al II-lea. Tot în acest sens apare și un manifest al studențimii bucovinene, cu atacuri și mai violente. Mai grav: la 28 noiembrie se produce atentatul contra rectorului Universității din Cluj - Ștefănescu-Goangă. Asistăm, deci, la acțiuni teroriste al căror caracter provocator apare evident.

Prin ele nu numai că se anulează alibiul creat prin îndemnul Căpitanului de a se păstra liniște și ordine, dar se oferă un alibiu cuplului asasin Carol-Călinescu de a-și pune în aplicare planul lor criminal, derutat la un moment dat de întorsătura luată în politica externă după conferința de la Munchen. Un simptom evident al acestei derutări îl constituia și faptul solicitării, de către autoritățile respective, a manifestului pentru "liniște și ordine" de care am amintit. Mai mult: se crea o situația delicată pentru Căpitan, căci se năștea alternativa:

a) Sau cuvântul lui nu mai are nici o autoritate,

b) Sau îndemnul pentru "ordine și liniște" ar fi fost expedient formal pe care l-ar fi anulat cu alte ordine secrete.

Se pune, deci, și de data aceasta întrebarea: **Acțiunea teroristă declanșată de Sima, contrar dispozițiunilor date de Căpitan pentru "liniște și ordine", a fost responsabilă sau iresponsabilă?**

În ceea ce mă privește am fost hotărât împotriva unor asemenea fapte nechibzuite și dăunătoare Mișcării. Pe manuscrisul broșurii scrise atunci de Vasile Christescu, intitulată *Politica externă a României după acordul de la Munchen*, pe care autorul mi l-a dat, înainte de tipărire, spre a-l citi și face observațiile mele, am scris la sfârșit și o notă cam în sensul următor:

"În momentele pe care le străbate Mișcarea Legionară eroismul cel mai mare este acela de a nu face pe viteazul..."

Mă refeream la năzbâtiile lui Sima pe care Christescu, care avea acum conducerea Comandamentului, nu căuta să-l înfrâneze cu toată energia. De altfel, această atitudine a mea, fixată încă de la început, de a face tot posibilul spre a câștiga timp, era cunoscută și de alți camarazi gradați (Gh. Dragomir-Jilava, N. Pătrașcu, N. Șeitan etc.), care, deși nu făceau parte din Comandament, totuși participau sporadic la unele întâlniri.

DRAGOȘ ZAMFIRESCU:

SIMA PREIA COMANDA LEGIUNII[5]

O dată cu declanșarea celui de-al doilea război mondial, la 1 septembrie 1939 - prin atacarea Poloniei de către Germania - speranțele legionarilor într-un ajutor extern au sporit, acest lucru fiind exprimat într-un manifest tipărit la 2 septembrie 1939 și răspândit în mai multe localități din țară:

<<Camarazi!

A sosit și ziua mult așteptată, ziua împlinirii tuturor visurilor legionarilor. Puternica noastră sprijinitoare, Germania național-socialistă se găsește în război cu puterile iudeo-democratice. Fiecare legionar și prieten al Legiunii are sfânta datorie de a împiedica pe actualii conducători de a intra contra Germaniei. Avem toate mijloacele, noi suntem sute de mii, de la aliata noastră vom primi ajutor nelimitat. Camarazii noștri care se află în Germania pregătesc totul, aceste pregătiri se fac atât de matematic încât în 12 ore, de la primirea ordinului, vom avea guvern legionar și vom fi stăpâni noi în această țară. Țineți contact permanent între toate unitățile, însă numai prin oameni siguri>>.

În zilele de 16 și 17 septembrie au loc în Iași mai multe ședințe de cuib legionare, mascate sub forma unor ședințe de spiritism[6]. Ca măsură de prevedere, autoritățile au fixat - la 20 septembrie - domiciliul obligatoriu de un an de zile, la Vaslui și Miercurea-Ciuc, mai multor legionari, care avuseseră funcții de conducere în mișcare: Constantin Marcov, Ioan Drăgulin, Ioan Botez, Petre Nicolau, Gheorghe Alexandru, Alexandru Alexandrescu, Niță Nedelcu, Ioan Iacobiu, Vasile Roșca[7]

---

[5] Apud Dragoș Zamfirescu, *Legiunea Arhanghelul Mihail de la mit la realitate*. București, Editura Enciclopedică, 1997, pp. 269-277.

[6] Arhivele Naționale Române, București, Fond Ministerul Justiției, Direcția judiciară, dosar 20/1939, vol. II, f. 248 (În continuare, se va cita: *ANIC*).

[7] *Ibidem*, Fond Documentar (Ministerul de Interne), dosar 4, ff. 6-116

La 21 septembrie 1939, primul ministru Armand Călinescu a fost asasinat de o echipă de legionari alcătuită din: Miti Dumitrescu, Cezar Popescu, Traian Popescu, Gheorghe Paraschivescu, Ion Moldoveanu, Ion R. Ionescu, Ovidiu Isaia, Ion Vasiliu şi Vasile Pânzariu[8]. Cunoscutul om politic - "l'homme d'acier", cum l-au numit gazetarii francezi Jérome şi Jean Tharaud[9], datorită intransigenţei sale - a căzut victimă planurilor criminale, realizate la Berlin de Horia Sima în colaborare cu naziştii[10]. Implicarea directă în complot a lui Horia Sima a fost demonstrată de declaraţiile făcute, ulterior, de către doi comandanţi legionari, Mihail Vârfureanu[11] şi Nicolae Cojocaru[12], precum şi de ceea ce spunea Eugen Cristescu la aşa-numitul "proces al marii trădări naţionale" din 1946: "... atunci când Armand Călinescu a fost suprimat, Horia Sima se găsea în ţară, pe acolo, pe lângă acest local şi privea dacă maşina îşi execută bine misiunea. Aceasta este realitatea. În loc ca Sima să fie suprimat, s-au început o serie de tratative între Moruzov şi ei pentru formarea unui guvern pur legionar..."[13]

Neintrând în detaliile asasinatului - s-a scris de fapt destul de amănunţit în legătură cu acest aspect - trebuie să subliniem meticulozitatea cu care a fost pregătit şi fanatismul celor ce au fost implicaţi, care, după ce au ocupat postul de Radiodifuziune şi au anunţat ţării întregi "isprava", s-au predat autorităţilor. Înainte de comiterea asasinatului, asasinii au tipărit şi trimis în mai multe localităţi din ţară *Scrisoarea echipei care a pedepsit pe Armand Călinescu*[14], unde îşi motivau acţiunea, considerând că numai aşa puteau fi răzbunaţi "martirii legionari". Noul prim-ministru, generalul Gheorghe Argeşanu, a ordonat măsuri extreme în semn de represalii, asasinii fiind executaţi chiar pe locul unde comiseseră asasinatul[15].

---

[8] *Ibidem*, dosar 28 , vol.II, f.8; Grigore Gafencu, *Însemnări politice*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, pp.336-338; "Magazin istoric", IX, 1979, nr.7, pp. 9, 43-44; Arhivele Naţionale Iaşi, Fond Prefectura Judeţului Iaşi, dosar 1/1936, f.17.

[9] "Magazin istoric", I, 1967, nr.7, p.61.

[10] *Ibidem*, pp.71-76.

[11] I.N. Vlădescu, *Asasinatele de la Jilava, Snagov şi Strejnic*, Bucureşti, 1942, pp.155, 201. Vezi, în acest volum, relatările ing. A. Ionescu.

[12] ANIC, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 38, f.164.

[13] *Procesul marii trădări naţionale*, Bucureşti, 1946, p. 176.

[14] ANIC, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 38, f.164.

[15] "Anale de istorie", Bucureşti, I, 1985, nr.4, pp.65-70.

Generalul Ion Bengliu transmitea la 21 septembrie, în toată ţara, ordinul telegrafic cifrat nr. 28 098, al cărui conţinut era următorul: "Din ordinul guvernului, până mâine dimineaţă, câte 3 legionari de pe teritoriul legiunii vor fi executaţi şi lăsaţi 24 de ore expuşi vederii publicului, sub santinele, având în apropiere o rezervă destul de puternică pentru a face faţă oricărei eventualităţi. Acei trei din fiecare judeţ vor fi aleşi numai dintre cei mai compromişi şi cei mai periculoşi din mişcarea legionară, pe răspunderea Comandantului de Legiune, de comun acord cu prefectul judeţului, excluzându-i în orice caz pe cei ce fac parte din Frontul Renaşterii Naţionale, în mijlocul locului unde vor fi expuşi se va pune o plancardă foarte vizibilă pe care se va scrie: «Aceasta va fi de aici înainte soarta asasinilor, trădătorilor de ţară». Până mâine dimineaţă, ora 5, operaţiunea va fi terminată şi se va raporta numele lor"[16].

În urma represaliilor dictate de guvern au fost executaţi peste 300 de legionari[17] în toată ţara, făcându-se arestări masive şi în rândul elevilor şi studenţilor cu vederi legionare[18]. Femeilor încadrate în legiune li s-a fixat domiciliu obligatoriu la Sadaclia[19]. Până la 17 octombrie 1939 s-au întocmit liste complete cu legionarii mobilizaţi, ofiţeri şi grade inferioare, sau cu acei ce manifestaseră simpatii pentru mişcarea legionară[20]. Până la jumătatea lunii octombrie fuseseră arestaţi în toată ţara 410 simpatizanţi ai legiunii[21].

Spre sfârşitul lunii octombrie, legionarul Nicolae Cojocaru, împreună cu alţi "camarazi" aflaţi în libertate, încearcă o normalizare a relaţiilor cu Regele, pentru a fi eliberaţi aproximativ 2 000 de legionari, aflaţi în închisoare la acea dată[22]. Cei amintiţi au avut de asemenea întrevederi cu Gheorghe Brătianu, Dinu Brătianu, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod şi Mihail Ghelmegeanu. Au fost eliberaţi atunci legionarii I.C. Manea şi Constantin Stoicănescu, Carol al II-lea încercând să-i orienteze pe legionari spre înscrierea în Frontul Renaşterii Naţionale[23]. Tratativele vor continua în luna decembrie, prin intermediul lui

---

[16] ANIC, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 79, f.365.

[17] ANIC, Fond Prefectura Judeţului Iaşi, dosar 1/1939, f.108; ANIC, Fond Ministerul Justiţiei, Direcţia judiciară, dosar 6/1941, vol. I, f.12.

[18] ANIC, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 79, ff.1-14.

[19] *Ibidem*, dosar 4, f.42.

[20] *Ibidem*, dosar 4, f. 42.

[21] *Ibidem*, f.315.

[22] *Ibidem*, Fond Documentar (Ministerul de Interne), dosar 38, ff. 164-165.

[23] *Ibidem*.

Ernest Urdăreanu, fiind implicaţi de astă dată şi legionari care fugiseră în Germania[24]. Aceştia fuseseră cazaţi, o parte la castelul Vogelsang, alţii în Bavaria, un grup de 8 legionari fusese trimis în Polonia, luând legătura cu dr. Frank, alţii în Ungaria[25] - precum şi inginerul Nicolau de la Răzleţi şi Tudor Rădulescu de la Muncitorii legionari[26].

Pentru preîntîmpinarea unor acte de violenţă, la 5 decembrie 1939 au avut loc în toată ţara razii generale ale poliţiei, în localurile publice, gări, hoteluri, trenuri şi autobuze[27]. Pentru controlul permanent al situaţiei, la 21 decembrie 1939 s-a hotărât constituirea în fiecare judeţ a unui "Consiliu de colaborare", alcătuit din prefectul judeţului, primul-procuror civil, primul-procuror militar, şeful poliţiei şi comandantul legiunii de jandarmi, ce urma să ţină cel puţin o şedinţă pe săptămână pentru analizarea situaţiei.

Pentru a obţine informaţii permanente privind ceea ce se întâmpla în România, autorităţile germane au organizat un serviciu de corespondenţă între legionarii aflaţi în Germania şi cei din România, sediul fiind în locuinţa lui Bruno Scholtz din Rudigerstrasse, 40, Lichtenberg, începând cu ziua de 21 decembrie 1939[28].

În luna ianuarie a anului 1940, se raporta la Bucureşti, din mai multe judeţe - Bălţi, Covurlui, Trei Scaune - că mişcarea legionară este complet dezorganizată, majoritatea legionarilor dând declaraţii de loialitate faţă de regim, mulţi dintre ei înscriindu-se în Frontul Renaşterii Naţionale.

Cu toate acestea, legionarii aflaţi în libertate erau urmăriţi permanent de către organele de poliţie. Prefectura judeţului Iaşi comunica la Bucureşti în ziua de 21 februarie 1940: "Legionarii au lansat zvonul că la 27 februarie a.c. se va încerca o rebeliune cu caracter comunist, la care vor participa, izolat, elemente legionare"[29]. Prefecturile judeţelor întocmeau rapoarte regulate, referitoare la mişcarea legionară, în această perioadă înregistrându-se un sentiment de teamă şi dezamăgire la foştii membri ai Gărzii de Fier. Elocvent, din acest punct de vedere, este materialul realizat de Prefectura judeţului Roman: "Încă de la sfârşitul anului precedent s-a constatat că efectul măsurilor luate de guvern împotriva acestei mişcări a făcut ca fosta grupare legionară să piardă legăturile cu centrul şi cu ceilalţi exponenţi ai partidului, care continuau a mai agita în ţară chestiunea ce a dus la dezbinare. Acestei situaţii i-a urmat dezbinarea exponenţilor locali şi chiar desolidarizările. La lichidarea grupării legionare ca unitate politică a mai activat şi faptul că membrii, de teama răspunderilor căutau să-şi împartă vina, iar alţii să se acuze între ei. Asasinarea fostului prim-ministru, Armand Călinescu, a surprins neplăcut majoritatea foştilor membri legionari, având conştiinţa urmărilor. Azi cadrele legionare sunt dezbinate. Ele sunt serios stăpânite de teama că eventuale încercări criminale ale membrilor fostului partid ar putea duce la represalii şi mai riguroase. Se mai găsesc încă şi astăzi foşti legionari care au rămas credincioşi ideii legionare. Aşa, de curând s-a descoperit într-o comună(Cuza-Vodă) că preotul Veniamin Florescu, cu ocazia slujbelor religioase(la ieşirea cu Sfintele Daruri), pomeneşte pe legionarii morţi, Moţa şi Marin, şi nu pomeneşte nimic de M.S. Regele şi membrii familiei regale. Contra acestuia s-au dresat acte de dare în judecată. Acesta este însă un caz izolat"[30].

Din judeţele Prahova[31], Tulcea[32] şi Vlaşca[33] erau trimise la Bucureşti rapoarte asemănătoare, referitoare la mişcarea legionară.

Contextul european - în care puterea Germaniei fusese confirmată de victoriile obţinute pe diferite fronturi la începutul războiului - a determinat o reorientare a atitudinii lui Carol al II-lea faţă de legionari. Astfel, în luna februarie, are loc reluarea contactelor - prin intermediari - cu grupul de legionari aflaţi la Berlin. În aprilie 1940, o delegaţie alcătuită din legionarii Nicolae Cojocaru, dr. Rudeanu şi Constantin Stoicănescu a plecat la Berlin, nu înainte de a trece pe la Rege, asigurându-l că se va obţine de la "camarazii" plecaţi o declaraţie de supunere, în scris[34].

Emisarii legionari au fost găzduiţi la Berlin, la un anume Titi Cristescu, de unde au trecut şi pe la Legaţia română. În timpul întrevederilor pe care le-au avut cei aflaţi în Germania, s-a constatat că nu există o unitate de vederi şi

---

24 *Ibidem*.

25 *Ibidem*, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 79, f. 335.

26 *Ibidem*, dosar 38, f. 166.

27 *Ibidem*, dosar 79, f. 339.

28 *Ibidem*, dosar 78, f. 397.

29 *Ibidem*, Fond Ministerul de Interne, dosar 149/1940, f. 2; dosar 162/1940, ff. 5,7; dosar 193/1940, f. 10.

30 *Ibidem*, dosar 207/1940, f. 6.

31 *Ibidem*, dosar 177/1940, ff. 24, 64, 96.

32 *Ibidem*, dosar 211/1940, ff. 1-6.

33 *Ibidem*, dosar 198/1940, ff. 12-38.

34 *Ibidem*, Fond Documentar (Ministerul de Interne), dosar 38, ff. 166-167.

conducere în rândul legionarilor plecaţi din ţară, mai mulţi dintre ei manifestându-şi veleităţile de şefie la conducerea mişcării[35].

Aşadar, în primăvara anului 1940, Carol al II-lea a proclamat, din motive lesne de înţeles, aşa-numita politică de conciliere naţională, care avea în vedere, în primul rând, atenuarea divergenţelor cu legionarii şi găsirea unor mijloace de colaborare, sperându-se într-o influenţare pozitivă a atitudinii Germaniei faţă de România. A început, în aceste condiţii, eliberarea treptată a legionarilor aflaţi în închisori[36] sau având domiciliu obligatoriu[37].

Concomitent, Carol al II-lea a avut o întrevedere cu reprezentantul Germaniei la Bucureşti, Wilhelm Fabricius, pe care l-a anunţat - aprilie 1940 - că renunţă la garanţiile anglo-franceze - practic acestea nici nu mai existau la data respectivă -, dorind să realizeze o înţelegere cu Germania.

În mai 1940, Horia Sima este prins şi arestat împreună cu Nicolae Pătraşcu în momentul când încercau să revină clandestin în ţară. Evenimentului nu i s-a făcut nici o publicitate, între Rege şi Horia Sima având loc discuţii în legătură cu stabilirea principiilor ce trebuiau să stea la baza unei colaborări viitoare.[38] La începutul lunii iunie circulau deja zvonuri în legătură cu întoarcerea în ţară a comandanţilor legionari, aceştia urmând să facă parte din noul guvern[39].

Între timp avusese loc capitularea Franţei în faţa Germaniei, ceea ce însemna că încă un aliat de nădejde al României - la data respectivă cel puţin din punct de vedere moral - era pierdut şi izolarea ţării din punct de vedere politic şi economic atingea cote îngrijorătoare.

Aflat în Bucureşti, Horia Sima se întâlneşte la 6 iunie, lângă biserica albaneză, cu Nicolae Cojocaru şi Nicolae Pătraşcu, liderul legionar afirmând că a sosit în ţară ca să schimbe politica externă a României faţă de Axă.[40] Atitudinea autorităţilor faţă de legionari se schimbă total - în urma noilor ordine primite -, la 27 iunie 1940 fiind permisă organizarea unui parastas la biserica Sfinţii Apostoli din Bucureşti, la care au luat parte peste 500 de persoane, în

[35] *Ibidem*, ff. 168-169.

[36] Gh. Zaharia, C-tin Botoran, *Politica de apărare naţională a României în contextul european interbelic. 1919-1939*, Bucureşti, Editura Militară, 1981, p.328.

[37] ANIC, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 6, ff. 201-202.

[38] *Ibidem*, dosar 28, vol. II, f. 38.

[39] *Ibidem*, dosar 38, f. 109.

[40] *Ibidem*, f. 174.

frunte cu Vasile Noveanu, Ilie Gârneaţă, Horia Codreanu, Cătălin Codreanu, Radu Gyr, Ştefan Zăvoianu, Virgil Ionescu, Alexandru Livezeanu, Mihail Manoilescu[41]. După ceremonie, cei prezenţi au plecat la mormintele lui Nae Ionescu şi Zizi Cantacuzino-Grănicerul. Încurajaţi de atitudinea autorităţilor, studenţii de la Facultatea de Litere au declanşat o operaţiune de strângere de fonduri, în vederea ridicării a două monumente în cinstea lui C.Z. Codreanu şi a lui Nae Ionescu[42]. În urma apelului făcut de Horia Sima, principalele căpetenii legionare - Ion Z. Codreanu, Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici, Şerban Milcoveanu, Horia Cosmovici, Ilie Vlad Sturza, Ştefan Zăvoianu, Vasile Noveanu, Alexandru Ghica - s-au înscris în Partidul Naţiunii[43], în semn de credinţă faţă de Carol al II-lea. La 23 iunie 1940, Horia Sima adresa o "chemare" către toţi legionarii, al cărei conţinut era următorul:

"Camarazi!

Lumea se clatină din temelii şi în curând va urma o nouă aşezare a neamurilor şi ţărilor. Patria noastră ar putea fi şi ea încercată. Întru ocrotirea pământului ei sfânt, din îndemnul Majestăţii Sale Regele şi sub înalta lui conducere, s-a întemeiat «Partidul Naţiunii», ca organizaţie unică şi totalitară, menită să facă faţă împrejurărilor ce pot veni. Drept aceea, ordon tuturor camarazilor şi prietenilor să se înscrie de îndată în «Partidul Naţiunii», unde ca soldaţi devotaţi ai lui să-şi servească cu credinţă, cu toate puterile lor Ţara şi Regele ei; să aştepte în linişte şi cu încredere deplină viitorul şi să înălţăm zi şi noapte rugăciuni pentru binele Patriei şi Regelui"[44].

Datorită accentuării presiunilor germane, la 28 iunie 1940 are loc remanierea guvernului Tătărescu, prilej cu care Horia Sima este numit ministru subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale[45]. Prin acest act Garda de Fier devenea, indirect, pentru prima dată de la înfiinţarea ei, un partid politic de guvernământ - deşi teoretic ea nu exista la această dată! -, influenţa factorului extern - Germania - fiind determinantă.

[41] *Ibidem*, dosar 38, ff. 111-112.

[42] *Ibidem*.

[43] Lucreţiu Pătrăşcanu, *Sub trei dictaturi*, Bucureşti, Editura Forum, 1945, p. 155.

[44] *Ibidem*.

[45] Ioan Scurtu, *Contribuţii privind viaţa politică din România*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 474.

În ziua de 4 iulie 1940, Carol al II-lea a decis să formeze un nou cabinet în frunte cu Ion Gigurtu. Legionarii au primit trei locuri: Horia Sima - ministrul Cultelor şi Artelor, Vasile Noveanu - ministrul Inventarului Avuţiei Naţionale, Augustin Bidianu - subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe[46]. Sprijiniţi puternic de Germania, legionarii au considerat că măsurile propuse de guvernul Ion Gigurtu[47] pentru conducerea ţării nu corespund dorinţelor lor. Astfel că, la 7 iulie, Horia Sima îşi prezenta demisia în următorii termeni: "Generaţia nouă şi fosta Mişcare Legionară declină răspunderea greşelilor trecutului şi nu înţelege să-şi asume vinovăţii care nu-i aparţin; da, această generaţie este hotărâtă să-şi pună pieptul şi sufletul pentru salvarea ţării. Ea rămâne mai departe legată de suveranul ei, Regele Carol al II-lea, şi aşteaptă cuvântul lui regesc"[48]. După trei zile - la 9 iulie - gestul său va fi aprobat şi de ceilalţi legionari ce făceau parte din guvern - Radu Budişteanu (care-i luase locul), Vasile Noveanu şi Augustin Bideanu - care şi-au prezentat demisiile cu următoare motivaţie: se continua procesul de bolşevizare a României, atitudinea de duşmănie faţă de legionari continua; aceştia doreau un guvern "sincer naţionalist"[49].

România trecea în acest timp prin momente foarte grele, fiind la un pas de a dispare de pe harta Europei, datorită pretenţiilor teritoriale ale Ungariei, Uniunii Sovietice şi Bulgariei. Într-un timp foarte scurt - două luni de zile - statul român a pierdut Basarabia, Cadrilaterul şi Nordul Transilvaniei, teritoriul său reducându-se cu 34%, iar potenţialul economic fiind serios afectat: capitalul investit în industrie se reducea cu 10%, valoarea producţiei industriale cu 15%, exploatarea minereurilor de fier cu 3,5%, producţia de cărbune cu 10%, de argint cu 87%, de sare cu 14%, de aur cu 36%, de cupru cu 94%, de plumb cu 100%, de zinc cu 100%[50].

Acţionând "în culise", după prezentarea demisiei din guvernul Gigurtu, Horia Sima s-a prezentat la Palat în ziua de 20 iulie 1940, însoţit de o delegaţie de legionari, pentru a i se încredinţa misiunea de formare a unui nou guvern[51], nereuşind, însă, să ajungă la o înţelegere cu Carol al II-lea. La 1 septembrie este tipărit un manifest legionar, semnat de Horia Sima, prin care se cerea Regelui să abdice[52], Viorel Trifa răspândind printre studenţi un alt manifest unde Carol al II-lea era denumit "tâlharul tâlharilor"[53].

Pentru ca sprijinul Germaniei să fie cât mai mare în aceste momente, liderul legionar adresa un mesaj "puterilor Axei", în care preciza: "Mişcarea legionară îşi exprimă din nou ataşamentul ei profund pentru puterile Axei şi încrederea nestrămutată în spiritul de dreptate care va prezida la alcătuirea Europei de mâine. Mişcarea legionară cere sprijinul puterilor Axei în aceste clipe când tragedia internă ameninţă să rupă echilibrul ţării"[54].

În zilele de 3 septembrie şi 4 septembrie 1940, în mai multe localităţi din ţară - Bucureşti, Braşov, Constanţa, Bod - legionarii trec la atacuri armate împotriva instituţiilor de stat şi posturilor de radio, încercând să le ocupe[55]. Pentru sporirea atmosferei de teamă şi nesiguranţă, în faţa Palatului Regal se trag focuri de revolver. Deşi în unele cazuri au suferit pierderi - 23 de răniţi la Constanţa[56] - unităţile militare au intervenit prompt, în dimineaţa zilei de 4 septembrie situaţia începând să se normalizeze[57]. Ministrul Germaniei la Bucureşti transmitea deja la Berlin că revolta Gărzii de Fier trebuia considerată eşuată.

În faţa situaţiei amintite, Carol al II-lea a hotărât să încredinţeze mandatul pentru formarea unui nou guvern generalului Ion Antonescu, cu care fusese de fapt în conflict, fixându-i domiciliu obligatoriu la mănăstirea Bistriţa. Acesta avusese cu Iuliu Maniu o discuţie pe această temă, în ziua de 1 septembrie, la Ploieşti[58]. Cunoscut pentru calităţile şi corectitudinea sa, generalul Ion Antonescu prezenta avantajul că avea credibilitate, atât în rândurile legionarilor, cât şi în faţa reprezentanţilor Germaniei aflaţi la Bucureşti. În seara zilei de 4 septembrie, noul prim-ministru adresa o "Proclamaţie către ţară", prin care îndemna la ordine şi disciplină: "Români! Vrajba să înceteze. De oriunde

---

46 Nichifor Crainic, *Zile albe-Zile negr Memorii*. I, Bucureşti, Editura Gândirea, 1991, p. 31.

47

48 ANIC, Fond Ministerul de Interne, dosar 440/1940, vol. II, f. 4.

49 *Ibidem*, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 14, f. 65.

50 *Ibidem*, Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet militar, dosar 335/1941, f. 92.

51 Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 476.

52 ANIC, Fond Documentar(Ministerul de Interne), dosar 14, f. 75.

53 *Ibidem*, f. 66.

54 *Ibidem*, Fond Ministerul de Interne, dosar 4/1940, f. 1.

55 "Timpul", IV, nr. 2102 din 5 septembrie 1940.

56 Mihai Fătu, Ion Spălăţelu, *Garda de Fier, organizaţie teroristă de tip fascist*, Bucureşti, Editura Politică, 1980, p. 262.

57 "Magazin istoric", II, nr. 4, 1968, p. 82.

58 Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 486.

şi prin oricine. Lupta să fie numai pentru stat. Înţelegerea şi clemenţa regală au înlesnit chiar şi ultimele frământări să se închidă fără sancţiuni, într-un suflu de libertate. Prigonirile au încetat. Acum tineretul, nădejdea curată a neamului, trebuie să-şi îndeplinească datoria. Faţa lumii se schimbă. Naţiunea noastră să-şi dovedească prezenţa în istorie"[59]. A doua zi, printr-un decret regal, se suspenda Constituţia promulgată cu doi ani în urmă şi se dizolvau corpurile legiuitoare[60].

În urma consfătuirilor dintre generalul Ion Antonescu şi liderii Partidului Naţional Liberal, Partidului Naţional-Ţărănesc şi Mişcării Legionare, s-a ajuns la concluzia că singura soluţie pentru rezolvarea problemelor cu care se confrunta ţara era abdicarea lui Carol al II-lea[61], acest lucru fiind discutat în cadrul întrevederii dintre Iuliu Maniu şi generalul Ion Antonescu, încă din ziua de 1 septembrie[62]. Înlăturarea lui Carol al II-lea era în concordanţă şi cu dorinţele Germaniei, Wilhelm Fabricius declarându-i lui Mihail Manoilescu că nu pune prea mare temei pe rămânerea Regelui la conducerea ţării[63].

În noaptea de 5 spre 6 septembrie 1940 i-a fost înmânată regelui, prin intermediul colonelului Elefterescu, o scrisoare, unde i se propunea să abdice, în caz contrar existând pericolul izbucnirii unui război civil[64].

După consultări cu apropiaţii săi, Carol al II-lea şi-a dat seama că nu mai putea face faţă situaţiei create în ţară, în dimineaţa zilei de 6 septembrie el a semnat actul de abdicare, după ce a primit asigurări că va fi lăsat să plece unde va dori. Prin acest act[65], prinţul moştenitor Mihai devenea Regele României, iar generalul Ion Antonescu a fost numit "conducător al statului", având puteri dictatoriale[66].

Iniţiativa generalului Ion Antonescu de a cere abdicarea lui Carol al II-lea fusese adusă, se pare, la cunoştinţa legaţilor Germaniei şi Italiei la Bucureşti,

59 George Magherescu, *Adevărul despre Mareşalul Antonescu*, Bucureşti, Editura Păunescu, 1991, p. 118.

60 "Timpul", IV, nr. 1203 din 5 septembrie 1940.

61 Eleodor Focşăneanu, *Istoria constituţională a României, 1859-1991*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1992, p. 77.

62 A. Simion, *Regimul politic din România in perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977, p. 23.

63 *Ibidem*, p. 30.

64 Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 489.

65 "Curentul", XIII, nr. 4517 din 8 septembrie 1940.

66 ANIC, Fond Ministerul de Interne, dosar 4/1940, f. 5.

cu o zi înainte - 5 septembrie - având loc întrevederi cu Fabricius, ministrul Reichului, şi Ghigi, ministrul Italiei[67].

După ce a încercat să formeze un guvern de uniune naţională[68], în care să intre reprezentanţi ai P.N.L., P.N.Ţ. şi Mişcării Legionare, datorită intransigenţei legionarilor şi faptului că i-au fost oferiţi "oameni de mâna a doua" din partea partidelor istorice, generalul Ion Antonescu a hotărât să se bazeze pe legionari, "care nu fuseseră compromişi în regimul trecut". Astfel, la 14 septembrie, se constituia noul guvern în care legionarii deţineau majoritatea posturilor - cu excepţia ministerelor economice şi militare -, statul român fiind proclamat "Stat Naţional-Legionar".

67 *Ibidem*, Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 589/1940, f. 55.

68 Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 436.

AURICĂ IONESCU:

ADEVĂRUL ASUPRA LUI MIHAIL VÂRFUREANU[69]

Prin mai-iunie 1939 am fost chemat la Ploieşti de Cezar (Bebe) Popescu, pentru o consfătuire importantă, în casa lui părintească.

Intermedierea mi-a făcut-o Nelu Moldoveanu, membru al echipei de pedepsire a lui Armand Călinescu, care era total lipsă din raza de urmărire a poliţiei ploieştene şi bucureştene.

Bebe Popescu în schimb era condamnat, în lipsă, la şase luni de închisoare, dar, printr-o rubedenie de-a lui îndepărtată care lucra în cadrul poliţiei ploieştene, era anunţat din vreme când era programat un nou control de a-l găsi în casa lor şi atunci se muta în alte locuri sigure. În ziua şi ora aranjate m-am mutat din Bucureşti (unde locuiam) la locuinţa părintească din Ploieşti. La o anumită uşă de intrare mi-a deschis o doamnă voinică, în puterea vârstei, cu ochii energici şi cercetători, care m-a întrebat: <<Domnul Aurică?>> şi, la aprobarea mea prin plecarea capului, şi-a schimbat faţa printr-un surâs prietenos şi cu o căldură de mamă plină de griji, dar total sigură de stăpânirea acestor griji.

Am intrat într-un salonaş cu o măsuţă rotundă aşezată pe un covoraş. Mi-a adus o farfurioară cu un renumit şerbet şi un pahar cu apă rece şi, dânsa ştiind că vom fi în curând întrerupţi, a ţinut să mi se adreseze repede, îngrijorată şi hotărâtă în adâncimea sufletului: <<Domnule Aurică, dacă D-ta şi cei doi fii ai mei nu veţi răzbuna omorârea mişelească a Căpitanului sufletului românesc, atunci, ca să ştii, eu, cu mâinile mele, îi voi ştrangula în timpul somnului pe cei doi fii ai mei şi să nu uitaţi, ca răzbunarea să fie completă, ea se va răsfrânge asupra tuturor vinovaţilor principali, Domnule Aurică>>.

Eu am fost incapabil să scot o vorbă şi amuţisem. Noroc că măsuţa, pe care se afla delicateţa cu apa răcoritoare, a început să se mişte uşor şi o voce înceată a articulat: <<Mamă, lasă-l pe Aurică, el ştie totul ce trebuie să facă!>> Şi, după ce măsuţa a fost încet împinsă într-un colţ al salonaşului şi covoraşul tras deoparte, a apărut voios şi bucuros, puţin palid la faţă, datorită lipsei de lumină în cotlonul unde trebuia să se ascundă, Bebe. Ne-am îmbrăţişat, amândoi mişcaţi. Doamna, cu o disciplinată stăpânire de sine, ne-a spus:

<<Vă las singuri, aşa cum e bine, să aranjaţi ca totul să iasă bine...>>

[69] Text inedit.

Şi a plecat ca o supusă credincioasă momentelor, sperând în succesul faptelor ce trebuiau să urmeze.

Eu eram în posesia unei grenade ofensive şi a unor revolvere italiene bine testate, pentru acţiunea grupei mele dâmboviţene, iar Bebe ştia de ele şi mi-a cerut să la predau grupei lor, căutând să mă convingă că, la ei fiind, ar fi mai bine, când momentele de acţiune vor fi propice, dându-mi anumite amănunte de care eu nu ştiam şi m-am convins.

Mai târziu (după zece zile), printr-o aventură de neuitat şi datorită unui extraordinar şofer din cadrul organizaţiei legionare de şoferi, recomandat de un coleg şi un legionar, ce-mi era total necunoscut, am dus la bun sfârşit această grea misiune.

Însoţit de un sac de cartofi, în care se găseau revolverele, m-am suit în maşina lui Bebe. Şoferul nu s-a uitat la mine ori la sac. I-am dat <<Bună seara>> şi, cu <<Doamne, ajută!>>, am plecat spre Ploieşti. Totul se afla în mâinile şoferului. Acesta cunoştea exact toate colţurile de pe şoseaua Bucureşti-Ploieşti. Pe tot timpul mersului până la Ploieşti n-am schimbat absolut nici o vorbă, ci amândoi eram extrem de atenţi la cele din faţă şi de pe margini. Sigur că fiecare din noi eram prgătiţi să nu ne dăm vii pe mâinile eventualilor cninuitori. Dar, repet, n-am schimbat o vorbă pe drum şi aveam o încredere reciprocă de nedescris şi o convingere în Dumnezeu că ne va ajuta pentru lucrul urmărit.

Ar fi multe de scris. După ducerea la <<bun sfârşit>> a predării sacului preţios, în timp de două minute, unei perechi tinere ce simula doi îndrăgostiţi, pe o bancă a străzii care pornea din faţa Gării Ploieşti spre centrul oraşului, şoferul urmărind cu atenţie toate mişcările mele pentru ca, eventual, să-mi sară în ajutor, am revenit în maşină şi am pornit în tăcere până la colţul Străzii Cobălcescu cu Strada Berzei, unde, la rugămintea mea, şoferul a oprit, ne-am dat jos amândoi, fără să fie prea iluminat locul şi, atunci, cu lacrimi în ochi şi tremurându-ne genunchii ne-am îmbrăţişat fără nici o vorbă. Nu ne-am întrebat în privinţa numelor noastre. Nici azi nu-i cunosc numele şoferului ocazional şi regret enorm lucrul acesta. Dar evenimentele din ultimele zile ale regimului regelui asasin Carol II s-au precipitat enorm şi am tot crezut că totul se va linişti şi ne vom căuta reciproc. Dar a venit revoluţia din ianuarie 1941, după care eu a trebuit să părăsesc iubita mea Ţară, plecând în Germania, unde, după multe suferinţe, mă aflu şi astăzi, tot sperând să mă înapoiez de unde-am plecat! Dar Dumnezeu e mare!

La subiectele discutate cu Bebe s-a pus şi problema persoanei lui Mihail VÂRFUREANU, de care se ştia că, numai datorită lui, ca agent informator al Siguranţei din Bucureşti în problema urmăririi legionarilor ce urmăreau răzbunarea uciderii Căpitanului, căzuseră în chinuri groaznice celebra Nicoleta Niculescu, şefa Organizaţiei legionare feminine pe toată ţara, de asemenea, echipa de acţiune a lui Enache NADOLEANU, fost de coleg de liceu cu mine. La chinurile lor groaznice şi la împuşcarea lor Armand Călinescu a ţinut să asiste personal spre a-şi satisface plăcerea diabolică de fiară.

Ne cunoscusem binişor în campania electorală pentru alegerile parlamentare celebre din decembrie 1937 pe Mihail Vârfureanu şi eram, faţă de Bebe, oarecum sceptic asupra adevărului dacă el era ori nu agent al Siguranţei.

Bebe a observat bine acest scepticism al meu şi, imediat, a făcut un plan de a-l verifica, cu pericolul vieţii şi al planurilor mele de acţiune. Rubedenia lui de la Poliţia Ploieşti trebuia să aibă oarecare activitate antilegionară, ca să nu cadă sub bănuiala de a acoperi sau de a tăcea prea mult în procesele de urmărire antilegionare. De aceea, după ce m-a întrebat pe mine dacă am ceva dificultăţi cu poliţia bucureşteană şi, spunându-i că nu, a plănuit: el, Bebe, va anunţa rubedenia lui din Poliţia Ploieşti, că Nelu Moldoveanu se va întâlni cu cineva, necunoscut de el (adică cu mine) şi ar vrea să ştie dacă acel cineva (adică eu) se află ori nu pe lista neagră a Siguranţei din Bucureşti. Bebe, spunea el, era sigur că la întâlnirea mea cu Nelu Moldoveanu (întâlnire numai de formă) avea să se prezinte şi Mihail Vârfureanu, care, între timp, avansase în grad în cadrul Siguranţei, secţia urmărire legionari.

În ziua şi la ora stabilite, la un colţ al Pieţii Universităţii din Bucureşti a venit, punctual, Nelu Moldoveanu. Am stat de vorbă cinci minute, aşteptând să apară şi Mihail Vârfureanu. Doar ce a plecat Nelu Moldoveanu şi văd că Mihail Vârfureanu sare dintr-un tramvai ce era în mers şi vine direct spre mine. Am făcut-o pe miratul că-l revăd şi m-a întrebat ce mai fac şi cum o duc? I-am spus că am aşteptat un fost coleg, dar n-a venit. El a replicat: <<Da, ştiu, lumea este nepunctuală...>> Şi a început să se îndepărteze de mine, iar eu l-am întrebat dacă era adevărat ceva despre existenţa Căpitanului în Germania.

Or, se ştia că Siguranţa noastră întărea pe cât putea acest zvon, ca să oprească diverse echipe legionare să răzbune moartea Căpitanului. M. Vârfureanu, tot îndepărtându-se de mine şi eu făcând câţiva paşi după el, îmi răspunse hotărât: << Da, da, în mod sigur trăieşte!>>

În Germania era fugit pe atunci, în 1939, V. Vojen, care fusese ales deputat al judeţului Dâmboviţa şi el cădea, precum atâţia legionari dâmboviţeni,

în grija lui M. Vârfureanu. L-am chestionat pe acesta dacă a auzit ceva de Vojen? El m-a asigurat: <<Da, da, e acolo cu Căpitanul!>>

A doua zi m-am reîntâlnit cu Nelu Moldoveanu şi i-am povestit cele întâmplate cu M. Vârfureanu. Am zâmbit amândoi, acru. Bebe căpătase dreptate în privinţa celor susţinute de el despre M. Vârfureanu.

Ce este finalmente cu acest Mihail Vârfureanu? Nu se poate neglija că, în lucrările lui C. Papanace, sunt dovedite legăturile lui Horia Sima cu M. Vârfureanu, mai mult chiar, conlucrarea lor în perioada tulbure a anilor 1939-1940[70].

[70] Vezi, în special, Constantin Papanace, *Fără Căpitan*, ed. citată, p. 134. A nu se neglija prof. D. Găzdaru, în "Pământul Strămoşesc", nr. 5/1979, p. 200 (relatare despre legăturile lui Horia Sima cu M. Moruzov, reproduse în Anexa documentară de la sfârşitul volumului)

NICOLAE MEIANU:

HORIA SIMA - AGENT AL SERVICIULUI SECRET ROMÂN[71]

Rezultatele obţinute de către Serviciul Secret în aceşti ani [anii '30], precum şi în anii care au urmat, nu se datorau numai dezvoltării aparatului, creşterii numerice a acestuia. O mare contribuţie la aceste izbânzi şi-a adus-o şi agentura pe care acest organism reuşise să şi-o creeze.

De altfel, încă din anii de început Serviciul Secret a acordat o atenţie deosebită recrutării şi formării unei agenturi puternice, capabilă să pătrundă în locurile cele mai dificile. O astfel de agentură a putut fi creată, pusă pe picioare, datorită respectării, în general, a unor cerinţe de selecţie. De pildă, în momentul alegerii viitorului informator se cerea ca cel vizat să întrunească cumulativ mai multe calităţi: "să fie un element perfect cinstit... un om de încredere, fiindcă orice scăpare din vedere, voluntară sau involuntară - preciza Serviciul Secret - are repercusiuni foarte mari asupra acţiunii în totalul ei, dusă de un serviciu [de informaţii] sau de o ţară"... "Să fie discret în toate ocaziile", "Să fie un perfect cunoscător al mediului" în care urma să activeze; "Să înţeleagă problema, să sesizeze momentele, să intercepteze faptele"; "Dacă nu are pregătirea necesară - mai sublinia Serviciul Secret - nu va reuşi niciodată să transmită Serviciului... ştirile de care acesta are nevoie"; "Informaţiile [transmise] vor fi tardive... incomplete..., poate eronate" şi, în acest fel, "Serviciul va suferi"[72].

Se mai cerea, de asemenea, pe cât era posibil ca cei vizaţi să aibă înclinaţii, cât de cât, spre o astfel de activitate. Să cunoască una sau mai multe limbi străine. Iar, în cazul celor ce urmau a fi recrutaţi pentru urmărirea sau infiltrarea în serviciile de spionaj străin, să fie devotaţi ţării până la sacrificiu".

Viitorul informator era punctat, studiat de către agentul indicator(cadru al Serviciului Secret). După ce se constata că cel vizat îndeplinea condiţiile amintite era predat pentru recrutare "agentului recrutor". "Predarea" se făcea în aşa fel încât să nu se ajungă la deconspirarea "indicatorului".

[71] Apud Colonel Nicolae Meianu, *Istoria Serviciului Secret de Informatii al Armatei Române*, manuscris inedit (1973).

[72] Arhiva Ministerului de Interne. Bucureşti. dos. F. D., vol. 2, ff. 4-11 (În continuare, se va cita: Arhiva M.I.)

Recrutorul, la rândul său, nu trecea nici el dintr-o dată la recrutare. El trebuia, mai întâi, după ce îl contacta pe candidat să intre "în discuţii politice" cu acesta, să-i studieze "caracterul" şi să ia "act de slăbiciunile sale mai pronunţate".

"În timpul acestor convorbiri şi imediat după aceea nu i se încredinţa nici un fel de însărcinări, totul - după cum preciza Serviciul Secret - urma să se reducă la relaţii personale de prietenie. Dacă era posibil, se recomanda ca acestuia să i se facă unele "servicii cu caracter pur administrativ", dându-i-se de înţeles că astfel de "favoruri" se fac numai pentru el.

"La angajarea informatorilor, atrăgea atenţia Serviciul Secret, se impune o atenţie deosebită". "Dacă aceştia par dubioşi... să fie puşi la încercare timp mai îndelungat"[73].

În cazul că şi recrutorul se convingea că cel vizat corespundea scopului propus, atunci se trecea la recrutarea propriu-zisă. I se "comunica în mod secret" misiunea, făcându-i-se cunoscut că "şefii au încredere în el şi, ca atare", se cere şi din partea sa să se oblige în scris, iar uneori numai verbal că se angajează *să comunice totul*, nu de frică ci din îndemnul conştiinţei"[74].

Odată recrutat, informatorul nu era introdus imediat în secţie, ci era supus verificării atât prin agentul indicator cât şi prin alte mijloace de care dispunea Serviciul Secret. Pe timpul verificării, noul recrutat ţinea legătura cu agentul recrutor. Dacă se constata că informatorul în cauză este de bună credinţă, capabil, principial, se preda în legătura angajată Serviciului Secret care lucra cu agentura. Predarea se făcea fie direct, fie prin intermediul unei parole sau, în alte cazuri, atât informatorul cât şi angajatul Serviciului Secret rămâneau necunoscuţi, organizându-se legătura prin căsuţă poştală. În acest caz, informatorul rămânea cunoscut numai celui ce-l recrutase şi, după acte, de către şeful secţiei de informaţii sau contrainformaţii din cadrul Serviciului Secret.

Aşa s-a ajuns ca mulţi angajaţi ai Serviciului Secret să lucreze ani de zile cu o serie de informatori fără a-i cunoaşte decât după indicativ sau nume conspirativ. Acest sistem de lucru cu agentura purta denumirea de "bază personală".

Erau însă şi cazuri când se trecea la recrutarea unor elemente suspecte. *Îndeosebi atunci când se descoperea "o locuinţă conspirativă" folosită de spionajul advers.* În astfel de situaţii, Serviciul Secret cerea cadrelor sale să "*facă uz de toate mijloacele admisibile* pentru ţinerea în supraveghere" a

[73] Arhiva M.I., dos. F.D. nr. 1146, vol. 19, ff. 6-13.

[74] *Ibidem.*

persoanei în cauză, "iar, când se aduna material doveditor suficient, se cerea să fie atrasă de partea noastră" [a gazdei respective],"promiţându-i-se în schimb o bună recompensă şi deplină discreţie"[75]. Nu se mergea deci pe linia destrămării, ci a folosirii acestui canal.

"În caz de opunere - preciza Serviciul Secret - să fie ameninţată cu arestarea imediată şi expulzarea întregii familii din zona" respectivă.

Agentura de care a dispus Serviciul Secret se compunea din două mari ramuri, şi anume: *Agentura internă* şi *Agentura externă*. La rândul lor aceste agenturi erau formate din: informatori observatori ficşi, incidentali, locali, mobili, temporari, voluntari, propagandişti, cercetaşi, sedentari, de rezervă etc.

Informatorii "observatori" aveau misiune să observe peste tot, în cercul lor de prieteni, de cunoscuţi, din cadrul întreprinderilor sau al instituţiilor unde lucrau, dacă se iveau fapte sau indicii contrare ordinei de stat statornicite. Unii dintre aceştia erau îndrumaţi să urmărească "viaţa extra-profesională a diferitelor persoane" ce deţineau funcţii importante şi care, prin forţa funcţiunii lor, deţineau sau manipulau "secrete, documente sau produse secrete"[76]. Urmărirea acestei categorii de persoane se făcea însă cu scop preventiv. Agentul observator trebuia să descopere "relaţiile, societăţile" ce le frecventau persoanele în cauză, "legăturile şi slăbiciunile" acestora, în scopul de a le "feri tentaţiilor sau curselor întinse de către elementele ce lucrau conspirativ(adică agenţii serviciilor de spionaj străine - n.n.)"[77]. Deşi urmărirea nu se făcea numai în scopul descoperirii agenţilor spionajului străin şi depistării acelora ce le furnizau cu ştiinţă sau fără ştiinţă date şi secrete de stat, ci şi pentru a preveni pe cei predispuşi la asemenea acţiuni. Astfel de informatori au fost recrutaţi îndeosebi în obiectivele economice care veneau în contact cu voiajorii sau specialiştii firmelor străine.

O altă categorie de agenţi informatori observatori erau însărcinaţi cu misiuni speciale, de o parte şi de alta a frontierelor ţării. Ei trebuiau să culeagă informaţii asupra statelor vecine, privind eventuale amplasări de trupe la graniţa noastră, strecurarea de agenţi etc.

Informatorii "incidentali" sau "ocazionali". Această categorie de informatori era folosită, în special, pentru verificarea unor informaţii obţinute prin alte surse. După cum îi arată şi denumirea, la aceştia nu se apela decât în

[75] *Ibidem.*

[76] Biblioteca M.I. - C. Brezoiescu, *Enciclopedie în domeniul informativ*, f. 16.

[77] *Ibidem.*

anumite situaţii şi anume atunci când prin sursele existente nu se putea clarifica o problemă sau alta. În aceste cazuri Serviciul Secret se oprea asupra unor persoane cu posibilităţi. Informatorii incidentali erau atraşi în vederea executării unor astfel de misiuni, fie în mod conştient, când li se punea problema exact, fie inconştient, când erau antrenaţi la o astfel de activitate sub un pretext oarecare. De regulă în această categorie intrau: "servitorii, şoferii şi personalul de serviciu care trăiau în anturajul celor urmăriţi"[78].

Informatorii "locali". Era categoria de informatori cea mai numeroasă. Ea cuprindea informatori care acţionau într-o anumită localitate, loc de muncă şi domiciliu. Informatorii locali desfăşurau activitate informativă cu caracter multilateral, urmărind activitatea desfăşurată de către partidele politice existente într-o localitate sau alta, actele de sabotaj, starea de spirit a populaţiei etc. Ei se foloseau în culegerea de informaţii de la: rude, cunoscuţi sau prieteni, fără ca aceştia să aibă vreo cunoştinţă despre îndeletnicirea lor. Informatorii locali erau îndrumaţi să pătrundă cât mai mult în rândul organizaţiilor şi grupărilor politice existente în acea vreme şi, în special, în cadrul mişcării comuniste şi muncitoreşti. Unii dintre aceştia erau dirijaţi să urmărească chiar unele cadre de conducere ale Partidului Comunist din România şi Partidului Social Democrat. Aşa a fost cazul informatorului evreu "Zaharia", care, prin anul 1938, fusese însărcinat de către Niky Ştefănescu, adjunctul lui Moruzov, să-l urmărească pe Lucreţiu Pătrăşcanu. În acest scop, în luna decembrie 1938, "Zaharia", împreună cu o prietenă a sa, s-a deplasat la vila "Zamora" din Predeal, unde se găsea Pătrăşcanu cu domiciliul forţat. Vizita urma să se facă sub pretextul că el, "Zaharia", a venit să-l felicite "cu ocazia sărbătorilor de Crăciun. Alibiul ales nu s-a dovedit prea fericit, lucru altfel sesizat chiar şi de către informator.

"Pătrăşcanu când m-a văzut a rămas surprins, fapt ce m-a sensibilizat - arată ceva mai târziu "Zaharia" - eu ştiindu-mă cu musca pe căciulă şi bănuind că poate ştie că sunt informator. Din această cauză nici n-am rămas mult".

Sigur, evlavia lui "Zaharia" pentru "sărbătorile creştineşti" era destul de deşucheată. Deplasarea sa de la Bucureşti numai pentru atâta lucru (mai ales că el nici nu respecta astfel de sărbători, fiind de naţionalitate evreu) a trezit încă de la început suspiciuni.

Alţi agenţi informatori din această categorie au reuşit, chiar, să se infiltreze în unele organizaţii locale sau centrale muncitoreşti. Aşa a fost cazul numitului "A.L." care după 23 august 1944 reuşise să ajungă într-o funcţiune înaltă de stat. Acesta furnizase informaţii în trecut atât Siguranţei, cât şi

[78] Arhiva M.I., dos F.D nr. 212, vol. 2, f. 22.

Serviciului Secret. Sau cum a fost cazul numitului S.N. care fusese recrutat ca rezidentul spionajului german de pe Valea Prahovei.

Informatorii "mobili" făceau parte din acea categorie de agenţi "care prin legăturile, cunoştinţele, meseria"[79] şi aptitudinile ce le aveau, puteau "executa misiuni informative în mai multe localităţi, obiective şi medii (comis-voiajori, negustori ambulanţi, artiştii scamatori, ... ziariştii etc."[80] Această categorie de informatori n-a fost folosită numai în interiorul ţării, ci antenele ei au fost îndreptate îndeosebi pentru culegerea de informaţii din afară. Acestei ultime laturi Serviciul Secret i-a acordat o mare atenţie. De aici şi preocuparea de a găsi şi recruta cât mai mulţi informatori de acest gen. Un astfel de informator a fost şi numitul "L", de profesie negustor, cu domiciliul în Sulina[81]. Agenţii informatori mobili au mai fost recrutaţi şi din alte categorii de persoane în afara celor indicate mai sus, cum ar fi de pildă: pescari din Delta Dunării, marinari de pe unele vase româneşti şi străine (de pe Marea Neagră şi Dunăre etc.). Aceştia, cu ocazia deplasărilor ce le făceau cu vasele pe Mare sau Dunăre, intrau în posesia a o serie de informaţii pe care apoi, când ajungeau în porturile respective, le predau omului de legătură al Serviciului Secret. Informatorii mobili erau instruiţi ca în interior să culeagă, de regulă, informaţii cu caracter general privind starea de spirit a populaţiei, pulsul economic într-o regiune sau alta a ţării, intenţiile diferitelor grupări politice, descoperirea eventualilor spioni care căutau să culeagă date din domeniul economic, politic, social etc. Cei care acţionau peste hotare trebuiau să culeagă date şi informaţii prin observare directă, prin folosirea presei şi publicaţiile editate în ţara cu care veneau în contact, prin exploatarea în orb a interlocutorilor, precum şi prin alte mijloace[82].

Informatorii "obligaţi". În această categorie erau "încadraţi"(simbolic vorbind) acei informatori care erau constrânşi să lucreze cu Serviciul Secret. Obligaţia de a lucra cu Serviciul Secret era fie "materială", fie "morală". Materială era atunci "când [informatorului] i s-au dat bani pe care nu-i mai putea rambursa"[83]. Morală, se socotea în acele cazuri când informatorul fără să-şi dea seama, a fost atras în mrejele colaborării cu Serviciul Secret, "aducând material, ce i-a fost retribuit sub o formă oarecare, i s-au găsit sau se cunosc

[79] Biblioteca M.I.- C. Brezoiescu, *Enciclopedie în domeniul informativ*, p.16.
[80] *Ibidem*.
[81] Arhiva M.I. dos. F.A. 20904, vol. 1, f. 194.
[82] Arh. M.I. dos. F.A. 20904, vol. 2, f. 30.
[83] Biblioteca M.I. - C. Brezoiescu, *Enciclopedia în domeniul informativ*, f. 17.

forme compromiţătoare... etc."[84]. Prin acest procedeu au fost atrase în agentura Serviciului Secret atât persoane din interiorul ţării, în special unii dintre membrii diferitelor organizaţii şi grupări politice, cât şi persoane de peste hotare, cetăţeni ai diferitelor state străine. Recrutarea unor astfel de informatori a constituit însă o metodă secundară şi nu principală. Informatorii obligaţi nu întotdeauna prezentau suficientă încredere. Aşa s-au petrecut lucrurile cu informatorul "Domnul I", care "a fost descoperit că juca un rol dublu lucrând, şi pentru S.S.I., şi pentru"[85] o putere străină.

Informatorii "temporari". Această categorie de informatori se aseamănă mult cu informatorii incidentali, care de obicei erau recrutaţi pentru îndeplinirea unei singure misiuni informative, după care se înceta legătura cu ei. Faţă de aceştia însă, informatorii temporari se deosebeau prin faptul că puteau fi folosiţi în rezolvarea mai multor acţiuni. Puteau fi întrebuinţaţi un timp mai îndelungat sau mai puţin îndelungat, avându-se ca criteriu priceperea şi posibilităţile fiecăruia. Pentru serviciile aduse, ei erau recompensaţi "sub diverse forme materiale sau morale"[86]. Serviciul Secret a folosit astfel de informatori ori de câte ori nevoile informative au cerut.

Informatorii "voluntari" erau acei informatori care îşi ofereau serviciile aparatului informativ în mod voluntar sau la propunerea unui angajat al acestuia, "dintr-un sentiment patriotic, ideologic, religios etc."[87]. Îndeosebi, astfel de informatori au fost recrutaţi dintre persoanele ce făceau dese călătorii în unele ţări din Europa, fie datorită profesiei, fie altor împrejurări. Informatorii voluntari care sprijineau, în aceste condiţii, organele informative româneşti, de regulă nu pretindeau şi nici nu vroiau să primească vreo recompensă. Ei considerau această acţiune ca o datorie a lor faţă de ţară. Sigur, această categorie nu cuprindea numai elemente cinstite, dornice să-şi sprijine poporul împotriva unor acţiuni potrivnice din afară, în ea s-au mai găsit şi altfel de "informatori voluntari", care în decursul anilor şi-au oferit serviciile organelor informative, în scopul trădării intereselor celor împilaţi. Aşa a procedat, de pildă, numitul Soltinschi, fost inginer şi apoi director al minei de cărbuni din Cozla(Caraş-Severin), care se oferise să furnizeze date "în legătură cu starea de spirit a muncitorilor de la mina"[88] unde lucra.

[84] *Ibidem*, f. 17.
[85] Arh. M.I., dos. F.A. 17 714, vol. 1, f. 20(verso).
[86] Biblioteca M.I. - C. Brezoiescu, *Enciclopedie în domeniul informativ*, f. 18.
[87] *Ibidem*.
[88] Arh. M.I., dos. F.A. nr. 20 904, vol. 1, f. 193(verso).

Informatorii "propagandiști". Astfel de informatori Serviciul Secret și i-a creat mai târziu față de alte servicii informative străine. Rostul creării acestora s-a impus în special în urma acțiunilor întreprinse de către serviciile de spionaj germane, iredentiste maghiare și altele care, după primul război mondial și îndeosebi în preajma celui de-al doilea, trimiseseră în România o întreagă pleiadă de asemenea informatori, care răspândeau propaganda nazistă și iredentistă maghiară, știri false, alarmante, menite să creeze panică în rândul populației etc. Ca o contramăsură Serviciul Secret și-a creat și el o astfel de rețea pe care a dirijat-o să acționeze îndeosebi în partea de nord a țării, unde trebuia să combată, prin metode specifice, iredentismul horthyst. Acțiunea s-a desfășurat din plin până la intervenirea odiosului dictat de la Viena.

Informatorii "cercetași" erau o altă categorie de informatori folosită de către Serviciul Secret. Aceștia erau agenți trimiși cu diferite misiuni informative peste hotare. Ei au fost folosiți atât în timp de război, în anii 1916-1919, cât și în timp de pace. Spre deosebire de ceilalți, informatorii cercetași erau în prealabil mult mai temeinic instruiți. Ei erau pregătiți asupra tehnicii culegerii informațiilor, asupra modului cum să le transmită Centrului, cum să se comporte, cum să acționeze în diverse situații etc. Unii dintre aceștia erau pregătiți și dotați cu aparate de radio -emisie-recepție, cu ajutorul cărora trebuiau să transmită datele culese. Agenții cercetași aveau misiunea să culeagă informații în special cu caracter militar și, pe cât era posibil, și informații economice și cu caracter general. În timp de pace aceștia erau trecuți peste graniță prin diferite procedee: clandestin; sub acoperirea de "vizitatori la rude"; "turiști"; ca "membri în diferite delegații" etc. Informatorilor cercetași, pe lângă o pregătire de specialitate temeinică, li se mai cerea să cunoască bine și limba țării unde erau trimiși, obiceiurile, portul etc., trebuiau să acționeze în așa fel încât prezența lor într-o localitate sau alta să nu dea de bănuit. Se mai cerea de asemenea să fie oameni curajoși, abili și să prezinte suficientă încredere ca să nu divulge părții adverse misiunea primită. Serviciul Secret a folosit între cele două războaie mondiale, în mod intens, această categorie de informatori.

Informatorii "sedentari" erau informatorii atrași la colaborare de către angajații Serviciului Secret pe teritoriul unor state străine din rândul cetățenilor acestora. După recrutare, informatorii sedentari erau dați în legătura rezidenților Serviciului Secret, existenți în țara respectivă, sau se ținea legătura cu ei direct prin angajații ce îi recrutaseră. Legătura și într-un caz și în altul se ținea atât personal cât și prin metode impersonale. Astfel de agenți informatori, recrutați în scopul pătrunderii în anumite obiective din țară ce se aflau în atenția Serviciului Secret Român, au constituit una din sursele cele mai importante de informare ale acestui aparat.

Informatorii "de rezervă". Acești informatori au fost recrutați și pregătiți în tainele activității informative în special în perioada dintre cele două războaie mondiale. Ei trebuiau să intre în acțiune numai în momentul izbucnirii războiului, având ca rază de acțiune atât teritoriul propriu, în cazul în care era ocupat de inamic, cât și teritoriul inamic. Informatorii de rezervă ce urmau să intre în acțiune pe teritoriul inamic erau recrutați și lăsați în conservare pe acesta încă din timp de pace sau, în caz de război, în timpul când o parte din teritoriul amintit s-ar fi aflat sub ocupația trupelor noastre.

Serviciul Secret a folosit această categorie de informatori îndeosebi pe teritoriul Ardealului de Nord, cedat Ungariei horthyste prin Dictatul de la Viena.

Scopul acestei categorii de agenți, după cum se vede, era intrarea imediat în acțiune a agenturii proprii în cazul când teritoriul național ar fi fost încălcat de către trupele adverse și să transmită informații despre concentrările de forțe, despre intențiile celeilalte părți, despre eventualele pregătiri de atac etc. Lipsa unei asemenea rețele de rezervă a adus mari prejudicii trupelor române în primul război mondial, pe timpul ocupării vremelnice a unei părți din teritoriul național de către inamic. Informatorii de rezervă nu erau recrutați însă de oriunde, ci de regulă dintre locuitorii unui anumit teritoriu, urmând ca apoi să fie lăsați să lucreze tot pe raza acestuia. Din rândul acestora însă se alegeau, de obicei, aceiași care, în caz de război, prin profesia lor, vârstă etc. rămâneau pe loc și nu erau concentrabili.

Informatorii de rezervă erau instruiți și pregătiți din vreme înainte de a se ajunge la situația amintită. Erau dotați cu aparate de radio-emisie-recepție, cu ajutorul cărora în caz de necesitate să poată intra de îndată în legătură cu organul informativ respectiv. În prealabil, aceștia erau instruiți asupra modului cum să mânuiască aparatele din dotare, cum să folosească cifrul etc. Crearea unei astfel de rețele de "rezervă" cerea însă o muncă migăloasă.

În afara acestor categorii mai erau cunoscuți *"informatorii oficiali"* și *"informatorii auxiliari"*.

Categoria "informatorilor oficiali" era formată dintr-o *"serie de funcționari care, <<conform legii>>, erau obligați a furniza informațiuni organelor polițienești"*. (Preotul, notarul comunal, pretorul, primarul, învățătorul etc.)[89]

[89] Arhiva M.I., dos. F.D., nr.212, vol. 2, f. 22.

"Informatorii ocazionali" erau socotiţi unii "funcţionari de stat sau d comună": "factorul poştal, guardul comunal, cantonierii, picherii etc."[90].

În ce-i priveşte aceştia din urmă, Serviciul Secret atrăgea atenţia că i întrebuinţarea lor "trebuie să se ţină seama că majoritatea sunt element nepregătite, indiscrete şi coruptibile". Aceasta pentru a nu se deconspira cumv o acţiune sau alta.

Mărturii compromiţătoare: Horia Sima intră "în joc"

Categoriile de informatori amintite nu au fost însă instituite prin vreu act normativ, ci ele s-au conturat în decursul anilor. S-au încetăţenit î vocabularul acelora ce desfăşurau activitate informativă, pentru că trebui reţinut faptul că aceste denumiri nu erau folosite numai de către Serviciu Secret, ci şi de către celelalte organe cu profilul asemănător(Siguranţa, Secţi a II-a a M.St.M. şi Jandarmeria). Această clasificare, deşi nu era oficială, şi- avut la timpul său importanţa respectivă. Organul informativ, cunoscând c informatori are într-o categorie sau alta, avea posibilitatea ca în cazul îndeplinir unor misiuni să apeleze la aceia care dispuneau de posibilităţile cele m adecvate.

a) *Agentura internă*[91].

După cum aminteam, una din ramurile de bază ale agenturii Serviciulu Secret o constituia *agentura internă*.

În anii de început, agentura de care dispunea Serviciul Secret pe pla intern şi chiar extern nu s-a remarcat prea mult; desfăşura o activitate ştears lipsită de importanţă. Aceasta din lipsa unei agenturi de calitate. Cu timpul îns pe măsură ce au trecut anii şi s-au introdus de către Mihail Moruzov nişt norme stricte de selecţionare, agentura internă a Serviciului Secret a început s şi schimbe înfăţişarea. Mai întâi au fost recrutaţi o serie de agenţi informatori i apropierea graniţelor, în special agenţi informatori ficşi, "observatori" şi local Au mai fost recrutaţi o serie de agenţi mobili, care aveau posibilitatea să colind ţara în lung şi lat, îndeosebi din rândul voiajorilor comerciali, negustorilo pescarilor, etc.

Apoi, Serviciul Secret şi-a creat, cu timpul, o agentură numeroasă i toate regiunile ţării. Începe să se contureze o specializare a acesteia. Întâlni de acum informatori care acţionau în problema legionară, P.N.Ţ. sau alt

---

90 *Ibidem*, f. 23.

91 Arhiva M.I., dos. F.A., nr. 16 175, vol. 2, f. 12.

partide politice. Şi, bineînţeles, o agentură "specializată" în problema comunistă şi muncitorească. Sunt recrutaţi informatori pentru probleme de contraspionaj, de contrasabotaj ori pe linia sectelor şi cultelor. Şi aşa mai departe.

Alegerea acestora se face şi ea în raport de obiectivul urmărit. De pildă, pentru supravegherea intenţiilor şi acţiunilor puse la cale de către organizaţia anarho-teroristă legionară, se recrutau informatori tot din rândul acestora. Şi nu orice elemente, ci, de regulă, se acţiona asupra unora ce făceau parte din conducerea acestei organizaţii, care prin însăşi poziţia lor cunoşteau tot ceea ce se punea la cale. Aşa s-a ajuns la recrutarea lui Horia Sima, una dintre căpeteniile legionare, precum şi a altora.

"În cadrul Legiunii - arăta Gheorghe Cristescu, fost director în Serviciul Secret - Moruzov [recte - Serviciul Secret] avea informatori mulţi, începând cu Horia Sima, pe care îl plătea cu marea sumă de 900 000 lei lunar"[92]. Desigur, asupra sumei cu care se zice că era plătit Horia Sima, pentru materialele informative furnizate, Gheorghe Cristescu putea oarecum exagera. Nu acelaşi lucru se putea spune însă şi despre colaborarea căpeteniei legionare amintite cu Serviciul Secret. În această direcţie nu există dubiu. Legăturile lui Horia Sima cu Serviciul Secret mai erau cunoscute şi de alţi angajaţi ai acestui organ.

"Întâlnirile" lui Horia Sima cu şeful Serviciului Secret aveau loc, aşa după cum arăta Gheorghe Şerbu, fost funcţionar superior în Serviciul Secret", la dl. Moruzov acasă, la birou [la sediul acestui aparat] şi în oraş"[93].

Tot referitor la acest aspect, locotenentul-colonel Ionescu Micandru, unul din oamenii de bază ai Serviciului Secret, arăta în luna septembrie 1940 că "în ultimul timp [şeful Serviciului Secret] a sprijinit pe dl. Horia Sima, pe care l-a prezentat regelui Carol al II-lea... Aceasta se petrecea în luna mai 1940, când Horia Sima venise din Germania cu gândul să-l asasineze şi pe rege, pentru a obliga, în acest fel, politicienii români să alăture în totalitate România la carul politicii naziste. În această perioadă, Horia Sima nu era numai informatorul Serviciului Secret, ci şi al Gestapoului german. El căuta deci să acţioneze în conformitate şi cu ordinele acestuia. "Pe dl. Horia Sima - arată mai departe Ionescu Micandru, referindu-se la legăturile acestuia cu Serviciul Secret - l-am văzut cu fostul şef al Serviciului Secret: o dată la sediul Serviciului Secret şi altă

---

92 Arhiva M.I., dos. F.A. 17 474, vol. 1, f. 42.

93 Arhiva M.I., dos. F.A. 20954, vol. 4, f. 331(verso).

dată la restaurantul <<Mon Jardin>>"; "am mai auzit că dl. Horia Sima a mai fost şi acasă la fostul şef"[94].

Că Horia Sima a fost, într-adevăr, informator al Serviciului Secret, mai pledează şi alt fapt. La 25 ianuarie 1939, "a doua zi, după împuşcarea lui Vasile Christescu"[95], una din căpeteniile legionare, şeful Serviciului Secret caută să-l ferească pe Horia Sima de represiunile lui Gabriel Marinescu, prefectul Poliţiei Capitalei. În acest scop, Moruzov îl caută degrabă la telefon pe Victor Biriş[96], omul de încredere al lui Horia Sima, şi-i cere să vină în "maximum cincisprezece minute" la Podul Elefterie. Nu cu mult timp în urmă, Biriş fusese şi el pus în legătură cu şeful Serviciului Secret de către Horia Sima. Ştia de acum şi el câte ceva din "cealaltă activitate" a şefului său. Având în vedere cele întâmplate, Biriş s-a prezentat la întâlnire cu oarecare teamă.

Şeful Serviciului Secret îl aştepta. L-a invitat în maşină. Aci l-a pus în temă cu faptul că "oamenii lui Parizianu [inspector de poliţie] sunt şi ei pe urmele lui Horia Sima" şi nu are cum să-l prevină.

"Ar fi o catastrofă - a precizat Moruzov - dacă ar fi arestat şi ar afla Gabriel Marinescu de legăturile dintre noi". S-ar deconspira o parte din reţeaua infiltrată în organizaţia legionară. "Spune-i să plece imediat în Germania - a continuat şeful Serviciului Secret -, că, deocamdată, nu pot face nimic pentru el"[97]. La despărţire Moruzov i-a înmânat lui Biriş şi "un plic cu nişte bani", spunându-i să-i dea lui Horia Sima din partea s.a.

Faptul că Horia Sima a fost informator al Serviciului Secret este atestat şi de un document al vremii din care rezultă că, "revenind în ţară [în anul 1939], Horia Sima..., caporal în Rgt. 17 infanterie, a fost chemat la concentrare. Şeful Serviciului Secret, Moruzov, a cerut Ministrului ca acest caporal (Horia Sima) să fie detaşat pe timpul concentrării la Serviciul Secret, deoarece făcea parte din acest serviciu. Acest lucru a fost aprobat"[98].

Prin Horia Sima, Serviciul Secret a reuşit în această vreme să controleze în mare măsură organizaţia legionară, să aresteze şi chiar să elimine,

---

[94] *Ibidem*, f. 12.

[95] Idem, dos. F.O. 65093, vol. 1, f. 489.

[96] Vezi în anexa documentară a volumului.

[97] Idem, dos. F.O., nr. 65093, vol. 1, f. 489.

[98] Vezi documentul editat recent de Cristian Troncotă: raportul lui M. Moruzov din 31 august 1940 (este inclus în acest volum, în anexa documentară).

împreună cu Siguranţa, o serie de conducători. Horia Sima, prin colaborarea cu Serviciul Secret, urmărea şi el să scape de toţi capii mai de seamă al Mişcării pentru a pune mâna pe conducerea acesteia. Fiecare cu scopurile lui. Deci, deşi, după poziţii diferite, interesele, după cum se vede, coincideau.

Serviciul Secret, însă, nu se rezuma numai la folosirea lui Horia Sima, în supravegherea organizaţiei legionare. Mai recrutase şi alţi informatori de aceeaşi talie. De pildă, Gheorghe Cristescu arată că în acelaşi scop mai erau folosiţi: "Mile Lefter - comandant legionar; Radu Mironovici; un frate de-al lui Mille Lefter, tot comandant legionar şi el; pe un anume Panait, secretar la senatul Legiunii şi alţii"[99].

Pe lângă unele căpetenii legionare, Serviciul Secret mai dirijase unii informatori din anturajul acestora, cum erau "Domnul colonel", care în anii 1936-1937 primise misiunea să urmărească legăturile generalului Ion Antonescu cu unii dintre şefii Gărzii de Fier, sau "Domnul Craiu" care primise şi el misiunea să culeagă informaţii din rândul "cercurilor conducătoare... ale organizaţiei legionare şi îndeosebi în cercurile din jurul prof. Nae Ionescu, directorul ziarului *Cuvântul*"[100], unul dintre ideologii de seamă ai organizaţiei legionare etc.

O reţea destul de numeroasă fusese creată şi pentru urmărirea Partidului Naţional Ţărănesc, PNL, gruparea Goga-Cuza şi altele. Şi din cadrul acestora fuseseră recrutaţi o serie de personalităţi sus-puse.

"În ceea ce priveşte legăturile informative interne - precizează Florin Becescu, fost şef al Secţiei contrainformaţii din Serviciul Secret -, fără a le putea aprecia nuanţa, amintesc (subliniază Becescu - n.n.)... o serie de probleme care veneau în contact cu (şeful Serviciului Secret - n.n.) şi pe care le-am văzut în biroul său, la serviciu sau la domiciliu"[101]. Şi, în continuare, citează pe Eugen Titeanu, fost fruntaş liberal, pe colonelul Traian Ionescu, Cristian Nicolaescu - dir. Banca Urbană; general rezervă Seinescu; C. Bursan şi alţii.

Eugen Titeanu primise numele conspirativ "Antonescu".

Despre acelaşi lucru, arăta şi Gheorghe Şerbu, precizând că: şeful Serviciului Secret, făcea vizite "la ele acasă sau veneau la birou la domnia sa" o serie de personalităţi politice burgheze. Printre "vizitatori" sau "vizitaţi" erau indicaţi: Gheorghe Brătianu, Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod, generalul N. Samsanovici, generalul P. Anghelescu, Grigore Gafencu, M. Manoilescu,

---

[99] Arhiva M.I., dos. F.A., nr. 17474, vol. 1, f. 42.

[100] Idem, dos. F.A., nr. 17714, vol. 1, f. 35.

[101] Arhiva M.I., dos. F.A., nr. 20954, vol. 21, f. 126 (verso).

inginer I. Gigurtu, generalul A. Aldea, generalul N. Coroamă, profesorul Gh. Cuza, Horia Sima (despre care am mai vorbit), inginer Macovei, de la C.F.R., Victor Cădere"[102] şi mulţi alţii. Sigur, nu se poate spune că aceştia au fost toţi informatori ai Serviciului Secret. Unii dintre ei n-au fost, dar venind în contact cu şeful acestui aparat, după cum e lesne de înţeles, ori de câte ori s-a simţit nevoia au fost exploataţi în orb sau voluntar. Nu odată, mulţi din cei amintiţi, fără să-şi dea seama, au furnizat Serviciului Secret o serie de informaţii din rândul grupărilor sau partidelor politice din care făceau parte. Unii însă făceau oficiul de informatori cu bună ştiinţă, fie pentru primirea unor stipendii (care nu erau deloc neglijabile), fie pentru ca prin Serviciul Secret să-şi atingă anumite scopuri. În acest sens este foarte semnificativă declaraţia locotenent-colonelului Ionescu Micandru, care în anul 1940 arăta că: <<Fără a avea probe serioase, asupra muncii şi modalităţile de plată cred că primeau unele subvenţii":

a) Eugen Titeanu, după ce fusese înlocuit de la Ministerul Propagandei;

b) Fostul ministru la Moscova Dianu, pe timpul cât era în funcţiune>>. Cel în cauză în această vreme printre altele a <<acoperit trimiterea la Moscova a 4 agenţi ai S.S.>>

<<c) Probabil fostul ministru (plenipotenţiar - n.n.) Davidescu>>;

<<d) Colonelul Rusescu pe timpul cât a fost la Palat>>[103] şi alţii.

Tot Ionescu-Micandru mai preciza că şeful Serviciului Secret avea legături mai curente "din lumea politică şi militară" cu: <<dl. Tătărescu (auzit); dl. Gafencu(auzit şi văzut odată vorbind); dl. Cădere Victor(auzit); dl. amiral Păiş(auzit - că a fost şi la sediul S.S.); Dl. Manoilescu(auzit)>>[104].

Aşa a ajuns Serviciul Secret să cunoască tot ce se discută sau se punea la cale în cadrul conducerii Partidelor Naţional-Ţărănesc, Liberal sau altele, îndeosebi după 10 februarie 1938, când s-a instaurat dictatura carlistă.

Prin aceste "antene", Serviciul Secret ţinea la curent pe regele Carol al II-lea, care încă din anul 1930 îi dăduse şefului Serviciului Secret "misiuni strict confidenţiale" care vizau "dezmembrarea Partidelor Naţional Ţărănesc şi Liberal"[105]. Unii dintre conducătorii acestora contribuiseră la alungarea regelui din ţară, cu ani în urmă. De altfel, în decursul domniei lui Carol al II-lea, cunoscând prin intermediul Serviciului Secret divergenţele de păreri din cadrul

[102] Idem, vol. 13, f. 331.

[103] Arhiva M.I., dos. F.A., nr. 20954, vol. 4, f. 9-12.

[104] *Ibidem*.

[105] Arhiva M.I., dos. F.A., nr. 17474, vol. 4, f. 15 (verso).

conducerilor acestor partide, Suveranul i-a manevrat cu o persistenţă diabolică pe unul contra altora.

Serviciul Secret, pentru a-şi întări poziţia şi pentru a intra şi mai mult în graţiile Palatului, ştia şi el cum să-şi vândă marfa. De fiecare dată când îl informa pe rege, nu uita să pună şi câte o picătură de venin pe rană.

De pildă, în iunie 1937, raportându-i lui Carol al II-lea că în cercurile naţional-ţărăniste se "comentează de câtăva vreme, cu deosebită persistenţă" chestiunea refuzului "SKODA" de a mai livra armamentul comandat, din cauză că planul motorizării armatei române întocmit de statul nostru major în acord cu statul major cehoslovac ar fi ajuns în mâinile Germaniei, ţinea să precizeze că:

"Se spune... că autorul acestei delaţiuni(adică trădări -n.n.) ar fi inginerul Malaxa", iar pentru a atinge sensibilitatea regelui sublinia că "lupiştii"(fracţiunea din jurul dr. N. Lupu -n.n.) insinuează, în dreapta şi în stânga, că faptul n-ar fi fost posibil dacă "Suveranul ar fi ştiut să-şi aleagă mai bine oamenii şi dacă anumite oscilaţiuni ale politicii noastre externe n-ar fi stimulat[106] simpatiile unor oameni ca Malaxa pentru Germania".

În anul 1938, agentura Serviciului Secret care acţiona în mediul P.N.Ţ. sesiza că se conturează şi mai mult divergenţele de păreri dintre cele trei curente existente în cadrul acestui partid. Primul curent era grupat în jurul lui Iuliu Maniu, care milita pentru colaborarea cu organizaţia legionară; al doilea curent era grupat în jurul dr. Lupu, iar al treilea în jurul lui Mihalache, care era, în această perioadă, împotriva colaborării cu legionarii şi pentru o apropiere de forţele de stânga. În acest sens Serviciul Secret raporta că: <<La întrunirea foştilor conducători ai Partidului Naţional Ţărănesc, care au participat la inaugurarea comunei model organizată de Ion Mihalache, din partea Basarabiei au participat: Halipa, Bago, Crihan şi Holban... Cu această ocazie - continuă raportul Serviciului Secret - s-a discutat într-o întrunire secretă tactica de acţiune contra guvernului şi a regimului politic actual [era vorba de dictatura carlistă]: S-a admis în principiu, colaborarea cu Partidul Comunist din România>>.

Serviciul Secret l-a mai pus în temă pe rege cu boicotul întreprins de Maniu cu ocazia vizitei sale la Londra şi Paris, cu poziţia P.N.Ţ. faţă de măsurile luate în luna noiembrie 1938 împotriva căpeteniilor legionare.

[106] Arhiva M.I., dos. F.D., nr. 2, vol. 126, f. 74.

În ce priveşte acţiunile liberalilor, Serviciul Secret stabilise că "Partizanii lui Dinu Brătianu, parte din ei încrezători în şef, unii complet dezorientaţi, iar alţii indiferenţi, nu mai întreprind nici o acţiune politică"[107].

[107] *Ibidem*, f. 320.

CRISTIAN TRONCOTĂ:

MIHAIL MORUZOV ŞI HORIA SIMA[108]

La 10 februarie 1938 a fost instaurat în România un regim politic, numit iniţial în istoriografie "de dictatură regală"[109], şi mai recent "de autoritate monarhică sau al monarhiei active"[110], care a durat până la 6 septembrie 1940. În opinia profesorului Ioan Scurtu, acest regim a avut "un caracter antidemocratic, hibrid, în care regele era figura dominantă, intervenind efectiv în activitatea de guvernare"[111]. Pe aceste considerente "regimul instaurat de Carol al II-lea nu poate fi numit de «autentică dictatură», în care regele proclamat «capul statului» decide, iar miniştrii execută". În perioada celor 31 de luni cât a durat acest regim, s-a desfăşurat "un proces de consultare în care, de regulă, punctul de vedere al lui Carol al II-lea era acceptat de guvern"[112].

În demersul nostru ne interesează rolul şi locul lui Mihail Moruzov şi al Serviciului Secret în angrenajul puterii, poziţia faţă de Mişcarea Legionară - cel mai temut adversar politic al regimului carlist - şi cum s-a ajuns la sfârşitul fără glorie al celui care timp de mai bine de 16 ani fusese "eminenţa cenuşie" a frontului secret din România.

PERMANENŢELE STATULUI

[108] Apud Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov şi Serviciul Secret de Informaţii al Armatei Române*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Evenimentul Românesc, 1997, pp. 122-159 (cf. şi ediţia I-a, Bucureşti, Editura INI, 1996, pp. 129-173).

[109] Vezi: Lucreţiu Pătrăşcanu, *Sub trei dictaturi*, Bucureşti, 1996, pp. 7-146; Eliza Campus, *Criza politică a dictaturii regale*, în "Studii şi articole de istorie", vol. IV, 1962, pp. 3-33; Al. Gh. Savu, *Dictatura regală (1938-1940)*, Editura Politică, Bucureşti, 1970; Florea Nedelcu, *Viaţa politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Editura Dacia, Cluj, 1973.

[110] Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluţia regimului politic de la democraţie la dictatură*, Editura didactică şi pedagogică, R.A., Bucureşti, 1996, p. 164.

[111] *Ibidem*.

[112] *Ibidem*.

Studiind cu atenţie memorialistica legionară, atât cea elaborată înainte de 1989 cât şi după, constatăm că numele lui Mihail Moruzov apare frecvent. Şi este normal să fie aşa, având în vedere că însuşi Comandantul Mişcării Legionare, Horia Sima, recunoscuse de la început că eroismul legionarilor "se încleştase într-o luptă inegală cu tehnica poliţienească a lui Moruzov"[113].

Din *Însemnările zilnice* ale regelui Carol al II-lea aflăm că, înainte de instaurarea regimului personal, suveranul primea informaţii de la sursa "Haiduc" - numele conspirativ al prinţesei Lucia Caragea(confidenta intimă a reginei Maria) - despre intenţiile puciste ale Gărzii de Fier sau atentatele puse la cale de gardişti ce vizau suprimarea "Duduii"(Elena Lupescu). Chiar dacă regele Carol al II-lea aprecia astfel de informaţii ca fiind exagerate nu pregeta totuşi să ia măsuri de strictă supraveghere a legionarilor. Obsedat parcă de posibilitatea sau iminenţa unor astfel de atentate, suspiciunile suveranului se manifestau chiar şi atunci când gardiştii stăteau cuminţi, percepând situaţia ca o " linişte înaintea furtunii". Colonelul, devenit ulterior general, Gabriel Marinescu - prefectul Poliţiei Capitalei(din 23 februarie 1937) - era consultat permanent în această chestiune şi avea la dispoziţie fonduri special destinate şi 200 de oameni gata de a interveni la nevoie[114].

Mişcarea Legionară a făcut obiectul preocupărilor lui Mihail Moruzov şi ale Serviciului Secret începând abia cu anul 1938, odată cu instaurarea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea. Documentele de arhivă atestă, fără dubii, că s-a produs atunci o nouă reorganizare a Serviciului Secret. S-a întărit în special Secţia a II-a Contrainformaţii, ce a preluat o serie de probleme politice care până atunci erau de competenţa Corpului Detectivilor[115] din Siguranţa statului. În cadrul Grupei a III-a din Secţia a II-a Contrainformaţii funcţiona subechipa care se ocupa de "extrema dreaptă", în sensul că procura informaţii despre activitatea partidelor şi organizaţiilor politice interzise prin Decretul-lege din 31 martie 1938[115], printre care: Mişcarea Legionară, Corpul Studenţesc Legionar, Partidul Naţional-Socialist din România(Ştefan Tătărescu), Partidul Muncitoresc Creştin, Uniunea Naţională a Studenţilor Creştini Români, Corpul legionar Moţa-Marin(Alexandru Cantacuzino), Corpul foştilor militari etc.[116]

Cu toate acestea, şi avem în vedere documentele elaborate de Serviciul Secret, adică notele, rapoartele, buletinele şi sintezele despre Mişcarea Legionară, în perioada februarie 1938-septembrie 1940, lipsesc din unităţile arhivistice unde ar fi trebuit clasate, ceea ce presupune că ele au fost vizate în primul rând de Mihail Moruzov atunci când a procedat în noaptea de 5 spre 6 septembrie 1940 la distrugerea unor materiale. Ne gândim că ele conţineau probabil listele cu agenţi speciali sau surse ocazionale din rândul legionarilor, eventual date compromiţătoare despre membri marcanţi ai Gărzii de Fier. Nu i-a fost greu lui Moruzov să intuiască faptul că evenimentele din 3-5 septembrie 1940, care au contribuit decisiv la prăbuşirea regimului carlist, şi numite de principalii protagonişti - generalul Ion Antonescu şi Horia Sima - "revoluţie

---

[113] Horia Sima, *Sfârşitul unei domnii sângeroase(10 decembrie 1939-6 septembrie 1940)*, ediţia a II-a, Miami Beach, Colecţia "Omul nou", 1990, p. 30.

[114] Vezi Carol al II-lea, *Între datorie şi pasiune. Însemnări zilnice*, vol. I, *1904-1939*, Ediţie îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă şi Narcis Dorin Ion, Editura Silex, Bucureşti, 1995, pp.150-152.

[115] Corpul Detectivilor era o structură în cadrul Siguranţei, înfiinţată în anul 1931, prin reorganizarea Brigăzilor centrale de siguranţă. A desfăşurat activitate de culegere a informaţiilor prin toate procedeele: agentură secretă, filaj, supraveghere, interceptări telefonice şi de corespondenţă etc. Avea, de asemenea, atribuţii în domeniul prevenirii şi descoperirii infracţiunilor contra ordinii publice şi a siguranţei statului. Era subordonat nemijlocit Direcţiei Poliţiei de Siguranţă, fiind organul ei informativ de teren, de căutare şi culegere a informaţiilor. Îşi desfăşura activitatea cu precădere în Capitală, dar acţiona uneori şi în provincie prin echipe volante. C.D. era organizat pe grupe, secţiuni, echipe şi birouri. Grupa I urmărea organizaţiile şi partidele de dreapta şi extrema dreaptă, asociaţiile fără scop lucrativ, sectele religioase nerecunoscute legal, corpurile profesionale şi lojele francmasonice. Grupa a II-a(mai numită şi Brigada Mobilă) se ocupa cu cercetarea infracţiunilor de drept comun(în special furturi, tâlhării, falsuri etc.). Grupa a III-a supraveghea organizaţiile şi partidele politice ale minorităţilor naţionale(maghiară, germană, bulgară, ucraineană, rusă, evreiască etc.) suspecte că desfăşoară acţiuni contra intereselor statului. Grupa a IV-a urmărea mişcările şi partidele politice de stânga şi extrema stângă. Grupa a V-a avea atribuţii exclusive de filaj. Grupa a VI-a avea în preocupări paza familiei regale şi a înalţilor demnitari. C.D. a mai avut în schema de organizare şi două echipe speciale: una care se ocupa de problemele economice şi a doua autorizată cu interceptările telefonice. Această din urmă echipă a funcţionat în localul Societăţii Anonime a Telefoanelor, iar interceptările erau solicitate de Direcţia Generală a Poliţiei, Direcţia Poliţiei de Siguranţă, Serviciul Secret, Marele Stat Major, Parchetul Militar şi Civil.

[115] "Monitorul Oficial", nr. 75 din 31 martie 1938.

[116] Arhivele Naţionale ale României, Bucureşti, fond P. C. M.-S. S. I.: Politica internă, dosar nr. 12/1938, f. 349 (În continuare, se va cita: Arh. N.I.C. = Arhiva Naţională Istorică Centrală).

legionară"[117], vor duce la instalarea unui guvern cu participarea unor reprezentanţi ai Mişcării. Într-o atare situaţie, Mihail Moruzov a raţionat şi apo a acţionat în consecinţă: documentele care-i puneau pe legionari într-o postur incomodă trebuiau distruse.

Pentru a avea o imagine cât mai apropiată de adevărul istoric asupr raporturilor dintre Mihail Moruzov şi Mişcarea Legionară, dar şi pentru încerca o delimitare a ficţiunii de adevăr, va trebui să apelăm, pe de o parte, l izvoarele memorialistice legionare chiar dacă acestea sunt uneori contradictor şi tendenţioase sau suspecte de a ascunde un interes politic, iar pe de altă part va trebui să le coroborăm şi să le confruntăm cu alte surse memorialistice şi dat atestate documentar. Memorialistica legionară este bogat reprezentată, ca d altfel şi istoriografia problemei, fapt pentru care nu emitem pretenţii d exhaustivitate. Vom avea în atenţie, însă, doar lucrările cele mai semnificativ şi recent apărute.

Înainte de a intra în fondul problemei să mai amintim că legionar arestaţi de regimul comunist şi internaţi în penitenciarul Aiud au fost supuşi timpul detenţiei la reeducarea prin "autoanaliză"[118], în urma căreia s-a produs voluminoasă lucrare în două volume cu ferecături metalice, scriere olografic şi numeroase picturi în acuarelă, ce constituie o prezentare caricaturizată a unor momente şi personaje din istoria Gărzii de Fier, în care se simte din plin rol "educatorilor" comunişti. Cu toate acestea, lucrarea - care începând cu lun martie 1995 este publicată în foileton, sub titlul "Legionari despre Legiune", coloanele revistei săptămânale "Timpul" - conţine şi unele puncte de veder despre poziţia lui Moruzov în structura de putere a regimului carlist. A

---

117 Vezi: Mareşalul Ion Antonescu, *Istoria mă va judeca, scrieri inedite*, stud introductiv de general-maior Mircea Agapie. Documente selectate şi pregătite pent tipar de maior Constantin Hlihor, Bucureşti, 1993, p. 163; Horia Sima, *op. cit.*, p 434. Lucreţiu Pătrăşcanu, primul teoretician care a analizat, e adevărat dintr perspectivă marxistă, regimul de dictatură regală, aprecia că evenimentele din 3- septembrie 1940 nu pot fi considerate ca o "revoluţie legionară", întrucât a fost realitate o ridicare spontană de protest a unor largi categorii sociale nemulţumite d politica regelui Carol al II-lea, iar generalul Ion Antonescu şi câţiva legionari s-a insinuat în calitate de conducători ai acestor revolte. Mişcarea Legionară - în opin aceluiaşi autor - era la acea dată prea mult slăbită şi fără influenţa în mase pentru fi capabilă să organizeze o revoluţie.(Lucreţiu Pătrăşcanu, *op. cit.*, p. 124 şi urm.)

118 Vezi pe larg la: Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Modelul reeducării pr autoanaliză Aiud şi Gherla 1960-1964*, în: "Arhivele totalitarismului", nr. 2/199 pp. 60-73.

considerat necesare aceste precizări întrucât ne vom referi în continuare de mai multe ori la acest text.

Memorialiştii legionari autori ai celor două volume de la Aiud[119] apreciau că Mihail Moruzov ar fi fost un "regizor" şi "uneltitor mârşav la porunca Palatului", şi că împreună cu Ernest Urdăreanu juca rolul de "prime viori în orchestra odioasă a regelui", sau chiar că devenise la un moment dat "Conducătorul ocultei Palatului"[120]. La rândul lui, Horia Sima menţiona că Moruzov împreună cu Urdăreanu, Elena Lupescu şi Carol al II-lea formau "permanenţa statului", în sensul că rămâneau puternici pe poziţiile lor în vreme ce oamenii politici se succedau la guvern. În opinia aceluiaşi memorialist, Moruzov era "un misterios personaj" care ar fi "exercitat o imensă putere în stat"[121], şi "unul dintre intimii Palatului"[122]. Prin sintagma "permanenţele statului", Horia Sima înţelegea "un cadru imuabil al statului de care depindea angrenajul lui", iar "Moruzov era unul dintre aceşti favoriţi"[123]. Într-un alt pasaj Horia Sima revine şi precizează că în contextul evenimentelor de la sfârşitul lunii august şi începutul lunii septembrie 1940 "s-a verificat că el [Moruzov-n.n.], împreună cu Niky Ştefănescu nu aparţineau «permanenţelor statului» cum îşi imaginau", întrucât "ei trăiau în lumea zeilor de jos în timp ce în Olimp guverna numai treimea Regele-Urdăreanu-Elena Lupescu"[124]. Raporturile dintre Mişcarea Legionară şi "triada" din conducerea statului mai sunt descrise de Horia Sima în felul următor: "Toate «permanenţele» statului, în frunte cu Regele, jucau cu cărţi măsluite. Voiau să înhame mişcarea la carul regimului pentru a-l scoate din prăpastia în care căzuse, fără să se gândească la ţara şi suferinţele ei. Când însă erau descoperiţi, aşa cum procedasem eu cu demisia mea, atunci dădeau înapoi. În sinea lor se simţeau vinovaţi şi îmi dădeau dreptate, dar nici

---

119 În legătură cu istoria Mişcării Legionare scrisă la Aiud de către cei aflaţi în ultimii ani de detenţie, colectivul de coordonare al lucrării a beneficiat de concursul unui număr important de colaboratori: 64 redactori, 15 deţinuţi care au conceput ilustraţia, 34 graficieni, 3 corectori(probabil care au stilizat şi concentrat textele) şi 5 autori ai basoreliefului de pe copertă. Numele lor figurează în deschiderea cărţii. ("Timpul", an VI, nr. 11, 22-29 martie 1995).

120 "Timpul", nr. 7/1996, pp. 12-13.

121 Horia Sima, *op. cit.*, p. 395.

122 *Ibidem*, p. 338.

123 *Ibidem*, p. 221.

124 *Ibidem*, p. 426.

nu cutezau să facă pasul decisiv, încredințând guvernul mișcării, de teamă să nu piardă controlul puterii"[125]. Mihail Sturdza, cel care a îndeplinit funcția de ministru al Afacerilor Externe în guvernul național-legionar afirma și el că: "Moruzov era până la așa punct intim cu Carol, încât beneficia de prerogativa atât de rar acordată, de a-l întovărăși la toate vânătorile regale"[126]. Cel mai prolific memorialist legionar din ultimii șase ani, doctorul Șerban Milcoveanu, prezent deseori în publicistică cu dezvăluiri "șocante", apreciază că printre "permanențele statului" s-au numărat Elena Lupescu, Ernest Urdăreanu, Mihail Moruzov, Gabriel Marinescu și Jean Pangal[127].

Se pot considera toate acestea suficiente exemple pentru a reliefa că Mihail Moruzov a fost perceput de memorialiștii legionari ca o personalitate importantă, dar și de temut, a regimului carlist, ceea ce corespunde adevărului. Ficțiunea s-a cuibărit doar în relatările acelora care au căutat cu tot dinadinsul să-i supradimensioneze puterea, plasându-l nemeritat pe locul celor care luau sau sugerau deciziile. Desigur că plasarea lui Moruzov în rândul "primelor viori", mai poate fi perceput, fără să se forțeze lucrurile, ca având mai degrabă un rol consultativ și de execuție.

Oricum, interesantă este disjungerea pe care Comandantul legionarilor o face între Moruzov, pe de o parte, și Ernest Urdăreanu și Elena Lupescu pe de altă parte. Faptul că în perioada regimului carlist situația Elenei Lupescu devenise "mai tare decât oricând", îl remarcase și fruntașul național-țărănist Valer Pop, care, pe acest considerent a și avut curajul să-i declare limpede suveranului, în audiența din 23 iulie 1940, că "regimul totalitar în România este numai o formă fără conținut, mai mult o parodie decât o realitate"[128]. Moruzov avea o altă opinie despre rolul Elenei Lupescu printre factorii de putere. Ea rezultă din următoarea replică pe care șeful Serviciului Secret se pare că i-ar fi servit-o lui Horia Sima, și care avea, desigur, scopul de a o proteja pe favorita suveranului: "Dacă doamna Lupescu nu se amestecă în afacerile statului, e o chestiune particulară a Regelui"[129].

---

125 *Ibidem*, p. 314.

126 Mihail Sturdza, *România și sfârșitul Europei. Amintiri din țara pierdută*, Fronde, Alba-Iulia, Paris, 1994, p. 175.

127 Vezi Dr. Șerban Milcoveanu, *Corneliu Z. Codreanu altceva decât Horia Sima*, vol. I, București, 1996, p. 110.

128 Valer Pop, *Bătălia pentru Ardeal*, Editura Colosseum, București, 1991, p. 56.

129 Horia Sima, *op. cit.*, p. 314.

În ce privește rolul lui Ernest Urdăreanu în angrenajul puterii, mult mai important decât cel al lui Moruzov, este atestat și documentar. Să amintim mai întâi nota din 3 mai 1940 întocmită de Moruzov în legătură cu întâlnirea și discuțiile purtate cu maiorul dr. Wagner. Când ofițerul german l-a întrebat pe Moruzov - din însărcinarea lui Canaris - dacă România va accepta un sprijin armat german în cazul în care anglo-francezii vor distruge zonele și stabilimentele petrolifere, șeful Serviciului Secret îi răspunde că problema "depășește cadrul atribuțiilor sale" și nu-și permite să o discute. Canaris știa prea bine limitele de competență ale unui șef de serviciu secret de informații, dar i s-a adresat lui Moruzov în speranța că-l va îndruma spre acea persoană cu care se putea discuta problema, și în același timp îi oferea garanții de păstrare a secretului. Cu ocazia celei de a doua vizite la București a amiralului Canaris, 28 mai 1940, acesta a avut întrevederi, atât cu Moruzov - căruia îi pune la dispoziție informații despre dispozitivele Armatei Roșii la granița cu România -, dar a discutat și cu Ernest Urdăreanu un set de cu totul alte probleme. Apoi, Canaris l-a rugat pe Moruzov să-i transmită mareșalului Palatului întreaga sa compasiune și să-l asigure că, ori de câte ori va veni în România va discuta separat cu Urdăreanu "chiar și pentru câteva minute", întrucât acest lucru este "absolut necesar". Din consemnările zilnice ale regelui Carol al II-lea ni se dezvăluie că Urdăreanu și Canaris discutau chestiunile ce țineau de noua orientare politică a României, respectiv apropierea de Germania[130]. De asemenea, din Raportul întocmit de von Killinger la 28 iunie 1940 rezultă că în momentul în care emisarul german i-a prezentat lui Moruzov punctul de vedere al Reich-ului privind atitudinea României - de a ceda - față de agresiunea sovietică, șeful Serviciului Secret îi recomandă o întrevedere cu Urdăreanu, "confidentul regelui", ceea ce înseamnă că nu era de competența sa să se pronunțe într-o chestiune de maximă gravitate pentru soarta țării. Mihail Moruzov nu era omul care să paseze problemele importante de a căror rezolvare putea să profite în consolidarea propriei poziții, dar efectiv chestiunea îi depășea limitele de competență. E adevărat că același document mai atestă și faptul că von Killinger discutase timp de 4 ore cu Moruzov câteva probleme importante, printre care și aceea a constituirii în România a noului Partid al

---

130 Carol al II-lea, *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice*, vol. 2, *1939-1940*, Ediție îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion, Casa de editură și presă "Șansa", București, 1996, pp. 178-179.

Naţiunii[131]. Chestiunea era de competenţa lui Moruzov, numai în măsura în care, în calitate de director general al Serviciului Secret, trebuia să cunoască din timp orice demers politic pentru a fi măsură să analizeze efectele pe plan intern şi internaţional, iar pe baza lor să-şi fundamenteze măsurile de siguranţă. La fel trebuie înţelese toate celelalte demersuri ale lui Moruzov, când îl găsim cu un pas înaintea diplomaţiei. Nu el concepea politica externă sau internă a României, dar avea calitatea de a anticipa şi cunoaşte din timp intenţiile politice ale monarhului.

Carol al II-lea recunoaşte, la un moment dat, că într-o problemă de stat - numirea unui ministru - a "adoptat ideea Duduii". Au fost şi situaţii de mare tensiune politică pe plan intern şi în relaţiile internaţionale, ca de exemplu în ziua de 11 aprilie 1939, când, după ce a primit rapoartele miniştrilor, Carol al II-lea a purtat "o lungă discuţie cu Urdăreanu şi Duduia asupra situaţiei generale". Urdăreanu era de părere că România trebuia să-şi aranjeze situaţia faţă de Germania pentru a putea rămâne neutră într-un eventual conflict, iar în cazul unui atac german armata română n-ar fi putut rezista mai mult de două luni. El era convins că dacă germanii "nu vor fi atacaţi direct, nu vor mişca". Câtă influenţă au avut aceste evaluări, făcute de Urdăreanu, ne mărturiseşte însuşi Carol al II-lea: "Duduia şi cu mine suntem de altă părere, deşi recunoscând dreptatea premiselor sale, consider totuşi că e ceva ce lipseşte şi care este peremptoriu pentru răsturnarea logicii mele. N-o pot formula încă, dar o simt în subconştientul şi în sufletul meu şi o simt foarte puternic". Trei zile mai târziu, imediat după aflarea declaraţilor anglo-franceze privind garantarea fără reciprocitate a independenţei României, Carol al II-lea s-a consultat mai întâi cu miniştrii, Armand Călinescu şi Grigore Gafencu, după care a analizat situaţia şi orientarea politicii externe faţă de Germania cu Ernest Urdăreanu. Întors la culcare "discuţia a continuat cu Duduia". Câtă competenţă avea favorita regelui în probleme de strategie şi politică militară e mai puţin important, dar cert rămâne faptul că nu numai Carol al II-lea o consulta, ci şi ei îi plăcea să se

[131] La 21 iunie se promulgase o lege prin care Frontul Renaşterii Naţionale se transforma în partidul unic, totalitar, Partidul Naţiunii. Circulara nr. 1 a Partidului Naţiunii mai arăta că regele este conducătorul suprem al acestui partid, declarat instituţie de drept public. Tot în ziua de 21 iunie Ernest Urdăreanu a fost numit şeful statului major al partidului, iar la 5 iulie Ion Gigurtu a devenit el şeful acestui stat major. În aceeaşi circulară se prevedea funcţionarea mai departe a gărzilor naţionale sub conducerea generalului Petre Georgescu(apud Eliza Campus,*Criza politică a dictaturii regale*, p. 14).

amestece uneori în problemele de stat. Următorul pasaj din mărturisirile lui Carol al II-lea este elocvent: "Pe la 16, Duduia telefonează că trebuie neapărat să mă vază. Începe a discuta despre tema lui Urdăreanu, pare că el a convins-o, atât a pisat-o. Discuţia devine amară şi eu mi-am pierdut cumpătul, îmi pare rău. Ei i-a fost teamă că în Consiliul de astăzi[15 aprilie 1939 - n.n.], se vor lua hotărâri definitive asupra viitorului". Dar pasajul cel mai semnificativ din însemnările zilnice ale regelui Carol al II-lea, ce atestă că Elena Lupescu şi Ernest Urdăreanu erau oamenii cei mai apropiaţi şi de încredere este următorul: "După masă, [joi 6 iunie - n.n.], confer încă Duduii şi lui Urdăreanu «Comanderia Pentru Merit», Duduii, însemnul special pentru doamne, dar în briliante, foarte frumos lucrat de Weiss. Am convingerea că din toate decoraţiile ce le dau, acestea sunt cele mai meritate. Ei, pentru nesfârşitul devotament, credinţa şi dragostea ce mi-a arătat-o în acest timp, fiind stâlpul moral de care am putut să mă reazem în toate aceste clipe grele. El, pentru incontestabila muncă depusă în serviciul meu şi al ţării". Şi parcă în completarea acestor însemnări, Pamfil Şeicaru ne dezvăluie: "Regele Carol al II-lea, în afară de Siguranţa generală, de Biroul 1 de la Statul Major, unde elementul cel mai preţios era Mişa Moruzov, dispunea şi de un Serviciu Secret personal[condus de Ernest Urdăreanu - n.n.], aşa cum Elena Lupescu îşi formase un serviciu secret de informaţii". În faţa acestor atestări documentare, orice încercare de a-l plasa pe Moruzov printre intimii, ori oamenii de încredere ai regelui Carol al II-lea în sensul că se implica în luarea deciziilor sau că le putea influenţa ori sugera, vor fi total ineficiente în stabilirea adevărului istoric, iar despre cei care au făcut deja acest lucru, putem afirma că s-au lăsat prea mult seduşi de ficţiune.

CRIME ŞI ATROCITĂŢI

O altă problemă ce trebuie să ne reţină atenţia la acest capitol se referă la crimele săvârşite, atât de partea legionarilor cât şi de cea a puterii, şi care a fost poziţia sau implicarea lui Mihail Moruzov şi a Serviciului Secret în astfel de evenimente.

În perioada regimului "monarhiei autoritare", pe scena politică românească s-au petrecut într-adevăr câteva evenimente de o cruzime greu de calificat. La 28 noiembrie o echipă de legionari a încercat să-l asasineze pe Florian Ştefănescu-Goangă, rectorul Universităţii din Cluj. În atari împrejurări, regele Carol al II-lea, impresionat şi de faptul că Hitler îi sugerase - în timpul vizitei de la sfârşitul lunii noiembrie 1938, la Berchtesgaden - aducerea

legionarilor la putere, ceea ce echivala cu prăbuşirea regimului instaurat î februarie 1938, a decis măsuri represive contra Gărzii de Fier. În noaptea d 29/30 noiembrie 1938 au fost omorâţi de jandarmi - sub motivul "fugii de su escortă" -, Corneliu Z. Codreanu, asasinii lui I.G. Duca, aşa-numiţii "Nicadori şi asasinii lui M. Stelescu, "Decemvirii", în timp ce erau transportaţi cu u camion de la închisoarea Râmnicu Sărat la penitenciarul Jilava de lâng Bucureşti[132]. Pentru a-şi răzbuna Căpitanul, un grup de legionari conduşi d avocatul Miti Dumitrescu l-a asasinat în ziua de 21 septembrie 1939 pe prim ministru Armand Călinescu[133]. În replică, regele, după ce a numit imediat u nou preşedinte de Consiliu, în persoana generalului Gheorghe Argeşeanu, a lu măsuri drastice împotriva Mişcării Legionare, în urma cărora au fost ucise fă judecată în jur de 500 de persoane[134]. Acestea sunt pe scurt faptele, să vede ce spun izvoarele memorialistice legionare şi câtă veridicitate li se poate acord prin confruntarea cu alte surse, în legătură cu implicarea Serviciului Secret şi lui Mihail Moruzov.

Să consemnăm mai întâi că despre implicarea şefului Serviciului Secr în asasinarea lui Corneliu Z. Codreanu, avem, în afara memorialisticii legionar informaţii contradictorii ce rezultă din însuşi comportamentul şi afirmaţiile l Moruzov. Semnificativ în acest sens este următorul pasaj din declaraţ colonelului Gheorghe Petrescu dată la 15 februarie 1941 în faţa judecătorilor d instrucţie: "Moruzov a plecat la Londra, însoţind pe fostul Rege Carol al II-le în vizita oficială făcută la 29 noiembrie 1938. S-a înapoiat la Bucureşti(o zi dup întoarcerea Regelui), adică în ziua când după amiaza s-a anunţat la radi asasinarea Căpitanului(C.Z. Codreanu) şi a celorlaţi legionari. În după amiaz zilei, la Serviciu, îl găsesc pe Moruzov extrem de agitat, foarte nervos şi-m spune că oamenii noştri politici de la conducere şi-au pierdut capul şi d «asasinatul acesta constituie cea mai mare greşeală politică de când exist România». După câtva timp, de la un fost şef al meu, care se întâlnise c Moruzov întâmplător, aflu că Moruzov a afirmat că asemenea acte sunt d multe ori necesare şi corpului omenesc, sacrificând un membru, pentru a salv

[132] Vezi "Universul" din 2 decembrie 1938.

[133] Vezi "Universul" din 23 septembrie 1939.

[134] Vezi pe larg Ştefan Palaghiţă, *Garda de Fier spre reînvierea României*, Bueno Aires, 1951, pp. 110-113; Paul al României, *Carol al II-lea, Rege al Români* Bucureşti, Editura Holding Reporter, 1991, pp. 202-205; Mihail Sturdza, *op. cit.*, pp 159-160; *Legitimitatea asasinatului în masă*, în "Gazeta de Vest", nr. 22/1993, pp 36-37; *Legionarii împuşcaţi la drumul mare*, în "Gazeta de Vest" nr. 26/1993, pp 13-18.

restul şi viaţa individului(parafrazând Evanghelia). Când a fost sincer Moruzov ? Atunci când a făcut afirmaţia de mai sus, sau în urmă, când a făcut una contradictorie ? În orice caz, nu cred că el să fi avut un rol direct în hotărârea de asasinare care se pare că s-a luat în lipsa lui"[135].

Deci, nici colonelul Gheorghe Petrescu, unul din intimii colaboratori ai lui Moruzov şi cel ce îndeplinise misiuni informative de extremă dificultate în beneficiul statului român, nu ştia adevărul. Din relatările sale fiecare putea să înţeleagă ce vrea, după cum le dictau interesele, câmpul imaginaţiei şi al ficţiunii fiind larg deschis. Eugen Cristescu, cel ce i-a succedat lui Moruzov la conducerea S.S.I. şi care ne-a lăsat câteva pagini critice despre activitatea şi personalitatea fostului şef al Serviciului Secret, s-a situat de partea celor care nu-l concepeau în afara evenimentului. "În perioada de represiune a Mişcării Legionare, 1938-1939 - spune Eugen Cristescu -, aceştia[Niky Ştefănescu şi Gheorghe Comşa transferaţi de la Serviciul Secret la Corpul Detectivilor din Siguranţă - n.n.], cu autorizarea şi îndemnul lui Moruzov, care urmărea să capteze graţiile lui Călinescu, întrebuinţează violenţa sub toate formele, ajungând până la suprimarea mai multor conducători legionari, sub acoperirea «evadării de sub escortă» sau a «sinuciderii prin ştrangulare»"[136].

Doctorul Şerban Milcoveanu, unul dintre cei mai importanţi memorialişti legionari în viaţă, deşi nu formulează clar, sugerează totuşi, în multe din confesiunile şi analizele domniei sale, că o parte din răutăţile care s-au petrecut în societatea românească din acea perioadă au avut la bază colaborarea dintre Mihail Moruzov şi Horia Sima, aspect asupra căruia vom reveni într-un subcapitol separat. Aici ne reţine atenţia menţiunea că: "în noiembrie 1938, prin dezlănţuirea anarhiei în Transilvania, Horia Sima a oferit lui Mihail Moruzov, justificarea executării lui Corneliu Z. Codreanu, ca presupusă singura soluţie de a stopa aşa zisa«ordine publică»"[137]. Deci o teză foarte apropiată de cea formulată de Eugen Cristescu. Autorii lucrării publicate sub titlul "Legionari despre Legiune", se pare că şi-au "însuşit" şi ei aceeaşi viziune: "Prin serviciul lui Moruzov, Carol al II-lea avea asigurarea că Horia Sima şi-a dus la îndeplinire misiunea ce-i fusese încredinţată, de a provoca condiţii favorabile justificării uciderii lui Codreanu şi, că, deocamdată, nu vor întreprinde nimic

[135] Arh. S.R.I., fond "Y", dosar nr. 20954, vol. 21, f. 24.

[136] Eugen Cristescu, *Organizarea şi activitatea Serviciului Special de Informaţii*, în Cristian Troncotă, *Eugen Cristescu, asul serviciilor secrete româneşti. Memorii, 1916-1944*, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1995, p. 145.

[137] "Învierea" nr. 4/1994, p. 98

altceva"[138]. Editorul acestui text pare şi el convins de implicarea lui Moruzov în asasinarea Căpitanului Gărzii de Fier. Ca argument, invocă nota din 11 mai 1949, redactată de un informator al Securităţii, care stătuse în celulă cu Ion Gigurtu şi în care se relata că fostul ministru "condamnă pe Sima, pe care-l consideră un criminal, ce, împreună cu Moruzov, ar fi omorât pe Codreanu, care poate era cinstit"[139]. Prin urmare, afirmaţiile lui Ion Gigurtu aflat în detenţie par pentru unii credibile pe considerente că nu ştia cu cine stă de vorbă, iar în calitatea sa de fost preşedinte al Consiliului de Miniştri era îndreptăţit - fapt pentru care i se acordă credibilitate - să cunoască multe din culisele puterii. Pentru a păstra echilibrul, să notăm că Horia Sima a negat orice amestec al său în provocarea evenimentelor anarhice din Transilvania care au fost luate ca pretext de către putere pentru asasinarea lui Codreanu.

Într-o lucrare publicată recent, doctorul Şerban Milcoveanu reia şi analizează mai pe larg conjunctura în care s-a produs asasinarea lui Codreanu şi represiunea asupra Mişcării Legionare. Mai întâi, domnia sa precizează că: "În tabăra Puterii de Stat, Armand Călinescu, Victor Iamandi, Gavrilă Marinescu, Mihail Moruzov şi Niky Ştefănescu concepeau progresia în trei etape: a) etapa lagăre-închisori; b) etapa asasinării lui Corneliu Z. Codreanu - Stat Major Legionar; c) etapa masacrării în masă a tuturor legionarilor din lagăre şi din libertate"[140]. Apoi, autorul fixează în timp şi data când şeful Serviciului Secret ar fi conceput planul: "Complotul de uzurpare a conducerii, deci de eliminare a conducerii legionare, Corneliu Z. Codreanu-ing. Gh. Clime era pregătit de Mihail Moruzov mult înainte, dar practic şi concret a început în iunie 1938 şi a fost identificat şi demascat în iulie 1938"[141]. Coroborând cele două texte şi ţinând cont de faptul că primele arestări masive în rândurile Mişcării Legionare şi internarea în penitenciarele de la Tismana, Dragomirna şi Miercurea-Ciuc s-au făcut la 17 aprilie 1938 - după cum ne spune acelaşi autor[142] - precum şi de condamnarea lui Codreanu prin procesul din 25-27 mai 1938, înseamnă că Mihail Moruzov nu a fost implicat, cel puţin în prima secvenţă a planului de represiune contra legionarilor, respectiv "etapa lagăre-

[138] "Timpul", nr. 5/1996, p. 11.

[139] *Ibidem*, nr. 6/1996, p. 13.

[140] Dr. Şerban Milcoveanu, *Corneliu Z. Codreanu altceva decât Horia Sima*, vol. I, p. 36.

[141] *Ibidem*, p. 90.

[142] *Ibidem*, p. 36.

închisori". Există însă şi un alt pasaj din aceeaşi lucrare în care doctorul Şerban Milcoveanu - reproducând o informaţie aflată se pare de la un martor ocular - ne sugerează că Moruzov n-ar fi fost implicat nici în a doua etapă a represiunii, respectiv asasinarea lui Codreanu şi a Statului Major Legionar. Iată textul: "Aproape patruzeci de ani mai târziu am aflat de la Amedeu Bădescu de faţă la discuţie că «executarea» lui Corneliu Z. Codreanu a fost decisă în dimineaţa de 1 octombrie 1938 în imobilul Ministerului de Justiţie de Armand Călinescu şi Victor Iamandi, cu justificarea: «Englezii i-au dat lui Hitler mână liberă în România. Aceasta înseamnă că va trebui să-i dăm drumul lui Codreanu şi cu popularitatea lui ajunge la guvern în câteva luni. Codreanu trebuie să dispară înainte ca Acordul de la München să-şi facă efectele în România»"[143]. Dacă e să dăm credibilitate acestei afirmaţii, înseamnă că decizia de asasinare a lui Codreanu poate fi pusă în responsabilitatea lui Armand Călinescu - la acea dată Preşedinte al Consiliului de Miniştri - şi lui Victor Iamandi, ministrul de Justiţie, sub presiunea evenimentelor internaţionale. Cu toate acestea, autorul revine imediat şi, în contextul dezvoltării tezei potrivit căreia "regele Carol II era nu numai un mare imoral, corupt şi vicios, dar şi un mare instabil", ajunge la concluzia că "Armand Călinescu, Mihail Moruzov - nu fără consensul lui Victor Iamandi, Gavrilă Marinescu, Niky Ştefănescu şi poate Jean Pangal - au conceput începerea războiului civil dintre Stat şi Naţiune pentru a-l obliga pe ex-regele Carol II să nu-şi schimbe hotărârea şi să rămână la executarea lui Corneliu Z. Codreanu"[144]. Plasarea lui Mihail Moruzov în rândul celor care l-ar fi influenţat pe regele Carol al II-lea să ia decizia eliminării Căpitanului ni se pare nejustificată, nu numai pentru că vine în contradicţie cu textele citate anterior, ci mai ales pentru că trebuie să se ţină cont că la acea dată şeful Serviciului Secret nu se afla în ţară, el revenind - după cum am văzut că rezultă din relatările de necontestat ale lui Gheorghe Petrescu - abia a doua zi după producerea asasinatului.

Dar lucrarea doctorului Şerban Milcoveanu ne mai oferă şi un alt argument - în opinia noastră cel mai solid - prin care Moruzov ar trebui mai degrabă exclus decât implicat în luarea ori influenţarea deciziei de asasinare a lui Codreanu:

"În vara 1946, diplomaţii Victor Rădulescu-Pogoneanu şi Grigore Niculescu-Buzeşti mi-au pus sub ochi să citesc următorul pasaj din memoriile

[143] *Ibidem*, p. 126.

[144] *Ibidem*, p. 127.

lui Armand Călinescu, găsite la 23 august 1944 în casa de fier a locuinţei de la Băneasa a generalului I. Antonescu.

Citez ce am văzut cu ochii mei:

«Gavrilă la mine: Codreanu şi Maniu.

Eu: Numai Codreanu, Maniu nu».

Data textului: «28 Noiembrie 1938».

Nu există decât o singură interpretare şi o singură concluzie. Ex-regele Carol II a vrut asasinarea lui Iuliu Maniu odată cu asasinarea lui Corneliu Z. Codreanu şi a ordonat indirect, sub formă de sugestie, prin «homo regius», generalul Gavrilă Marinescu"[145].

Istoricul Florin Constantiniu a atras atenţia[146], pe bună dreptate, că textul citat de domnul Milcoveanu se aseamănă cu următoarea consemnare din jurnalul lui Armand Călinescu:

"13 noiembrie. Convorbire cu Urdăreanu.

Codreanu şi Maniu. Eu nu la Maniu"[147].

Foarte posibil ca memorialistul legionar să fi confundat data de 13 cu cea de 28 noiembrie şi pe Urdăreanu cu Gavrilă Marinescu, de fapt tot un "homo regius". Cert rămâne faptul că Armand Călinescu s-a opus ca liderul P.N.Ţ. - Iuliu Maniu -, şi el un adversar politic al regelui Carol al II-lea, să fie eliminat fizic împreună cu Codreanu şi că a ţinut să consemneze în Jurnalul său cât mai lapidar o problemă secretă. Dar ceea ce ne interesează pe noi în primul şi în primul rând este că numele lui Moruzov nu apare.

Se poate spune că ne aflăm şi în acest caz în faţa unor suspiciuni, bazate pe simple deducţii speculative în ce priveşte amestecul lui Mihail Moruzov în asasinarea Căpitanului Mişcării Legionare. Foarte posibil să avem de-a face şi cu un reflex al celor interesaţi să culpabilizeze din orice amănunt pe şeful Serviciului Secret de Informaţii, făcându-l răspunzător de tot ceea ce se întâmplă rău în societate. Desigur că istoricul trebuie să evite atât postura procurorului cât şi pe cea a avocatului apărării, dar în acest caz, trebuie menţionat că memorialiştii anti-Moruzov trec prea uşor peste Declaraţia maiorului Dinulescu, făcută în faţa Comisiei de anchetă instituită de Înalta Curte de Casaţie din Bucureşti, în noiembrie 1940, pentru a stabili adevărul în legătură

[145] *Ibidem*, p. 137.

[146] Vezi Florin Constantiniu, *A vrut Carol al II-lea să-l asasineze pe Iuliu Maniu?*, în "C.N.M.", nr. 262/1996, p. 6.

[147] Armand Călinescu, *Însemnări politice*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1990, p. 401.

cu asasinatul din 29/30 noiembrie 1938. În acest document întâlnim formulat cu claritate: "Eu [maior Dinulescu - n.n.] am declarat celor 14 jandarmi [care luaseră parte la execuţie - n.n.] că ceea ce făcuseră fusese dispus de către Curtea Marţială şi că a fost o datorie patriotică(sic!) importantă"[148]. Precizarea este cât se poate de limpede, şi greu contestabilă, ceea ce naşte o întrebare firească. Dacă Moruzov ar fi fost implicat în vreun fel în asasinarea lui Corneliu Z. Codreanu, ce a împiedicat Comisia de anchetă să documenteze acest fapt? Avea totul la dispoziţie, inclusiv posibilitatea de a-i ancheta pe foştii funcţionari ai Serviciului Secret, şi se pare că s-a şi făcut acest lucru, dar n-a rezultat nimic concret. A fost însă implicată Curtea Marţială, ceea ce înseamnă că această instituţie avea capacitatea să-şi asume responsabilitatea, într-o perioadă în care era cât se poate de comod să se eschiveze şi să arunce vina pe Moruzov şi pe Serviciul Secret. Dar n-a făcut-o, din simplul motiv că Moruzov nu a fost "creierul" acţiunii. De altfel, la 2 septembrie 1939, Gheorghe Brătianu a oferit lui Göring următoarea explicaţie despre lichidarea lui Codreanu: "la întoarcerea regelui în ţară, i s-a făcut un raport despre acţiunile Gărzii, care l-a impresionat la extrem şi aşa s-a ajuns la hotărârea decapitării Mişcării Legionare"[149].

Este cazul să aducem în discuţie şi un alt izvor memorialistic echilibrat şi valoros prin bogăţia de date pe care o pune la dispoziţia istoriografiei, şi anume, lucrarea **Fără Căpitan** a lui Constantin Papanace, unul dintre cei mai productivi autori legionari din exil şi care a cunoscut cel mai bine împrejurările şi tensiunile din viaţa politică românească în care s-a produs asasinarea lui Corneliu Z. Codreanu. După arestarea lui Ion Belgea, în vara anului 1938, Papanace a preluat conducerea Comandamentului de prigoană.

El a fost şi un fel de şef al serviciului informativ al Mişcării Legionare, întrucât a condus în cadrul Comandamentului sectorul de centralizare şi coordonare a informaţiilor politice. In lucrarea sa memorialistică aminteşte despre desele ciocniri între legionari şi organele de poliţie şi siguranţă, de Niky Ştefănescu de la Corpul Detectivilor care conducea metodele brutale în anchetarea legionarilor arestaţi, dar nu menţionează nicăieri despre Moruzov şi Serviciul Secret. Cu excepţia unei fine aluzii de la sfârşitul lucrării, Constantin Papanace nu-l face direct responsabil pe Horia Sima de provocarea evenimentelor din Transilvania, care l-au impresionat atât de mult pe Carol al

[148] *Din luptele tineretului român 1919. Culegere de texte*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Buna Vestire, 1993, p.982.

[149] Apud Livia Dandara, *România în vâltoarea anului 1939*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985, p. 74

II-lea încât a dat dispoziţie să fie asasinat Codreanu. Memorialistul legionar descrie cu lux de amănunte eforturile pe care le-a depus în temperarea "spiritului revoluţionar" al lui Alexandru Cantacuzino, Vasile Christescu şi Horia Sima. Aceştia, prin tonul foarte dur şi ameninţător folosit în redactarea unor manifeste, circulare şi memorii difuzate legionarilor, precum şi prin planurile aventuriste ce aveau ca principal obiectiv răsturnarea regelui printr-o lovitură de stat se abăteau de la tactica politicii de expectativă, ordonată de Codreanu. În opinia lui Papanace un rol esenţial în imprimarea unui spirit activ în cadrul mişcării l-a avut fanatismul ce cuprinsese pe mulţi tineri legionari care nu-şi găseau "nici un rost să supravieţuiască, Căpitanului"[150]. Iată şi o explicaţie mai în detaliu pe care ne-o oferă memorialistul: "Căpitanul a răscolit un dinamism în legionari atât de puternic încât numai el îi putea stăpâni. Mereu s-a făcut educaţia faptei şi a iniţiativei. Orice stare pe loc era considerată ca un sacrilegiu pentru legionari. Această tendinţă intrase în sânge la toţi". "Din toate punctele de vedere- ne mai spune C. Papanace-, psihoza era «dinamică», de multe ori chiar indiferent de direcţie"[151].

Există deci şi argumente fundamentate documentar în baza cărora se poate susţine că Moruzov nu a fost implicat în asasinarea Căpitanului şi nu a provocat dezordinele folosite ca pretext pentru punerea în aplicare a aşa-zisului plan progresiv "în trei etape" - un veritabil "război civil între stat şi naţiune" - ce avea ca obiectiv exterminarea Mişcării Legionare.

În legătură cu atentatul din 21 septembrie 1939, a cărui victimă a căzut Armand Călinescu, Radu Lobei, fost şef de cabinet al primului ministru român, îşi exprima opinia într-un articol publicat în ziarul parizian "Le Monde" din 21 septembrie 1939, că Mihail Moruzov ar fi fost implicat. Doctorul Şerban Milcoveanu preia ideea şi încearcă să o explice în sensul că evenimentul trebuie pus în legătură cu colaborarea S.S.I.-Abwehr şi interesele Germaniei în România. Cauza atentatului ar fi constat în intenţiile primului ministru român de a pune în aplicare ordinul Angliei şi Franţei ca România să-şi autodistrugă întreaga industrie petroliferă, aşa cum procedase şi în primul război mondial[152]. Aceeaşi teză este reluată de domnul Milcoveanu într-un alt pasaj în care vine şi cu amănunte: "Trebuie făcută distincţie netă între « creierul care a conceput atentatul» şi « mâna care a executat atentatul». În opinia domniei sale "creierul"

[150] Constantin Papanace, *Fără Căpitan. Conducerea în a doua prigoană*, Cetatea Eternă, Editura Armatolii, 1984, p. 90.

[151] *Ibidem*, pp. 92-93.

[152] "Învicrea", nr. 4/1994, p.7.

atentatului nu putea fi decât trioul Carol al II-lea, Urdăreanu şi Moruzov. Aceştia au pregătit şi urmărit în teren execuţia, după următorul scenariu: "scoaterea din folosinţă a Cadillac-ului blindat şi înlocuirea şoferului Ion Druţă cu şoferul Vasile Joiţa"[153]. Ernest Urdăreanu s-ar fi aflat în maşina nr. 3, în spatele maşinii cu legionari care au executat asasinatul, iar Mihail Moruzov "supraveghind terenul cu o lunetă de la fereastra unei case"[154]. Cu altă ocazie, acelaşi memorialist formulează tranşant: "La 21 septembrie 1939 Horia Sima a oferit lui Mihail Moruzov echipa Miti Dumitrescu pentru atentatul împotriva primului ministru Armand Călinescu, care organiza distrugerea întregii industrii petrolifere române şi care nu putea fi altfel eliminat, întrucât era «omul politic» al Angliei şi Franţei, patroanele României. Iar Mihail Moruzov l-a plătit pe Horia Sima: primo cu eficace imunitate în raport cu aparatul represiv al Siguranţei, Poliţiei şi Jandarmeriei şi secundo cu vidul în ierarhia Mişcării Legionare şi cu recomandarea la Palatul Regal pentru aşa-zisa destindere şi colaborare"[155].

"Teza Lobei-Milcoveanu", potrivit căreia regele Carol al II-lea, Ernest Urdăreanu şi Mihail Moruzov ar fi fost în spatele atentatului din 21 septembrie 1939 e greu de acceptat în condiţiile confruntării ei cu alte surse documentare. Sunt şi memorialişti care susţin că atât Carol al II-lea cât şi Moruzov au fost surprinşi de atentatul contra lui Armand Călinescu. Iată ce ne povesteşte Veniamin Moruzov:

"Era ora prânzului. M. Moruzov lua masa la locuinţa lui din str. Sofiei. La un moment dat, muzica de la radioul care funcţiona se întrerupe brusc şi vocea unuia dintre asasinii legionari, care reuşise să se strecoare până la postul de emisie, anunţă «asasinarea premierului român». Moruzov scapă lingura din

[153] *Ibidem*, p. 320.

[154] *Ibidem*.

[155] *Ibidem*, p. 98. Despre o combinaţie Carol al II-lea - Mihail Moruzov în asasinarea lui Armand Călinescu a făcut referire şi dl. general(r.) Neagu Cosma, reţinând-o însă ca ipoteză şi precizând că nu există dovezi: "Să se fi pus Moruzov de acord cu regele, să sacrifice principalul pion de rezistenţă împotriva legionarilor şi implicit, al nemţilor, pentru a demonstra Berlinului că el, regele, este gata să facă concesii, dacă i se garantează viaţa şi tronul ? Se poate ajunge şi la o asemenea concluzie, deşi dovezi directe nu există. Simple supoziţii bazate pe întâmplările cel puţin bizare, care au avut loc în tragica zi de 21 septembrie 1939". [Neagu Cosma, *Culisele Palatului Regal. Un aventurier pe tron. Carol al II-lea(1930-1940)*, Bucureşti, Editura Globus, 1990, p. 278].

mână, se repede la telefon şi, prin firul cu Siguranţa Generală, Grupul Detectivilor, îi strigă în receptor lui Niky Ştefănescu: «Ce faceţi acolo, dormiţi ? În timp ce în plină zi, sub ochii voştri, legionarii îşi fac de cap ? În câteva momente ne întâlnim acolo !», spune Moruzov şi dintr-un salt îşi ia pălăria de pe cuier, intră în Mercedesul ce staţiona în faţa casei şi dispare în plină viteză"[156].

Grigore Gafencu consemnează reacţia regelui la aflarea ştirii asasinării lui Armand Călinescu, în felul următor: "Regele m-a primit numaidecât. Era alb, ca şi mine, şi, ca şi mine până în fundul sufletului tulburat - Nu-l pot înlocui cu nimeni!... au fost cele dintâi cuvinte ale lui"[157]. În însemnările sale zilnice, Carol al II-lea îl confirmă din plin pe Grigore Gafencu: "Pierderea aceasta a Preşedintelui de Consiliu, Armand Călinescu, este ireparabilă, n-am găsit la noi în ţară pe cineva care să fi corespuns mai bine misiunii cu care fusese însărcinat. Pentru mine personal este o pierdere de neînlocuit, puteam să fiu liniştit cu el, era energic, capabil, spirit politic clar, care vedea departe şi lua măsuri potrivite situaţiei lor. Pe lângă aceasta, îmi va aduce nesfârşite complicaţii politice, atât interne cât şi externe. Înlocuirea lui va fi o problemă între cele mai grele şi delicate"[158].

Interesant şi de data aceasta, Horia Sima oferă altă explicaţie. El porneşte de la cele două teze contradictorii care au fost formulate şi mediatizate în presă şi la radio după producerea asasinatului. Prima variantă, formulată de propaganda engleză, făcea Germania responsabilă de acest atentat cu scopul de a cotropi mai uşor România, asasinarea lui Armand Călinescu reprezentând astfel preludiul invaziei germane în România. Menţionăm fugitiv că această explicaţie a fost combătută chiar şi de Lucreţiu Pătrăşcanu, primul teoretician care a făcut o evaluare a acelor evenimente, e adevărat, de pe o poziţie partinică şi militant marxistă. Argumentul adus este însă valabil. "Pentru simplul motiv că, în momentul în care s-a produs, Germania era în imposibilitate să provoace sau să susţină în mod efectiv o schimbare de regim în România, în sensul intereselor ei imediate. Singura explicaţie justă este că acest asasinat a fost opera conducătorilor gardişti care aveau răspunderea mişcării". După cum vom vedea imediat, Horia Sima s-a situat pe o poziţie identică cu cea a lui Pătrăşcanu.

[156] Apud Ion Pavelescu, *Enigma Moruzov. Cel mai mare spion din istoria României*, p. 147.

[157] Grigore Gafencu, *Însemnări politice*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 327.

[158] Carol al II-lea, *Însemnări zilnice*, vol. II, pp. 4-5.

A doua variantă a fost formulată de guvernul german, pentru a contracara efectele propagandei britanice în România. Potrivit acestei teze complicii Gărzii de Fier la asasinarea primului ministru ar fi fost englezii. La radio s-a anunţat chiar că "elemente din Garda de Fier, agenţi ai Intelligence Service-ului au asasinat pe prietenul Germaniei, Armand Călinescu", comentariu preluat zilele următoare şi de presa germană. Opinia lui Horia Sima este că ambele versiuni sunt false: "Nici germanii, nici englezii nu fuseseră amestecaţi în atentatul contra lui Călinescu. Noi eram victima războiului propagandistic dintre cele două puteri. Căderea lui Călinescu n-are nimic de a face cu situaţia internaţională din acel moment. Armand Călinescu putea să cadă tot aşa de bine în februarie 1939, în martie 1939, în vara lui 1939. Era un episod al luptei ce a izbucnit între mişcare şi regimul de teroare al Regelui Carol. Nenumărate încercări de a-l doborî pe Armand Călinescu s-au făcut înainte de Miti Dumitrescu, unele cunoscute, altele mai puţin cunoscute. Mai multe echipe de legionari, formate din elemente tot atât de hotărâte ca şi acelea aflate sub comanda lui Miti Dumitrescu"[159]. Concluzia lui Horia Sima este că, după uciderea lui Codreanu, toată lumea se aştepta ca legionarii să-şi răzbune Căpitanul, fapt pentru care "Miti Dumitrescu n-a fost în serviciul nici unei puteri străine, ci şi-a făcut datoria faţă de Neam şi Legiune, pedepsind pe ucigaşul lui Corneliu Codreanu"[160].

Această explicaţie pare a sugera că nu a fost vorba de nici un fel de implicare a lui Mihail Moruzov şi a Serviciului Secret, concluzie formulată, să nu uităm, de cel mai autorizat şi responsabil om de faptele Mişcării Legionare, care, fără îndoială că dacă ar fi ştiut ceva ar fi avut tot interesul să-l dezvăluie. De altfel, Horia Sima şi-a asumat responsabilitatea, recunoscând că asasinarea lui Armand Călinescu a fost "opera" legionarilor:

"Planul de înlăturare a lui Armand Călinescu a fost făurit în ţară, împreună cu Vasile Christescu[161], după asasinarea Căpitanului, care prevedea un

[159] Horia Sima, *op. cit.*, p. 25.

[160] *Ibidem*, pp. 25-26. [Vezi pe larg Alina Tudor, *Vasile Christescu(1902-1939)*, în "Arhivele totalitarsimului", an III, nr. 2/1995, pp. 189-191].

[161] Datorită activităţii sale politice în Mişcarea Legionară, Vasile Christescu(1902-1939) a intrat temporar într-un con de umbră pentru istoriografia românească. Eminent student al lui Vasile Pârvan, a studiat la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti, arheologia şi istoria antică, studii pe care le-a aprofundat ulterior la Berlin prin specializarea în preistorie. Printre contribuţiile sale remarcabile în domeniul istoriei antice şi arheologiei, bazate pe o bogată documentare amintim: **Viaţa**

mare atac asupra Capitalei, cu toate forţele disponibile din provincie. Acţiunea concepută de comandamentul de prigoană, nu se limita la Capitală, ci trebuia să se desfăşoare în mai toate oraşele unde Mişcarea dispunea de suficiente concentrări. Pe de altă parte se urmărea ca revolta să aibă un caracter naţional. Impresia asupra Regelui şi guvernului ar fi fost mult mai puternică, când s-ar fi aflat că focul s-a aprins din mai multe părţi deodată şi toată ţara s-ar fi ridicat împotriva lui. Atacul era proiectat să se desfăşoare în trei valuri succesive, la scurte intervale: mai întâi grupuri restrânse de legionari pregătite în mare taină trebuiau să-şi facă prima breşă în autoritatea regimului, pe urmele lor să năvălească mulţimea legionară şi în cele din urmă, atmosfera revoluţionară o dată creată, înseşi masele populare să fie antrenate în luptă".

După cum se poate constata, a existat într-adevăr un plan bine pus la punct, numai că el a vizat o ţintă politică foarte clară, şi anume, răsturnarea regimului carlist, ceea ce exclude prezenţa lui Carol al II-lea, Ernest Urdăreanu şi a lui Mihail Moruzov printre iniţiatorii lui. De asemenea, nu trebuie omis din vedere nici faptul că în asasinarea lui Armand Călinescu, un rol important l-a jucat fanatismul ce cuprinsese întreaga Mişcare Legionară, şi în primul rând echipa numită Răzbunătorii ce a executat atentatul. În acest sens, Constantin Papanace, figură importantă a intelectualităţii legionarismului din epocă, consemna: "Nu cred să fi fost vreodată atâta seninătate în acceptarea morţii. Nici o slăbiciune, nici o tresărire a instinctului de viaţă. Arma lor - propria lor cenuşă, preconizată de[Ion - n.n.]Moţa - s-a dovedit mai puternică decât toate tancurile şi mitralierele. Poziţia ofensivă era bine fixată de jertfa lui Miti Dumitrescu, şi a camarazilor săi"[162]. Acelaşi fanatism, întâlnit, de regulă, la grupurile ce execută atentate teroriste cu ţintă politică şi în scop de răzbunare, rezultă şi din relatările autorului legionar Nicu Crăcea. Acesta ne asigură că din echipa care a executat atentatul "erau prezenţi numai 8, al 9-lea a venit singur şi s-a predat ca să fie solidar cu cei care l-au răzbunat pe Căpitan"[163]. E bine cunoscut că cei 9 legionari, dintre care 2 avocaţi, 2 muncitori şi 5 studenţi, s-au predat de bună voie Prefecturii Poliţiei Capitalei, după care au fost executaţi la locul crimei şi expuşi privirii trecătorilor timp de 3 zile. Cert este că fanatismul legionarilor se amplificase încă din mai 1938 odată cu condamnarea la 10 ani temniţă grea a lui Corneliu Z. Codreanu şi a atins cote paroxistice la aflarea ştirii că fusese împuşcat. "Vestea asasinării Căpitanului - ne spune C. Papanace - a zguduit profund lumea şi, bineînţeles, cu deosebire pe legionari. Mulţi nu au mai văzut alt sens pentru existenţa lor, decât răzbunarea"[164]. Chiar şi cerebralul C. Papanace, împreună cu prietenii şi colaboratorii săi apropiaţi dintre legionarii cuminţi, la aflarea veştii despre asasinarea lui Codreanu, au izbucnit: "Ne venea să urlăm, să ieşim pe stradă, să tragem în oricine ne ieşea în cale. În această ţară, în care n-a putut trăi Căpitanul, nimeni nu mai merită să trăiască"[165].

În noaptea de 21-22 septembrie 1939, sub preşedinţia noului prim-ministru, generalul Gheorghe Argeşeanu, poreclit "Ghiţă Ostaşul", s-a desfăşurat şedinţa Consiliului de Miniştri. Grigore Gafencu, în calitate de ministru de Externe, a sfătuit Consiliul "să nu se facă fapte de sângeroasă răzbunare" şi "să nu se mai verse sânge între Rege şi ţară". Răzbunarea cerea din nou răzbunare şi "alunecam astfel pe calea unui măcel între români". Cu îndreptăţire aprecia diplomatul român că "statul nu poate face decât dreptate", în cadrul legii[166]. Din păcate opiniile sale erau fie tardiv exprimate, fie că nu au fost luate în consideraţie, întrucât, după cum precizează acelaşi Grigore

economică a Daciei romane, Piteşti, 1929; **Istoria militară a Daciei romane**, Bucureşti, 1937; **Les stations préhistoriques du lac du Boian**, în "Dacia", II(1925), pp. 249-303; **Les stations préhistoriques de Vădastra**, în "Dacia", III-VI(1927-1932), pp.167-225; **Le trésor de monnaies de Săpata de Jos et la date du limes romain de la Valachie**, în "Istros", I(1934), I, pp.73-83; **Dacia sub Hadrian şi Antonius Pius**, în "Convorbiri literare", LXIX(1936), pp. 442-451. Dacă sub aspectul documentării aceste lucrări sunt depăşite astăzi, din punct de vedere al interpretării sunt încă de actualitate. Împreună cu Alexandru Cantacuzino a scris lucrarea **Adevărul în Procesul lui Codreanu Z. Corneliu, mai 1938.** Între 25 iunie şi 4 iulie a fost judecat împreună cu alţi fruntaşi legionari la Tribunalul Militar al Corpului II Armată din Bucureşti şi condamnat la 9 ani închisoare. În ziua de 18 iunie a reuşit să evadeze împreună cu Alexandru Cantacuzino, intrând în clandestinitate. La 3 noiembrie 1938 i s-a încredinţat de către C. Papanace conducerea Comandamentului de Prigoană, devenind astfel Comandant al Mişcării Legionare, până în ianuarie 1939. Şi-a găsit sfârşitul în împrejurări tragice. La 29 ianuarie 1939, în urma descinderii inopinate a Siguranţei, pentru a se apăra, s-a lansat într-un schimb de focuri cu poliţiştii, reuşind să omoare doi, dar fiind răpus de un treilea, pe nume Otto Reiner, energicul poliţist de la Prefectura Poliţiei Capitalei. Presa carlistă a relatat cu lux de amănunte împrejurările morţii sale, pentru a impresiona pe legionarii care urmăreau o eventuală lovitură de stat.

[162] Apud Nicu Crăcea, *Dezvăluiri legionare*, Bucureşti, Editura Fundaţiei "Buna Vestire", 1995, p. 268.

[163] *Ibidem*, p. 246.

[164] Constantin Papanace, *op. cit.*, p. 119.

[165] *Ibidem*, p. 116.

[166] Grigore Gafencu, *op. cit.*, p. 338.

Gafencu, "generalul Marinescu ne-a lăsat să înţelegem, fără a ne cere de altfel, nici sfatul, nici aprobarea, că represiunea va fi straşnică[167].

Memorialiştii legionari care s-au "reeducat" la Aiud susţin că în cadrul Consiliului s-ar fi prezentat şi o listă cu personalităţile din conducerea Mişcării Legionare care urmau să fie executate fără judecată şi că această listă ar fi fost întocmită de însuşi Horia Sima şi Mihail Moruzov. Ţinta politică a unei astfel de relatări este prea străvezie. Totuşi se aduce următorul argument: "Faptul că Moruzov, împreună cu Horia Sima, a întocmit lista l-a relatat unul din colaboratorii lui Moruzov, iar existenţa ei la Palat au certificat-o declaraţiile lui Ionel Dumitrescu, fostul secretar al macabrei şedinţe ţinută de acest Consiliu"[168].

Dacă este să acceptăm aceste argumente - trecând evident peste substratul politic al răfuielii între "simişti" şi "codrenişti" - va trebui să recunoaştem că Mihail Moruzov ne apare, cum e şi firesc, ca un simplu executant. I s-a cerut să prezinte o listă cu legionarii marcanţi şi s-a supus. Oricum, nu el avea competenţa de a hotărî efectuarea represaliilor, iar, în calitate de şef al Serviciului Secret, singura contribuţie nu putea fi alta decât să pună la dispoziţia factorilor decizionali, informaţiile de care dispunea. Se pare însă că Serviciul Secret condus de Mihail Moruzov nu a fost singura instituţie care a dirijat un flux informativ consistent despre fruntaşii Mişcării Legionare către factorii de decizie constituţionali ai statului. Spre exemplificare, autorul legionar Nicu Crăcea - vorbind despre noul prim-ministru, generalul Gheorghe Argeşeanu, însărcinat cu represaliile asupra fruntaşilor legionari aflaţi în lagăre şi spitale, precum şi cu executarea a câte 3-5 legionari de fiecare judeţ - ne dezvăluie că această acţiune s-a realizat "după listele ce fuseseră întocmite dinainte de Armand Călinescu şi Gabriel Marinescu"[169]. Fără intenţia de a-i scuza, se poate spune că generalii Gheorghe Argeşeanu şi Gabriel Marinescu, au fost la rândul lor simpli executanţi ai deciziei luate de rege. Fiind un regim autoritar, voinţa suveranului era lege. Carol al II-lea a fost cel care a hotărât represiunea, aspect ce rezultă din următorul pasaj al *Însemnărilor zilnice*: "Această stare de lucruri nu se poate tolera, vor trebui luate nişte măsuri drastice să se curme această chestie. Lupta s-a deschis din nou, e o luptă pe viaţă şi pe moarte, este momentul de a hotărî cine pe cine... (sic!)"[170]. Se poate afirma că prin această consemnare Carol al II-lea şi-a asumat întreaga responsabilitate în faţa posterităţii în ce priveşte represaliile nelegale contra Mişcării Legionare. Astfel de procedee, prin care s-a încercat stoparea ascensiunii legionarilor la putere, au avut mai degrabă un efect contrar. Pe de o parte, s-a adâncit şi mai mult prăpastia între tron şi oponenţii politici purtători ai martiriului Căpitanului, ceea ce a făcut ca orice încercare de a se realiza o apropiere de perspectivă să fie sortită de la început eşecului, cum de altfel aveau să se petreacă evenimentele în primăvara anului 1940, când perfidia şi lipsa de sinceritate din partea ambelor tabere a ieşit din nou la iveală. Aşa-zisa înţelegere dintre Carol al II-lea şi Horia Sima a fost percepută doar ca un moment de armistiţiu, în funcţie de evoluţia situaţiei internaţionale, fiecare în parte aşteptând doar momentul oportun ca să lovească decisiv pe la spate. Pe de altă parte, represiunea în afara legii patronată de Carol al II-lea a contribuit la martirizarea Gărzii de Fier în general, precum şi a multor legionari în particular - membri marcanţi sau simpatizanţi ai Mişcării -, care de altfel, judecaţi fiecare în parte după faptele şi crezul lor, poate că n-ar fi meritat o asemenea aureolă.

Memorialiştii legionari, în special cei "antisimişti", s-au străduit cu obstinaţie să-l prezinte pe Moruzov ca un "odios" personaj, implicat în toate grozăviile petrecute în societatea românească din timpul regimului carlist. De exemplu, doctorul Şerban Milcoveanu - care merită desigur consideraţie pentru strădaniile domniei sale de a aduce la lumină multe din tenebrele vieţii politice româneşti, dar care recurge din nefericire prea des la ficţiune, ceea ce mai mult îngreunează misiunea istoricului, fără probe documentare, afirma că profesorul Nae Ionescu ar fi căzut victimă, în ziua de 15 martie 1940, graţie tot unui complot pus la cale de Mihail Moruzov. Cu argumente demne de tematica unui roman poliţist, memorialistul ne oferă următoarele amănunte:

"Profesorul Nae Ionescu, care la acea dată era unanim recunoscut drept şeful politic al Mişcării Legionare şi concurentul lui Mihail Moruzov în posibilitatea obţinerii alianţei cu Reichul III. Profesorul Nae Ionescu suferea de cardiopatie ischemică dureroasă şi a fost asasinat de agentul secret Nicolae Terianu, cu două ţigări hipernicotinizate oferite la sfârşitul unei mese drept denicotenizate, deci inofensive. Asasinatul a fost organizat de Mihail Moruzov şi nu cu certitudine, dar cu probabilitate a avut aprobarea ex-regelui Carol al II-lea, care vedea în el o piedică la manipularea legionarilor şi la anexarea Mişcării"[171].

În paginile acestei lucrări, precum şi în anexă am adus suficiente probe documentare ce atestă fără dubii că Mihail Moruzov şi Serviciul Secret realizase

---

[167] *Ibidem*, p. 337.

[168] "Timpul", nr. 7/1996, p. 13.

[169] Nicu Crăcea, *op. cit.*, p. 246.

[170] Carol al II-lea, *op. cit.*, p. 4.

[171] "Învierea", Bucureşti, nr. 4/1994, pp. 10-11.

o apropiere de Germania încă din februarie 1937, prin efectuarea schimbului de informații cu Abwehr-ul, ceea ce exclude orice fel de suspiciune privind o eventuală rivalitate sau gelozie față de un profesor universitar, fie el și de talia unui Nae Ionescu, de așa natură încât să se ajungă la un asasinat. Deci nu asasinatul în sine e contestabil - care la drept vorbind, până la proba contrarie, i se poate da credibilitate -, ci motivația prin care se încearcă implicarea lui Moruzov și a Serviciului Secret.

O altă ficțiune pe care doctorul Șerban Milcoveanu o mediatizează ori de câte ori are ocazia se referă la așa-zisul "testament politic" al lui Mihail Moruzov. Conținutul acestui "testament" - dictat de Moruzov domnului Milcoveanu într-una din zilele când șeful Serviciului Secret se afla arestat la Prefectura Poliției Capitalei - s-ar rezuma la faptul că "Antonescu ucide numai din plăcerea de a ucide" și că "vă va ucide și pe voi legionarii", sfatul său fiind ca legionarii să se ducă la Berlin și să se înțeleagă cu Hitler înainte ca Antonescu să o facă. "Nemții nu au nici un fel de interes în politica internă a țării. Nu-i interesează decât exporturile și politica externă. Vă veți putea înțelege cu ei perfect" , ar mai fi spus Moruzov în "testamentul" său dictat domnului Milcoveanu[172]. Teza este desigur contestabilă din multe puncte de vedere. Am mai spus că rolul istoricului nu este de a polemiza cu un izvor memorialistic. El poate să-l accepte sau nu după ce îl supune verificărilor. În atari condiții ne rezumăm a spune doar că e greu de crezut că Mihail Moruzov, care, în timpul arestării și până la asasinarea sa în noaptea de 26-27 noiembrie 1940 în celula nr. 1 de la închisoarea Jilava, a refuzat să facă vreo declarație scrisă sau verbală în fața Comisiei de anchetă, s-ar fi destăinuit unui tânăr necunoscut. El a cerut în timpul anchetei să aibă o întrevedere cu Conducătorul statului, respectiv cu generalul Ion Antonescu, ceea ce nu i s-a permis. Ca urmare, destăinuirile lui Moruzov în fața unui tânăr legionar - Șerban Milcoveanu - care probabil făcea de gardă în fața celulei, și pe care, evident că nu avea de unde să-l cunoască, pentru a-i căpăta încrederea, pare greu credibilă.

Despre afirmația că germanii n-ar fi fost interesați în politica internă a României, probabil că nici domnul Milcoveanu nu crede în ea. Față de cele prezentate în capitolul III al acestei lucrări și de documentele anexei, mai putem adăuga și alte aspecte. Istoricul german Andreas Hillgruber, bazat pe surse memorialistice (relatările făcute în 28 octombrie 1952 și respectiv la 10 octombrie 1953 de fostul ministru plenipotențiar la București, dr. Wilhelm Fabricius, și de fostul însărcinat special cu probleme economice la Legația

[172] Vezi "Arhivele totalitarismului", București, an II, nr. 4/1994, p. 291.

germană, dr. Herman Neubacher) a arătat că al III-lea Reich a intervenit prin oficialitățile din capitala României pe lângă regele Carol al II-lea pentru ca generalului Ion Antonescu să nu i se întâmple vreun "accident", întrucât ar face o impresie foarte proastă la Cartierul General german[173]. După numirea în funcția de Conducător al statului, prin Înalt Decret Regal, primul lucru pe care generalul Ion Antonescu l-a făcut a fost să le mulțumească celor doi miniștri germani, întrucât fără intervenția lor putea să fi avut un sfârșit identic cu cel al lui Corneliu Zelea Codreanu[174].

Deci al III-lea Reich urmărea cu atenție evenimentele din România, iar prin diferite metode intervenea pentru a influența cursul politicii interne în sensul dorit de regimul de la Berlin. Semnificativ în acest sens este următorul eveniment relatat de Lucrețiu Pătrășcanu :

"În luna iulie 1938, în urma unor percheziții efectuate de siguranță în birourile reprezentanților comerciali ale cunoscutei firme germane «I.G.Farbenindustrie» - la «Romanil» și «Bayer» a fost descoperită o bogată arhivă. Au fost găsite câteva dosare, cu o serie de chitanțe și copii de scrisori, toate relative la finanțarea presei antisemite și a organizațiilor de extremă dreapta din România de către centrele de propagandă național-socialiste din Germania. Totalul sumelor distribuite în curs de câteva luni prin intermediul acestor reprezentanți se ridică la peste 4 000 000 lei.

Între documentele confiscate se află și copia unei scrisori trimise la Berlin din București, în luna martie, de către unul din directorii de la «Romanil» prin care se cerea mărirea subvenției acordată Gărzii de Fier, întrucât organizația avea să treacă o epocă plină de greutăți"[175].

[173] Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol al II-lea și Mareșalul Antonescu*, București, Humanitas, 1993, pp. 110-111.

[174] *Ibidem*.

[175] Lucrețiu Pătrășcanu, *op. cit.*, p. 49. Întrucât L. Pătrășcanu nu a indicat sursa e greu de stabilit de unde deținea informațiile respective, cu atât mai mult cu cât menționează că datorită intervenției Legației germane, cenzura din România a împiedicat să apară vreo știre, iar presa străină a trecut și ea sub tăcere chestiunea în ciuda faptului că agenția Havas de la București întocmise o lungă telegramă cu toate amănuntele despre rezultatul percheziției. Ceea ce știm este că primele indicii despre finanțarea organizațiilor de extremă dreapta din România de către cercuri politice interesate de la Berlin au ieșit la iveală încă din martie 1937(vezi Carol II, *op. cit.*, p. 151) și s-au amplificat în timpul procesului din mai 1938 al lui Codreanu(vezi Kurt Treptow, Gh. Buzatu, *"Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu - Mai 1938*, Iași, 1994, passim). În fața străinilor Carol al II-lea lua apărarea Gărzii de Fier. În

Însemnările zilnice(vol. 1, p. 171), povesteşte că în ziua de 17 aprilie 1937 l-a primit în audienţă pe Arthur Cummings, redactor şef al ziarului "News Chronicle", om inteligent şi " ca toţi occidentalii, foarte interesat despre chestiunea Gărzilor de Fier, pe care le acuză de a fi stipendiate de Germania". Suveranul i-a oferit explicaţii despre originea Mişcării Legionare şi "bunul ei fundament moral", chiar dacă aveau o notă antisemită "din cauza ovreiului specific de la noi". Tot cu acea ocazie, Carol al II-lea a dezminţit în faţa ziaristului britanic că Garda de Fier ar fi stipendiată de germani(*ibidem*). Octavian Goga, în calitate de Preşedinte al Consiliului de Miniştri, s-a pronunţat la 3 ianuarie 1938 - într-o convorbire cu Ministrul plenipotenţiar german, în numele Guvernului român - că solicită sistarea oricărui sprijin din partea Reichului către Garda de Fier(Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933-septembrie 1940, Bucureşti, 1988, p. 1426). La 20 mai 1938, dr. W. Fabricius raportase la Berlin secretarului de stat Weizäcker: "Procesul împotriva lui Codreanu ca şi a altor conducători ai Gărzii de Fier este pentru noi de-a dreptul penibil, pe de o parte din cauza documentelor găsite la Codreanu, arătând legăturile cu Führerul, pe de altă parte din cauză că în Garda de Fier sunt urmăriţi aceia care ne stau alături din punct de vedere ideologic"(Eliza Campus, *op. cit.*, p. 18). La 26 aprilie 1939, Grigore Gafencu aflase din cele mai înalte cercuri politice ale regimului de la Berlin că "Garda e înmormântată la ei"(Carol al II-lea, *op. cit.*, vol. 1, p. 340). În lucrarea sa memorialistică, Radu Lecca menţiona că ştia de la Frederich Weber, ataşat de presă la Bucureşti al ziarului "Völkischer Beobachter" că "partidul legionar, renăscut după dizolvare sub firma *Totul pentru ţară*, continuă să primească ajutoare de la Himmler, Goebbels şi Streicher"(Radu Lecca, *Eu i-am salvat pe evreii din România*, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1994, p. 100). În schimb, istoricul german Armin Heinen, autorul unei consistente monografii consacrată istoriei Mişcării Legionare, susţine inexistenţa finanţării de către Hitler a Gărzii de Fier, atâta timp cât Codreanu s-a aflat la conducerea ei(vezi Armin Heinen, *Die Legion "Erzengel Michael" in Rumänien. Soziale Bewegung und Politische Organization. Ein Beitrag zum Problem des Internationalen Faschismus*, München, R. Oldenborg Verlag, 1986, *passim*). Pe o poziţie asemănătoare se situează şi istoricul spaniol Francisco Veiga, care consideră că protectorii străini, Partidul Naţional Fascist italian şi Partidul Naţional-Socialist german, i-au ocolit pe legionari, unele sume fiind dirijate prin diferite firme spre Partidul Naţional Creştin al lui Octavian Goga şi A.C. Cuza(vezi Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier, 1919-1941. Mistica ultranaţionalismului*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1993, pp. 251-255). Istoricul american de origine română Radu Ioanid, deşi nu a acordat un spaţiu mai larg acestei probleme, a menţionat fugitiv că "influenţa nazistă(ideologică şi financiară) asupra fenomenului fascist românesc a fost puternică", "dar ea a fost aproape nulă la apariţia acestei mişcări şi a devenit puternică abia după venirea lui Hitler la putere şi, mai ales, după întoarcerea în România a legionarilor fugiţi în Germania în urma asasinării lui Armand Călinescu"(Radu Ioanid, *Sabia*

Şi pentru a nu lăsa impresia că admitem teza potrivit căreia generalul Ion Antonescu, devenit din august 1941 mareşal, ar fi un "vampir" însetat de sânge, precum legendarul Dracula, după cum ni-l prezintă domnul Milcoveanu, va trebui să amintim că în Memoriul adresat Tribunalului Poporului, cel care a îndeplinit funcţia de Conducător al statului român în perioada 6 septembrie 1941-23 august 1944, şi-a asumat întreaga responsabilitate a guvernării, cu excepţia crimelor[176]. Mai mult, mareşalul Ion Antonescu nu a fost deferit Tribunalului internaţional de la Nürnberg spre a fi judecat pentru crime de război. El a fost judecat de un Tribunal "naţional", aşa-zis al poporului, în realitate un tribunal marionetă al regimului comunist instaurat la 6 martie 1945 cu ajutorul ocupantului sovietic. Lipsa probelor a fost atât de evidentă, încât editorii *Procesului marii trădări naţionale*, publicat sub formă de volum la Editura Eminescu în noiembrie 1946, au fost nevoiţi să recurgă la amputări de texte şi falsuri grosolane, pentru a "convinge" pe cititori[177]. Acum, când s-a realizat publicarea integrală în ediţie critică a documentelor procesului din mai 1946[178], ne putem da seama de netemeinicia capetelor de acuzare, deopotrivă cu sentinţa care l-a condamnat pe Ion Antonescu la moarte pentru aşa-zise "crime de război" şi un aşa-zis "dezastru al ţării". Să mai amintim că, o dată cu sfârşitul războiului rece, numeroase şcoli istoriografice cu tradiţie, atât din Est cât şi din Vest, au abandonat maniera ideologizantă de a reproduce tezele formulate de "Marii învingători" care i-au judecat pe cei învinşi, ceea ce nu exclude ci dimpotrivă implică accentele critice dar de pe poziţii obiective. Există desigur şi excepţii de partea unora care au rămas convinşi de vechile teze, documentele publicate după 1990 neavând pentru ei o altă semnificaţie decât că

Arhanghelului Mihail. Ideologia fascistă în România, Bucureşti, Editura Diogene, 1994, p. 54).

176 Vezi *Memoriul depus onor Tribunalului Poporului la 15. V. 1946 de Ion Antonescu*, în "Revista istorică", tom 4, 7-8/ iulie-august, 1993, pp. 757-769.

177 Lucrarea a fost retipărită - din motive greu de înţeles - sub titlul ***Procesul lui Ion Antonescu.*** Ediţie îngrijită de Ioana Cracă, Bucureşti, 1995.

178 Vezi *Procesul Mareşalului Antonescu. Documente*, 3 vols., ediţie prefaţată şi îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă, Cuvânt înainte de Iosif Constantin Drăgan, Bucureşti, Editura Saeculum, I.O. şi Europa Nova, 1995-1998.

ar ascunde un obscur interes politic de sorginte naționalistă și cu un vădit caracter diversionist[179].

Revenind, putem spune că Mihail Moruzov a avut desigur păcatele lui de care nu-l poate absolvi nimeni. Așa cum am mai spus la locul potrivit, a întocmit dosare despre viața intimă a unor personalități politice care se situau pe o poziție contrară, sau incomodă Palatului, pentru a le folosi ca element de șantaj în momentele de oportunitate, ceea ce a făcut să-și depășească în acest fel atribuțiile sale de șef al Serviciului Secret, fixate prin regulamente. E adevărat că faptele lui Moruzov, din acest punct de vedere nu sunt singulare, istoria serviciilor secrete de informații oferindu-ne și de data aceasta exemple suficiente. Dar de aici, și până la a-l face răspunzător pe Moruzov de crimele săvârșite în societatea românească fie de partea legionarilor, fie de cea a puterii, este un drum foarte lung, și care nu poate fi parcurs decât apelând la ficțiune. La fel ca și Eugen Cristescu, Mihail Moruzov și-a făcut de-a lungul timpului numeroși adversari, care ulterior, în funcție de interese conjuncturale, au avut posibilitatea ori au fost forțați să spună vrute și nevrute, în vreme ce oamenii lor de încredere din S.S.I. care cunoșteau realitatea au fost împiedicați să-și exprime liber opiniile, iar atunci când au apucat s-o facă în scris, documentele încăpute pe mâna autorităților au fost bine ferecate ori împrăștiate în diverse unități arhivistice, într-un sistem care și astăzi îngreunează nespus de mult aducerea lor la lumină spre a fi puse la dispoziția cercetării. În lipsa lor, memorialistica interesată politic sau care urmărește să plătească polițe, ori să recupereze ce se mai poate din prestigiul unei organizații politice, face mari deservicii istoriografiei, și de ce nu chiar memoriei unor personalități politice atașate sincer acelei ideologii, atunci când printre relatările veridice strecoară cu subtilitate ficțiuni.

* * *

[179] De exemplu, chiar în România, domnul Zigu Ornea, de altfel un reputat autor pe tărâmul istoriografiei, percepe până și publicarea în ediție românească a lucrării memorialistice întocmită în anii '50 de generalul Ion Gheorghe, *Calea României spre statul satelit*, dar cu titlul schimbat: *Un dictator nefericit. Mareșalul Ion Antonescu*, ediție și studiu introductiv de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 1996), ca o "reabilitare" a lui Ion Antonescu, ceea ce în opinia domniei sale ar fi un lucru "grav"(vezi "România literară", 14-20 august 1996, p. 9). Dar poziția cea mai stângistă o întâlnim în lucrarea lui Eduard Mezincescu, *Mareșalul Antonescu și catastrofa României*, București, Editura Artemis, 1993.

O altă teză întâlnită des în memorialistica legionară se referă la așa-zisul rol de agent dublu jucat de Mihail Moruzov. Doctorul Șerban Milcoveanu evaluează acest aspect ca având consecințe extrem de grave pentru statul român: "Moartea națiunilor și dispariția statelor sunt spionii dubli și cum să nu cadă România când Mihail Moruzov, șeful S.S.I. colabora egal de distrugător cu N.K.V.D., Abwehr și Intelligence Service. În lucrarea *Legionarii despre Legiune* întâlnim teza formulată astfel: "Însuși Moruzov era un agent dublu, care lucra deopotrivă, atât cu Gestapo-ul, cât și cu serviciul englez"[180]. Nu e greu de constatat pentru cei avizați că astfel de formulări dezvăluie confuzia care se face între agentul dublu, de obicei o persoană care datorită constrângerii la care e supus ori în schimbul unor mari avantaje materiale transmite informații la două servicii secrete aflate conjunctural într-o poziție de adversitate, cu schimbul de informații, practică veche și des uzitată în activitatea unor astfel de instituții. Schimbul de informații intră, de regulă, în competența directă a șefului unui serviciu secret și se realizează în domenii de interes reciproc cu aprobarea factorilor decizionali ai statului. Fără a stărui asupra acestui aspect, ne vom limita a sublinia doar că S.S.I.-ul a făcut schimb de informații mai întâi cu serviciile specializate din Anglia și Franța, apoi cu cele germane și italiene. De asemenea, având în vedere tratatele politico-militare ale României cu statele din Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, S.S.I. a realizat schimburi de informații cu servicii similare din Cehoslovacia, Polonia și Iugoslavia. Documente de arhivă atestă că S.S.I. a mai făcut schimb de informații și cu serviciul finlandez și chiar cu cel japonez. Turcia și-a organizat serviciile secrete de informații în acea perioadă, luând ca model Serviciul Secret de Informații al armatei române, ceea ce presupune existența unor relații de colaborare în domeniu, bazate pe încredere. Deci nu poate fi vorba de trădare, ci de o practică ce implică o colaborare între servicii secrete de informații, în probleme de interes comun. Mai mult, faptul că Serviciul Secret de informații român a fost solicitat în schimbul de informații, înseamnă înainte de toate că dispunea de un flux informativ de interes sub aspect valoric. Ca urmare, va trebui să recunoaștem cu obiectivitate că ne aflăm în fața unei experiențe a activității S.S.I., care în mod normal, fără ură și părtinire, ar trebui nu blamată, ci dimpotrivă valorificată din plin, în părțile ei pozitive, atât sub aspect teoretic, cât și practic.

Colaborarea "distrugătoare" a lui Moruzov cu N.K.V.D.-ul sovietic rămâne o afirmație, neputând fi acoperită documentar sau susținută prin argumente logice. I se poate opune tot o sursă memorialistică. Este vorba de

[180] "Timpul", nr. 6/1996, p. 12.

relatările lui Gheorghe Kintescu, despre care N.D. Stănescu fost şef al Secţiei a II-a Contrainformaţii din Serviciul Secret şi devenit în martie 1945 director general al S.S.I., spunea că fusese folosit de Moruzov cu bune rezultate în problema "francmasoneriei"[181]. În declaraţia dată la 18 februarie 1941 în faţa judecătorului de instrucţie - Al.M. Ionescu -, întrebat dacă ştie ceva în legătură cu activitatea lui Moruzov în calitate de "spion sovietic", Kintescu răspunde: "Nu am fost aşa[de intim - n.n.] în apropierea lui Moruzov pentru a putea să trag o concluzie. Ce pot să spun însă este că *am auzit uneori*(subl. - n.n.) vorbindu-se că ar fi agent sovietic, însă prin faptul că dovezi nu auzisem că ar exista, nu am dat importanţă. Cu această ocazie îmi vine în minte următorul lucru. Colonelul Aronovici din cavalerie, care a murit mai mult sau mai puţin curios, în legătură cu moartea sa, s-a spus că ar fi fost omorât de oamenii lui Moruzov, pentru că [acesta, colonelul Aronovici] ar fi avut dovezi de vinovăţie împotriva lui Moruzov"[182].

Deci şi această declaraţie, formulată într-o atmosferă de vădită ostilitate contra lui Moruzov, iese din sfera zvonurilor şi a suspiciunii. Dacă e să aducem în discuţie documentele de informare ale Serviciului Secret în legătură cu acţiunile Partidului Comunist din România, şi relaţiile cu Cominternul, presiunile făcute de Armata Roşie la frontiera de est a ţării, dar mai ales concluziile din Expozeul lui Moruzov prezentat lui Canaris, se conturează teza că pe Frontul de Est existau în problema sovietică surse şi agenţi bine plasaţi, iar pe baza informaţiilor furnizate se puteau face evaluări de interes pentru politica şi strategia de apărare a ţării. Dacă Mihail Moruzov ar fi fost spion sovietic, notele, rapoartele, buletinele şi sintezele informative ale Serviciului Secret român în legătură cu spaţiul şi acţiunea U.R.S.S. contra României ar mai fi avut consistenţă ? Să-i fi pus N.K.V.D.-ul pe tavă lui Moruzov toate informaţiile de care România avea nevoie pentru a-şi fundamenta politica de apărare pe Frontiera de Est ? Faptul că factorii decizionali ai statului român nu au găsit mijloace preventive şi soluţii politico-diplomatice şi militare de aşa natură încât să neutralizeze sursele de risc ce se conturau dinspre spaţiul sovietic înainte de a se ajunge la agresiunea din 26 iunie 1940 şi pierderea Basarabiei, nordul Bucovinei şi a ţinutului Herţa, este o problemă care ţine de competenţele S.S.I., ca să nu mai vorbim de aşa-zisa "trădare" a lui Moruzov în calitate de spion sovietic.

[181] Vezi "Magazin Istoric", nr. 1/1991.
[182] Arh. S.R.I., fond "Y", dosar nr. 20954, vol. 21, f. 92 verso.

În ce priveşte raporturile lui Moruzov cu Gestapo-ul, avem la dispoziţie până acum doar câteva documente. Raportul întocmit de Niky Ştefănescu în legătură cu vizita făcută la sediul Gestapo-ului în februarie 1937 este un document ce ne dezvăluie că ne aflăm în faţa unei acţiuni de acoperire a misiunii lui Ionescu Micandru[183]. Un alt document este Raportul întocmit de Mihail Moruzov despre rezultatele vizitei întreprinse în Germania în perioada 25 februarie-5 martie 1940, şi care face referire la atenţia care i s-a acordat din partea Poliţiei Sociale a Reich-ului, adică Gestapo-ul. În continuare, Moruzov a întocmit şi nota din 11 martie 1940 în care precizează că în timpul vizitei în Germania a avut o întrevedere cu dr. Best, şeful Gestapo-ului din sectorul Berlin. Acesta din urmă i-a atras atenţia şefului Serviciului Secret român că "ministrul român la Berlin nu era agreat de cercurile oficiale germane din cauza sentimentelor sale francofile, manifestate în mod pronunţat", ceea ce era în detrimentul "bunelor relaţii pe care Germania dorea să le aibă cu România". În schimb, dr. Best îi atrage atenţia lui Moruzov că locotenet-colonelul Octav Vorobchievici - ataşatul militar român la Berlin - crease "o excelentă impresie". Şi tot în legătură cu Gestapo-ul mai poate fi luat în discuţie şi un alt document. Astfel, Nota Serviciului Secret din 6 octombrie 1939 fusese obţinută pe baza informaţiilor primite de la "elementul nostru de legătură cu Serviciul de informaţii al Japoniei, cu sediul la Bucureşti". Agentul de legătură japonez atrăsese atenţia Serviciului Secret român că ziarista germană Edith von Coller avea în realitate "misiunea de a informa Gestapo-ul asupra activităţii diferitelor legaţii din Capitală şi de a supraveghea pe cât posibil activitatea diplomatică a ţărilor aliate şi prietene Reich-ului"[184]. Singura sursă memorialistică despre relaţiile lui Moruzov cu Gestapo-ul aparţine lui Eugen Cristescu. Acesta ne spune că: "Între Gestapo(Geheime Stats Polizei) şi Abwehr existau mari fricţiuni şi ele se resimţeau şi pe teritoriul român. Moruzov colaborase cu Abwehrul şi deci era rău privit de Geissler, care avea strânse legături cu legionarii"[185].

În faţa acestor atestări documentare se poate formula şi susţine teza că Moruzov a colaborat distrugător cu Gestapo-ul ? Personal, consider că e greu de răspuns afirmativ la această întrebare.

[183] Arh. N.I.C., fond P.C.M.-S.S.I.,Politica externă a României,dosar nr. 2/1937.
[184] Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Bucureşti, fond 71 România, dosar nr. 62, f. 681.
[185] Eugen Cristescu, *op. cit.*, p. 146.

COLABORAREA DINTRE MORUZOV ŞI HORIA SIMA

În legătură cu raporturile dintre Mihail Moruzov şi Horia Sima, se poate afirma că memorialistica legionară le-a acordat, de asemenea, spaţii largi. Doctorul Şerban Milcoveanu apreciază că Horia Sima nu a fost agent sau subaltern al lui Moruzov, ci un ambiţios, lacom de putere, care, fără scrupule morale a intrat în "colaborare reciproc avantajoasă"[186]. Este exemplul cel mai elocvent ce ne dezvăluie, pe de o parte, interesul unui memorialist de a reconstitui adevărul istoric, şi, pe de altă parte, perspectiva din care priveşte lucrurile.

Să precizăm mai întâi că a-ţi ajuta ţara prin colaborare cu Serviciul Secret nu e o probă de decădere morală, ci dimpotrivă, în toate timpurile şi în toate statele - după cum dovedeşte istoria serviciilor secrete - o astfel de faptă este privită fie ca un exemplu de patriotism, fie ca o atitudine de loialitate faţă de interesele statului. Chiar şi cei care, în funcţie de propriile convingeri politice ori de conjunctură, nu au agreat un anumit regim sau formă de organizare statală, au recunoscut că sprijinul acordat serviciilor secrete de informaţii se poate baza înainte de toate pe îndatoririle morale ale bunilor cetăţeni. Despre o decădere morală se poate vorbi doar în cazul în care nu se manifestă sinceritatea în respectarea acestor principii sau când nu se asigură confidenţialitatea legăturii, atât din partea serviciului de informaţii, cât şi din cea a onorabilului cetăţean. Tot astfel mai poate fi caracterizată şi colaborarea serviciilor secrete când se urmăreşte realizarea propriilor scopuri prin victimizarea altora.

Despre relaţiile cu şeful Serviciului Secret, Horia Sima susţine că ele datează din primăvara anului 1940, când, aflat în arestul Poliţiei Capitalei, Moruzov l-a contactat din însărcinarea Palatului pentru a-i propune un pos ministerial în scopul de a se pune capăt conflictelor sângeroase între Mişcarea Legionară şi regimul lui Carol al II-lea[187]. Afirmaţiile fostului comandant a Mişcării Legionare se confirmă şi documentar. Este vorba despre Referatul din 31 august 1940 întocmit de Mihail Moruzov, privind clarificarea situaţiei militare a 12 membri de frunte ai Mişcării Legionare, printre care şi Horia Sima ce apare primul pe listă. Documentul atestă că "pentru aranjarea situaţiei militare Ministerul Apărării Naţionale a ordonat detaşarea acestor elemente la Cabinet şi, apoi - în mod secret - repartizaţi la Serviciul S". Încadrat în timp, acest eveniment s-a petrecut "după înapoierea domnului Horia Sima în ţară[deci î

---

186 "Învierea", nr. 4/1994, p. 98.

187 Horia Sima, *op. cit.*, pp. 212-234.

mai 1940 - n.n.], în urma unor angajamente luate faţă de Forul Conducător al statului[regele Carol al II-lea - n.n.]", ocazie cu care s-a ordonat "să fie pus în libertate" şi "să se întreprindă prin elemente fost legionare indicate de d-sa şi pe răspunderea d-sale o propagandă în ţară, răspândindu-se formula: «Credinţă pentru Rege şi în slujba intereselor ţării»". Paralel cu această misiune, celor 12 legionari încadraţi în Serviciul S "li s-a dat şi însărcinarea să culeagă informaţii prin legăturile ce au în toate straturile sociale, în ce priveşte propaganda comunistă, teroristă, iredentistă". Deosebit de interesantă este şi precizarea că rezultatul activităţii lor se afla consemnat "într-un dosar alăturat Referatului", dosar care din nefericire nu se identifică în unitatea arhivistică respectivă, ceea ce presupune că a fost distrus sau sustras în împrejurări greu de reconstituit. În fine, concluzia Referatului întocmit de directorul general al Serviciului Secret este că "toată acţiunea s-a executat conform ordinelor primite şi s-a raportat locul în drept", şi că "este de neînţeles cum dintr-o acţiune ordonată în interes de stat se interperetează şi [se încearcă - n.n.] să se facă deducţii". Argumentele lui Mihail Moruzov se pare că nu au convins, întrucât cei care "interpretau" şi "făceau deducţii" erau în orice caz mai influenţi pe lângă rege. În acest fel ne putem explica şi următorul pasaj din *Însemnările zilnice* ale regelui Carol al II-lea, pentru ziua de 2 septembrie 1940, când suveranul îşi aducea aminte pentru prima oară de Moruzov: "S-au făcut schimbări la Poliţie, unde s-a constatat că Moruzov şi Niky Ştefănescu susţineau pe legionari şi, în special, pe Horia Sima; au fost ambii retraşi la M. St. M."[188]. Iată deci un aspect fundamental documentar ce vine să susţină că într-un fel este privită realitatea faptelor din interiorul unui serviciu secret de informaţii şi cu totul altfel din afara lui, respectiv, în cazul de faţă din punctul de vedere al factorului de putere.

Acceptarea colaborării cu Mihail Moruzov a fost explicată de Horia Sima în felul următor: "El[Moruzov - n.n.] vedea în mine elementul indispensabil pentru garantarea Regelui de loialitatea mişcării, fiind legat de el prin recunoştinţa ce o datoram că m-a scăpat de la moarte"[189].

Adevărul e că în activitatea de informaţii pe lângă acţiunile pozitive, eficiente şi revelatorii se strecoară şi o grămadă de erori. Una dintre ele, în cazul analizat, se pare că a fost diagnosticul pe care Mihail Moruzov l-a pus în legătură cu colaborarea sa cu Horia Sima. După opinia doctorului Şerban Milcoveanu, greşeala ar fi constat "în primul rând pentru că i-a ignorat ambiţia de a deveni el dictatorul Statului Român, în plus de şeful Mişcării Legionare, şi

---

188 Regele Carol al II-lea, *op. cit.*, p. 253.

189 Horia Sima, *op. cit.*, p. 228.

în al doilea rând pentru că i-a subevaluat viclenia de a părea unealtă subordonată până reușește să-i înfigă mortal cuțitul în spate"[190]. Probabil că acest din urmă aspect l-a avut în vedere memorialistul citat, atunci când vorbea despre decăderea morală a lui Horia Sima.

Colaborarea între Horia Sima și Mihail Moruzov s-a făcut în primul rând pe considerente politice, urmărite de Palat și într-un plan secundar s-a urmărit și activitatea de informații specifică Serviciului Secret. Ca om politic, reprezentant de frunte al unei organizații cu o ideologie ultranaționalistă și practici teroriste, Horia Sima s-a dovedit incapabil de a-și respecta "contractul" politic cu Palatul. Ca agent de informații însă nu avem date din care să rezulte că și-a încălcat contractul cu Serviciul Secret. Nu ne putem pronunța nici asupra calității informațiilor furnizate de el și ceilalți 11 fruntași legionari încadrați în Serviciul Secret întrucât documentele s-au pierdut, sau în orice caz nu au fost identificate până în prezent. Dar faptul că Moruzov le invocă drept argument - într-un document oficial, pentru a-și dovedi loialitatea față de factorul de putere constituțional - lasă impresia că materialele informative respective prezentau interes.

Faptul că Horia Sima nu i-a salvat viața lui Moruzov constituie o altă problemă ce necesită un comentariu separat. În primul rând nu era de datoria lui ca agent al Serviciului Secret să încerce o astfel de tentativă. Datoria lui era să ofere informații de calitate și în domeniile stabilite. În al doilea rând, ajuns vicepreședinte al Consiliului de Miniștri în guvernul național-legionar instaurat prin Înalt Decret Regal, la 14 septembrie 1940, Horia Sima dispunea totuși de posibilități limitate de manevră pentru a lua pe cont propriu o astfel de acțiune delicată, dar și periculoasă având în vedere adversitățile greu de reconciliat, între Moruzov și Ion Antonescu. Șeful Serviciului Secret întocmise un dosar compromițător despre doamna Lița Baranga, mama generalului Ion Antonescu, și-i regizase așa-numitul proces de bigamie doamnei Maria Antonescu. Se pare însă că nici generalul Ion Antonescu nu rămăsese pasiv în fața manevrelor oculte ale lui Moruzov. După cum ne informează istoricul american Larry Watts, "pledoaria lui Antonescu împotriva lui Moruzov era inatacabilă, întrucât Antonescu strângea de un deceniu dovezi despre delictele sale"[191]. Ion Antonescu dorea astfel să-l aducă pe Moruzov în fața justiției pentru a da socoteală de încălcarea atribuțiilor sale în calitate de șef al Serviciului Secret. În

[190] "Învierea", nr. 4/1994, p. 8.

[191] Vezi Larry L. Watts, *O Casandră a României.Ion Antonescu și lupta pentru reformă 1918-1941*, București, Editura Fundației Culturale Române, pp. 305-306.

al treilea rând, nici Antonescu și nici Horia Sima nu reușeau în toamna anului 1940, cu toate eforturile depuse, să domolească fanatismul legionar. Unii legionari căutau să se răzbune sângeros pe toți oamenii devotați fostului regim carlist, printre care și Mihail Moruzov. Pentru a-l salva pe Moruzov, Horia Sima nu putea invoca decât colaborarea sa cu Serviciul Secret, ceea ce era periculos în sensul că-l situa într-o postură dificilă atât față de Ion Antonescu cât și față de masa de rând a legionarilor. Oricum, un astfel de demers nu putea fi realizat, chiar dacă ar fi depășit riscurile de circumstanță, fără deconspirarea contractului cu Serviciul Secret. Toate acestea au constituit motivele care l-au determinat pe Horia Sima la o atitudine pasivă, sau în ori și ce caz destul de rezervată față de arestarea și ulterior asasinarea lui Moruzov. În al patrulea rând, un "ghimpe" împotriva lui Moruzov avea și amiralul Canaris, șeful Abwehrului, nemulțumit de faptul că șeful Serviciului Secret român s-a dovedit neascultător atunci când, la Veneția, în ziua de 4 septembrie 1940 fusese avertizat să nu se reîntoarcă în țară până nu se limpezește situația[192]. Demnitarul german cunoștea la acea dată și conținutul documentelor descoperite de germani în iunie 1940 la Charité sur Loire - datorită neglijenței condamnabile a serviciilor secrete franceze - printre care se aflau și planurile de incendiere a zonei petrolifere din România elaborate de specialiști anglo-francezi cu acordul M. St. M. al armatei române, pentru sabotarea mașinii de război germane, aspect asupra căruia Moruzov păstrase tăcerea - după cum era și normal - în relațiile cu Abwehrul. Dovada, că la 8 septembrie Canaris a venit la București, a luat legătura direct cu generalul Ion Antonescu, perfectând căile de continuare a colaborării între Abwehr și S.S.I., dar fără să se intereseze de Moruzov. Acest aspect rezultă din nota de convorbire[193] între amiralul Canaris și generalul Ion Antonescu, întocmită de colonelul N. Vlădescu, cel care-l înlocuia temporar pe Moruzov la comanda Serviciului Secret. E adevărat că surse memorialistice legionare, în special Mihail Sturdza[194] și Horia Sima[195], demonstrează exact contrariul, și anume că amiralul Canaris s-a interesat fie direct fie prin oamenii de încredere despre viața lui Moruzov, urmărind să-l salveze. E foarte greu de crezut că dacă amiralul Canaris, prin influența și prestigiul de care se bucura atunci, ar fi fost sincer interesat să-i salveze viața lui Moruzov, n-ar fi reușit. Oricum, în toamna anului

[192] Vezi Mihail Sturdza, *op. cit.*, p. 171.

[193] Arh. S.R.I., fond "D", dosar nr. 3717, f. 31.

[194] Mihail Sturdza, *op. cit.*, pp. 173-175.

[195] Horia Sima, *Era libertății.Statul național legionar*, Madrid, vol. II, Editura Mișcării Legionare, 1986, pp. 168-169.

1940 a existat o concentrare de interese mai degrabă contrară decât favorabilă lui Moruzov. Mulţi îi doreau pieirea. Cel mai responsabil este însuşi Moruzov care, în activitatea sa informativă, şi-a depăşit uneori atribuţiile de şef al Serviciului Secret, lansându-se în complicate jocuri politice. Orgoliul său nemăsurat, ca şi aerele de vedetă a frontului secret, i-au creat falsa impresie că este de neînlocuit şi că dintr-o astfel de postură îşi poate permite orice. Cu o astfel de mentalitate n-ar fi reuşit să se impună nici în condiţii normale de pace şi într-un regim stabil. Vremurile i-au fost şi din acest punct de vedere potrivnice. România trecea printr-o profundă criză manifestată atât pe plan intern, cât şi în raporturile diplomatice, iar Europa se afla în plin război. Moruzov a încercat să întrebuinţeze la maximum mijloacele ce i-au stat la îndemână, precum şi întreaga sa experienţă acumulată încă din timpul primului război mondial, şi chiar prestigiul său şi al Serviciului clădit cu atâta trudă, dar n-a reuşit să câştige confruntarea finală cu forţele ostile, pentru a depăşi criza. Aşa se explică şi sfârşitul său fără glorie, deşi pentru tot ceea ce realizase în beneficiul instituţiei şi al statului român ar fi meritat o soartă mai bună.

Grava eroare a lui Mihail Moruzov a fost că s-a lăsat prea mult preocupat de jocurile de culise, de câştigarea favorurilor Casei Regale, de compromiterea adversarilor politici ai regelui Carol al II-lea. Prea îndrăgostit de operaţiile pur tehnice ale Serviciului Secret(recrutarea, dirijarea şi infiltrarea agenţilor, combinaţiile şi legendele informative, contrapropaganda şi dezinformarea, interceptările de înscrisuri şi convorbiri etc. în care să recunoaştem era un maestru), Moruzov a neglijat tocmai menirea fundamentală a unui şef al *Intelligence*-ului: preocuparea pentru analiza profundă şi obiectivă a situaţiei geostrategice şi geopolitice a ţării şi elaborarea prognozelor pe termen scurt, mediu şi îndepărtat pe care să le supună atenţiei factorilor politici constituţionali, responsabili de soarta ţării, iar activitatea întregului aparat de informaţii să fie direcţionată spre un asemenea obiectiv. Că n-a realizat acest lucru, cea mai bună dovadă o constituie însuşi sfârşitul lui Moruzov. Eugen Cristescu a surprins cu realism acest aspect: "Moruzov se încurcase de mult în reţeaua de intrigi politice interne. Conducând serviciul numai pe baze experimentale şi neavând nici cultură politică, nici profesională, confunda informaţia politică cu politica propriu-zisă şi jocul informaţiilor cu jocul politic. El cade astfel şi în cascada de intrigi dintre serviciile străine de informaţii ce-şi disputau influenţa în ţara noastră".

Prevalându-se permanent de necesitatea păstrării secretului în activitatea de informaţii, ceea ce a fost un lucru bun şi de absolută utilitate

pentru instituţia pe care a fondat-o şi condus-o, dar coroborat cu comportamentul etalat ori de câte ori i se ivea ocazia de a-şi da importanţă cu aceea ce ştie şi ar putea să realizeze, Mihail Moruzov a creat celor din jur mai multă derută decât claritate. De aici şi câmpul larg lăsat interpretărilor, precum şi felul diversificat în care a fost perceput şi analizat. De asemenea, nu i se poate ierta nici haosul în care a lăsat Serviciul Secret odată cu arestarea sa. Un adevărat director general al serviciului de informaţii, preocupat şi grijuliu de soarta instituţiei, ar fi trebuit s-o pregătească din timp pentru a face faţă sau a se adapta rapid la orice situaţie. Or, după Moruzov, multe aspecte fundamentale din activitatea de informaţii au trebuit regândite şi reorganizate pe alte baze. Toate acestea au alimentat din plin imaginaţia adversarilor săi şi ai Serviciului Secret, care au căutat să-i proiecteze personalitatea într-o lumină dintre cele mai sumbre şi misterioase. A fost criticat cu asprime pentru nereuşitele lui, dar i s-au pus în sarcină şi alte "grozăvii" de care însă nu poate fi făcut răspunzător, cel puţin cu baza documentară pe care o avem la dispoziţie.

ION PAVELESCU:

"GARDA DE FIER" NU AVEA SECRETE FAȚĂ DE MORUZOV[196]

Nu vom intra aici în lungi investigații privind patogeneza mișcărilor de extremă dreaptă de la noi din rândul cărora s-a remarcat prin fanatismul, șovinismul și cruzimea ei Garda de Fier. Există, în această privință, o literatură destul de bogată și de diversă datorată atât istoricilor cu simpatii de dreapta cât și, mai ales, celor cu simpatii de stânga. În linii generale, se poate accepta formula destul de șocantă lansată de către un politolog occidental și potrivit căreia, pe plan european, "fascismul a reprezentat cea mai proastă investiție făcută de burghezie" și aceasta nu doar pentru că progenitura s-a întors împotriva celor ce i-au asigurat venirea pe lume, ci mai cu seamă, pentru că, depășindu-și rolul atribuit - acela de a anihila pătrunderea în rândul maselor a ideilor de stânga - ea și-a descoperit vocații mântuitoare propagând înlăturarea așa-numitei plutocrații și impunerea statului imaginat de către ea ca model unic, apt să instituie o conducere autoritară și să înmormânteze pentru totdeauna cuceririle revoluției franceze identificate, în forma lor modernă, în sistemul democratic de guvernământ. Fundalul pe care se proiectează o asemenea evoluție îl constituie haosul de după primul război mondial, dezamăgirea ce stăpânea țările învinse și, nu mai puțin, anumite state învingătoare pe care sistemul de tratate de la Versailles nu le satisfăcea, debusolarea tineretului după întoarcerea sa din tranșee, spaima burgheziei de a nu se pomeni în situația claselor ce conduseseră până nu demult Rusia și care acum cunoșteau o mizerie indescriptibilă. Țara unde s-a născut cea dintâi mișcare capabilă să înmănuncheze într-o sinteză cât de cât coerentă aceste tendințe și idei - Italia. Personalitatea care a părut a întruni trăsăturile specifice pentru homo fascistus - Mussolini. Să nu uităm că, la începuturile sale, însuși Hitler umbla să-i ceară o fotografie cu autograf.

---

[196] Apud Ion Pavelescu, *Enigma Moruzov. Cel mai mare spion din istoria României*, Iași, Editura Gaudeamus, 1993, pp. 141-156.

În România extrema dreaptă a prins mai greu. E adevărat că Unirea cea Mare, satisfăcând supremul deziderat național, nu adusese în toate straturile acea conștiință că, odată adunate înlăuntrul unora și aceleași fruntarii, energiile națiunii se vor fructifica plenar. Domneau incertitudinea, o anumită insecuritate socială, teama că marii vulpoi, politicienii fără scrupule vor pune din nou mâna pe toate pârghiile puterii.

Dezamăgirea a cuprins mai întâi tineretul, extinzându-se treptat și asupra altor categorii dezavantajate. Spre a-l parafraza pe Mihail Sebastian, ocazia coagulării acestor nemulțumiri și resentimente într-o mișcare cu oarecare pretenții au constituit-o tulburările de la 1923 când studențimea din capitală a spart câteva geamuri și câteva capete de evrei, găsind un țap ispășitor pentru toate relele de care suferearn - străinii.

Mentorul acestui curent, deopotrivă șovin și fanatic, l-a constituit vicleanul politician A.C. Cuza, un personaj contradictoriu, temut ca debateur parlamentar, poet veleitar, polemist plin de spontaneitate și, mai presus de orice, un antisemit incorigibil. În organizația ce abia se înfiripa și-a găsit locul un alt universitar ieșean, Ion Zelea Codreanu, originar din Huși dar care cobora din Galiția și, după cum s-a demonstrat în Cruciada Românismului, editată de Mihai Stelescu, arborele său genealogic cuprindea nu puțini evrei-khazari. De altfel, numele său adevărat era Zelinski și, după cum nota undeva Isaac Peltz, insul vorbea destul de stricat românește.

Dacă bătrânul Codreanu mai putea fi acceptat ca un om de înțeles, fiul lui mai mare, Corneliu, a depășit cu totul măsura, s-a declarat un autoluminat, a pretins că generația vârstnică nu mai era în stare de nimic, numai tineretul poate mântui țara de toate păcatele, pentru aceasta postulând folosirea violenței, ca metodă politică curentă și demolarea structurilor tradiționale, ca obiectiv ce trebuia atins prin orice mijloace. Un mistic înfumurat și un șovin fanatic(deși indigenizat de curând) - iată cine voia să remodeleze moralmente noua generație. Faptul că, spre deosebire de cei pe care îi sortea pieirii ca fiind nedemni a se numi români se numărau oameni cu atestate autohtone... de la începutul începuturilor, în vreme ce el, îndată ce trecea de tatăl său, se împiedica de Brauner și de Anteci nu-l deranja câtuși de puțin. "Străinii sunt cei mai răi dintre naționaliști", nota cu marea sa înțelepciune de țăran român Marin Preda. Mai trist și cu urmări mult mai grave este faptul că această adunătură de lumpeni s-a autodeclarat un fel de supraconștiință a națiunii având tendința de a da tuturor lecții de patriotism și dovedind un sectarism și o intoleranță cumplite față de toate celelalte curente, inclusiv față de mișcarea din care au descins -

cuzismul. Zelinski-Codreanu şi-a creat propria sa fracţiune lansând-o în viaţa politică sub numele de Liga Arhanghelului Mihail. Nu are rost să reiterăm aici drumul pe care l-a urmat şi care a fost presărat, la propriu şi la figurat, cu cadavre. Nu are rost să trecem în revistă toate avatarurile, scoaterea în afara legii, schimbarea denumirii, utilizarea sa în toate acţiunile diversioniste pe care puterea le concepea pentru a-şi acoperi incuriile. De ajuns, pentru a ilustra traseul pe care l-a urmat şi profilul cameleonic pe care şi l-a compus, să reamintim, ceea ce, îndeobşte se ştie şi anume că într-un moment de mare sinceritate Al. Vaida-Voevod a făcut public faptul că cei ce nu încetau să se compare cu îngerii pretinzând că nu aveau nici o chemare pentru cele materiale, sincerele lor preocupări fiind doar de ordin moral, erau stipendiaţi din vistieria Ministerului de Interne şi-şi declanşau sinistrele represalii la ordinul dat de acesta.

Ceea ce trebuie să remarcăm este faptul că, navigând destul timp la periferia vieţii politice, Garda de Fier a început brusc să intereseze cercurile naţional-socialiste din Germania, după venirea lui Hitler la putere în 1933. Şi cu toate că era structurată pe pricipiul fasciilor mussoliniene, ea nu a întârziat să-şi ajusteze ideile în funcţie de orientarea pe care o promova noul centru de putere. De altfel, Codreanu nu a ezitat să declare că, în cazul venirii sale la putere, România va avea în 48 de ore un tratat cu Germania şi Italia. Din această clipă, autorităţile au înţeles clar că monstrul pe care îl zămisliseră şi îl toleraseră începea să le scape de sub control. El îşi aroga dreptul la iniţiative proprii şi nu ascundea că va mătura din calea sa sistemul democraţiei parlamentare pe care îl considera perimat într-o epocă desemnată de legionari ca fiind cea a dictaturilor. Pentru cercurile guvernante s-a deschis un nou front de luptă spre a-şi păstra poziţiile pe care le deţineau. De unde până atunci erau convinşi că pericolul nu putea veni pentru ei decât dinspre stânga - şi asta cu atât mai mult cu cât ne aflam în imediata vecinătate a imperiului sovietic - acum se dovedea că de fapt, extrema dreaptă era nu numai mai virulentă dar şi mai bine susţinută pentru a înlătura sistemul parlamentar. Se ştie că regele Carol a cochetat un timp cu ideile de a prelua el însuşi conducerea legionarilor şi de a deveni un fel de Mussolini local. Întâmpinând dificultăţi din partea lui Codreanu, a inventat propriul său regim autoritar, regim care mergea până acolo încât calchia inclusiv formele exterioare de manifestare a demagogiei fascizante - uniformele, salutul roman, trecerile în revistă, semimilitarizarea unor mari sectoare ale vieţii publice. Sinistră perioadă.

Dar se punea problema dacă promotorii dictaturii de dreapta de la noi - organizaţiile de tip fascist, în primul rând Garda de Fier - vor accepta resemnaţi să li se confişte accesoriile ideologice şi formele de manifestare. Sondajele întreprinse au demonstrat că aceştia nu numai că nu erau dispuşi să-şi abandoneze zestrea agonisită cu atâta trudă "intelectuală"; ei îl trecuseră de mult la index pe rege, coabitarea lui cu Magda Lupescu fiind folosită ca un excelent pretext pentru a se sădi în conştiinţa aderenţilor şi simpatizanţilor că, sub presiunea "ocultei" Carol trădase. Trecerea lui pe lista neagră însemna, implicit, posibilitatea de a-l înlătura prin asasinare.

Problema care s-a pus pentru S.S.I. - şi tocmai de aici încolo începe rolul lui Mihail Moruzov - a fost cum să se cunoască planurile legiunii atât de bine camuflate, în general, şi cum să se acţioneze pentru a le înlătura. E domeniul în care el a obţinut, probabil, cele mai bune rezultate din cariera sa, succese care, până la urmă, i-au atras sfârşitul prematur. Pentru a urmări ingeniozitatea de care a dat dovadă marele maestru al combinaţiilor dispunem de două surse. Prima este o mărturie a lui Veniamin Moruzov, iar a doua este o lucrare de dată recentă datorată lui Constantin Papanace şi apărută în Italia în ceea ce se numeşte "Biblioteca Verde".

Să ne oprim pe rând la cele două mărturii. Veniamin Moruzov, care, lucrând alături de unchiul său, era, în genere, la curent cu acţiunile acestuia, credea a şti că se putea trasa următorul tablou.

În "Monitorul Oficial" numărul 75 din 31 martie 1938 a fost publicat Decretul nr. 1422 din 30 martie 1938 privind dizolvarea organizaţiilor politice, iar în 16 aprilie 1938 s-a dispus arestarea lui Corneliu Zelea Codreanu şi a altor conducători legionari. În noaptea de 29-30 noiembrie 1938 cu ocazia transferării lui Codreanu şi a unui grup de 13 conducători legionari de la închisoarea de la Râmnicu Sărat la Jilava, toţi au fost lichidaţi, sub pretextul fugii de sub escortă.

Pentru Horia Sima suprimarea lui Codreanu şi a altor căpetenii ale Gărzii de Fier a însemnat realizarea unuia din principalele sale ţeluri. În urma urzelilor lui, pentru preluarea şefiei Gărzii de Fier, trebuia să facă pasul cel mare, recunoaşterea sa ca şef suprem. După situaţia creată în decembrie 1938, Horia Sima începe să pregătească o aşa-zisă lovitură de stat, ce urma să aibă loc la 6 ianuarie 1939. Dar la 4 ianuarie complotul a fost descoperit. În urma acestei situaţii au fost operate arestări. Horia Sima reuşeşte să fugă în Germania.

După ce Cehoslovacia a fost cotropită de armatele lui Hitler, diplomaţia românească a urmărit concomitent consolidarea securităţii ţării prin

cooperarea între toate statele din zona balcanică şi centrală a Europei şi a colaborării cu Anglia, Franţa şi U.R.S.S. De această conjunctură va profita Germania nazistă în ceea ce priveşte România. Planul subjugării României începe în martie 1939 prin încercarea de suprimare a lui Carol al II-lea şi a lui Armand Călinescu susţinători ai alianţei României cu Anglia şi Franţa şi în acelaşi timp obstacolul captării României în sfera de interese a Germaniei. Gestapoul, prin Himmler, îl atrage ca executant al celor hotărâte de ei pe Horia Sima.

Cea dintâi victimă a fost primul-ministru Armand Călinescu. Asasinarea lui este pregătită la Berlin, sub îndrumarea din umbră a lui Horia Sima, care în 19 august 1939 intră clandestin în ţară în vederea săvârşirii acestui act criminal. La 21 septembrie, asasinatul a fost înfăptuit de legionarul terorist Miti Dumitrescu împreună cu alţi nouă camarazi. Crima este impusă de interesele germane prin intermediul Gestapoului, pentru netezirea drumului către putere a lui Horia Sima şi a colaboratorilor săi.

Era ora prânzului. M. Moruzov lua masa la locuinţa lui din str. Sofiei. La un moment dat, muzica de la radioul care funcţiona se întrerupe brusc şi vocea unuia dintre asasinii legionari, care reuşise să se strecoare până la postul de emisie, anunţă "asasinarea premierului român". Moruzov scapă lingura din mână, se repede la telefon şi prin firul cu Siguranţa Generală, Grupul Detectivilor, îi strigă în receptor lui Niki Ştefănescu: "Ce faceţi acolo, dormiţi? În timp ce în plină zi, sub ochii voştri, legionarii îşi fac de cap? În câteva momente ne întâlnim acolo!" spune Moruzov şi dintr-un salt îşi ia pălăria de pe cuier intră în Mercedesul ce staţiona în faţa casei şi dispare în plină viteză. Dar Garda de Fier se răfuise cu acela care desfăşurase o intensă activitate contra instaurării regimului nazist în ţară.

După 21 septembrie, noul cabinet prezidat de generalul Gheorghe Argeşanu, ministru de interne fiind Gabriel Marinescu, începea curăţirea şi înlăturarea elementelor legionare. Represiunea lua însă o turnură cu totul aparte. Sunt înlăturaţi tocmai cei cunoscuţi ca apropiaţi lui Codreanu, liberi rămânând cei conduşi de Horia Sima, mai periculoşi, mai răzbunători şi cu totul vânduţi Germaniei lui Himmler şi Hess.

Horia Sima, fire avidă de avantaje materiale, dominat de o sete de putere crâncenă va face totul fără a avea procese de conştiinţă. Trădător de ţară, faţă de propria-i credinţă, faţă de Gestapo, care-l ocrotea şi-l folosea ca unealtă fidelă, va fi folosit totuşi ca agent al S.S.I.

Moruzov l-a contactat pe Horia Sima ca agent al Serviciului Secret, având tot interesul să fie bine informat asupra activităţii conducătorilor Gărzii de Fier, acţiunilor periculoase şi neaşteptate ale acestora.

De aceea Moruzov va plăti îndeajuns ca H. Sima, la rândul lui, prin jocul dublu ce-l făcea cu Germania, să-l informeze de intenţiile Gestapoului, ce gândeau să facă în ţara noastră, ce crime se unelteau şi tot ceea ce Himmler şi naziştii puneau la cale în legătură cu România.

"Într-o seară din toamna anului 1939 - notează Veniamin Moruzov - unchiul meu mă întreabă dacă am maşina acasă deoarece vrea să facem o plimbare împreună. Îmi atrage atenţia să fiu înarmat. Finalul drumului parcurs a fost restaurantul «Mon-Jardin». Ajunşi îmi spune: «Veniamin vei ocupa o masă în apropierea mea şi multă atenţie în jur». Nu peste mult timp, apare un individ cu o figură de adolescent care ia loc la masa lui Moruzov şi converseazǎ cu acesta îndelung. După aceea se scoală, cu privirea temătoare se uită în jur şi dispare. Mai târziu Moruzov se îndreaptă spre maşină. În drum spre casă îmi spune: «Ştii cu cine am stat de vorbă? Se numeşte Horia Sima, şef legionar, care mi-a dat şi îmi dă în continuare serioase bătăi de cap. Reţine-i figura, să nu-l uiţi»."

Presiunile germane asupra ţării noastre se intensificau, încercând totul ca să ne oblige să aderăm la Axa Roma-Berlin.

Carol al II-lea, în calculele avute mai de mult, se gândeşte la o apropiere de Garda de Fier. Prin Moruzov, regele era informat asupra situaţiei interne a acestora, a rivalităţilor existente şi veleităţilor lui Horia Sima. În final, Carol îl va prefera pe Horia Sima, care în calitate de colaborator al Serviciului Special de Informaţii române părea cel mai indicat pentru atenuarea animozităţilor în relaţiile cu Hitler, dat fiind poziţia de care Horia Sima se bucura în Germania.

Regele Carol dă directive, impune şi ordonă, urmărind o consolidare a dictaturii sale, prin colaborarea cu căpeteniile legionare. Moruzov, contra voinţei sale, e impulsionat de rege să facă această apropiere. El va fi forţat să-l protejeze pe Horia Sima, înlesnindu-i calea spre Carol, spre greşitele calcule politice ale acestuia. Dar în acelaşi timp, prin S.S.I., dictatura regală va înfrâna şi ţine la respect pe filogermanii şi gardiştii din ţară.

În luna mai 1940, Horia Sima şi legionarul Nicolae Pătraşcu au intrat clandestin în ţară, au fost depistaţi de organele de siguranţă şi arestaţi. Aduşi la Bucureşti, sunt anchetaţi de cei din Ministerul de Interne unde Horia Sima, tratat ca un infractor, va preciza legăturile pe care le au legionarii la Berlin cu

unii din membrii guvernului german, precum şi misiunea din partea legionarilor din Germania, de a veni în ţară pentru a lua legătura cu camarazii de aici în vederea destinderii începute. Cei din Ministerul de Interne au însă convingerea că H. Sima a venit în ţară pentru organizarea unui complot împotriva regelui. Este acuzat de trădare de patrie, de colaborare cu Reichul hitlerist şi se hotărăşte: împuşcarea lui Horia Sima şi a tuturor celor care se vor dovedi că au lucrat cu el sau îi ascultau ordinele.

Dar ministrul nu era la curent cu intenţiile regelui şi scopurile lui Moruzov referitor la revenirea în ţară a lui Horia Sima.

Pentru mascarea rolului lui Moruzov în reîntoarcerea în ţară a acestuia şi perfectarea apropierii lui de Carol, Horia Sima este supus unui interogatoriu la Corpul Detectivilor de la Siguranţa Generală a Statului care urmărea punerea de acord asupra următoarelor puncte:

«- dezarmarea şi identificarea teroriştilor legionari din ţară;

- găsirea de mijloace pentru aducerea din Germania a întregului grup terorist al lui Horia Sima».

În aceste zile, are loc o întrevedere a lui Horia Sima cu o serie de delegaţi legionari, cărora le cere să risipească suspiciunile dintre legionari şi autoritatea constituită, deoarece mişcarea va fi pusă în serviciul suveranului ţării şi încadrată în Frontul Renaşterii Naţionale.

La 31 august 1940, Moruzov afirma într-un referat următoarele: «După înapoierea d-lui Horia Sima în ţară în urma unor angajamente luate faţă de forul conducător al statului s-a ordonat următoarele: Să fie pus în libertate, să se întreprindă prin elemente foste legionare o propagandă în ţară răspândindu-se formula credinţă pentru rege şi în slujba intereselor ţării».

În ziua de 29 mai 1940, Horia Sima este primit de regele Carol, iar în iunie, în cabinetul prezidat de G. Tătărescu va fi numit subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale.

În scurt timp, pe 4 iulie, în cabinetul lui Ion Gigurtu, Horia Sima va deveni Ministru al Cultelor şi Artelor.

Carol al II-lea este convins că treburile cu legionarii s-au terminat, dar Sima, cu falsitatea ce-l caracterizează, nu-i face jocul; el urmărea să ajungă creierul eminent, prin care ţintea conducerea acestei ţări cu un guvern de dictatură fascistă sub imperiul ideilor impuse de Himmler şi de regimul nazist. Încrezător în triumful lui, demisionează din guvernul Gigurtu şi pe 20 iulie, se prezintă la Palat în fruntea unei delegaţii legionare şi cere lui Carol să-i fie încredinţată formarea unui nou guvern. Regele nu acceptă!".

Interesant şi demn de subliniat este faptul că toate afirmaţiile lui Veniamin Moruzov sunt confirmate de sursa legionară citată. Întreaga lucrare scrisă de către Constantin Papanace se constituie într-un lung lamento, într-o dare de seamă destinată posterităţii şi care relatează avatarurile pe care le-a cunoscut Legiunea cu puţin înainte *de* şi imediat *ce* a fost suprimat Corneliu Zelea Codreanu. Trebuie să facem abstracţie de stil, un amestec de profetism biblic şi de expresii bombastice, amalgam tipic pentru toţi aceşti lideri gardişti care pierduseră, parcă, facultatea de a se exprima omeneşte adoptând o formă de discurs exaltat aproape de nesuportat de către un om normal şi cu oarecare pretenţii culturale.

Trebuie, de asemenea, să ne facem că nu observăm referinţele pe care şi le dau unul altuia legionarii. Cutare era plin de candoare specifică pentru membrii Legiunii. Altul se dovedea aproape un geniu organizatoric. Un al treilea, din dorinţa de a demonstra că nu putea fi bănuit de lipsă de curaj, că, lasă deoparte orice prudenţă şi desface un pachet trimis de comitagii bulgari, cu care prilej sare puţin în aer. Un al patrulea, cu toate că e pus în gardă că s-ar putea să i se fi întins o cursă de către poliţie, se duce la o întâlnire într-adevăr fatală. Explicaţia: apucase să-şi dea cuvântul. Comentariul autorului: "naivitatea tipică pentru un legionar". Un al cincilea, care pregătea nişte nevinovate aruncătoare de flăcări pentru a se lua cu asalt palatul regal, ori un depozit de arme, părea, în viaţa de toate zilele şi printre ai săi, vesel şi ferice ca un nou născut. Nici nu ai bănui că e vorba despre oamenii ce alcătuiseră liste negre şi echipe ale morţii pentru lichidarea adversarilor politici. Nici nu ai crede că asemenea indivizi şi-au hărţuit un fost camarad numai pentru că s-a desprins din propriile lor rânduri şi a dezvăluit câteva adevăruri incomode despre şeful zeificat al organizaţiei.

Citând, pentru datele de ordin istoric pe care le conţine, această carte ne-am adus, fără să vrem, aminte e o lucrare datorată marelui scriitor Albert Maltz - ***Curentul subteran***. Acolo e vorba, la un moment dat, de unul dintre cei mai feroci poliţişti puşi să supravegheze şi să gâtuiască mişcarea sindicală ce devenise stânjenitoare pentru stăpânire. În timp ce-l ţinea la arest pe liderul capturat, lider ce urma să fie lichidat sub un pretext oarecare, copoiul mângâia o pisică oploşită cine ştie cum prin secţia prin care îşi făcea veacul. Pisica era gestantă şi, ne spune Maltz, când poliţistul trecea cu mâna peste burta ei alintând-o, se simţea cum laptele începea să-i umple mamelele. Poliţistul percepea emoţionat miracolul vieţii animale. Soarta prizonierului său nu-i inspira însă nici un fel de sentimente umane ci doar o ură aproape bestială.

Să-i lăsăm însă pe legionari - care nu se aflau ca profil etic prea departe de acest poliţist pervers - şi să nu ne mai mirăm de psihologia lor atât de particulară. Să vedem ce elemente conţin paginile tipărite în "Biblioteca Verde" cu privire la acest episod din existenţa Legiunii care îi va preceda sfârşitul atât de lipsit de glorie. Revelaţiile sunt realmente senzaţionale.

Începuse marea prigoană. Corneliu Zelea Codreanu se simţea izolat şi d-l Papanace, stabilit cu domiciliul forţat la Călăraşi, unde lucra la secţia financiară şi unde ne dă a înţelege că demonstrase cinstea şi corectitudinea de care funcţionarii roşi de corupţie de dinaintea lui nu prea auziseră, vine în Capitală şi vede pentru ultima oară în libertate pe idolul său. Era o duminică. Eroul nostru nu putea lipsi de la liturghia pe care o asculta prin tradiţie, la Biserica Sf. Ilie-Gorgani. Şedea, evident, drept "ca o lumânare". Din întâmplare şi nu tocmai, prin preajma sa se afla şi Nicoleta cu un grup de legionare. Nicoleta, e un lucru ştiut, o dubla în anumite probleme intime pe doamna Codreanu, care nu se supăra, în mişcare şeful avea libertate deplină, inclusiv plăcerea de a-şi înşela nevasta, mai cu seamă că o făcea cu o militantă fanatică. Tocmai numita Nicoleta a făcut oficiile de recepţie opinând că bine a făcut macedoneanul că şi-a părăsit locul surghiunului şi s-a repezit până la Bucureşti pentru că prin lume începuse să circule un zvon perfid - Căpitanul s-ar fi răcit cu aromânii. Iată, prezenţa unui om marcant ca Papanace în preajma lui, dezminte de facto o astfel de aserţiune deplasată. Cei doi lideri, anturaţi şi de legionarele fidele, se duc să prânzească la Casa Verde, prilej de a se trece în revistă situaţia politică şi a se incrimina politicienii decrepiţi şi cameleonii. Atmosfera e încărcată. Scrisoare adresată de către Codreanu lui Iorga a delanşat un scandal teribil. Regele pare a dori să se folosească de ocazie spre a-şi pune în aplicare planurile diabolice de suprimare a Legiunii. Domnul Papanace se gândeşte la un plan ingenios de dezamorsare a crizei. După ce Codreanu s-a pomenit într-adevăr arestat şi dus la Jilava, unde i s-a rezervat un tratament destinat celor vizaţi spre exterminare, se va monta, desigur, un proces iar el e de părere că un personaj ce funcţionase cândva ca secretar al profesorului Iorga, dr. Ţopa, ar putea depune ca martor în favoarea Căpitanului, ca să nu spunem ce servicii teribile ar mai putea aduce dacă s-ar hotărî să-l contacteze, chiar pe istoric, cine ştie, poate îşi retrage plângerea. Planul nu dă rezultate, oculta - aceeaşi dementă ocultă - îşi vâră coada şi Iorga îşi menţine capetele de acuzaţie. Coleric, precum îl ştim, nu ar fi exclus ca, aflând ce i se cerea, să fi tunat şi să fi fulgerat împotriva celor ale căror intenţii se aflau la nivelul gramaticii lor rudimentare. Are loc procesul. Codreanu e acuzat de trădare şi condamnat la zece ani închisoare. Între el şi mişcare se stabileşte un releu. Toţi ar vrea să-l ajute să evadeze. Dar Căpitanul, care propovăduia pentru alţii mântuirea prin suferinţă, nu poate oferi spectacolul laşităţii proprii, ori, cine ştie, nu prea avea încredere în reuşita tentativei şi nu le acceptă propunerile. Poate conta pe un miracol.

În schimb, alţi doi lideri legionari - Vasile Christescu şi Alecu Cantacuzino -,aflaţi şi ei în detenţie, nu-şi fac probleme, prind un moment ori folosesc o complicitate şi evadează. Se ascund pe la Braşov, apoi unul sau amândoi se aciuiază prin Capitală. Liderii Legiunii se dau, cum se spune, la fund.

Asta nu înseamnă că încetează de a mai face politică. Dimpotrivă. Se adună cum pot, pe lângă Hala Traian, pe str. Labirint, prin Colentina. Cu prilejul uneia dintre aceste consfătuiri de taină, d-l Papanace îl cunoaşte pe Horia Sima. Portretul pe care i-l desemnează trădează o antipatie abia mascată. "Prima impresie care mi-a făcut-o - scrie - a fost a unui profesor corect; cu înfăţişare însă slăbănoagă, vocea oarecum stinsă şi o surzenie evidentă, exprima mai mult anemia decât energia. Unele crispări ale feţei, pe care le-am remarcat când expunea situaţia reorganizării şi ticul nervos care le însoţea, trăda un zbucium interior nemărturisit". Mamă ce se mai studiau aceşti arhangheli unul pe altul! Interesante sunt şi remarcile următoare: «El spunea când "Corneliu Codreanu", când "omul acesta" şi învinuia pe "domnii de la Bucureşti", adică anturajul Căpitanului care nu l-a informat exact. Am simţit însă în aceste tânguiri aluzii veninoase, în special la adresa lui Clime şi nu mi-a plăcut. (Această primă impresie nu am putut-o corecta nici mai târziu. Ba mai mult s-a adâncit)"».

Lucrurile se precipită. Căpitanul dă de belea. Apoi cade victimă "răzbunării regelui dement şi primului-ministru estropiat", ca să-l parafrazăm chiar pe autor. Ce e mai curios, rând pe rând, oamenii stăpânirii pun mâna şi pe ceilalţi lideri. Profesorul Vasile Christescu este prins într-o ambuscadă şi este sfârtecat de gloanţe. Belgea se duce la întâlnirea la care îl chemase un timocean şi poliţia pune mâna pe el. Inginerul Clime e arestat sub un pretext oarecare. Conducerea pe care acesta o gira din ordinul Căpitanului, îi revine d-lui Papanace. Cu prilejul investirii, surprinde o scrâşnire de dinţi a aceluiaşi Horia Sima. Spera să pună mâna el pe şefie. Prigoana se înteţeşte. Cad şi alte capete. Din arestul în care sunt internaţi vin ştiri sinistre. Oamenii lui Niky Ştefănescu, mâna dreaptă a lui Mihail Moruzov, îl bat la cap pe Iordache Nicoară până îi rup tendoanele. Nu se glumea. Situaţia ajunsese la un punct de răscruce - care pe care.

După un şir de căderi şi întâmplări care semnificau tot atâtea lovituri de moarte pentru Legiune, d-l Papanace ajunge să spună: "Nu mai ştiam ce să zic. Să fi pătruns oare adversarul până în cercul nostru cel mai intim? La această îndoială în inimă şi cu gândul la viitorul Legiunii, îmi dădeam seama şi mai mult - chinuitor aproape - de copleşitoarele greutăţi, după cum şi de covârşitoarea datorie, răspundere ce ne incumbă - nu numai nouă, celor de la conducere, ci şi fiecărui legionar în parte - pe drumul nou pe care trebuia să păşim de acum înainte, pe drumul ... Fără Căpitan".

Multe sunt gândurile care se nasc firesc după ce parcurgi paginile acestei cărţi datorate unuia dintre liderii legionari marcanţi. Nu trebuie pierdut din vedere că broşura a fost scrisă în lagărul de la Buchenwald, în 1943, şi avea drept scop să-i pună în gardă pe legionari să nu se încreadă în Horia Sima care îşi atinsese scopul, ajunsese şeful Legiunii, fusese vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi se aflase la o jumătate de pas de puterea absolută. Dacă ar fi avut un dram de minte în plus şi nu s-ar fi grăbit în asemenea hal poate se trezea conducător al statului. Cu atât mai semnificativ ni se pare demersul lui Papanace. Păziţi-vă, cel în care vă încredinţaţi e un trădător cu vechi state de serviciu. N-are mamă, n-are tată, n-are patrie adorată. Puterea şi numai puterea, iată ce-l interesează.

Moruzov calculase bine până la un punct. Acest om era devorat de dorinţa de a ajunge în frunte. Pe ea mizase ajungând să cunoască absolut toate secretele Legiunii. Din calculele sale exclusese însă faptul că, odată ajuns la putere, insul se va grăbi să scape şi de el. Ori îşi făcuse o asemenea socoteală dar credea că geniul său manevrier îl va scăpa. Să nu ne grăbim.

Deocamdată, să reţinem că, în ceea ce priveşte dreapta, se descurcase de minune.

CONSTANTIN PAPANACE:

METAMORFOZĂRI SIMISTE[197]

Vom încerca pe scurt să arătăm cum au decurs tratativele destinderii şi cum teroristul Horia Sima este pentru prima dată arestat, dar nu ca să fie asasinat, ca atâţia legionari, ci promovat ca şef al Mişcării Legionare.

Încă de la începutul anului 1940, Regele Carol al II-lea, iniţiază o politică de apropiere de Mişcarea Legionară, primind o delegaţie formată din Comandanţii "Bunei Vestiri" Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici şi Comandanţii Legionari Augustin Bidianu şi doctorul Vasile Noveanu.

O altă delegaţie formată de Radu Mironovici şi Augustin Bidianu urma să vină la Berlin, spre a lua contact cu grupul din Germania.

Spre a le crea un alibi preventiv, am hotărât să fixăm poziţia noastră politică înaintea sosirii acelei delegaţii.

În acest scop, Horia Sima cu un grup restrâns de legionari, a ţinut, în ziua de 17 martie 1940, o şedinţă la Tempelhoff, iar în ziua de 24 a aceleiaşi luni într-o şedinţă generală cu toţi camarazii, după ce am comemorat pe Nae Ionescu, s-a semnat de toţi cei prezenţi, un document prin care se preciza poziţia Mişcării Legionare faţă de aşa zisa împăcare între Garda de Fier şi regimul lui Carol al II-lea.

La 28 martie 1940, soseşte la Berlin delegaţia legionară anunţată, formată din Radu Mironovici şi Constantin Stoicănescu. De la Radu Mironovici, am aflat că trebuia să vină cu Bidianu, dar că, în ultimul moment, a fost înlocuit cu Stoicănescu de către cei de la Siguranţă.

După ce le-am arătat care este poziţia la care ne-am fixat noi şi, după ce împreună am avut o audienţă la Stableiterul Schukedanz de la secţia partidului condus de Rosenberg, unde am arătat care este rostul real al acestei

---

197 Apud Constantin Papanace, *Cazul Horia Sima şi Mişcarea Legionară (Ultima discuţie încordată avută cu fostul Comandant)*, f.l. [Bucureşti], Editura Elisavaros, 1998, pp 39-59.

delegaţii, s-au întors în ţară. Trebuia să comunice poziţia pe care ne-am fixat noi, precum şi raţiunile unei asemenea poziţii.

Din discuţiile avute cu această delegaţie, m-a izbit o spusă a lui Stoicănescu care cred că i-a scăpat involuntar: "*Grăbeşte-te, Horio, că ţi-o ia înainte Noveanu!*".

AM REŢINUT ACESTE VORBE, dar tâlcul lor complet l-am desluşit mai târziu, după cele ce au urmat.

La 2 mai 1940, soseşte la Berlin o a doua delegaţie. În locul lui Mironovici, de data aceasta a venit Augustin Bidianu, dar însoţit de acelaşi Stoicănescu. În discuţiile avute cu Bidianu, au fost şi momente încordate mai ales când am criticat cu severitate atitudinea lor prea remisivă faţă de Carol. Unele din aceste momente le menţionează şi N. Pătraşcu în amintirile sale, **Din viaţa legionară**. Scrie el textual: "Cel mai neîmpăcat, cu tot ce se proiecta, era Constantin Papanace. El nu consideră toate această acţiune de aşa zisă destindere, decât ca o încercare a guvernului de a se folosi de Mişcare. Venind vorba despre memoriul înaintat regelui Carol al II-lea, Papanace îl găsea mai puţin demn decât acela al lui Ion Mihalache.

- Da, dar Mihalache a îmbrăcat uniforma Partidului Renaşterii Naţionale, răspunse Bideanu.

- Aceasta nu înseamnă nimic. O s-o îmbrăcaţi şi voi mai târziu, a replicat clătinând din cap şi plin de griji Papanace".

Am reprodus acest citat spre a vedea de câtă rea credinţă este Sima când scrie că: "Niciodată Papanace n-a condamnat pe acest trio carlist(n.n. este vorba de Noveanu, Bidianu şi Budişteanu), care s-a făcut vinovat de participarea în guvernul care a cedat Ardealul". Şi doar el a fost prezent când am făcut aceste imputări lui Augustin Bidianu, care mai târziu îmbrăcase şi uniforma "Frontului Renaşterii Naţionale"! Aceeaşi atitudine voi adopta şi faţă de Sima atunci când va colabora cu Carol.

Prin această a doua delegaţie, atât subsemnatul cât şi Horia Sima am trimis Regelui Carol al II-lea câte un memoriu prin care se precizează punctul de vedere al Mişcării Legionare în politica externă. După câteva zile, delegaţia s-a înapoiat în Ţară. Cam în acelaşi timp, fără ştirea ei, sau mai bine zis a lui Bidianu, a plecat şi Horia Sima, cu Nicolae Pătraşcu şi alţi câţiva partizani de ai săi, spre Ţară. Înainte de plecare, a venit la mine acasă(stăteam atunci pe Niebhurtstrasse) şi am stat mai mult de vorbă. Părerea mea a fost să-şi mai amâne întrucâtva plecarea, fiindcă există simptome că sunt în pregătire evenimente importante. Şi, într-adevăr, după vreo săptămână, s-a pornit marea

ofensivă germană pe frontul de vest care s-a terminat prin capitularea Franţei. Sima însă a plecat imediat. A doua zi citind în ziare despre nişte arestări de legionari în Banatul sârbesc, am chemat pe Ponta, care ştia parcursul drumului trasat, să plece imediat după Sima şi să-l anunţe, spre a nu cădea în capcană. Acesta însă şi-a continuat drumul. La 19 mai este arestat de jandarmi, la 13 iunie este eliberat, la 18 are audienţă la rege, la 23 cere printr-un manifest legionarilor să se înscrie în partidul "Naţiunii" al lui Carol al II-lea, iar la 28 iunie este numit subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale. Ca într-o operetă bufă, Sima s-a metamorfozat din "terorist teribil", în "colaboraţionist" sau, mai bine zis, "servitor plecat al Majestăţii Sale", Călăul Căpitanului nostru. Mai mult: el trimite la Berlin o delegaţie formată de oamenii săi de casă, Stoicănescu şi Borobaru, cu misiunea de a convinge pe camarazii din Germania să se întoarcă în Ţară sau să se mute în altă ţară. Aceasta, după ce îi scoase din clandestinitate şi îi prezentase poliţiei pe cei din Ţară. Apărea clar că, în felul acesta, el tindea să supraliciteze pe Noveanu, adică "să o ia înaintea lui".

Începea, deci, să prindă mai multă consistenţă ipoteza că totul a fost o regizare făcută de poliţia specială a lui Carol. O serie de fapte convergeau în acest sens: punerea pe fir a lui Stoicănescu în cele două delegaţii, ştirea dată de Părintele Dumitrescu-Borşa, transpirată de la Victor Biriş, că Sima ar fi avut contact, între prima şi a doua delegaţie, cu Niky Ştefănescu şi Moruzov, la Berlin, precum şi faptul că, atunci când plecase spre Ţară, luase valută de la unul Negoiescu pe care noi îl suspectam. Acesta era la Berlin reprezentantul lui Macovei, Directorul General al Căilor Ferate şi omul Lupeştii etc. Toate aceste fapte trezeau multe îndoieli şi semne de întrebare. Mai ales că unii din oamenii lui Sima nu se sfiau să impute Căpitanului atitudinea de a nu se fi apropiat de Rege. Totuşi, n-am exclus şi ipoteza unor simulări tactice din partea lui Sima de a ieşi din încurcătura în care s-a vârât. Atunci, nu se cunoşteau alte date, ca destăinuirile de mai târziu ale lui Victor Biriş, documente, etc. spre a putea avea o imagine mai exactă.

Toate aceste fapte vin să confirme mărturia lui Victor Biriş, cel pe care Doamna Codreanu îl semnalase că era pe cale să trădeze pe Vasile Christescu şi de la care Părintele Ion Dumitrescu-Borşa aflase de întâlnirile lui Sima cu Moruzov şi Niky Ştefănescu înainte de a porni spre ţară cu un grup de legionari.

Se vede că de aranjamentul făcut cu Moruzov nu ştia decât poliţia specială a lui Carol, fiind total ignorat de Siguranţa Oficială a Statului. Aşa se explică unele peripeţii pe care le-a avut la întoarcere, când la 19 mai a fost arestat de jandarmi. Imediat însă a fost luat sub protecţia lui Moruzov, cu care

se întâlnise la Berlin, şi la 13 iunie a fost eliberat. La 18 iunie este primit în audienţă de Carol II, iar la 23 ale aceleiaşi luni lansează un manifest către legionari, cerându-le să se înscrie în Partidul Naţiunii, nou înfiinţat după dizolvarea Frontului Renaşterii. Spre a se vedea cât de mult a fost amestecat Ministerul de Interne în această afacere, amintim de o întâmplare hazlie a titularului acestui minister, Ghelmegeanu.

Într-o audienţă avută de o delegaţie legionară, pe când Ghelmegeanu perora pedepsele straşnice care îl aşteaptă pe Horia Sima, cineva i-a spus că a fost văzut plimbându-se pe Calea Victoriei.

Caracterul de operetă bufă a întregei acestei afaceri a apărut evident. În această lumină "legământul" luat de Sima unor camarazi care "trebuiau să intre imediat în luptă pentru biruinţa legionară" apare ca o farsă sinistră.

Referindu-se la cei care duc tratative cu Carol al II-lea, asasinul Căpitanului, scrie: "În faţa încercărilor de ademenire şi ale tuturor uneltirilor duşmane care urmăresc nimicirea spiritului adevărat al Mişcării Legionare reprezentat prin Corneliu Codreanu şi Ion Moţa, în faţa mişeliei unora dintre foştii legionari care s-au pus în slujba trădării de Neam şi Legiune, grupul de camarazi, aflat astăzi împreună, hotărăşte să se împotrivească cu toată energia şi să continue lupta cu cea mai mare înverşunare".

Dar acest "legământ" nu l-a împiedicat pe acest saltimbanc să se transforme, după câtva timp, în unealta făţişă a călăului Căpitanului şi să îndemne pe legionari să se înscrie în aşa-zisul "Partid al Naţiunii".

Prin aceasta el nu făcea altceva decât ceea ce făcuse şi Noveanu pe care el îl denigrase. Deci, cu asemenea abdicări, acţiunea lui nu era de fel "extrem de periculoasă şi grea", cum vrea el s-o prezinte, mai ales că se afla sub aripa protectoare a lui Moruzov, prin care se montase întreaga comedie. Dimpotrivă, în acest partid el râvnea să joace un rol asemănător cu al lui Călinescu, dacă n-ar fi venit presiunile legionarilor liberi de la Berlin ca să-l împiedice.

Ca prime măsuri de punere în gardă, au fost două întruniri ale camarazilor din Germania. Prima a avut loc la 24 iunie 1940, de faţă fiind şi delegaţii lui Sima şi anume Stoicănescu şi Borobaru. În expunerea făcută, după ce am arătat "direcţiile spre care se pot îndrepta eforturile legionarilor:

1) Una imediat de evitare a dezastrului,

2) În viitorul apropiat pentru atenuarea dezastrului şi

3) În viitorul mai îndepărtat, pentru repararea dezastrului, am precizat: ca răspuns acelora care au venit să ne cheme în Ţară: <<Pentru aceste considerente, ar fi o adevărată crimă, dacă toate cadrele legionare ar fi angajate într-o întreprindere extrem de dubioasă, chiar de la începutul ei. De aceea, pentru cazul întâi, acţiunea pentru evitarea dezastrului, nu poate avea şansa de reuşită decât numai dacă în interesul Ţării, al Dinastiei şi al Neamului românesc, regele face un sacrificiu şi abdică în favoarea voievodului Mihai care se bucură de simpatii în generaţia tânără şi care poate face în mod real o nouă orientare morală şi politică atât pe planul intern cât şi pe cel extern>>[198].

A doua şedinţă generală cu camarazii din Germania s-a ţinut după o săptămână, adică în ziua de 30 iunie 1940. În intervalul scurs de la prima şedinţă, sovieticii au ocupat Basarabia, Bucovina de Nord şi ţinutul Herţei, fără ca regimul carlisto-politicianist să opună vreo rezistenţă. Se realizase temerea exprimată în prima şedinţă. În această şedinţă, după ce s-a fixat "POZIŢIA MIŞCĂRII FAŢĂ DE AUTORII DEZASTRULUI ŢĂRII", denunţând că şi "alţi duşmani de moarte stau gata să sfâşie din TERITORIUL ŢĂRII", se precizează că, numai prin înlăturarea lui Carol, se pot evita alte nenorociri pentru Ţară. S-a hotărât:

<<1) Nici un legionar care nu se găseşte prizonier în mâinile poliţiei lui Carol al II-lea nu trebuie să se înscrie în aşa-zisul Partid al Naţiunii, adică ultima diversiune inventată de Carol prin care încearcă să se salvaze;

2) Nici un legionar aflat în străinătate nu trebuie să se întoarcă în Ţară, mai ales că încă nu sunt lămurite adevăratele intenţii ce le urmăreşte regele Carol al II-lea faţă de Mişcarea Legionară;

3) Începând de astăzi, toţi legionarii aflaţi în străinătate se consideră mobilizaţi spre a apăra cauza neamului românesc, acolo unde va fi necesar;

4) Toţi legionarii care înţeleg să rămână mai departe pe linia de luptă a Mişcării trasată de Căpitan, vor lua cunoştinţă de cele arătate mai sus şi vor semna>>.

Dată în Berlin, 30 iunie 1940.

Această luare de poziţie contrasta cu faptul acceptării lui Horia Sima la 28 iunie de a intra în guvernul Tătărescu al lui Carol al II-lea ca subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale. Situaţia nu se schimbă esenţial nici după demisia lui Tătărescu şi formarea guvernului Gigurtu în care, pe lângă simpatizantul legionar Mihail Manoilescu, la externe, mai participau ca miniştri

---

[198] Vezi *Orientări politice în primul Exil(1939-1940)*, Biblioteca Verde, nr. 9, Editura Armatolii, Cetatea Eternă, 1953, pp. 30-32..

sau subsecretari de stat şi fruntaşi legionari ca Horia Sima, dr. Vasile Noveanu şi avocatul Augustin Bidianu. Puterea reală rămânea tot în mâna lui Carol care putea foarte bine să-şi continue mai departe jocul nefast, "după faţada acestui guvern paravan, cu orientare spre dreapta". Desigur, guvernul german a sesizat că toată această operaţie nu are alt scop decât câştigarea de timp. De aceea, imediat constituirea noului guvern, am fost invitat de către Stableiterul Schikedanz de la secţia Partidului Naţional-Socialist condus de Rosenberg, spre a ne face o comunicare importantă şi urgentă în legătură cu ultimele evenimente din Ţară. La această întrevedere, am luat, pe lângă Adrian Brăteanu, care făcea legătura ca interpret, şi pe C. Stoicănescu. Acesta venise - cum am spus - ca trimis al lui Sima să ne îndemne a ne întoarce în Ţară sau a părăsi Germania. În esenţă, ministrul Reichului ne-a comunicat că a primit un telefon de la dr. Lammers, ministrul Reichului la Cancelariatul Führerului, care l-a rugat: "să avertizeze Conducerea Legionară că dacă legionarii vor continua să servească de paravan lui Carol II, spre a câştiga timp şi unelti mai uşor împotriva Reichului, îşi periclitează în mod serios Ţara lor". După ce i-am dat ample lămuriri asupra celor petrecute în ultimul timp în România, explicând gesturile unor fruntaşi legionari de aderare la aşa-zisa politică de "destindere" inaugurată de Carol, ca un efect al teroarei sau al unor calcule tactice, l-am rugat să comunice celor care îi interesează această problemă că niciodată legionarii nu vor uita crimele lui Carol al II-lea şi al clicei sale împotriva Căpitanului şi a sutelor de camarazi căzuţi victime. Conducerea legionară din Exil, care poate judeca neconstrânsă situaţia, a ajuns la convingerea că numai înlăturarea lui Carol al II-lea poate feri poporul român de nenorociri. Imediat după această întrevedere, am spus lui Stoicănescu să plece la Bucureşti cu avionul şi să spuie lui Sima şi celorlalţi (Noveanu şi Bidianu), care între timp intraseră în noul guvern Gigurtu, să demisioneze. Stoicănescu a plecat cu primul avion. La 7 iulie, Horia Sima demisionează. Ceilalţi doi miniştri legionari însă(Noveanu şi Bideanu) refuză să demisioneze. Mai mult: la 9 iulie, în locul lui Sima rămas vacant, a fost numit ca ministru al cultelor, Radu Budişteanu.

Ori de câte ori Horia Sima a scris despre această demisie el s-a ferit să pomenească că impulsul i-a venit de la grupul legionar din Berlin care l-a determinat să revină spre poziţia iniţială de pe care plecase din Germania. Dar această revenire s-a făcut până la jumătatea drumului, rămânând într-o poziţie ambiguă. Teama lui era să nu o ia "înainte" Noveanu, devenind el "omul Regelui". De aci, presiunile lui disperate, de a determina pe miniştri legionari amintiţi să demisioneze. Mai mult decât "avertismentul german", pe el îl îngrijora această perspectivă a lui Noveanu. Căci, dacă cu adevărat a revenit pe poziţia originară, atunci continuarea colaborării cu Carol a lui Noveanu, Bidianu şi Budişteanu trebuia să-i convină, căci aceştia îi ofereau, fie şi involuntar, o perdea de acoperire în "pregătirea revoluţiei". Oricum, poziţia ambiguă a lui Sima, fie că era determinată din motive tactice, fie de ordin personal, nu putea fi tolerată de Conducerea legionarilor liberi. Mai ales după avertismentul atât de categoric amintit mai sus, care - caz unic în exil - venea direct de la Hitler. Şi aceasta cu atât mai mult, cu cât Sima a lăsat să se înţeleagă că are la spate şi grupul legionar refugiat în străinătate.

Această ambiguitate a lui Sima devenea şi mai suspectă dacă se ţinea seamă de un anumit comportament al lui din timpul când Căpitanul era internitat, precum şi de tratamentul extrem de indulgent pe care l-a avut după arestarea lui la trecerea graniţei spre Ţară, când, în loc de gloanţe, cum se obişnuia cu alţi legionari, a fost lansat ca şef al Mişcării Legionare şi apoi cu demnitatea de ministru al asasinului Căpitanului.

Am reamintit pe scurt câteva date[199], spre a răspunde lui Sima, la întrebarea: "ce voia Papanace cu acest manifest?". Iată rostul lui moral şi politic:

1) Nu se poate concepe nici un fel de colaborare cu Regele asasin care a răpus pe Căpitan şi decimat elita legionară. Cu atât mai mult cu cât el manevrează să câştige timp, spre a putea continua şi în viitor aceeaşi activitate criminală împotriva tineretului român.

2) Această atitudine era absolut necesară să devină publică, atât pentru a asigura ţările prietene Mişcării Legionare, că nu s-a abandonat linia politică şi morală a Căpitanului, cât şi de a risipi orice confuzie că elementele legionare din ţară, inclusiv Sima, care colaborează cu Carol al II-lea, au adeziunea Conducerii legionare din Exil, care, prin ei, poate manifesta liber, adevăratul punct de vedere al Mişcării Legionare.

3) Manifestarea acestei atitudini, după pierderea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord, devenise extrem de urgentă pentru conjurarea unei primejdii de dezmembrare a Ţării, dând alarma că şi "alte provincii sunt pe cale de a fi sfâşiate din trupul Ţării", dacă nu abdică Regele Carol.

4) Manifestul *Pentru abdicarea lui Carol al II-lea*, conceput sub formă de răspuns, care a fost semnat de toţi fruntaşii legionari din exil, putea să fie dat

[199] O expunere mai completă a cazului se poate citi în nr. 106 din *Orientări* din iunie 1966, Colecţia "Biblioteca Verde", vol. III, pp. 835-850, sub titlul *Istoria cu falsificarea istoriei*.

direct şi apoi difuzat. S-a ales calea trimiterii prin Părintele Palaghiţă în Ţară pentru două motive:

a) Să ia cunoştinţă fruntaşii legionari din Ţară în frunte cu tatăl Căpitanului, inclusiv Sima, spre a nu fi surprinşi;

b) să constituie o presiune chiar dacă nu se difuzează, pentru cei care colaborau în guvernul lui Carol II (Noveanu, Bidianu, Budişteanu) sau se menţine într-o poziţie ambiguă (Sima), gata să o "ia înaintea lui Noveanu", la prima ocazie, punându-se din nou, la dispoziţia "Majestăţii sale".

5) Atitudinea de intransigenţă a celor din Exil, departe de a fi un pericol pentru cei care se arătau remesivi faţă de Carol, constituia o siguranţă pentru aceştia care-i erau cunoscuţi, de alţii necunoscuţi.

De altfel, însuşi Sima recunoştea mai târziu necesitatea afirmării publice a unei asemenea poziţii de intransigenţă care, prin forţa împrejurărilor, revenea în sarcina Conducerii legionare, ce nu se afla prizonieră în mâinile lui Carol. Dar, pe lângă acest caracter general, atitudinea intransigentă a Conducerii legionare din străinătate servea şi lui Sima personal, în ipoteza că acţiunea lui "revoluţionară" nu era făcută de convenienţă cu Carol, cu scopul de a masca o tainică colaborare. În acest caz, i se oferea o garanţie pentru viaţa lui. Oamenii lui Carol cu care colabora (Moruzov etc.) ar fi găsit inutilă o suprimare a lui, din moment ce s-a dovedit atât de remisiv şi gata de a se preta la orice, numai spre a parveni. Se înţelege că el era de preferat faţă de "intransigenţii", care cereau în mod public abdicarea Regelui Carol. În ipoteza însă că el, Sima, fie că a avut vechi angajamente cu asasinul Căpitanului, fie că înclina acum spre o acomodare cu acesta, intransigenţa conducerii legionarilor liberi l-a împiedicat să alunece pe drumul dezonoarei. Împins de nepotolita lui sete de parvenire putea deveni un al doilea Armand Călinescu. Această presupunere nu este gratuită dacă se ţine seamă că, încă de atunci, oamenii lui începuseră să impute Căpitanului lipsa lui de "realism politic", imputare pe care mai târziu, luase forme ofensatoare. Sima cunoştea intenţiile lui Carol. Cum s-a relevat şi în hotărârea în care s-a fixat *Poziţia Mişcării Legionare faţă de aşa-zisa împăcare între Garda de Fier şi regimul actual din România*, luată la Berlin la 24 martie 1940, hotărâre semnată de legionarii aflaţi în primul exil la Berlin, inclusiv Horia Sima, scopul lui Carol era îndoit: "În primul rând exterminarea Căpitanului şi în al doilea rând captarea Mişcării creată de el. Printre alte indicii ale acestei intenţii a fost şi mărturisirea făcută de Istrate Micescu în nişte sugestii transmise Conducerii Legionare în septembrie 1938, după întrevederile avute cu Regele Carol la o vânătoare din Ardeal, prin care recomanda Mişcării

Legionare să se lepede de Căpitanul său încarcerat şi să urmeze pe Rege..."[200] După întoarcerea lui în Ţară, când a fost lansat de regele Carol ca "Şef al Mişcării Legionare", poate ar fi continuat să coopereze pentru realizarea intenţiilor carliste, dacă nu venea "avertismentul" german de care am amintit şi poziţia fermă a Conducerii Legionare din Exil pentru abdicarea Regelui Carol II ca singura soluţie care ar mai fi putut evita dezastrul iminent cu ciopârţirea Ţării.

Aceste presiuni l-au determinat să renunţe la tentativele de a mai încerca repatrierea sau risipirea în alte Ţări a legionarilor refugiaţi în Germania. Mai mult, el s-a grăbit să ia cu mine direct legăturile întrerupte după colaborarea lui cu Carol, trimiţând în acest scop pe Nicolae Predescu, care îşi făcea doctoratul la Berlin, spre a ne asigura că merge pe linia fixată împreună, înainte de a pleca din Germania. Se producea o nouă metamorfoză, prin ieşirea lui din ambiguitate. De aceea, când în toiul evenimentelor politice care se precipitau am fost întrebat urgent de către cercurile germane de mare răspundere cu cine dintre exponenţii armatei române (era vorba în mod special de Mareşalul Prezan şi de generalul Antonescu) Mişcarea Legionară ar putea colabora mai bine, ţinând seama de unele atitudini incerte ale generalului Antonescu, în guvernarea Goga-Călinescu-Miron Cristea, am preferat, arătând într-o notă scrisă şi motivele, pe Mareşalul Prezan. În acelaşi timp însă, am ţinut să precizez că, dat fiind situaţia fluidă din Ţară, fruntaşii legionari aflaţi pe teren(mă refeream la profesorul Ion Zelea Codreanu, Horia Sima etc.) ar putea decide mai bine, fiind în cunoştinţă directă de cauză. Prin aceasta, se dădea girul acestora spre a acţiona cu mai multă eficacitate.

Eforturi disperate se făceau atunci spre a preveni o nouă ciopârţire a Ţării înlesnită de iresponsabila duplicitate politică a lui Carol al II-lea. Adică de a preveni şi nu de a specula o catastrofă naţională. Aceasta a fost preocuparea noastră de căpetenie în primul nostru exil. Aşa că "Papanace nu întreţinea la Berlin o agitaţie sterilă", cum scrie Sima , ci ducea o acţiune absolut necesară pentru a salva interesele naţionale împiedicând în acelaşi timp pe Sima să-şi desăvârşească o nouă greşeală, dacă nu chiar o trădare a intereselor naţionale.

Incoerent ca întotdeauna, prin imputările sale, el nu-şi da seama că îşi subrezeşte propria-i poziţie din actualul exil. Căci i s-ar putea răspunde folosindu-i propriile cuvinte: "Fără a avea habar de situaţia din ţară şi fără a se

---

200 Vezi *Buletinul Informativ*, nr. 6 din 8 septembrie 1940 - Berlin), reprodus în *Orientări Politice în primul Exil(1939-1940)*, din Colecţia "Biblioteca Verde", nr. 9, pp. 12-14

osteni să coboare în arenă, pentru a lua singur taurul comunist de coarne. Sima întreţine la Madrid(adică din postul cel mai îndepărtat şi mai sigur din Europa) o agitaţie sterilă".

Drept vorbind, nu este chiar aşa de sterilă pe plan personal şi material, căci el, trimiţând pe alţii "să ia taurul de coarne", face în realitate o bună afacere: primeşte despăgubiri apreciabile de la serviciile respective, pentru orice camarad sacrificat. Un trafic dezgustător! Cu o astfel de intransigenţă(n.n. rentabilă), el "dărâmă(spre a folosi propria lui expresie) şi ultima speranţă de mântuire a neamului de acest regim sângeros", fiindcă sacrifică în mod criminal luptători de valoare şi greu de înlocuit prin combinaţiile ce le făcu cu elemente suspecte - cum s-a dovedit în "cazul Philby" - care în realitate sunt în slujba Anticriştilor.

Pentru a acoperi acest trafic, el are grijă să preamărească ditirambic, din când în când, marea jertfă a camarazilor căzuţi în misiuni.

Jertfa lor este prin ea însăşi înălţătoare şi va fi fecundă pentru neam. Dar Sima se preface că nu ştie de dezgustul ce-l manifesta Ică Tănase în preajma plecării, cum ne mărturisea un camarad, ce urma să fie paraşutat pentru Sima şi şleahta lui! "Aceştia pe care-i vedeţi huzurind şi benchetuind în camera de alături sunt cioclii Legiunii". A plecat amărât de cele ce vedea, dar el şi camarazii lui s-au jertfit bucuroşi pentru idealurile Mişcării Legionare vizionate de Căpitan şi sfinţită de jertfa lui şi de a miilor de camarazi căzuţi în luptă.

Nătânge insinuări simiste. Sdrenţuit de atâtea metamorfozări şi renegări care preamăresc suspiciunea, Horia Sima recurge la denaturări de fapte şi insinuări perfide, spre a stârni confuzii şi denigra. "Spovedania Părintelui Palaghiţă, pe care i-o atribuie Octavian Roşu în declaraţia sa în sensul de a zădărnici prin orice mijloc, iar dacă-i nevoie chiar denunţând pe Horia Sima şi acţiunea care voia să o ducă", o nătângă născocire. Sima a recurs la acest om neserios(adevărată hahaleră) despre care ne atrăgea atenţia, când venea la Berkenbruck să fim circumspecţi, căci este suspect... fiindcă se pretează la orice. Desigur, Părintele Palaghiţă nefiind în viaţă, nu mai poate pune la punct mişelia. O va pune la punct însă - fără să vrea - însuşi Sima. Acesta, în oarba lui pornire, a uitat ce a scris în aceiaşi broşură, când precizează că "Papanace mă ataca de ce am acceptat colaborarea cu Regele Carol". Or, dacă eu îl atacam pe acest motiv, înseamnă că presupuneam că el a renunţat la "acţiunea contra Regelui Carol". Este o logică elementară la mintea cocoşului. Nu însă şi a Profesorului nostru de logică! Aci, avem de a face cu o rea credinţă paternă. De altfel faptul că această insinuare perfidă a fost plasată tocmai la încheierea broşurii, sugerează ideea că scopul principal al acestui pamflet a fost să strecoare cititorului superficial sau neatent convingerea că "Papanace sabota pregătirile din Ţară mergând până la, de necrezuta perfidie, ca să alarmeze regimul"(p. 44).

Dar, admitem ipotetic, ca preotul Palaghiţă ar fi făcut această "spovedanie" ce i-o atribuie şi Sima şi valetul său pe care o ia drept adevărată. În acest caz, eroii noştri, spre a fi consecvenţi, ar trebui să ia ca lucruri adevărate toate celelalte "spovedanii" pe care le face în cartea sa combătută de ei cu atâta înverşunare. Şi în această ipoteză, logica profesorului nostru de logică cam şchioapătă. Afară, bineînţeles, în cazul când este de rea credinţă.

Că povestea cu "spovedania" Părintelui Palaghiţă este o născocire nătângă se poate deduce şi dintr-un alt fapt. Dacă, într-adevăr, eu aş fi uneltit să denunţ acţiunea lui Sima de a "forţa pe rege să abdice", cum pretind eroii noştri, atunci era firesc să pun în gardă cel puţin pe legionarii macedoneni, cu care eram în directă legătură. Or, grupul legionar din Cadrilater condus de Nicu Bujin şi cel studenţesc de Ionel Zeană, a jucat la 3 septembrie un rol de prim ordin în acţiunea de la Constanţa. Fratele meu Gula (mort mai târziu în lagărul de la Buchenwald), s-a distins la ocuparea Prefecturii. Şi în vreme ce aceşti legionari macedoneni din Cadrilater sau alţii din Judeţul Constanţa, ca Atanase Chircu, se avântau hotărâţi în luptă, "oamenii Comandantului" Sima, neisprăviţi ca şi dânsul au dat bir cu fugiţii, lepădându-şi armele, în coşul unui zarzavagiu armean. S-au pitulat prin mirişte spre a se "conserva", imitând exemplul "Comandantului" lor, care la Braşov, în vreme ce camarazii porneau la asalt, el stătea călare pe noua graniţă, gata de a o tuli în caz de nereuşită. Din cei trei legionari căzuţi în acţiunea de la Constanţa: Ardeleanu, Caporani Cristu şi Cavachi Ilie, doi sunt macedoneni, fii de colonişti din Cadrilater. Nici aceste jertfe nu vă împiedică să faceţi insinuări perfide, "Şerpi veninoşi" ce sunteţi.

ABDICAREA REGELUI CAROL AL II-LEA

Prăbuşirea graniţelor Ţării prin zmulgerea Basarabiei, a unei părţi din Bucovina, a ţinutului Herţei, a Transilvaniei de nord şi a Dobrogei de sud, au creat condiţiile pentru izgonirea sceleratului de rege. Dar el n-a fost tradus în faţa justiţiei spre a-şi primi pedeapsa meritată pentru toate fărădelegile comise. Nici poporul n-a fost lăsat să-şi facă singur justiţia, aşa cum se întâmplă în istorie cu călăii neamurilor. Se scrie în broşura simistă ca încheiere, la sfârşit: "La radio ascultam imnurile şi cântecele legionare ale biruinţei noastre..." Dar, ca o ironie

a soartei, în vreme ce aceste cântece de "biruinţă" umpleau văzduhul unei Ţări sfâşiate, Regele asasin, cu ibovnica lui "Lupeasca" şi cu un tren special încărcat cu multe comori nestimate(tablouri şi alte obiecte preţioase) jefuite din patrimoniul statului Român, pornea nestingherit, cu alai, din Gara de Nord, spre Occident, unde îşi va continua viaţa în scandaluri şi urgii. "Biruitorul" Sima nu numai că n-a făcut nimic să împiedice acest provocator spectacol, dar a trimis emisari de ai săi ca pe traseul pe unde trecea trenul special, în direcţia judeţului său, Timişoara, ca nu cumva să i se întâmple vreun rău. Căci era suficient ca cineva să schimbe într-o gară un macaz, pentru ca praful şi pulberea să se aleagă de acest scelerat şi şleahta care îl însoţea. Cele câteva focuri de armă care, cum se spune, s-au tras asupra trenului în fugă, dacă n-au fost un gest spontan al unor legionari nedisciplinaţi, desigur au fost o înscenare pentru diversiune, aşa cum se întâmplă în operetele bufe.

Pentru explicarea acestui fapt s-ar putea pune alternativ două ipoteze:

a) Sau "biruinţa" n-a fost a "noastră" căci puterea a căzut, de drept şi de fapt, în mâinile lui Antonescu şi Sima a trebuit să ţină seamă de aranjamentul făcut de acesta cu Regele fugar;

b) Sau dacă "biruinţa" a fost într-adevăr a "noastră", atunci trebuie să presupunem că a fost o complicitate a lui Sima, fapt ce s-ar putea pune în corelaţie cu multe atitudini suspecte ale acestuia, atât din timpul prigoanei care a dus la asasinarea Căpitanului, cât şi din timpul când, prins la trecerea graniţei, în loc să aibă soarta legionarilor împuşcaţi, a fost căftănit de către asasinul Căpitanului ca ministru şi lansat ca şef al Mişcării Legionare.

Problema se complică căpătând încă un alt aspect dacă s-ar ţine seama de o mărturie făcută recent de Horia Sima, referitor la o contralovitură de stat pe care o pregătea Carol la 5 septembrie împotriva lui Antonescu, numit Conducător al Statului, precum şi împotriva Mişcării Legionare. Scrie Sima în "Ţara şi Exilul" din iulie-august 1973, cu ocazia morţii lui Ghenea: "Regele Carol încearcă o ultimă manevră. Chemă pe generalul Mihail - un devotat lui - la Palat şi îi cere să aducă din provincie în Capitală trupe pe ai căror comandanţi se poate bizui, şi cu ajutorul lor să aresteze pe Antonescu. În acelaşi timp vechile cadre ale Poliţiei şi Siguranţei primiseră dispoziţii, prin oameni de încredere ai Palatului, să procedeze la arestarea legionarilor..." Situaţia era gravă. Sesizat, Antonescu "contramandează aceste ordine şi cere delegaţiei să mobilizeze forţele legionare din Capitală. Apoi, transmite acea faimoasă scrisoare regelui la orele 4 dimineaţa, cerându-i abdicarea... Generalul însuşi se afla în pericol de moarte".

Dacă mai multe din cele relatate mai sus de Sima n-ar fi expresia unei fantezii specifice lui, când ia dorinţele drept realităţi, atunci se pune şi mai vârtos întrebarea: Cum de Antonescu, un om atât de vindicativ, şi însuşi Sima l-au lăsat pe Carol, după ce "ultima lui perfidie fusese descoperită", să plece cu alaiul amintit? O explicaţie plauzibilă s-ar găsi numai dacă am presupune că toţi aceşti "protagonişti" aflaţi în divergenţe, erau mişcaţi de sforile trase de aceiaşi forţă ocultă.

Într-o notă intitulată "Conflicte simulate" şi publicată în "Orientări" nr. 91 din aprilie 1965, scriam, printre altele, în această privinţă: "De multe ori - mai ales în viaţa publică naţională sau internaţională - se asistă la conflicte simulate pentru scopuri diversioniste... Deseori, aceste conflicte simulate sunt inspirate şi orchestrate în cadrul unui joc mult mai complicat pe care nici protagoniştii nu-l cunosc. Sunt chiar cazuri când aceşti (protagonişti) se găsesc în real conflict, detestându-se sau urându-se de moarte. Inspiraţia sau sugestiile însă, provenind din acelaşi loc, suprapun simularea pentru derutarea terţilor, se face peste capul lor. Exemple de această natură abundă. Pe plan românesc intern am putea aminti de cazul Carol al II-lea-Antonescu: nu poate fi nici un fel de îndoială că aceştia se detestau şi se urau reciproc. Aceasta însă n-a împiedicat ca puterea cu întregul aparatul statal să fie transferată intactă de la unul la celălat, spre a se urmări şi în conjunctura Axei obiectivul fixat de cei din umbră: exterminarea Mişcării Legionare"(Colecţia ORIENTĂRI, vol. III, p. 718).

Această forţă ocultă, indiferent de numele sub care s-ar camufla, ce operează la rece, ca la un joc de şah, îşi sacrifică pionii, atunci când trebuie să-şi apere poziţii în alte sectoare mult mai importante. Dacă Sima n-ar fi fost o simplă unealtă, probabil şantajat cu cine ştie ce divulgări senzaţionale referitor la activitatea lui din timpul prigoanei, care a dus la ştrangularea Căpitanului şi nimicirea marei părţi din elita legionară, putea să oprească plecarea lui Carol, ordonând oamenilor săi din regiunea Banatului al cărei şef era, să schimbe - cum am spus - un simplu macaz la o şină de fier! El nu numai că n-a făcut aceasta, dar a dat dispoziţii să-i asigure o liberă plecare.

Folosind propriile lui expresii, am putea la rândul nostru spune, bazaţi pe fapte de netăgăduit, că Sima "cerea abdicarea Regelui Carol dar în ascuns a utilizat de serviciile acestuia", îi înlesnea plecarea cu alai din Ţară, după ce i-a decimat floarea tineretului, i-a jefuit bogăţiile şi i-a prăbuşit graniţele. În această lumină, "Marşurile legionare" la care se referă tipul neserios care, împreună cu

Sima, a născocit povestea cu "spovedania preotului Palaghiţă", apar - cum spune Eminescu - ca "râsul la mormânt".

La oricâte tertipuri ar recurge Horia Sima, într-o zi se vor avea răspunsuri, pe bază de documente de netăgăduit, clare şi pentru cei mai "întârziaţi" ! Căci adevărul nu poate fi înăbuşit, oricâte diversiuni şi minciuni s-ar îngrămădi pentru sufocarea lui. De aceea, îi dorim lui Horia Sima să trăiască spre a vedea că impostura în care se găseşte nu poate dura mult timp şi, reflectând asupra faptelor sale "responsabile" sau iresponsabile, care au oferit călăilor să lovească crunt în mişcare, să tragă singur consecinţele acestor fapte nedemne pentru orice om de onoare. Şi cu atât mai mult pentru un "Comandant" legionar. Cât priveşte bietul paravan, de care se serveşte cu atâta neomenie, trebuie lăsat în pace căci şi în postura de paravan în care a decăzut, şi aşa stârneşte destulă compătimire şi amărăciune amestecată cu dezgust. Să sperăm că se va dezmetici şi el, spre a nu-şi compromite în mod definitiv frumosul trecut de "muşchetar", din începuturile Mişcării Căpitanului. Încheind acest răspuns, găsesc necesar să fac unele precizări. În broşura de care este vorba ni se impută că "de 30 de ani îmi pierd timpul ca să demonstrez că Comandantul e rău..." Este şi firesc dacă el de 30 de ani lucrează, conştient sau inconştient, să distrugă fizic şi moral sublima Mişcare a Căpitanului sfinţită cu sângele de martir al lui şi al miilor de camarazi morţi pentru Legiune. Este o datorie elementară pentru oricine este fidel Căpitanului şi principiilor sale morale şi politice care ne-au adunat în Mişcarea Legionară. Cu atât mai mult, cu cât însuşi Căpitanul ne avertizează. Scrie El referindu-se la "pericolul amestecului în cadrul Mişcării al unor elemente compromiţătoare şi primejdioase. O mişcare niciodată nu moare din cauza duşmanilor din afară. Ea moare din cauza duşmanilor dinlăuntru. Ca orice organism omenesc..... Omul moare din cauza toxinelor interne. Moare intoxicat". Or, simismul a fost cea mai nimicitoare toxină infiltrată de duşmani în organismul tânăr şi sănătos al Mişcării Legionare, căci alterează însăşi substanţa legionară. Nu se poate face nimic constructiv pe plan legionar şi românesc, dacă această toxină nu este în prealabil neutralizată şi eliminată. Când în cetatea legionară s-au infiltrat inamici camuflaţi în cămaşe verde, prima datorie a legionarilor care au rămas fideli principiilor de bază ale Mişcării Căpitanului este să demaşte şi să facă inofensive asemenea infiltraţii. Numai după aceea se pot duce cu succes bătălii pe alte planuri exterioare, adică în afară de cetatea legionară. Şi această datorie o au toţi legionarii care vor să fie demni de numele ce-l poartă, mai ales dacă au respirat atmosfera senină şi înălţătoare din timpurile căpităneşti. Numai prin

dăinuirea principiilor de adevărată viaţă legionară se pot justifica atât jertfele din trecut cât şi cele de viitor. Combinaţiile şmechereşti de a te pune în serviciul unuia şi al altuia, de "a avea posibilităţi de mişcare", înseamnă pervertirea şi moartea Mişcării prin intoxicarea pe care o denunţa Căpitanul. Şi, pentru a apăra Mişcarea de această primejdie mortală, am luptat şi vom lupta, oricâte adversităţi s-ar ivi în cale. Este o datorie care ne-o impune jurământul legionar făcut pe sicriile lui MOŢA şi MARIN;

"Să apărăm Mişcarea Legionară, cu toată puterea noastră, împotriva a tot ce ar putea s-o ducă pe căi de compromisuri sau compromitere; sau împotriva a tot ce ar putea să-i scadă, măcar, înalta linie morală."

Numai pe această linie se pot avea adevărate biruinţi legionare.

GH. BUZATU:

HORIA SIMA SI EVENIMENTELE DIN IANUARIE 1941[201]

S-a stabilit cu precizie că acceptarea dictatului de la Viena de către guvernul condus de I. Gigurtu a marcat falimentul regimului politic instaurat de Regele Carol II la 10 februarie 1938[202]. În contextul nemulțumirii generale din august-septembrie 1940, la 3 septembrie Carol II reuşeste să-l convoace la Palat pe Ion Antonescu, iar, în acord cu opiniile vehiculate în cercurile politice, diplomatice şi militare din Bucuresti, în raport cu care generalul devenise "omul zilei", trecând peste propriile-i îndoieli[203], îi încredințează mandatul formării unui nou guvern. Rezervat pentru moment, Ion Antonescu, în temeiul discuțiilor anterioare cu reprezentanți din conducerile PNT si PNL ori cu liderii Mişcării Legionare[204] şi al unor contacte cu Legația Germaniei din Bucuresti[205], a

201 Apud Gh. Buzatu şi colab., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, I-II, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1998-1999.

202 Despre condițiile prăbuşirii regimului carlist si instaurarea regimului legionaro-antonescian, în septembrie 1940, vezi mai ales: A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976, p. 9-46; Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, II/2, Bucureşti, Editura Ştiinţifică si Enciclopedică, 1988, p. 1 316 şi urm.; Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1996, pp. 177-188; Mihai Fătu, *Consens pentru salvarea națională (septembrie 1940-august 1944)*, Bucuresti, Editura MAI, 1996, pp. 20-31; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX. 1918-1948*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 360-361.

203 Carol al II-lea, *Între pasiune şi datorie. Însemnări zilnice*, II, *1939-1940*, Bucureşti, Editura Şansa, 1996, p. 254 (Însemnare din 3 septembrie 1940: *"Sunt încă foarte îndoit asupra persoanei lui"*).

204 La "procesul" său din 1946, chestionat pe tema formării guvernului cu participarea legionarilor, Ion Antonescu a precizat: *"Am format guvernul cu oameni care mi s-au pus la dispoziție si militari [...] Şi am dat legionarilor minimum posibil ce puteam*

acceptat oferta suveranului la 4 septembrie 1940, pentru ca în ceasurile imediat următoare să solicite depline puteri pentru conducerea statului. Le-a obținut a doua zi, la 5 septembrie 1940, printr-un decret semnat de Carol II[206], care încă nu înțelesese că de fapt se consumau ultimele 24 de ore ale domniei sale, în condițiile în care în noaptea de 5-6 septembrie 1940 noul premier îi va cere, în cursul unei audiențe de aproape două ceasuri, abdicarea imediată în favoarea fiului săi Mihai. A urmat, în zorii zilei de 6 septembrie 1940, o scrisoare ultimativă a generalului trimisă Regelui, care, la ora 6,10, a admis în sfârşit să semneze actul de abdicare[207]. În aceeaşi zi, succesorul lui Carol II, Mihai I, depuse jurământul de credință față de țară şi neam, ca rege al tuturor românilor. Generalul Ion Antonescu a obținut fără dificultate reconfirmarea deplinelor puteri în calitatea-i de prim-ministru, pentru ca apoi să se autointituleze

să dăm. Au fost discuțiuni foarte violente..." (cf. *Procesul Mareşalului Antonescu. Documente*, vol. 1, ediție Marcel-Dumitru Ciucă, Bucureşti, Editura Saeculum I.O. / Editura Europa Nova, 1995, p. 189).

205 Vezi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945*. Serie D: 1937-1945, vol. XI/1, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, p. 19-20 (telegrama nr. 1 525 din 4 septembrie 1940, Fabricius către MAE din Berlin); A. Simion, *Regimul politic...*, pp. 18-20; Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol si Mareşalul Antonescu. Relațiile germano-române (1938-1944)*, ediție Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994, p. 130. Din telegrama mentionată a lui Fabricius din 4 septembrie 1940, reținem: "... Generalul Antonescu m-a chemat de două ori pentru a discuta situația. Planul său tinde spre formarea unui guvern cu Garda de Fier şi cu câțiva miniştri acceptabili pentru noi, cu excluderea regelui şi a clicii sale, dar fără a cere încă abdicarea lui[...] În înțelegere cu colegul meu italian şi având în vedere că numai mâna forte a generalului şi o hotărâre rapidă poate salva țara de haos, l-am sfătuit pe Antonescu să-şi asume drepturi dictatoriale, să înlăture anturajul regelui, urât de către țară şi să ordone miniştrilor şi secretarilor de stat să rămână la posturile lor până la rezolvarea definitivă a problemei cabinetului şi a problemei eventualei abdicări a regelui, iar el să guverneze în mod autoritar" (*ADAP 1918-1945*, vol. XI/1, p.19). Vezi si *România în anii celui de-al doilea război mondial*, I, Bucuresti, Editura Militară, 1989, p. 309.

206 Vezi Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Maresalul Antonescu în fața istoriei*, I, Iaşi, Editura B.A.I., 1990, p. 85 (Articolul 2 din DL nr. 3 053/5 septembrie 1940: "Investim pe Domnul General Ion Antonescu, Preşedintele Consiliului de Miniştri, cu depline puteri pentru conducerea Statului Român").

207 Cf. Preşedinția Consiliului de Miniştri, *Pe marginea prăpastiei*, I, ediția a II-a de Ioan Scurtu, Bucureşti, Editura Scripta, 1992, pp. 46-50.

Conducător al Statului Român[208]. Guvernarea lui Ion Antonescu va cuprinde **două perioade distincte**[209]: pentru început, în răstimpul septembrie 1940-ianuarie 1941, generalul a condus în colaborare cu legionarii, pentru ca ulterior, din ianuarie 1941 şi până în august 1944, să renunţe la un cabinet de coloratură politică, impunând unul militar[210]. La 14 septembrie 1940, Ion Antonescu a

---

[208] *Ibidem*.

[209] A. Simion, *Regimul politic...*, *passim*; idem, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 14 şi urm.; Ion Şuţa, *România la cumpăna istoriei*, pp. 94-99. Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939-1945*, Iasi, Centrul de Istorie şi Civilizaţie Europeană, 1995, p. 17; *România în anii celui de-al doilea război mondial*, I, Bucureşti, Editura Militară, 1989, p. 307 şi urm., unde aflăm şi unele aserţiuni ce se impun a fi regândite: "Aducerea generalului Ion Antonescu în fruntea guvernului român a fost [...] o soluţie impusă de cercurile conducătoare de la Berlin şi acceptată de vârfurile burgheziei române care vedeau în el <<rezerva politică>> pentru acei ani dramatici [...] În ciuda opoziţiei tot mai energice a maselor populare, vieţii politice interne româneşti i-a fost imprimat un curs contrar tradiţiilor şi opţiunilor întregului nostru popor..." (*ibidem*, p. 309). De asemenea, regimul din 1940-1941 a fost denumit fără reticenţă "fascist" (cf. Gh. Zaharia, Ion Cupşa, *Participarea României la înfrângerea Germaniei naziste*, Bucureşti, Editura Politică, 1985, p. 45). Despre regimul legionaro-antonescian, vezi Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p.132 si urm.; Larry L. Watts, *O Casandră a României. Ion Antonescu şi lupta pentru reformă. 1916-1941*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, pp. 299-368; Gh. Buzatu, ed., *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, *passim*; Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Pe marginea prăpastiei. 21-23 ianuarie 1942*, I-II, ediţia I, Bucureşti, 1941; ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Scripta, 1992; Mareşal Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului românesc*, I, ediţie Gh. Buzatu, Iaşi, Editura Moldova, 1992, *passim*; I. C. Drăgan, ed., *Antonescu. Mareşalul României şi răsboaiele de reîntregire*, I-II, Veneţia, Editura Nagard, 1986-1988; Horia Sima, *Era libertăţii. Statul naţional legionar*, I-II, ediţia a II-a, Timişoara, Editura Gordian, 1995; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din ţara pierdută*, ediţia a II-a în limba română, Alba Iulia - Paris, Fronde, 1994; Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, ediţie V. Fl. Dobrinescu, Iaşi, Institutul European, 1992; George Magherescu, *Adevărul despre Mareşalul Antonescu*, I, Bucureşti, Editura Păunescu, 1991.

[210] În istoriografia de dinainte de 1989, guvernările I. Antonescu din 1940-1944 au fost tratate, în linii generale, nediferenţiat, fiind calificate pe rând **fasciste** (regimul din 1940-1941) şi apoi **militaro-fasciste** (regimul din 1941-1944). În acest sens, reţinem aserţiunea după care: "Regimul politic statornicit [în ianuarie 1941] *a fost un regim*

proclamat România **stat naţional-legionar.** Cabinetul format tot atunci, cu precădere din elemente legionare în frunte cu Horia Sima, Comandantul Mişcării Legionare, ca vice-premier[211], **şi-a propus dintru bun început să realizeze "o schimbare totală de front" a politicii interne şi externe a României**[212]. În domeniul politicii externe, reorientarea înfăptuită de regimul legionaro-antonescian a fost de totală şi neîntârziată aliniere la **Axa** Berlin-Roma-Tokyo[213], situaţie întărită la 23 noiembrie 1940, când România a aderat la Pactul Tripartit[214], fapt care a consolidat poziţia lui Ion Antonescu pe lângă

---

totalitar de dictatură militară-fascistă... (subl. autorilor)" (cf. Gh. Zaharia, Ion Cupşa, *Participarea României la înfrângerea Germaniei fasciste*, Bucureşti, Editura Politică, 1985, p. 51). Toate aceste aspecte au fost dezvoltate (şi denaturate) într-o lucrare specială: Mihai Fătu, *Contribuţii la studierea regimului politic din România (septembrie 1940-august 1944)*, Bucureşti, Editura Politică, 1984); autorul şi-a reconsiderat ulterior poziţia (vezi M. Fătu, *Consens pe salvarea natională...*, *passim*). S-au avansat însă şi opinii care au desconsiderat caracterul presupus **fascist** al regimului antonescian (vezi Al. Gh. Savu, Gh. Buzatu s.a.)

[211] Cf. Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti (1927-1941)*, Bucureşti, FFPress, 1996, p. 60-61.

[212] Vezi Horia Sima, *Era libertăţii*, I, p. 26 şi urm. Din **Apelul** lansat la 15 septembrie 1940 către legionari de către Horia Sima: **"... Începem mobilizarea tuturor elanurilor româneşti, încep ceasurile grele ale tuturor jertfelor pentru refacerea Ţării şi cucerirea ei din adâncuri, începe munca aspră şi fără odihnă, începe organizarea în locul haosului care ne-a stăpânit până acum"** (*ibidem*, p. 30).

[213] A se vedea interviul acordat de Ion Antonescu oficiosului german "Völkischer Beobachter" din 13 noiembrie 1940.

[214] Ion Şuţa, *România la cumpăna istoriei. August '44*, Bucuresti, Editura Ştiinţifică, 1991, pp. 109, 393-394; Florin Constantiniu, Alesandru Duţu, Mihai Retegan, *România în război. 1941-1945. Un destin istoric*, Bucureşti, Editura Militară, 1995, p. 46; A. Simion, *Regimul politic din România...*, pp. 140-146; Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, pp. 134- 153. Stenograma germană a întrevederii Hitler-Antonescu din 23 noiembrie 1940 cuprinde aceste precizări: "... El[Antonescu] va continua să organizeze cu energie armata română şi, în primăvară, ea va fi gata de luptă. România nu cere decât ca frontierele ei să fie restabilitate" (*ibidem*, p. 152). Nu a lipsit nici angajamentul lui Antonescu de a merge "cu *Axa* până la sfârşit" (cf. Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler. Septembre 1939-Decembre 1941*, Paris, Fayard, 1969, p. 373, nota 4). Despre convorbirile lui I. Antonescu la Berlin, în noiembrie 1940, cu prilejul aderării României la *Axă*, vezi îndeosebi: *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945*, Serie D 1937-1945, vol. XI/2, pp. 554-560, 576-577; Andreas Hillgruber, ed.,

Adolf Hitler, ceea ce va rezulta şi va conta decisiv în cursul evenimentelor din România din ianuarie 1941[215].

* * *

Nu se află în intenţia noastră analiza globală a condiţiilor care au condus la conflictul dintre generalul Ion Antonescu şi Mişcarea Legionară în ianuarie 1941. O bogată literatură (monografii, studii, lucrări memorialistice, volume de documente, cronologii etc.), română şi străină, a fost şi este consacrată problemei în discuţie[216]. Desfăşurarea faptelor este de-acum bine

Les entretiens secrets de Hitler, 354-364, 372-373; Vasile Arimia si colab., eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite (1940-1944)*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, pp. 35-45, 52-53; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei...*, pp. 194-198; Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu...*, pp. 19-27. În scrisoarea trimisă lui Iuliu Maniu la 22 iunie 1941 ca răspuns la memoriile acestuia din 4 decembrie1940, 27 februarie şi 4 aprilie 1941, generalul Ion Antonescu a precizat: "Aderarea noastră la Pactul Tripartit nu s-a făcut pentru garantarea hotarelor noastre actuale, pentru că acestea erau într-adevăr garantate prin schimbul de note intervenit în legătură cu arbitrajul de la Viena. Ea s-a făcut [...] tocmai pentru a ni se da posibilitatea de a pune la timpul său în discuţie revendicările noastre îndreptăţite; regimul actual nu recunoaşte graniţele actuale ciuntite şi înţelege să reprezinte, ceea ce a făcut şi până acum, legitimitatea revendicărilor româneşti totale, în care intră şi **întregirea graniţelor sfârtecate**" (vezi Iuliu Maniu, Ion Antonescu, *Opinii şi confruntări politice. 1940-1944*. ediţie Ion Calafeteanu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, p. 66-67).

215 Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939-1945*, p. 18.

216 Vezi, în acest sens, lucrările menţionate în bibliografia *Radiografiei dreptei româneşti (1927-1941)*, pp. 11-50. Dintre cărţile publicate, reţinem: Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Pe marginea prăpastiei*, I-II, ediţiile 1942 si 1992; Horia Sima, *Era Libertăţii*, II, ediţia a II-a, Timişoara, Editura Gordian, 1995, p. 111 si urm. (Cap. VI - *Lovitura de stat a generalului Antonescu*); idem, *Prizonieri ai Puterilor Axei*, ediţia a II-a, Timişoara, Editura Gordian, 1995, p. 7 si urm. (Cap. I - *Fuga în necunoscut*); Armin Heinen, *Die Legion "Erzengel Michael" in Rumänien. Soziale Bewegung und politische Organisation. Ein Beitrag zum Problem des internationalen Faschismus*. München, R. Oldenbourg Verlag, 1986; A. Simion, *Regimul politic...*, ediţia citată, p. 244 şi urm. (Cap. *Rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie 1941. Sfârşitul "mariajului" Antonescu-Legiune*); Nicolas M. Nagy-Talavera, *O istorie a fascismului în Ungaria şi România*, traducere, Bucureşti,

cunoscută, după cum antecedentele şi consecinţele lor. În asemenea context, recentele contribuţii reuşesc să corecteze anume detalii ori să furnizeze noi informaţii[217], dar nicidecum să schimbe tabloul de ansamblu. În acest cadru se înscriu şi unele dintre documentele inedite descoperite în arhivele române şi germane valorificate în 1998-1999[218].

Desigur, deosebit de interesant este raportul din 31 ianuarie 1941 intitulat ***Prezentare generală a situaţiei politice interne din România***, elaborat în baza valorificării surselor poliţiei politice naziste (**SD**, din cadrul **RSHA**, dependent de H. Himmler şi R. Heydrich)[219]. După eliminarea Legiunii de pe scena vieţii politice de către Ion Antonescu, acesta apărea în viziunea trimişilor Berlinului un **"naţionalist burghez, un general de excepţie"**, dar care, cu **"sistemul său de gândire [...] primitiv, nu avea experienţă politică şi diplomatică şi nici o concepţie proprie şi, de aceea, nu era în stare să perceapă esenţa unei mişcări revoluţionare ideologice, aşa cum trebuia apreciată Legiunea. De la numirea sa în funcţia de şef al Statului, Antonescu a fost şi este înconjurat de democraţi burghezo-liberali de orientare occidentală, masoni, persoane care, datorită obligaţiilor capitaliste, sunt aservite evreilor, englezilor şi elementelor înrudite cu acestia"**[220]. Cu observaţia că nu toate aceste consideraţii se pot susţine în stadiul

Editura Hasefer, 1996, p. 418 şi urm. (Cap. XI - *De la 6 septembrie la 6 martie*); Larry S. Watts, *O Casandră a României. Ion Antonescu şi lupta pentru reformă (1918-1941)*, traducere, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 299 şi urm. (Cap. VI - *Statul naţional-legionar*); Centrul de Studii şi Documentare al Mişcării Legionare, *Semicentenarul Mişcării Legionare. Legiunea în imagini. Albumele Traian Borobaru*, Madrid, Editura Mişcării Legionare, 1977.

217 Cf. Dragoş Zamfirescu, *Legiunea Arhanghelul Mihail de la mit la realitate*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, pp. 300-338; Klaus Schomerr, *Wehrmachtul în marş demonstrativ pe străzile Bucureştilor*. în "Magazin istoric", nr. 1/1996, pp. 9-14, 19 (traducere prescurtată după studiul tipărit în "Militärgeschichtliche Mitteilungen", 2/1994, Oldenbourg).

218 Vezi Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, I-II, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1998-1999, 176 + 250 p.

219 Despre organizarea si functionarea serviciilor secrete politice ale Reichului nazist, cf. Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, II, Bucuresti, Editura Enciclopedică, 1995, pp. 77-80.

220 Vezi Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, I, pp. 84-99.

documentației actuale, vom remarca, totuși, bănuielile reținute în privința lui Wilhelm Fabricius, ministrul Reichului la București, până în ianuarie 1941, când a fost înlocuit cu Manfred von Killinger. Cel dintâi era **“diplomat de carieră de școală veche, maestru al metodelor și tacticilor acesteia”**, **“pe de-a-ntregul admirator onest al Führerului”**, care însă **“este și astăzi împotriva național-socialismului ca ideologie și, de aceea, este incapabil să înțeleagă o mișcare precum cea a legionarilor, cu care nu numai că nu întreține nici un fel de legături interne, dar pe care i-a combătut ani de zile ca diplomat [?!]”**. Nu este scutit de imputații nici Horia Sima. Potrivit autorului raportului în discuție, decisivă pentru acțiunea lui Ion Antonescu s-a dovedit vizita făcută de general lui Adolf Hitler la 14 ianuarie 1941, la care Horia Sima a fost invitat, dar finalmente a renunțat. După vizită, Antonescu a considerat că **“a venit momentul de a concentra pe deplin puterea în mâna sa prin măsuri speciale”**. Orientarea Conducătorului Statului român spre Berlin fusese categorică, lucru ce reieșea dintr-o declarație confidențială făcută nimănui altcuiva decât liderului PNT, Iuliu Maniu: **“Pe baza situației momentane din Europa, trebuie să merg pe mâna Germaniei. Dacă Germania câștigă [războiul], am calculat corect; dacă va câștiga Anglia, eu mă împușc, dar Dv., d-le Maniu, vă dezziceți de mine, iar România se va afla din nou [precum în 1918] de partea învingătorului”**. Raportul expune evoluțiile din 21-24 ianuarie 1941 din România, rolul lui Hermann Neubacher în depunerea armelor de către Horia Sima și legionari, intervenția finală a lui Manfred von Killinger, sosit “întâmplător” la București chiar în cursul evenimentelor. Horia Sima și-a mărturisit personal încrederea față de Heinrich Himmler, iar Ion Antonescu a instituit un guvern care **“va încerca să restabilească ordinea internă cu ajutorul mijloacelor militare de putere”**, iar aceasta în timp ce - conchidea autorul, necunoscut, al raportului examinat - **“majoritatea poporului român urmează în prezent Legiunea din punct de vedere politic”**. Date concrete priveau numărul total al victimelor (aproximativ o mie de oameni) și situația liderilor legionari aflați “în siguranță”, adică ascunși cu ajutorul și de către poliția politică a Reichului[221], precum: Horia Sima înșiși, C. Papanace, Ilie Gârneață , V. Iașinschi, N. Pătrașcu, Viorel Trifa, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici, Mihail Sturdza ș.a.

Un interesant examen al realităților politice românești din 1940-1941 îl datorăm generalului Eric Phleps. **Considerațiile** sale[222] - datate 28 ianuarie

---

[221] *Ibidem*, p. 91-92.

[222] *Ibidem*, pp. 7075.

1941 (Brașov) - se extind pe mai multe pagini, exprimând un adevăr incontestabil, și anume că ruptura Ion Antonescu-Horia Sima era **inevitabilă: “... Pe de o parte, șeful statului, un vechi soldat, dur cu sine și cu cei din jurul său, strict în planuri și acțiuni, intolerant față de compromisuri, având înaintea ochilor doar scopul, complet apolitic. De partea cealaltă, opusul său, tânărul șef al Legiunii, idealist, plin de planuri și de o dăruire entuziastă și mistic-religioasă pentru cauză, șef al unei armate de legionari [...], elită a unei mase umane [...], elementul pe scheletul căruia urma să fie construit noul stat legionar”**. Statul pe care și-au propus a-l clădi aceștia din urmă era **“departe de ce a visat și a proiectat Căpitanul lor ucis [în 1938], Corneliu Codreanu”**. Generalul Phleps relevă rosturile **Apelului către Țară** lansat de Ion Antonescu după rebeliunea legionară, la 26 ianuarie 1941[223], și din care semnatarul a intuit cu claritate că generalul promisese să păstreze **“spiritul legionar”** dar **... fără legionari!** Era de domeniul realului faptul că șeful statului nu mai putea “redeștepta” Mișcarea Legionară, cât timp **“legionarii români rămân credincioși șefului lor, Horia Sima”**. *Considerațiile* lui Eric Phleps nu neglijau rolul armatei române ori al trupelor germane în acțiunea generalului Ion Antonescu, relevând o situație indubitabilă: **“...Deja nu mai este un stat legionar, ci miroase a dictatură militară!”**[224]

Tot la 28 ianuarie 1941, deci o dată cu generalul Phleps, Andreas Schmidt, cunoscutul lider al Grupului Etnic German din România[225], se adresa poliției politice a Reichului nazist (**RSHA**). În opinia lui Schmidt, situația devenise critică în România încă înainte de 25 decembrie 1940, lucru pe care-l comunicase tuturor celor interesați. Expeditorul pretindea că intervenise chiar pe lângă Ion Antonescu **“să încerce să se înțeleagă cu Sima pentru a restabili linistea și ordinea în țară”**[226]. În prezența lui Wilhelm Fabricius, pretindea expeditorul, el discutase cu Conducătorul Statului, după vizita sa la A. Hitler, la 14 ianuarie 1941. Sigur pe el de faptul că își consolidase poziția la

---

[223] Vezi Mareșal Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului românesc*, I, ediție Gh. Buzatu, Iași, Editura Moldova, 1992, pp. 125-130.

[224] Realitate care, după cum am menționat, a fost confirmată de istorici.

[225] Despre activitatea acestuia, vezi Wolfgang Miege, *Das Dritte Reich und die Deutsche Volksgruppe in Rumänien, 1933-1938. Ein Beitrag zur nationalsozialistischen Volkstumspolitik*, Frankfurt am Main - Bern, 1972. Cf., de asemenea, Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu*, p. 146-147.

[226] Radu-Dan Vald și colab., eds., *Evenimentele...*, I, p. 78 și urm.

Führer, Antonescu a replicat că, **"în cazul în care Legiunea nu i se supune în totalitate, o va distruge"**. S-a apelat şi la Sima, care a admis că se impuneau **"negocieri calme"**, ceea ce nu a fost posibil, Antonescu fiind susţinut - făţiş ori nu - de Wilhelm Fabricius, Veturia Goga, Mihai Antonescu ş.a. În consecinţă, ruptura Antonescu-Sima **"s-a adâncit şi mai mult"**. Conflictul deschis a izbucnit atunci când generalul a aprobat folosirea trupelor pentru **"a contracara demonstraţiile Legiunii"**, care, în fapt, coincideau cu declanşarea rebeliunii din ianuarie 1941. La un moment dat s-au implicat fără rezerve forţele Misiunii Militare germane din România, al cărui comandant, generalul Erik Hansen, i-a adresat o scrisoare lui Horia Sima **"din care reieşea clar faptul că Führerul îl va sprijini pe Antonescu şi că dorinţa Reichului este de ordine şi linişte"**[227]. Susţinerea lui Antonescu de către Hitler intervenea, aşa după cum a dovedit cu multe decenii în urmă istoricul german Andreas Hillgruber, în contextul în care planurile **Wehrmachtului** vizând sud-estul Europei ori Rusia (operaţiunile **"Mariţa"** si **"Barbarossa"**) nu suportau nici un fel de amânare[228]. Sprijinul **Wehrmachtului** avea să fie efectiv la 22-24 ianuarie 1941[229]. Sub acest aspect, mărturia lui Andreas Schmidt este categorică şi, ca atare, o reţinem[230]: **"... Este extrem de important de ştiut că nu intervenţia militarilor români a silit Legiunea să revină la ordine, ci acest lucru se datorează *exclusiv* negocierilor duse de Neubacher şi, *mai ales*, prezenţei**

[227] *Ibidem*.

[228] Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 149 şi urm.

[229] *Ibidem*, p. 157-158.

[230] Vezi şi alte probe incluse de dr. Jean Ancel în colecţia de documentate editată în 12 volume (cf. *Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry during the Holocaust*, IX, New York, The Beate Klarsfeld Foundation, 1986, *passim*). Se publică, între altele, minuta întrevederii Hitler-Antonescu din 14 ianuarie 1941, dictată de general după întoarcerea sa la Bucureşti. Cu acel prilej, Führerul şi-a exprimat "convingerea nestrămutată" în general vizavi de legionarii lui Sima (*ibidem*, p. 150; Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*. I, pp. 177-180). Cf. minuta germană a întrevederii (Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, pp. 174-176). Surprindem declaraţia lui Hitler în sensul că el a estimat că Antonescu era **"singurul"** care putea să conducă destinul României (*ibidem*, p. 176).

şi intervenţiei armatei germane (sublinierile noastre - Gh.B.)"[231]. Se impun atenţiei informaţiile despre vizita lui Andreas Schmidt la Bucureşti în zilele de 24-25 ianuarie 1941, pentru primirea şi discuţiile cu noul ministru al Reichului în România, Manfred von Killinger. De la acesta, Schmidt a aflat un lucru cât se poate de clar: **"... Că Reichul îl sprijină pe Antonescu în totalitate şi că, în ceea ce-l priveste** [pe von Killinger], **el este absolut convins că numai Sima este vinovat de tot haosul"**.

După evenimente, mai precis la 19 februarie 1941, dr. Schlotterer a informat cabinetul Führerului în privinţa conflictului Antonescu-Sima, de-acum consumat. Raportul dr. Schlotterer cuprinde mai mult capitole[232], pe care le amintim: **1) Garda de Fier şi generalul Ion Antonescu; 2) Rolul Legaţiei germane; 3) Rebeliunea Gărzii de Fier; 4) Putea fi micşorat numărul incidentelor?** Comentând opiniile vehiculate în Germania, în sensul că **Garda de Fier** provocase **"evenimentele sângeroase"** din ianuarie 1941, informatorul nu-l scuza pe generalul Ion Antonescu, care avea **"o contribuţie cel puţin tot atât de mare ca** Garda **însăşi"**. Anterior rebeliunii, conducerea Legiunii fusese, încet dar sigur, **"înlăturată din afacerile Statului"**. În sfârşit, în ianuarie 1941, generalul Antonescu ar fi evitat vărsarea de sânge, dacă **"şi-ar fi putut permite să amâne cât se putea ciocnirea cu** Garda **până când ar fi ajuns von Killinger [la Bucureşti] cu indicaţii şi împuterniciri depline din partea Führerului"**. Or, generalul Antonescu şi Wilhelm Fabricius au consolidat impresia şi convingerea că preferau **"să rezolve lucrurile în grabă şi să treacă la acţiune împotriva** Gărzii **cât mai repede posibil"**, iar Horia Sima **"nu putea oferi membrilor** Gărzii **nici o concesie pe care ar fi făcut-o generalului pe baza căreia să-i liniştească în legătură cu perspectivele de viitor ale** Gărzii **în România. Aşa că lucrurile şi-au urmat cursul"**[233], astfel că - încheiem noi - conflictul **a fost inevitabil.**

De îndată după rebeliune, între serviciile secrete politice şi militare germane (**SD VI** si **Abwehr**), bine implantate în România încă din perioada

[231] Referitor la comportamentul Grupului Etnic German în timpul rebeliunii (al **"haosului"**, după părerea lui Schmidt), el a fost **"exemplar. Germanii şi-au continuat munca într-o ordine perfectă şi, prin comportarea lor, au influenţat menţinerea liniştii şi ordinii în Transilvania şi Banat. În nici un oraş din Transilvania şi Banat nu s-a ajuns la ciocniri între populaţia civilă şi militari sau legionari, aşa cum a fost cazul în toate oraşele din Regat"**.

[232] Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele...*, I, pp. 136-139.

[233] *Ibidem*, p. 139.

anterioară, s-au manifestat divergențe serioase în privința aprecierii cauzelor și consecințelor celor petrecute, s-au stabilit responsabilități, mai mult ori mai puțin reale. La fel în ceea ce privește rostul corpului diplomatic german acreditat la București. După cum s-a observat, ministrul Wilhelm Fabricius a fost acuzat ca fiind ... pro-antonescian. Nici succesorul acestuia, Manfred von Killinger, nu a scăpat de aceeași acuzație, pe care însă a respins-o - amplu și documentat - într-un raport din 6 martie 1941 destinat ministrului de externe al celui de-al III-lea Reich, Joachim von Ribbentrop. Din răspunsul său[234], supunem atenției acest pasaj extrem de semnificativ: **"Influența comuniștilor și a** Serviciului Special de Informații **a fost dovedită [în provocarea evenimentelor]. Am studiat cu atenție situația din rapoarte și nenumărate convorbiri și cred că nu m-am înșelat. De unde provin cele o sută pistoale-mitraliere americane dintre cele mai moderne, aflate în posesia legionarilor? De ce peste 150 de evrei au fost uciși și jefuiți? De ce 180 de "trecători" au murit? Nu numai aceasta este cauza pentru care vulgul s-a dezlănțuit. Nenumărați "legionari" sunt arestați și judecați pentru furt, jaf și crimă. Regulamentele bolșevicilor despre modul cum se declanșează revoltele sunt bine cunoscute, deci, pe lângă încercarea de acaparare a puterii și instituirea celei mai aprige terori în rândul populației. De unde proveneau marile sume de bani? S-a dovedit că ele veneau din Basarabia. În mod clar, comuniștii au fost înarmați de agenți ruși[235]. La Ambasada [Legația] rusă [din București] s-au adăpostit doi legionari..."**[236]

---

[234] *Ibidem*, pp. 143-149.

[235] Problema este încă în discuție. Din investigațiile noastre în arhiva Cabinetului Militar al Mareșalului Ion Antonescu, care se mai află parțial la Moscova, am descoperit documente despre tentativa lui Eugen Cristescu, șeful **Serviciului Special de Informații**, de a aduna probe în sensul respectiv (cf. Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 167 și urm.)

[236] Radu-Dan Vlad și colab., eds., *Evenimentele...*, I, p. 143. Din același raport al lui Manfred von Killinger socotim ca fiind de o semnificație decisivă aprecierile diplomatului german despre **cooperarea Abwehrului cu Serviciul Român de Informații (Wilhelm Canaris și, respectiv, M. Moruzov) în 1939-1940 pentru apărarea zonei petrolifere a României, de importanță vitală pentru Reichul nazist aflat în plin război** (cf. Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și Serviciul Român de Informații al Armatei Române. Studii și documente*, București, Editura INI, 1996; ediția a II-a - București, 1998; Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, București, Editura Enciclopedică, 1998, *passim*).

* * *

Este netăgăduit că analiza documentelor diplomatice ne apropie mult de esența evenimentelor desfășurate în România în ianuarie 1941. Nu este cazul, desigur, să apelăm la bogata corespondență schimbată între Legația Germaniei din București și Berlin în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941 publicată în cunoscuta și ampla colecție ***Akten zur deutschen auswärtigen Politik***[237]. Se reține, în traducere, telegrama nr. 27 din 7 ianuarie a ministrului Wilhelm Fabricius destinată lui Joachim von Ribbentrop[238] și din care reținem că, deja la data respectivă, **"încrederea generalului [Ion Antonescu] în ceea ce-l privește pe Sima este grav afectată. El se plânge că acesta n-a știut să ridice prestigiul Legiunii în ochii poporului și că, în cele patru luni de la preluarea puterii, ar fi compromis Mișcarea în modul cel mai grav[...] Generalul este hotărât ca, în cazul când Sima nu va face în curând ordine [în Mișcarea Legionară], să facă în așa fel ca acesta să fie înlăturat de către proprii săi legionari. Acest lucru n-ar fi greu, întrucât legionarii s-au scindat în mai multe grupuri, iar prestigiul lui Sima este în descreștere"**[239].

În raport cu documentele germane cunoscute, deosebit de semnificative se dovedesc răspunsurile foștilor diplomați acreditați de al III-lea Reich la București în epoca cercetată, în mod special Wilhelm Fabricius, șeful Legației[240], și Hermann Neubacher, "însărcinatul special cu probleme economice"[241]. Ambii au stabilit și menținut "strânse legături de încredere" cu generalul Ion Antonescu[242]. În 1952-1953, amândoi, în calitățile pe care le-au deținut, au răspuns la chestionarul reputatului **Institut de Istorie Contemporană** din München, iar precizările lor - valorificate deja de Andreas Hillgruber - le considerăm de mare interes pentru abordarea evenimentelor din ianuarie 1941 de la București. Astfel, Wilhelm Fabricius s-a referit la activitatea

---

[237] Din seria D: 1937-1945, vezi vol. XI/2: Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964.

[238] *Ibidem*, pp. 874-875.

[239] *Ibidem*, p. 874.

[240] Ministrul Reichului în perioda 29 aprilie 1936-13 decembrie 1940, urmat de Manfred von Killinger, numit la 24 decembrie 1940, dar instalat la post la 24 ianuarie 1941 și rămas în funcție până la 23 August 1944.

[241] În anii 1940-1943.

[242] Vezi Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu*, p. 111.

sa în România în documentul datat 8 octombrie 1952[243]. El a menţionat despre generalul Ion Antonescu - pe care îl cunoscuse "**foarte bine**" - că "**a fost un om care prin toate faptele sale urmărea servirea patriei sale. El a trăit simplu şi modest şi urmărea ca, în contextul conflagraţiei, să poată obţine cât mai multe avantaje pentru poporul său**". Despre Horia Sima, în schimb, sublinia că "**a fost un fanatic al Mişcării sale [...] Fără îndoială sunt convins că Horia Sima, la început, a avut intenţia de a colabora în mod loial cu Antonescu. Schimbarea atitudinii lui Horia Sima de mai târziu o pun pe seama Partidului nazist [din Germania]. De acolo i-a fost sugerată ideea ca Mişcarea Legionară să urmărească să obţină în curând, singură, conducerea statului. Acest lucru, trebuie să spun, că a fost o miopie politică, o greşeală de neadmis, deoarece Garda în conducerea ei nu dispunea de personalităţi, care să fi fost capabile să preia guvernarea ţării**". Fabricius avea să relateze că asasinarea maiorului Doering, din cadrul Misiunii Militare germane, la 19 ianuarie 1941[244], a constituit **pretextul** conflictului deschis dintre Antonescu şi legionari, nemulţumiţi de destituirea ministrului de interne C. Petrovicescu. De îndată după ce a survenit ireparabilul, la 21 ianuarie 1941, Antonescu l-a chemat la el pe Fabricius şi l-a rugat să stabilească legătura telefonică cu Berghof, unde se afla Adolf Hitler. A răspuns la telefon Joachim von Ribbentrop, care a transmis răspunsul Führerului: "**Potrivit concepţiei Berghof-ului să se ia măsuri drastice pentru lichidarea situaţiei create. Mai apoi, Legiunea să fie întemeiată din nou, sub conducerea lui Antonescu. Generalul a transmis mulţumiri Führerului...**"[245] În continuare, acţionând potrivit directivelor Berlinului, Fabricius s-a consfătuit cu generalul Hansen, care, în calitatea sa de şef al Misiunii Militare germane, a fost instruit să scoată unităţile de tancuri pe străzile Bucureştilor, aceasta "**ca o demonstraţie de forţă**". Berlinul a fost înştiinţat, iar efectul a fost "**excelent**".

La 15 iulie 1953 a fost rândul dr. Hermann Neubacher să răspundă la ancheta **Institutului de Istorie Contemporană** din München. Documentul[246] se referă strict la ţelurile misiunii sale la Bucureşti şi la evenimentele survenite în ianuarie 1941, în legătură cu care îşi precizează rolul: "**Poziţia mea în

[243] Dan Radu Vlad, Gh. Buzatu şi colab., eds., *Evenimentele...*, doc. nr. 38.

[244] Andreas Hillgruber, *op.cit.*, p. 156.

[245] Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele...*, I, p. 156-157.

[246] *Ibidem*.

conflictul Mareşal-Garda de Fier era foarte simplă: eu am intervenit în încetarea vărsărilor de sânge inutile şi nu am influenţat cu nimic noua dezvoltare a evenimentelor**"[247].

În comparaţie cu relatările diplomaţilor, mărturiile lui Erik Hansen[248] - produse la solicitarea aceluiaşi **Institut de Istorie Contemporană** din München - cuprind mult mai numeroase detalii şi prezintă un grad sporit de exactitate. Redactate sub forma unui raport, datat 30 iulie 1956, depoziţiile fostului şef al Misiunii Militare germane din România poartă chiar un caracter polemic cu declaraţiile lui H. Neubacher, cu lucrările lui Andreas Hillgruber[249] şi Ion Gheorghe[250], apărute între timp. Vom consemna că Erik Hansen s-a ocupat pe larg de evenimentele care au condus la evenimentele din ianuarie 1941, iar, în context, atât de cauzele mai îndepărtate, cât şi de cele nemijlocite - asasinarea maiorului Doering, destituirea generalului C. Petrovicescu ş.a. Din punctul nostru de vedere, ca şi pentru înţelegerea derulării faptelor de un mare interes sunt paginile privind întrevederile generalului german cu Ion Antonescu şi, mai ales, convorbirea telefonică cu Joachim von Ribbentrop din seara de 22 ianuarie 1941. Reproducem din ceea ce memorialistul pretinde că i-ar fi declarat atunci (cu aproximaţie) ministrul de externe al celui de-al III-lea Reich: "**Antonescu, după cum probabil ştiţi, ne-a întrebat prin Fabricius dacă el, în situaţia dată a rebeliunii legionare, ar deţine în continuare deplina încredere a Führerului. În caz contrar, el ar demisiona şi ar ceda locul său Gărzii. Dacă Hitler însă îi dă lui mână liberă, atunci trebuie - ceea ce este hotărât să facă - să reprime puciul. Pregătirile corespunzătoare ar fi efectuate. Înainte ca Hitler să adopte o decizie a sa, ei [Hitler şi von Ribbentrop] ar dori - mai ales că ministrul [Wilhelm Fabricius] nu este de găsit şi eu [Hansen] tocmai sunt la îndemână - să audă încăodată părerea mea despre ambele personalităţi [Antonescu şi Sima]**". Hansen a notat că "recomandările" date în privinţa lui Antonescu şi Sima au marcat singurele momente în care s-a implicat în politică. Pe Antonescu, precizează el, "**l-am descris ca fiind acel om care ştie să guverneze ţara cu voinţă hotărâtă şi**

[247] *Ibidem*, pp. 158-160.

[248] *Ibidem*, pp. 161-174.

[249] Prima ediţie germană apăruse în 1954.

[250] Vezi *Un dictator nefericit. Mareşalul Antonescu. (Calea României spre Statul satelit)*, ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1996, pp. 151-157 (subcapitolul intitulat *Rebeliunea Gărzii de Fier*). Ediţia originală, în limba germană a memoriilor generalului Ion Gheorghe a apărut la Heidelberg în 1952.

mână puternică, chiar dacă nu este deosebit de popular. Masa armatei și poporului sunt, fără dubiu, alături de el. El ar fi, desigur, uneori necioplit și ar avea o încăpățânare categorică. Dar ar fi, după părerea mea, garanția pentru ordine și securitate în țară". Referitor la Horia Sima, Erick Hansen i-a subliniat lui von Ribbentrop **perfidia** sa, **lipsa sa de popularitate, neputința** de a prelua conducerea României, în afară, poate, decât pentru a o arunca în **haos**. Joachim von Ribbentrop a solicitat, în continuare, un răgaz pentru a se consulta cu Hitler, după care i-a transmis lui Hansen prin telefon: **"Transmiteți imediat lui Antonescu, din însărcinarea lui Hitler, că acesta are în continuare cea mai deplină încredere față de el și, în consecință, îi lasă libertatea absolută de a acționa cum crede de cuviință. Hitler îi dorește deplin succes în acest sens. El sfătuiește pe Antonescu să procedeze la fel ca, la timpul său, el [Hitler] la puciul lui [Ernst] Roehm[251], anume să-i înlăture pe conducătorii răzvrătiți, dar să păstreze garda ca atare și să se pună el însuși în fruntea ei".** În continuare, Hansen, însoțit de Fabricius, s-a prezentat la Președinția Consiliului de Miniștri, unde i-a transmis generalului Antonescu **"consimțământul lui Hitler"** - decizia de-a acționa împotriva legionarilor. Conducătorul statului, radiind de bucurie, a mulțumit **"deosebit de călduros"** pentru mesajul primit, precizând că atacul, deja pregătit, avea să înceapă **"curând"**.

Documentele provenind din arhivele militare române descriu cele ce au urmat. În acest loc, trimitem la **darea de seamă** a comandantului Regimentul 29 Infanterie P.A. privind evenimentele din Capitală dintre 20 și 25 ianuarie 1941[252].

* * *

Am stăruit anterior asupra premiselor și desfășurării evenimentelor din 21-24 ianuarie 1941. Confictul dintre generalul Ion Antonescu și Legiune, după cum am constatat, s-a agravat continuu în cursul guvernării din septembrie 1940-ianuarie 1941[253]. Cu puțin timp înaintea divorțului Ion Antonescu-Horia

[251] Ernst Roehm, sef în funcțiune al S.A., a fost asasinat la 30 iunie 1934 (cf. William L. Shirer, *Le III-e Reich des origines à la chutte*, Paris, Stock, 1967, p. 235 și urm.)

[252] Radu-Dan Vlad și colab., eds., *Evenimentele* ..., I, pp. 100-105.

[253] Referitor la această problemă și la criza din ianuarie 1941, vezi A. Heinen, *op. cit.*, p. 447 și urm., Mareșal Ion Antonescu, *Un A. B. C. al anticomunismului românesc*, I, ediție Gh. Buzatu, Iași, Editura Moldova, 1992.

Sima, cel dintâi s-a adresat Comandantului Mișcării Legionare: *"... Orice dezacord între Legiune și General este o nenorocire, este un prăpăd pentru însuși neamul nostru. Acest prăpăd trebuie să-l evităm. Și această ascultare a Legiunii o cer de la toți și contez pe sprijinul D-tale"*[254]. De asemenea, în Apelul adresat legionarilor cu prilejul Anului Nou 1941, Antonescu a insistat: *"... Țara are nevoie de liniște, de muncă, de înfrățire. Am pierdut ani mulți și ușor în zbucium, în delăsare, în vrajbă[...] Regimul național-legionar trebuie să redea Neamului toate îndatoririle și toate drepturile"*[255]. După cum este cunoscut, ineluctabilul s-a produs, determinat de cauze profunde și în condiții care, pe deplin, nu sunt încă cunoscute, nu numai cititorului, ci și istoricilor.

Conflictul din ianuarie 1941 a fost "anunțat" de schimbul de mesaje Horia Sima-Ion Antonescu din 16-21 octombrie și 28-31 octombrie 1940[256], ce a debutat din inițiativa celui dintâi, care a insistat ca structura economică a statului român să fie "adaptată" caracterului politic al noului regim național-legionar. Generalul s-a declarat uimit și mâhnit, considerând că problema a fost pusă cu "brutalitate". Era dezamăgit de colaborarea cu legionarii, de vreme ce *"în fiecare zi aflu un nou incident, descopăr un nou act de provocare, o nouă dezordine"*. În consecință, generalul propune lui Sima *"pentru ultima oară"*, în scris, ieșirea din *"vag"*, încetarea actelor de dezordine; pretindea deschis să i se acorde *"toată libertatea și toată autoritatea în conducerea Țării"*, căci nu mai întrevedea funcționarea pe mai departe a unui regim *"cu două capete"*[257]. Horia Sima, în replică, a considerat că deja nu mai era posibilă blocarea revoluției legionare[258]. Generalul Antonescu a revenit asupra considerentelor mai vechi, subliniind: *"Trebuie unitate în conducere. Nu se poate doi șefi de orchestră să conducă în același timp aceeași orchestră. În primul rând, trebuie separată guvernarea de partid. Trebuie ca atât guvernul, cât și partidul să aibă încrederea totală și să asculte, în toate, de același om"*. Oferta (din 31 octombrie 1940) era cât se poate de clară: Guvernul și Regimul trebuiau să asculte de o singură persoană, care se autopropunea, generalul Antonescu[259].

[254] *Ibidem*, p. 226 (7 ianuarie 1941).

[255] *Ibidem*, p. 239.

[256] Radu-Dan Vlad și colab., eds., *Evenimentele* ..., II, doc. nr. 7, 8, 10, 11.

[257] *Ibidem*, p. 51.

[258] *Ibidem*, p. 52-53.

[259] *Ibidem*, pp. 54-57.

Propunerea nefiind acceptată, conflictul Antonescu-Sima avea să se acutizeze în săptămânile şi în lunile următoare.

Legaţia Germaniei din Bucureşti a urmărit îndeaproape evoluţia conflictului generalul Antonescu-Legiune[260]. Ministrul Fabricius a făcut importante erori de apreciere. Deja la 3 ianuarie 1941, el încă mai considera că între Antonescu şi Sima intervenise doar *"o oarecare încordare"*, care, însă, nu putea fi decât ... simptomatică[261]. S-a impus, evident, ca evenimentele survenite să fie apreciate în contextul relaţiilor statornicite între Berlin şi Bucureşti, de îndată după 6 septembrie 1940[262]. Ion Antonescu însuşi, în ianuarie 1941, a ţinut să precizeze locul României în tabăra Axei, la care aderase, cum se ştie, în noiembrie 1940 la Berlin. Astfel, într-un memorandum transmis Berlinului cu prilejul vizitei sale la Hitler din 14 ianuarie 1941, Antonescu s-a angajat să abordeze cele patru domenii decisive de care, credea el, depindea integrarea României în sistemul german - *militar, economic, diplomatic* şi *politic*[263]. Generalul întrevedea că România trebuia să devină pentru Marele Reich *"punctul central de securitate şi activitate pentru întreaga zonă a Europei[...] În calitate de ţară agrară cu potenţial industrial, economia României este complementară faţă de economia Germaniei..."*[264] Este lipsit de îndoială că asemenea proiecte au avut menirea să câştige bunăvoinţa Führerului în favoarea sa, ceea ce va rezulta la 21-23 ianuarie 1941. Să reţinem că şeful guvernului român n-a pierdut din vedere nici problema Mişcării Legionare, el declarându-se dispus să-şi asume *"deplina responsabilitate"* în România, ceea ce presupunea şi faptul că: *"Legiunea trebuie să colaboreze cu generalul în eforturile lui de a reconstrui statul şi de a reorganiza Legiunea, părăsind bazele ei mistice şi activităţile secrete şi adoptând un program serios..."*[265]

Un raport al aceluiaşi Wilhelm Fabricius cuprindea informaţii şi comentarii semnificative despre asasinatele de la Jilava şi după asasinarea profesorilor N. Iorga şi Virgil Madgearu. Generalul Antonescu - ne confirmă diplomatul german - a intervenit neîntârziat, pretinzând lui Horia Sima să dezavueze actele de represiune; el a ameninţat chiar cu instaurarea unei

---

260 *Ibidem*, doc. nr. 11-16, 18-19.

261 *Ibidem*, p. 74-75.

262 *Ibidem*, doc. nr. 6, 16.

263 *Ibidem*, pp. 76-79.

264 *Ibidem*.

265 *Ibidem*.

"dictaturi militare". Relativ la condiţiile tragice ale dispariţiei marelui istoric N. Iorga, diplomatul german a consemnat în telegrama cu nr. 2 594 din 29 noiembrie 1940: *"Încă de ieri s-a aflat că profesorul Iorga a fost răpit de către Legiune din vila sa de la Sinaia şi că a dispărut. Astăzi* [28 noiembrie 1940] *el a fost găsit mort în Valea Prahovei, lovit de şase gloanţe; Iorga era considerat drept adversar al Gărzii de Fier, iar aceasta îl făcea răspunzător pentru politica dezastruoasă a ultimului regim, ca fiind cel mai intim sfetnic al Regelui Carol. În cercurile ştiinţifice româneşti el a jucat un rol important [...] El ne ura şi combătea prin viu grai şi scris naţional-socialismul"*[266].

În ianuarie 1941, pregătirea vizitei lui Antonescu în Germania[267] şi apoi convorbirile cu Hitler[268] se instalează în atenţia cititorului. Au fost de cea mai mare importanţă pentru Antonescu, în perspectiva evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941, observaţiile finale ale lui Hitler din cursul convorbirii de la Obersalzberg. Reţinem din minuta întocmită de Paul Schmidt[269] după reuniunea din 14 ianuarie 1941: *"Führerul a declarat că, după părerea sa, este imposibil de a guverna în România împotriva Gărzii de Fier. Cu toate acestea, în cele din urmă, Antonescu va fi nevoit să devină, de asemenea, şi conducătorul Gărzii de Fier şi lucrul cel mai bun ar fi dacă dorinţa aceasta ar fi prezentată lui Antonescu chiar din partea Gărzii de Fier. Dar, orice s-ar întâmpla, el (Führerul) este convins că Antonescu este singurul om capabil de a călăuzi destinele României* (subl. ns. - Gh. B.)"[270]. O asemenea declaraţie din partea lui Adolf Hitler atesta, indiscutabil, că Antonescu câştigase suportul Berlinului cu cel puţin o săptămână înainte de reglarea conturilor cu Garda de Fier! Fapt ce s-a resimţit imediat în scrisoarea din 15 ianuarie 1941 destinată de Antonescu lui Sima: *"...Vreţi să mergeţi astfel înainte, mergeţi singuri, dar nu cu generalul Antonescu. El nu şi-a închiriat onoarea şi trecutul lui nepătat, cum un negustor închiriază o firmă cu vad reputat. El a intrat în arena politică pentru a salva Ţara, nu pentru a o duce la un dezastru şi mai mare"*[271].

---

266 *Ibidem*, pp. 69-71.

267 *Ibidem*, doc. nr. 19-20.

268 *Ibidem*, pp. 82-88.

269 A se confrunta cu notele dictate personal de Antonescu (apud Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, eds., *Antonescu-Hitler Corespondenţă şi întâlniri inedite 1940-1944*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, pp. 79-82).

270 Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele...*, II, p. 88.

271 *Ibidem*, pp. 79-82.

Premisele fiind în acest fel asigurate, în noaptea de 22-23 ianuarie 1941 nu au mai constituit o surpriză "recomandările" transmise de ministrul de externe al Reichului, Joachim von Ribbentrop, prin Legația Germaniei din București, Conducătorului Statului Român, în sensul că:

"1. Întrucât între generalul Antonescu și Legiune a curs sânge, nu mai este loc pentru jumătăți de măsură. Numai măsuri radicale pot duce la țintă.

2. Generalul Antonescu, ca șef al Statului, ar trebui să proclame pe legionarii rebeli ca rebeli și să declare că nu tratează cu rebelii.

3. În afară de aceasta, Generalul ar trebui să ceară retragerea imediată și dizolvarea tuturor formațiilor legionare [...]

4. Încă din această noapte, Generalul ar trebui să proclame starea excepțională și să ordone arestarea tuturor capilor participanți la rebeliune.

5. Generalul Antonescu ar trebui să se proclame imediat conducător al Legiunii"[272].

Ministrul Fabricius s-a grăbit să confirme primirea documentului și transmiterea conținutului lui personal generalului Antonescu, care s-a declarat încântat și a exprimat recunoștință:

"... Generalul Antonescu mulțumește călduros ministrului de externe [al Germaniei] pentru propunerile făcute și pentru interesul pe care ele îl reflectă. Propunerile concordă în întregime cu vederile sale..."[273]

Despre desfășurarea evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941 în București ori în țară cititorul dispune de unele dintre comunicările colaboratorilor Legației germane[274] ori de rapoarte ulterioare[275], de instrucțiunile lui Joachim von Ribbentrop din 25 ianuarie 1941[276] ori de "apelurile" lansate de către cele două tabere aflate în război - legionarii și Antonescu[277]. Este

---

[272] *Ibidem*, p. 88-89 (telegrama nr. 165 din 22 ianuarie 1941, vezi, mai jos, discuții despre acest document).

[273] *Ibidem*, p. 90.

[274] *Ibidem*, pp. 90-92, doc. nr. 26-27 (notele semnate de dr. Gerhard Steltzer) și doc. nr 37 (pp. 101-104, informare semnată dr. Hermann Neubacher, care, cum se știe, a avut un rol important ca mijlocitor între legionari și oamenii lui Antonescu în realizarea "armistițiului" în ziua de 23 ianuarie 1941).

[275] *Ibidem*, doc. nr. 32-33.

[276] *Ibidem*, p. 99-100.

[277] *Ibidem*, pp. 92-95.

semnificativ raportul șefului Statului Major al Misiunii Militare germane în România, general Arthur Hauffe, care a asigurat Comandamentul Suprem al Wehrmachtului (**O.K.W.**) că forțele din subordine nu se implicaseră în conflict. Singură, prezența lor, a determinat ca *"luptele să fie întrerupte"*[278]. Dar, în rest, trupele germane *"n-au fost de loc utilizate; la trupa germană s-au înregistrat doi răniți, loviți din greșeală prin focuri de armă"*[279]. Așa după cum a rezultat însă din cercetările ulterioare au fost implicate unele servicii secrete din Berlin, în speță **S.D.**, reprezentat la fața locului, de exemplu, prin SS-iștii von Bolschwing, Koenen, Washinowski ș.a.[280] Un document esențial și amplu, datând din februarie 1941, a fost întocmit de faimosul **Serviciu Special de Informații** al lui Eugen Cristescu[281]. Au fost interesante precizările atitudinilor Berlinului și Romei[282] și consultările lui Antonescu pentru constituirea unei noi echipe guvernamentale[283]. La 27 ianuarie 1941, noul ministru german la București, Manfred von Killinger, a informat Berlinul despre tratamentul rezervat de Antonescu liderilor Gărzii de Fier (Horia Sima ș.a.) - câte cinci ani închisoare ori executarea pedepsei în Germania, mai puțin generalul C. Petrovicescu[284]. În noul cabinet format nu erau incluși legionari, ci doar *"persoane apropiate de Legiune"*[285]. Tot von Killinger a dezvăluit că Horia Sima se afla încă în libertate și că avea să încerce a-l contacta. Unii lideri legionari fuseseră surprinși să afle abia atunci că, la 14 ianuarie 1941, Horia Sima de asemenea fusese invitat o dată cu Ion Antonescu de către Adolf Hitler în Germania. Diplomatul nazist, pentru care cele întâmplate la 21-23 ianuarie 1941 reprezentau o *"încercare de revoluție [legionară]"*, conchidea, în consecință, că *"Horia Sima intenționat a păstrat tăcerea în legătură cu această invitație și încă de pe atunci a fost hotărât planul de a încerca o revoltă"*[286].

---

[278] *Ibidem*, p. 98-99.

[279] *Ibidem*.

[280] *Ibidem*, p. 157 și urm.

[281] *Ibidem*, pp. 163-175.

[282] *Ibidem*. pp. 105, 106-107. S-a apreciat că "incidentele" izbucnite "au fost opera propagandei străine"!

[283] *Ibidem*. p. 105-106.

[284] *Ibidem*, p. 107-108. Vezi și doc. nr. 50

[285] *Ibidem*, p. 107-108.

[286] *Ibidem*, p. 108.

În sfârşit, la 29 ianuarie 1941, Ion Antonescu s-a adresat tuturor misiunilor României din străinătate, calificând *"ultimele evenimente"* survenite drept rebeliune, ea soldându-se cu crime şi jafuri comise de *"răzvrătiţi"*[287]. Ordinea fusese *"complet restabilită, datorită devotamentului indefectibil al armatei"*, iar rostul noului guvern de militari era *"lichidarea definitivă a rebeliunii prin sancţionarea autorilor ei responsabili şi prin reprimarea, printr-o acţiune vigilentă, a oricărei noi veleităţi de tulburare a ordinii de stat"*, iar, pe plan extern, prin situarea *"fără şovăire ... alături de Puterile* ***Axei****"*[288]. Programul lui Antonescu în perioada de după 21-23 ianuarie 1941 a fost îndelung dezbătut cu ministrul von Killinger[289], care a înţeles explicaţiile date, pentru ca, apoi, să-i comunice lui von Ribbentrop concluziile proprii pe marginea evenimentelor: "*... Legionarii au fost cu totul lipsiţi de o conducere politică. Ei nu şi-au dat seama că prin rebeliunea lor ar fi putut împinge România în prăpastie, dar şi că au periclitat în modul cel mai grav desfăşurarea armatei germane. După cum reiese din convorbirile numeroase pe care le-am avut cu legionarii aflaţi în libertate, Horia Sima s-a temut să vină la Salzburg [la 14 ianuarie 1941], pentru ca să evite o discuţie comună în faţa Führerului. Din punct de vedere ideologic şi propagandistic, planul pentru răsturnarea lui Antonescu a fost definitivat* încă de atunci (subl. ns. - Gh. B.). *Anturajul său [al lui Sima] - care era pentru îndepărtarea lui Antonescu, mai ales elementele influenţate din partea rusească, îndeosebi conducătorul muncitorilor, [D.] Groza, şi conducătorul studenţilor, [V.] Trifa*[290] *- l-a întărit în această părere. La Salzburg, Antonescu n-a vorbit deschis, pentru a nu discredita Legiunea în ochii Führerului, cu toate că îi era clar că va ajunge la o dispută* (subl. ns. - Gh. B.). *Amintesc o frază din memoriul său, care sună astfel: <<Preiau întreaga răspundere, sunt gata oricând să guvernez cu Horia Sima şi cu Legiunea. De asemenea, sunt gata să guvernez fără Horia Sima şi cu Legiunea. Sunt gata, de asemenea, să guvernez fără Hora Sima şi fără Legiune* (subl. lui von Killinger - Gh. B.)"[291]

[287] *Ibidem*, p. 109-110.

[288] *Ibidem*, p. 110.

[289] *Ibidem*, p. 116-117.

[290] Informaţii inexacte.

[291] *Ibidem*, pp. 118-121 (telegrama nr. 314 din 11 februarie 1941).

Numeroase dintre documentele descoperite şi valorificate[292] cuprind trimiteri la acţiunea "subversivă", pro-comunistă, a lui D. Groza, comandantul Corpului Muncitoresc Legionar. El apare chiar ca "agent al Moscovei", unde, foarte probabil, s-ar fi retras după 23 ianuarie 1941. Am dovedit nu demult totala netemeinicie a unor atare susţineri[293]. Cele mai multe mărturii privesc activitatea legionarilor după 23 ianuarie 1941[294].

Unul dintre cele mai ilustrative documente, datat 19 mai 1943, reflectă situaţia numerică a celor condamnaţi între 1932 şi 1943 pentru infracţiuni în legătură cu siguranţa statului român[295]. Din datele centralizate, desprindem că în răstimpul precizat s-au dictat 17 113 condamnări, dintre care 2 284 pentru comunişti (13,3%) şi 9 369 (54,7%) pentru legionari, mai cu seamă în anii 1938-1942. Este nerecomandabilă orice generalizare a situaţiei, dar, într-o privinţă, putem conchide că România, aflată pe atunci în plin război cu URSS, se dovedea mai degrabă un stat anti-legionar şi mai puţin ... anti-comunist!?

***

Subliniem că în istoriografie s-a desfăsurat şi se desfăsoară o amplă discuţie privind **caracterul** evenimentelor din ianuarie 1941. Se cuvine să reţinem că majoritatea istoricilor români şi străini sunt de acord cu faptul că în perioada 21-3 ianuarie a survenit o **rebeliune a Mişcării Legionare** împotriva generalului Ion Antonescu, vizând eliminarea acestuia şi a pârghiilor de susţinere ale regimului aflate de partea sa (armata, serviciile secrete, principalele ministere, administraţia în genere). Desigur că, sub acest aspect, câteva aspecte trebuie luate în consideraţie. Astfel, Constantin I. Kiriţescu, probabil cel dintâi istoric român serios al prezenţei României pe fronturile celui de-al doilea război mondial, a destinat un subcapitol special, în lucrarea întocmită prin anii '50 şi

[292] *Ibidem*, pp. 107-108, 157.

[293] Vezi Gh. Buzatu, Mircea Chiriţoiu, eds., *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete (1944-1989)*, II, Bucureşti, Editura Paideia, 1998, p. 26 şi urm.

[294] Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele*... II, doc. nr. 54, 5-57, 61, 65, 67, 69, 74, 88, 90-91, 93-95, 97-102, 104-105, 111, 113, 115, 116-118, 121, 127.

[295] *Ibidem*, pp. 243-247. Documentul se retipăreşte în anexa acestui volum.

apărută postum, **Rebeliunii legionare**[296], a cărei desfăşurare o descrie corect. Autorul, referindu-se la cauzele evenimentelor, reţinea: "**... Legionarii precipită mişcarea. Manifestaţiile de stradă se transformă [la 21 ianuarie 1941] în rebeliune cu arma în mână. Ei pun mâna pe trei centre principale: pe Prefectura Poliţiei - unde au refuzat a primi pe noul prefect numit de Antonescu -, pe Ministerul de Interne şi pe cazarma gardiştilor [gardienilor], pe care le transformă în citadele apărate cu arme şi mitraliere; din cazarma gardiştilor porneşte atacul contra Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, vecină. În diferite puncte - pieţe şi răspântii - ale Capitalei se angajează lupte violente între unităţile legionare, pe de o parte, şi între poliţie şi armată, trimise să restabilească ordinea, pe de altă parte[...] În după-amiaza zilei de 22 ianuarie şi în timpul nopţii ce i-a urmat Bucureştii au avut aspectul unui oraş în plină revoluţie**[297]**. Străzile centrale erau în stăpânirea unităţilor legionare înarmate; Antonescu ezită încă să procedeze la măsuri extreme şi continuă tratativele [cu legionarii] ... La 23 ianuarie, rebeliunea atinge paroxismul. Manifestele legionarilor numesc pe miniştrii antonescieni <<vânduţi jidanilor>> şi-i ameninţă că nu vor scăpa nici în gaură de şarpe. Încurajaţi de ceea ce ei cred că e slăbiciune din partea guvernului, măresc violenţa atacului; punctele strategice sunt ocupate de mitraliere care trag asupra armatei; unele din ele sunt servite de intelectuali cunoscuţi, de profesori ori de asistenţi universitari. Antonescu replică, anihilând acţiunile criminale ale unor răzvrătiţi, în majoritatea lor copilandri inconştienţi. El purcede astăzi la represiune fără cruţare: tunurile şi tancurile au acum cuvântul...**"[298]

Peste decenii, Aurică Simion, într-o lucrare specială, s-a ocupat de asemenea de **rebeliunea legionară.** El i-a surprins cauzele, explorând demersurile lui Antonescu în scopul obţinerii sprijinului lui Adolf Hitler pentru divorţul de legionari[299]. Revenit din Germania, generalul Antonescu - observa

---

[296] Vezi Constantin I. Kiriţescu, *România în al doilea război mondial*, I, ediţie Gh. Buzatu, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1995, pp. 177-182.

[297] Remarcăm că paginile lui Constantin I. Kiriţescu au şi valoarea **relatărilor unui martor ocular** al faptelor surprinse.

[298] Constatin I. Kiritescu, *op. cit.*, I, p. 178-179.

[299] Vezi A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, p. 236 şi urm. Pentru susţinerea demonstraţiei sale, A. Simion recurgea la amintirile lui Gh. Barbul (cf. *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, ediţie V. Fl. Dobrinescu, Iaşi, Institutul European, 1992, pp. 35-37) şi la minuta

Aurică Simion - "era hotărât să se debaraseze de **Gardă**"[300]. Însă declanşarea loviturii s-a hotărât de către Horia Sima şi statul-major al Legiunii[301], pretextul principal constituindu-l demiterea generalului C. Petrovicescu de la conducerea Ministerului de Interne în 20 ianuarie 1941[302]. Declanşarea rebeliunii a fost surprinsă nu numai de către autorităţile antonesciene, ci şi de generalul Erik Hansen într-un raport trimis Berlinului şi din care cităm: "**În fapt era vorba de o rebeliune împotriva conducerii statului, chiar dacă acest lucru nu era exprimat explicit**"[303]. Desfăşurarea rebeliunii este amplu relatată, după cum este examinată reacţia Berlinului, care, rapid dar sigur, s-a concretizat în dezaprobarea acţiunii **Gărzii de Fier** şi în dispoziţii ferme pentru trupele Misiunii Militare de a-l susţine pe generalul Ion Antonescu[304]. În chip natural, Aurică Simion, precum numeroşi alţi istorici, a considerat că pentru precizarea atitudinii lui Adolf Hitler în sprijinul lui Ion Antonescu decisivă şi ilustrativă a fost telegrama expediată de Joachim von Ribbentrop la 22 ianuarie 1941 Legaţiei germane din Bucureşti. Faptul se desprindea categoric în paragrafele 1, 2 şi 4[305] ale telegramei decisive a lui von Ribbentrop din 22 ianuarie 1941[306].

---

germană a întrevederii Hitler-Antonescu din 14 ianuarie 1941, când a evidenţiat că se impunea ca generalul "**să devină, de asemenea, şi conducătorul Gărzii de Fier**". Apoi, Führerul a continuat: "**... Dar, orice s-ar întâmpla, el [Führerul] este convins că Antonescu este singurul om capabil de a călăuzi destinele României**" (*ibidem*, p. 241). Vezi documentul original, în *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945*, Serie D: 1937-1945, vol. XI/2, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, pp. 905-911; acelaşi document, minuta Schmidt, în traducere franceză în Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler. Septembre 1939-Décembre 1941*, Paris, 1969, pp. 432-441. Vezi, în volumul de faţă, minuta dictată de Ion Antonescu personal după întâlnirea cu Adolf Hitler la Obersalzberg, în prezenta lui Joachim von Ribbentrop, W. Keitel, W. Fabricius, Manfred von Killinger şi A. Jodl.

[300] A. Simion, *Regimul politic*..., p. 244.

[301] *Ibidem*, p. 245.

[302] *Ibidem*, p. 247.

[303] *Ibidem*, p. 248.

[304] *Ibidem*, p. 258 şi urm.

[305] Telegrama nr. 165/22 ianuarie 1941 a lui Joachim von Ribbentrop a fost transmisă la Bucureşti *în cursul nopţii* şi recepţionată de Legaţie la ora 3, în dimineaţa zilei de 23 ianuarie 1941 (vezi mai jos).

[306] Vezi telegrama, în traducere, în *Evenimentele*..., I, p. 88-89. Documentul original în *Akten zur deutschen auswärtigen Politik*..., vol. XI/2, p. 972-973.

Între timp, Ion Antonescu se pregătise să dispună reprimarea rebeliunii[307]. În acele condiții, un rol important l-au avut emisarii Reichului: Erik Hansen, Manfred von Killinger și, îndeosebi, H. Neubacher[308]. La întrebarea de ce Antonescu a obținut susținerea lui Hitler, Aurică Simion a dat un răspuns precis, care s-a dovedit a fi ulterior comun **tuturor istoricilor**: **"Conducerea Reichului** - a apreciat Aurică Simion, citându-l pe H. Neubacher - **consideră că persoana generalului Antonescu reprezintă garanția cea mai sigură pentru ordine, într-o țară care este de cea mai mare importanță pentru economia de război germană..."**[309] Este interesant de reținut că și Constantin I. Kirițtescu a rețținut că Adolf Hitler **"permisese"** lui Ion Antonescu înăbușirea rebeliunii legionare[310].

Gh. Barbul, cunoscutul memorialist și traducător al lui Ion Antonescu la întrevederile sale cu Adolf Hitler, a descris după război evenimentele în discuție. Nu ne ocupăm decât de un episod pe care îl socotim esențial: **momentul în care Hitler s-a decis să apeleze la Antonescu**. În seara de 22 ianuarie 1941, Gh. Barbul a tradus convorbirea telefonică directă Hitler-Antonescu. Desprindem din **Memorialul** său:

"... După câteva momente, recunoscui, la celălalt capăt al firului, vocea cancelarului german. Führerul făcea, la Antonescu, [în limba germană] **un apel stăruitor, rugându-l să restabilească ordinea cât mai repede cu putință. Dacă generalul avea nevoie, el putea să ceară sprijinul unităților** Wehrmachtului **staționate în România. Hansen primise ordinul să se pună la dispoziția sa. Antonescu asculta, vizibil satisfăcut, ceea ce eu îi traduceam** [în românește]. **<<Spuneți-i că ordinea va fi restabilită în 24 de or>>** [...] Heil Antonescu! Heil Hitler! - **răspunsei eu, fără a aștepta ordinul șefului meu. <<De ce salutați cu Heil Hitler, mă întrebă acesta încruntându-și sprâncenele, ești cumva german?>> Comunicându-i că Hitler îl gratificase la rândul său cu un** Heil, **el se liniști. Dispozițiile pentru luptă erau deja pregătite. Ora "H" fu fixată pentru a doua zi, la cinci dimineața..."**[311]

---

[307] Cf. A. Simion, *Regimul politic...*, p. 165-166.

[308] *Ibidem*, pp. 266-269.

[309] Hermann Neubacher, *Sonderauftrag Südost 1940-1945. Bericht eines fliegenden Diplomaten*, Berlin - Frankfurt am Main, Musterschmidt Verlag, 1956, p. 57.

[310] Cf. Constantin I. Kirițescu, *România...*, I, p. 181.

[311] Gh. Barbul, *Memorial Antonescu*, p. 53.

În numeroase alte lucrări se întâlnesc detalii și considerații privitoare la intervenția Berlinului în favoarea generalului Ion Antonescu în ianuarie 1941[312].

* * *

Subliniem că, pe de altă parte, în literatura legionară îndeosebi s-a acreditat punctul de vedere potrivit căruia, în ianuarie 1941, **nu Horia Sima și statul său major** au declanșat rebeliunea, ci că, dimpotrivă, Ion Antonescu **ar fi pregătit și înfăptuit o lovitură de stat menită să elimine Mișcarea Legionară de la putere.** În primul rând, Horia Sima, în memoriile sale, a rezervat un capitol aparte **Loviturii de stat a generalului Antonescu**[313]. Fostul Comandant al Legiunii a apreciat că generalul Ion Antonescu a **"recurs la forță"**[314], că el și-a creat din timp **o nouă camarilă, înstrăinată de neam**[315]. Explicațiile lui Horia Sima nu se susțin din punct de vedere documentar:

"... Un front anti-legionar, întins și puternic, s-a închegat în săptămânile care au premers loviturii de stat. România nu putea fi scoasă în acel moment din Axă - armată germană era în România, iar Antonescu semnase Pactul Tripartit - dar se putea slăbi baza operativă a Axei **la Bucuresti, prin ruptura generalului de Mișcare. Odată acest succes inițial obținut, generalul putea fi ușor manevrat mai târziu de aceleași forțe [...] Formidabila coaliție își avea centrul de greutate în străinătate, sprijinindu-se în interiorul țării pe serviciile secrete ale Angliei, Statelor**

---

[312] Vezi, mai ales, Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu*, p. 149 și urm.; Larry L. Watts, *O Casandră a României*..., pp. 343-368; Gh. Buzatu și colab., eds., *Mareșalul Antonescu în fața istoriei*, I, p. 191-192 (telegrama cifrată nr. 165 a lui von Ribbentrop către Legația germană din București, 22 ianuarie 1941); Platon Chirnoagă, *Istoria politică și militară a războiului României contra Rusiei Sovietice. 22 iunie 1941-23 August 1944*, ediția a III-a, Iași, Fides, 1997, p. 71 și urm.; Klaus Schoernerr, *Wehrmachtul în marș demonstrativ pe străzile Bucureștilor*, în "Magazin istoric", nr. 1/1996, pp. 9-14, 19. A se consulta și corespondența diplomatică schimbată în ianuarie 1941 pe canalul Berlin-București (cf. *ADAP 1918-1945*, vol. XI/2, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, *passim*); Vasile Arimia și colab., eds., *Antonescu-Hitler*..., I, p. 74

[313] Cf. Horia Sima, *Era libertății*, II, p. 111 și urm.(Cap.VI).

[314] *Ibidem*, p. 113.

[315] *Ibidem*.

Unite şi Uniunii Sovietice. Îngloba apoi partidele politice, resturile cadrelor carliste şi puternicele organizaţii evreieşti[...] Arcul monstruoasei coaliţii mergea mai departe, acaparând şi anturajul lui Antonescu, unde a găsit un mediu favorabil, din cauza mănunchiului de intriganţi din jurul Preşedinţiei [Consiliului de Miniştri[. Elementele agreate de Antonescu îl aţâţau din toate puterile pe acesta ca să se separe de Miscare <<căci toată ţara e cu el>>. Mai rămânea să fie captată şi piesa principală, Conducătorul Statului, pentru ca să se producă ciocnirea cu Mişcarea"[316].

Horia Sima a considerat ca fiind "greu de înţeles" decizia lui Hitler de a miza pe Antonescu[317]. Era convins că, finalmente, Hitler înţelesese "cine e agresorul şi cine sunt victimele". Ca atare, opina Sima, numai un "gând ascuns" l-a determinat pe Hitler. Ce anume? **"N-a fost** - scria el - **nici persoana lui Antonescu care l-a impresionat, nici eventualele noastre greşeli, nici ostilitatea lui Fabricius, nici mulţimea de informaţii deformate prin prisma agenţilor străini... Era ceva mai mult. Probabil că îi convenea lui Hitler ca Mişcarea Legionară să fie îndepărtată de pe scenariul politic al României, pentru ca să nu impieteze cu exuberanţa ei naţionalistă asupra rolului ce trebuie să joace Germania în sud-estul european. Legiunea era un partener incomod, în timp ce Antonescu o figură tranzitorie, care putea fi uşor dominat până la sfârşitul războiului"**[318]. Consideraţiile expuse nu trebuie ignorate, dar ele, în fond, ascund **eroarea** fundamentală a lui Horia Sima şi a Legiunii în ceea ce privea sprijinul Berlinului: al III-lea Reich se afla **într-un război total**, iar pentru liderii nazişti nu mai contau categoric afinităţile politice ori ideologice cu **Garda de Fier**, ci **statul român**, întruchipat în acea perioadă de Ion Antonescu. Horia Sima a evocat, de asemenea, toate etapele ce au condus la **lovitura de stat a lui** Ion Antonescu: întrevederea Hitler-Antonescu de la Obersalzberg, adunările legionare din tară, asasinarea maiorului german Doering, destituirea generalului Petrovicescu, intervenţia studenţimii legionare, destituirea prefecţilor legionari de către Antonescu, trecerea la acţiune şi represiunea antonesciană, atitudinea armatei, intervenţia lui Hitler şi a Regelui Mihai I, consecinţele[319]. Intervenţia Führerului a apărut în viziunea lui Horia Sima în forma sa ultimativă[320], iar supunerea a fost acceptată **"de teama de a nu se produce ciocniri între soldaţii germani şi legionari"**[321]. Motivele au rezidat însă în eşecul efectiv. Pentru Antonescu, avantajul obtinut ar fi fost numai **aparent**, întrucât, în realitate, după 24 ianuarie 1941 el **"a decăzut în categoria mizerabilă de vasal al Führerului"**[322]. Eşecul Legiunii a avut grave consecinţe pentru România, a evaluat Sima, care, pe de altă parte, a calificat triumful lui Antonescu drept **"o calamitate istorică, pe care o suportăm până astăzi** [în 1986, când a apărut ediţia princeps a memoriilor]**"**[323].

Într-o serie de alte lucrări aflăm aprecieri similare despre "puciul militar antilegionar" al lui I. Antonescu[324], despre "puciul lui Antonescu"[325] ori despre rebeliunea lui Antonescu "împotriva statului legionar"[326]. Cel mai recent, dr. Faust Brădescu a expus din aceeaşi perspectivă evenimentele din ianuarie 1941[327]. Autorul se dovedeşte tranşant în aprecieri: **"Un lucru trebuie să fie clar de la început: Lovitura de stat de la 21 ianuarie 1941 n-a fost pregătită şi nici organizată de Mişcarea Legionară"**[328]. Autorul dezvăluie mobilurile acţiunii lui Antonescu: **"Generalul Antonescu dorea ca** Garda de Fier **să depindă de el, recunoscându-l ca <u>şef unic</u>. A încercat să câştige simpatia maselor legionare, îmbrăcând cămaşa verde, încercând să vorbească şi să se comporte ca un legionar, făcând totul pentru a-l îndepărta pe Horia Sima. Eforturi zadarnice, căci nu avea nicidecum calităţile unei asemenea reuşite. A cerut chiar ca forţele legionare să-l**

---

316 *Ibidem*.

317 *Ibidem*, p. 114.

318 *Ibidem*.

319 *Ibidem*, pp. 114-133.

320 *Ibidem*, pp. 128-130.

321 *Ibidem*, p. 129.

322 *Ibidem*, p. 130.

323 *Ibidem*, p. 134.

324 Cf. V. Blănaru-Flamură, *Generalul Antonescu şi cămaşa verde legionară*. I. Bucureşti, Fundaţia Culturală Buna Vestire, 1995, p. 90 şi urm.

325 Cf. Mihail Sturdza, *Amintiri din ţara pierdută*..., p. 213 şi urm.

326 Cf. Stefan Palaghiţă, *Garda de Fier spre reînvierea României*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1993, p. 161.

327 Vezi *Viziunea integrală a revoluţiei legionare*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1997, *Guvernul de la Viena. Continuarea statului român naţional legionar, 1944-1945*, Bucureşti, Editura Majadahonda şi, îndeosebi, *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1996, pp. 127-145 (Cap. *Lovitura de stat a generalului Antonescu*).

328 *Ibidem*, p. 127.

recunoască <u>şef suprem al Mişcării</u>, tentativă care, de asemenea, a fost un eşec total. Generalului nu-i mai rămânea decât să elimine Garda de Fier prin viclenie, pentru a-şi satisface <u>orgoliul şi ambiţia fără margini</u>"[329]. Faust Brădescu contrapune teoriei **rebeliunii legionare**, lansată de Ion Antonescu şi de adepţii săi, conceptul **loviturii de stat**[330]. Nu se ignoră rostul intervenţiei Berlinului, apreciindu-se că, în noaptea de 22-23 ianuarie 1941, "**<u>cei care au hotărât reuşita loviturii de stat a generalului Antonescu au fost germanii</u>** (subl. dr. F. B.)"[331].

***

Se poate conchide, în temeiul faptelor prezentate şi analizate, ca fiind incontestabil că numai prin investigaţiile viitoare ale istoricilor români şi străini se va contribui determinant la elucidarea tuturor aspectelor referitoare la evenimentele din ianuarie 1941. În acest context, apariţia volumelor de documente depistate în arhivele române şi germane, care s-au aflat şi la baza examenului nostru, este de cel mai mare interes ştiinţific.

[329] *Ibidem*, p. 133.

[330] *Ibidem*, p. 138.

[331] *Ibidem*, p. 144

DUMITRU GROZA:

ÎN CULISELE GUVERNULUI LEGIONAR DE LA VIENA[332]

În ultimii ani, cercetarea fenomenului legionar a înregistrat rezultate deosebite. Ocultată sau pur şi simplu falsificată timp de decenii, istoriei Mişcării Legionare i-au fost consacrate în răstimp numeroase studii şi cărţi, pentru a nu ne referi la articolele apărute în presă ori la dezbateri publice organizate, televizate sau nu. Astfel de dezbateri au avut loc, nu demult la Iaşi, în zilele de 24-25 iunie 1997. Vom observa că, în aprecierea fenomenului legionar, punctele de vedere continuă să fie extrem de controversate, iar unele opinii exprimate diferă prea puţin, ca să nu spunem de fel, de "demonstraţiile" de prin anii '50 de tip M. Roller ş.a. Este incontestabil că, într-o privinţă, avem de-a face cu o literatură de propagandă antilegionară, în spiritul publicaţiei "Glasul patriei" de odinioară şi care, în aceşti ani, însumează - după modelul bine ştiut al lui Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu (vezi *Garda de Fier - organizaţie teroristă de tip fascist*, două ediţii, Bucureşti, 1971-1980) - lucrări semnate de Radu Ioanid(*Sabia Arhanghelului Mihail. Ideologia fascistă în România*, Bucureşti, 1994), Radu Florian şi colaboratorii(*Ideea care ucide. Dimensiunile ideologiei legionare*, Bucureşti, 1994), Zigu Ornea(*Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, două ediţii, Bucureşti, 1995-1996), iar, recent, C. Petculescu ş.a. În acelaşi timp, deopotrivă cu importante traduceri(N.M. Nagy-Talavera, Eugen Weber, Michelle Rallo, Fr. Veiga iar, în pregătire, Armin Heinen), au apărut contribuţii ce supun analizei istoria legionară, precum *Legiunea Arhanghelului Mihail de la mit la realitate*(Dragoş Zamfirescu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997), *Garda, Căpitanul şi Arhanghelul din cer... O istorie obiectivă a Mişcării Legionare*(G.T. Pop, 2 volume, Bucureşti, 1995-1996), *Radiografia Dreptei româneşti, 1927-1941*(volum colectiv, Bucureşti, 1996) şi, cu totul recent, *Legionarii noştri*(Ion Coja, Bucureşti, 1997). Aşa după cum am avut prilejul să

[332] Apud *Agresiunea comunismului în România*, vol. II, *Documente din arhivele secrete: 1944-1989*, Ediţie îngrijită de Dr. Gh. Buzatu şi Mircea Chiriţoiu, Bucureşti, Editura Paideia, 1998, pp. 26-44.

subliniem, cărţi precum acestea din urmă nu-şi propun "nici reabilitarea, după cum discreditarea Mişcării Legionare, pe motivul că aceasta ar fi la modă ori că de aceasta ar depinde intrarea României în Europa(?!)", ci un ţel "cât se poate de simplu şi real: *informarea* cititorului român în privinţa apariţiei, manifestărilor şi consecinţelor activităţii Mişcării Legionare [...], surprinderea faptelor în contextul intern şi internaţional în care ele s-au produs" (cf. *Radiografia...*, ediţia citată mai sus, p. 7). Oricum, în condiţiile existente, după deschiderea arhivelor române şi străine şi în lipsa cenzurii, discuţiile pe tema istoriei legionare se pot desfăşura liber, nu mai fucţionează "principiul" de prin 1950 al lui Jules Perahim, care vedea... un legionar în fiecare român!!! Ceea ce nu înseamnă că excepţiile nu-şi mai află rostul. Domnul Profesor Ion Coja a surprins cu exactitate, în *Legionarii noştri* (ediţia citată mai sus, p. 7), tocmai această situaţie:

"Ceea ce te umple de mirare atunci când începi să afli mai multe despre legionari este faptul că legionarii au fost loviţi din toate direcţiile. Au făcut ani grei de puşcărie după 23 august 1944, dar şi înainte de venirea la putere a comuniştilor! De comunişti, că s-au purtat cum s-au purtat cu legionarii, nu e de mirare, căci legionarii au apărut în viaţa noastră politică exact ca replică la pericolul bolşevic, dar e greu de înţeles de ce a fost atâta înverşunare şi atâta violenţă împotriva legionarilor înainte de 1944. Unii legionari afirmă chiar că violenţele antilegionare au fost mai mari în vremea lui Carol II! Oricum, înainte de 1944, regimul de detenţie a fost în mod evident mai dur pentru legionari decât pentru comunişti! Şi tot aşa mai departe, după 1944, regimul de detenţie a fost mai dur pentru legionari decât pentru cealalţi! Culmea, o serie de legionari, deţinuţi politici înainte de 1944, condamnaţi politic de regimul antonescian [...] au rămas în temniţă şi după «Eliberarea din august 1944». Unii dintre aceştia au fost eliberaţi abia în 1944, se pare!... Aşadar, între feluritele regimuri şi guvernări care s-au succedat în România în ultimii 60 de ani(iau în calcul şi ultimii şapte ani postrevoluţionari) s-ar părea că există un element de continuitate, un punct comun în comportamentul lor politic: *antilegionarismul*!".

Din istoria legionară, unul dintre momentele cele mai dezbătute a fost şi a rămas cel legat de *"guvernul" constituit şi condus de Horia Sima, la Viena, în 1944-1945*. Episodului i-au fost consacrate lucrări importante, unele cu caracter memorialistic, aparţinând chiar lui Horia Sima(vezi *Guvernul Naţional Român de la Viena*, Madrid, 1994) ori d-rului Faust Brădescu(vezi *Guvernul de la Viena. Continuarea statului român naţional-legionar, 1944-1945*,

Madrid, 1989, ediţie definitivă - Bucureşti, Majadahonda, 1997). Acţiunea de constituire a "guvernului", declanşată, cu acordul lui Adolf Hitler, de îndată după lovitura de stat de la 23 august 1944 din Bucureşti, a fost afirmată de comandantul Legiunii în faimoasa *Proclamaţie către ţară*, citită şi difuzată de *Radio Donau* din Viena în seara de 26 august 1944. Cum era şi firesc, majoritatea foştilor "actori", politicieni şi militari, au pus în discuţie *legitimitatea* "guvernului" de la Viena, proclamat şi funcţionând în opoziţie cu cel **legal** de la Bucureşti, instituit conform principiilor Constituţiei din 1923, repusă în funcţiune imediat după răsturnarea regimului antonescian. Horia Sima însuşi, într-un rând, mai precis în **Memoriul** adresat la 24 aprilie 1949 Regelui Mihai I în exil, a abordat problema respectivă, admiţând, la atâţia ani de la evenimente, că guvernul de la Viena nu-şi putea "aroga titlul legitimităţii"(vezi Horia Sima, *Mişcarea Legionară şi Monarhia*, Iaşi, Editura "Agora", 1997, p. 66). Dar tot el a observat că, în perioada august 1944-martie 1945, sub regimul ocupaţiei U.R.S.S., suveranitatea naţională a României n-a mai funcţionat "în condiţii normale", Regele Mihai I şi guvernele de la Bucureşti, C. Sănătescu şi N. Rădescu erau "prizonierii unei puteri străine", de unde şi această concluzie: **"...Atunci înseamnă că nici baza legală a guvernului de la Bucureşti nu mai poate fi invocată cu atât succes pentru a arunca oprobiul contra guvernului de la Viena"(*ibidem*)**. Discuţiile antamate în privinţa "guvernului" din 1944-1945 au atras, nu atât pe adversarii politici declaraţi ai Mişcării Legionare ori pe istorici, ci, deopotrivă, pe cei în cauză, deci pe legionarii înşişi, aflaţi, după cum se ştie, după terminarea conflictului mondial din 1939-1945 în serioasă dispută, divizaţi fiind între **simişti** şi **anti-simişti**. **DUMITRU GROZA**(1913-1997), de profesie desenator tehnic, fost comandant al Corpului Muncitoresc Legionar, participant la numeroase acţiuni ale Mişcării Legionare atât înainte, cât şi în timpul guvernării legionaro-antonesciene din 1940-1941, incriminat la un moment dat ca "element sigur" infiltrat de P.C.R. şi de Kremlin în rândurile Legiunii, plecat după rebeliunea din 1941 în Germania şi trimis în lagărele naziste, mai apoi, după război, deţinut politic în România(1947-1964), s-a înrolat între **anti-simişti**. Dintr-o asemenea perspectivă, D. Groza a stăruit asupra problemelor legate de activitatea "guvernului de la Viena, în cel din urmă interviu acordat, în decembrie 1996, Domnului **Mircea Tarcea**, preşedintele Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici din România, filiala Hunedoara. Am mai avut ocazia să valorificăm intervenţiile lui D. Groza(vezi *Radiografia...*, pp. 385-394). Înainte de decesul său, în februarie a.c., stabilisem în repetate rânduri să ne întâlnim: nu a fost posibil, din motive independente de voinţa noastră.

Acordând interviul pe care-l publicăm în anexă, D. Groza şi-a exprimat dorinţa ca acesta să ajungă la cunoştinţa noastră. Ceea ce s-a realizat, în iunie a.c., prin bunăvoinţa D-lui **Cezar Tănase** din Cluj-Napoca. Îi mulţumim şi pe această cale pentru bunăvoinţă, după cum mulţumirile noastre se cuvin D-lui **Mircea Tarcea**, pentru iniţiativele şi eforturile Domniei Sale întru reconstituirea faptelor trecutului "care şi cum a fost".

Hunedoara, decembrie 1996 - Interviu luat de M. Tarcea lui D. Groza, fost comandant al Corpului Muncitoresc Legionar

File de istorie: **GUVERNUL NAŢIONAL ROMÂN DE LA VIENA**

Despre Guvernul Naţional Român de la Viena s-a mai scris, însă asemenea altor evenimente cuprinse în perioada ultimelor cinci decenii, s-a scris tendenţios şi de pe poziţii partizane, recurgându-se uneori la mistificarea şi ascunderea adevărului istoric, fără a ne mai referi la barierele ridicate de cenzura puterii comuniste până în decembrie 1989 sau chiar după aceea, care au făcut imposibil accesul la sursele de informare.

O reconstituire de întâmplări, oameni şi împrejurări venind de la cei care au trăit în mijlocul acestor evenimente sau au îndeplinit un rol în mecanismul lor, devine cu atât mai mult necesară. Este ceea ce îşi propune şi materialul de faţă, o modestă contribuţie în sprijinul cercetării istorice.

Câteva consideraţii asupra evenimentelor premergătoare momentului istoric în discuţie, precum şi o succintă prezentare în succesiune a acestora se impune.

În retrospectivă **23 august 1944** ne apare o schimbare de guvern normală sau o lovitură de stat? După unii, lovitură de stat prin care s-a rupt alianţa cu Germania, teritoriul României fiind aruncat pradă invaziei ruseşti, independenţa ţării fiind grav ameninţată. Abandonarea de către aliaţii occidentali cu care s-au dus tratative pentru ieşirea României din război, anterior acestuia, ducând la instaurarea brutală a regimului comunist, cu urmările cunoscute.

În fapt, un act salvator al Regelui şi al partidelor istorice. Momentul depăşirii graniţei de răsărit la 20 august 1944 de către armatele sovietice a fost determinant în luarea unei poziţii de salvare a ceea ce mai putea fi salvat, pentru evitarea dezastrului ce ameninţa dispariţia noastră ca stat naţional. În acest context se poate afirma că actul de la 23 august 1944 a fost singura alternativă

care putea fi luată de forţele politice responsabile existente în ţară în acel moment, cu implicaţia directă a Comandantului Suprem al Armatei, Majestatea Sa Regele Mihai I.

Se ştie că în după-amiaza acelei zile s-a dat Proclamaţia către Ţară semnată de Rege, prin care s-a acordat şi o amnistie generală pentru toţi deţinuţii politici, fără excepţie.

Într-un alt plan: "un 23 august invers" - Reichul german constatând că România e pierdută ca aliată, a decis să facă apel la Horia Sima, încercând într-o contrabalanţă constituirea unui Guvern Naţional sub preşedinţia acestuia, recurgând astfel la legionarii români refugiaţi în Germania după rebeliunea din 1941, ţinuţi ca ostateci în lagăre şi folosiţi ca mână de lucru în fabricile producătoare de material de război. Aceştia erau de fapt o armă de manevră folosită de Hitler faţă de Mareşalul Antonescu.

Şi cum? ne-o mărturiseşte Horia Sima în volumele de amintiri pe care le semnează, *Prizonieri ai Puterilor Axei* şi *Guvernul Naţional Român de la Viena*, un memento al colaborării Mişcării Legionare cu Puterile Axei, în finalul celui de-al doilea război mondial, după cum etichetează cartea însuşi autorul.

Izolat de restul legionarilor, în urma fugii în Italia din decembrie 1942 şi readucerea în Germania, este închis în lagărul de la Sachsenhausen-Oranienburg, de unde, în 24 august 1944 a fost scos şi condus la sediul central al Gestapo-ului din Berlin. În biroul generalului Heinrich Müller, şeful Direcţiei IV din Reichssicherheitshauptamt - Serviciul de Siguranţă al Reichului, avea să afle de evenimentele petrecute în România. Acolo i se propune de a lua conducerea unui Guvern Naţional şi să continue lupta alături de Germania. Şi răspunsul îl reţinem din volumul *Prizonieri ai Puterilor Axei*: "Am răspuns imediat că în faţa noii situaţii create în România şi a ruperii alianţei cu Germania eu nu pot decât să-mi fac datoria..."[333]

Urmare a acestei declaraţii este condus la Cartierul General al Führerului în Prusia Orientală, unde a avut câte o întrevedere cu Himmler, căruia îi declară: "Eu sunt gata să-mi asum răspunderea unui Guvern care să continue lupta alături de germani..." În după-amiaza aceleiaşi zile are loc o întâlnire cu Ministrul de Externe von Ribbentrop, la rugămintea căruia lansează un manifest către ţară, prin postul de radio Donau, din al cărui conţinut îşi aminteşte că se referea la chemarea la rezistenţă a întregului popor şi a forţelor sănătoase ale naţiunii, pentru a îndigui invazia bolşevică.

---

[333] Horia Sima, *Prizonieri ai Puterilor Axei*, Madrid, Editura Mişcării Legionare, 1990, cap. XVI.

De aici ia drumul a doua zi spre Viena și de acolo la Budapesta, unde avea să afle că Ribbentrop se gândise și alesese ca sediu al Guvernului Național Român de rezistență orașul Arad. Planul cade din cauza înaintării vertiginoase a trupelor sovieto-române și se stabilește la Viena, unde sunt aduși de nemți toți legionarii din lagăre, fără excepție, pentru realizarea acestui program.

În ansamblul unor frământări și conflicte intervenite atât în masa legionarilor cât și cu autoritățile germane, pe care Horia Sima le redă cu lux de amănunte în volumul citat mai sus, care poartă numele acțiunii, guvernul se constituie la 10 decembrie 1944, și după ce își marchează "apoteoza", urmează după aproape trei luni "amurgul" determinat de inevitabilul final al războiului.

Și acum încerc să abordez unele amănunte pe care le consider mai semnificative și importante în definirea acelui eveniment, și care au căzut direct sub incidența cunoașterii de către interlocutorul în cauză.

- În calitatea pe care o aveați în acel moment (23 august 1944, n.n.), ca făcând parte din grupul de comandă al legionarilor refugiați în Germania, unde ați fost și care a fost reacția Dvs. și a celor din grup când ați aflat *Proclamația Regelui către Țară*?

- Împreună cu Ilie Gârneață, Corneliu Georgescu, Mile Lefter, Vasile Iașinschi, Constantin Papanace, Nicolae Pătrașcu, Viorel Trifa, Nicolae Horodniceanu, Constantin Stoicănescu, Virgil Mihăilescu și Ilie Smultea, ne aflam în lagărul nazist de concentrare de la Dachau. Câțiva dintre noi, printre care și eu, fiind în sala de mese în seara acelei zile, am auzit la radio comunicatul Regelui căte țară. Ne așteptam să se întâmple ceva. Totuși am rămas surprinși și impresionați de cele auzite, fiind îngrijorați de soarta țării și gândul nostru s-a îndreptat spre camarazii aflați în închisori, înțelegând că prin amnistia generală anunțată aceștia urmează a fi puși în libertate.

- În seara zilei de 26 august emis prin postul de radio Donau, manifestul către țară al lui Horia Sima. Cum a fost recepționat, cunoscând că nemții v-au ținut în lagăre până atunci și că urma să deveniți din prizonieri aliații lor, și să mai și continuați războiul alături de aceștia?

- Fiind divizați în două tabere, unii pro-Sima precum: Corneliu Georgescu, Vasile Iașinschi, Nicolae Petrașcu, Constantin Stoicănescu și Ilie Smultea, iar ceilalți: Ilie Gârneață, Mile Lefter, Constantin Papanace, Nicolae Horodniceanu, Viorel Trifa, Virgil Mihăilescu și eu, D-tru Groza, am reacționat diferit.

Primii au luat o poziție favorabilă lui, iar noi ne-am pus următoarele probleme: convinși fiind că războiul e pierdut de nemți și că în țară s-a hotărât

întoarcerea armelor împotriva acestora, să nu ne grăbim a lua hotărâri înainte de a ne edifica asupra situației create, dându-ne seama că orice gest al nostru poate însemna noi tragedii pentru cei aflați în țară, cu care trebuia să luăm legătura.

Comunicatul lui Sima ne-a surprins de-a dreptul. Nu ne așteptam, deoarece nemții ne imputau adesea că nu vor colabora niciodată cu Mișcarea Legionară, atâta timp cât în fruntea acesteia se află Horia Sima.

La această veste remarc gestul lui Constantin Papanace, care și-a pus mâinile în cap, spunând: "O prostie mai mare ca aceasta nu se poate face, să vedeți ce o să urmeze". Și într-adevăr, un alt comunicat dat de noile autorități de la București anunța, după câteva zile, un amendament la decretul de amnistie, prin care se exceptau de la amnistia generală cei care au participat la rebeliune.

- După internarea lui Horia Sima la Buchenwald și apoi la Sachsenhausen, ca măsură luată de autoritățile germane după fuga acestuia în Italia în decembrie 1942, a mai existat vreun contact între Grupul de Conducere Legionar și acesta?

- Trebuie reținut, pentru a elimina orice confuzie, că, de la fuga în Italia din decembrie 1942 a lui Horia Sima și readucerea acestuia în Germania, Grupul de Conducere Legionar a fost complet izolat, nemaiexistând nici un contact nici cu acesta, nici cu ceilalți legionari internați în lagăre în Germania sau în țară.

- Am reținut afirmația Dvs. "fiind divizați în două tabere, unii pro-Sima... și ceilalți...". De ce și cum s-a ajuns la această situație?

- Lucrurile sunt mai complicate și adevărul pare de multe ori incredibil. În momentul în care armatele germane și cele române înregistrau înfrângeri la Stalingrad, Antonescu și-a dat seama că o să urmeze situații foarte grele și că în această situație el nu se va putea sprijini pe nici un partid politic din țară, acestea fiind cunoscute ca francofile și că va fi astfel nevoit - forțat probabil de nemți - cum era firesc să-și pună și această ipoteză, să caute o înțelegere cu Mișcarea Legionară. În acest scop a luat contact cu Dr. Vasile Noveanu - fost șef al jud. Arad, după cum declară Augustin Bidianu - Comandant Legionar, fost Ministru subsecretar de stat la Finanțe în guvernul Gigurtu [afirmație făcută de acesta în închisoarea Aiud în toamna anului 1963, în secția a doua, n.n.], formând o delegație care urma să ia contact cu Comandamentul Legionar din Germania de la Berkenbrück, care să înceapă tratative de colaborare, fiind dispus să cedeze locuri în guvern și de prefecți, să desființeze unitățile disciplinare militare trimise pe frontul de răsărit(unități cu legionari trimiși pe

front în linia I, ca 5 Sărata) şi să-i elibereze pe legionari din lagăre şi închisori. În concluzie, să înceteze orice acţiune ostilă Mişcării Legionare, cu o singură condiţie: Comandamentul Mişcării Legionare să delege orice altă persoană pentru a colabora, în afară de Horia Sima, în care nu avea nici un fel de încredere.

Toate acestea au fost aduse la cunoştinţa Comandamentului de către un ofiţer german, Ahrens, unul dintre oamenii generalului Müller, şeful Gestapo-ului din Berlin, care era însărcinat cu supravegherea Comandamentului. Urmare acestui fapt s-au adunat spre a se consfătui şi a lua o decizie Forul şi membrii Comandamentului în frunte cu Horia Sima, C. Papanace, Vasile Iaşinschi, Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu(membrii Forului Legionar, n.n.) şi Nic. Horodniceanu, Viorel Trifa, C-tin Stoicănescu, Dumitru Groza, Virgil Mihăilescu, Gh. Dragomir-Jilava, Ilie Smultea şi Traian Borobaru(membri în Comandament, n.n.). După lungi discuţii s-a hotărât să primim delegaţia şi să începem tratative, ceea ce ne-au atras atenţia că e bine să discutăm cu aceasta chiar dacă nu ajungem la o înţelegere pentru a nu-i obliga pe ei să ia anumite măsuri împotriva noastră la cererea lui Antonescu, în sensul îngrădirii unor libertăţi de care ne bucuram. Am fost cu toţii de acord pentru a se discuta, Horia Sima fiind de acord chiar cu condiţia pusă de Antonescu, ca o altă persoană să fie delegată în locul lui. Şi aici intervine elementul esenţial: pe faţă Horia Sima a fost de acord, însă în taină, împreună cu C-tin Stoicănescu, lansând lozinca: "ori cu Horia Sima sau dacă nu, să se prăpădească totul", a încercat să torpileze acţiunea de împăcare. Şi astfel, C-tin Stoicănescu a luat legătura cu Nic. Petraşcu, şeful Grupului Legionar din lagărul de la Rostock, în secret totul, nu se ştie precis ce au discutat şi au aranjat împreună, dar după câteva zile, după o nouă întâlnire Stoicănescu-Petraşcu, acesta ne-a adus cutremurătoarea veste că la Rostock s-a descoperit un complot al oamenilor trimişi de Antonescu pentru a ucide pe Horia Sima şi întregul Comandament Legionar. Toate acestea le-am crezut întrucât între noi, până atunci, nu au existat disensiuni sau neînţelegeri şi C. Stoicănescu ni s-a adresat foarte hotărât: "uite ce face Antonescu, pe de-o parte vrea cu noi împăcarea, pe de altă parte trimite oameni să ne omoare", toate fiind plăsmuiri puse la cale. "Ce hotărâţi în acest caz?" Era normal, după presupunerea lor, că noi vom respinge propunerea lui Antonescu. Eram cu toţii îndreptaţi spre poziţia pe care va înţelege să o ia C-tin Papanace, care diseca întotdeauna problemele şi găsea soluţiile cele mai potrivite în toate problemele. Nouă, celorlalţi, şi chiar lui Horia Sima nu ne mai rămânea decât alegerea uneia dintre soluţiile găsite şi prezentate de acesta.

Astfel, după discuţia prealabilă asupra situaţiei create, Papanace şi-a expus punctul de vedere. Una dintre soluţiile prezentate: chiar în situaţia creată, pentru a nu înăspri raporturile noastre cu nemţii, socotea necesar să primim delegaţia şi să le facem observaţia: bine, Domnilor, pe de-o parte veniţi să discutaţi cu noi şi, pe de altă parte, întreprindeţi un complot la Rostock? Am fost cu toţii de acord, luăm hotărârea de a primi delegaţia. În această situaţie, Horia Sima şi Stoicănescu, dându-şi seama de urmări, când cu toţii vom cunoaşte realitatea, nefiind vorba de nici un complot, au hotărât în secret fuga lui Horia Sima în Italia, împreună cu Traian Borobaru. Prin C. Stoicănescu îşi procură un paşaport de la un neamţ originar din România, Klein(amănunt aflat mai târziu), cu ajutorul căruia a trecut în Italia. Era în 16 decembrie 1942. În dimineaţa următoare, noi îl aşteptam la dejun şi el nu a venit, fugise de seara. Timpul trecând, făcându-se ora 11-12, ne-am temut că peste noapte, ieşind la plimbare, au venit complotiştii şi l-au lichidat. Şi astfel întreg Comandamentul s-a pus în mişcare, căutându-l prin pădurea de molizi din apropierea vilei în care eram cazaţi, în frunte cu Vasile Iaşinschi care şi-a dat seama că nu este lucru curat şi l-a anunţat pe ofiţerul care ne supraveghea, Untersturmführerul Hartig, că Horia Sima a dispărut şi că ne temem că a fost ucis.

Acesta l-a anunţat imediat pe şeful Gestapo-ului din Berlin, generalul Müller, care a dat ordin imediat ca să ne strângă pe toţi în clădire şi să nu ne mai permită ieşirea. Eram cu toţii îngrijoraţi şi presupuneam că ne-a murit Comandantul, punându-ne întrebarea ce s-a întâmplat? În afară de Stoicănescu, care manifesta veselie şi fredona încet cântece. După o oră au sosit mai multe maşini ale Gestapo-ului şi ni s-a pus în vedere ca fiecare să-şi ia asupră-şi periа de dinţi şi pasta, în rest nimic, urcându-ne câte unul-doi în maşini, depunându-ne pe toţi cei 12 rămaşi în arestul Gestapo-ului din Berlin. După câteva ore am fost transferaţi la închisoarea Spandau(din Berlin, n.n.) separat, câte unul în celulă, de unde am fost luaţi la anchetă să declarăm unde este Sima, spunându-ni-se că situaţia este foarte gravă şi că a fost informat şi Antonescu, care se teme ca Sima să nu se întoarcă în ţară spre a întreprinde acţiuni ce devin grave, ţara fiind în vreme de război. Ne ameninţau spunând: *ce contează viaţa unor oameni fără valoare(ohne Ehre) în timp ce sângele soldaţilor germani curge pe toate fronturile, iar noi le creăm probleme atât de grave.* Adevărul era că nici unul nu ştiam ce s-a întâmplat, în afară de Stoicănescu. Am fost ameninţaţi că vom fi executaţi dacă nu mărturisim unde este Horia Sima. Mie, de exemplu, la anchetă mi s-a pus în vedere că sunt condamnat la moarte în ţară şi că în cazul că nu voi denunţa unde este Sima sentinţa va fi executată acolo. Stoicănescu şi-

a dat seama că nemţii nu glumesc şi că situaţia e gravă. Astfel a declarat că el singur ştie unde este Horia Sima, că el a pregătit fuga în Italia, precizând că e la Roma, în locuinţa unei doamne Bucur, speaker la Radio Roma pentru emisiunea în limba română. Sima a fost găsit astfel şi readus în Germania la Buchenwald, de unde a fost transferat în lagărul de la Sachsenhausen-Oranienburg, amănunt pe care aveam să-l aflăm de la autorităţile acestui lagăr unde am fost duşi în decembrie 1942 şi izolaţi într-o baracă specială. Un colonel, al cărui nume nu mi-l amintesc şi care a fost condamnat la moarte şi executat, ne-a spus că Horia Sima nu e mort şi că a fost adus din Italia, fiind internat în alt lagăr.

Aflând aceste lucruri, Forul Legionar, înfiinţat din iniţiativa lui Horia Sima în anul 1941 la Berkenbrück în dorinţa de menţinere a unităţii şi al cărui şef a fost el însuşi până la fugă, în componenţa Comandanţilor Legionari numiţi de Căpitan, şi anume: Vasile Iaşinschi, C-tin Papanace, Corneliu Georgescu şi Ilie Gârneaţă, şi faţă de care şi-a luat angajamentul de a nu întreprinde nici o acţiune înainte de a se pune de acord cu Forul, a luat măsura destituirii lui Horia Sima din funcţia de Comandant al Mişcării Legionare. Şi aici trebuie să fac o precizare: după rebeliunea din ianuarie 1941, Horia Sima a ajuns la Sofia, în Bulgaria, a dat o declaraţie prin care sub cuvânt de onoare şi-a luat angajamentul că în cursul şederii în Germania nu va întreprinde nici o activitate politică şi că se va abţine de la orice acţiune care ar putea dăuna situaţiei din România. Iar noi, ceilalţi, ne-am preluat faţă de Serviciul de Siguranţă al Reichului obligaţia de a nu părăsi locul de internare, declaraţie făcută de altfel şi de Sima.

Acuzat de dezbinările intervenite în grupul legionarilor din lagărul de la Rostock, a fost înlocuit şi Nic. Petraşcu de la conducerea Secretariatului General al Mişcării, iar Constantin Stoicănescu, care s-a făcut vinovat de influenţa exercitată asupra lui Sima, pe care l-am determinat să fugă, [s-a decis] să fie exclus din Mişcare până la întoarcerea în ţară, când urma să fie judecat de un juriu special. Înainte ca hotărârea să fie prezentată autorităţilor germane, propunerea a fost discutată şi cu restul grupului de comandă(Viorel Trifa, Nic. Horodniceanu, Virgil Mihăilescu, Ilie Smultea, D-tru Groza), discutându-se cu fiecare în mod individual pentru a nu se ajunge la dezbinări, fiind cu toţii de acord cu hotărârea luată.

- Şi, totuşi, cum s-a ajuns la dezbinare?

- Mult mai târziu. După câteva săptămâni am fost transportaţi la Dachau, la Buchenwald urmând să sosească legionarii internaţi de la Rostock.

Aici a fost adus şi Stoicănescu, care a fost izolat de către grup şi ocolit. Acesta a început însă o campanie de reabilitare a lui Sima şi, prin tot felul de urzeli, a izbutit dezbinarea grupului, coalizându-se cu el la început Ilie Smultea, apoi Vasile Iaşinschi şi Corneliu Georgescu. De cealaltă parte: Ilie Gârneaţă, Constantin Papanace, Dragomir-Jilava, Nicolae Horodniceanu, Viorel Trifa, Virgil Mihăilescu şi eu. În vara lui '44 ni s-a alăturat Mile Lefter, adus împreună cu Nicolae Petraşcu, acesta din urmă alăturându-se grupului Stoicănescu. La începutul anului 1944, Ilie Gârneaţă a încercat o reconciliere în cadrul *grupului*, fără a reuşi însă, poziţia grupului advers fiind: *că e bine să se facă ruptura în Legiune şi fiecare să-şi urmeze calea conform liberei lui voinţe.* Astfel, Forul Legionar în componenţa grupului Ilie Gârneaţă, Papanace şi ceilalţi au hotărât că decizia de înlocuire a lui Sima rămâne definitivă şi că linia Mişcării nu poate fi decât cea trasată de Căpitan, Forul preluând conducerea Mişcării în continuare.

- Şi acum să ne întoarcem între sârmele ghimpate, de unde am ajuns în vârtejul războiului, aşa cum o afirmă metaforic Horia Sima. Care au fost măsurile dispuse de nemţi după mesajul către ţară al acestuia?

- Imediat după comunicatul lui Sima, a fost scos dintre noi, de către conducerea lagărului, Constantin Stoicănescu, mai târziu aflând că aceasta s-a întâmplat la cererea lui Sima, care vroia ca prin el să se informeze de atmosfera creată în grup după fuga lui în Italia, precum şi de atitudinea luată de noi în urma comunicatului pe care el l-a dat către ţară. După puţină vreme am fost anunţaţi să ne facem bagajele, că vom fi transportaţi la Viena, fără a motiva de ce. Prinşi în atitudinea ce trebuia să o luăm faţă de autorităţile germane, cât şi faţă de Sima, ne găseam într-o mare dilemă şi socoteam că e mai bine să rămânem mai departe în lagăr, invocând către nemţi că nu avem încredere în cuvântul lui Horia Sima. Situaţia era foarte delicată. Pe de-o parte, intervenea reacţia autorităţilor germane faţă de noi ca urmare a atitudinii ce urma să o luăm contrară voinţei lor, iar, pe de altă parte, lipsa de încredere în cuvântul lui Sima, fapt pe care de altfel l-am adus la cunoştinţa conducerii lagărului, care ne-a replicat: "acestea sunt chestiuni care vă privesc pe Dvs., noi avem dispoziţie să vă ducem la Viena", ceea ce s-a şi întâmplat.

- Cum aţi fost trataţi în momentul sosirii la Viena de cei care se ocupau de primirea şi organizarea celor sosiţi din lagăre?

- Ajunşi la Viena, încă de la gară am fost separaţi, pro-simiştii fiind cazaţi în cele mai bune hoteluri, iar noi, aşa-zisul grup disident, încartiruiţi într-o cazarmă la periferia oraşului. În această situaţie ne găseşte prof. Ernst

Gamillscheg, fost Director al Institututui German de la Bucureşti, profesor de filologie romanică, [care] vorbea perfect româneşte. Un om de suflet care nu era naţional-socialist. Avea însă misiunea din partea nemţilor de a se ocupa de problema legionară, precum şi de formarea Guvernului Naţional Român. Acesta avea interesul de a forma o unitate a legionarilor ieşiţi din lagăre, în vederea realizării programului iniţiat. Astfel a luat legătura cu Viorel Trifa, care ne reprezenta în relaţiile cu autorităţile germane, cunoscând la perfecţie limba germană. Din discuţiile dintre ei doi, a reieşit realitatea raporturilor noastre cu Sima şi, la intervenţia lui, am fost şi noi repartizaţi în hoteluri de categoria a II-a şi a III-a, reţinând că din grupul nostru numai V. Trifa şi eu am fost cazaţi la *Hotel Kummer*, un hotel de categoria a II-a din Mariahilfenstrasse, ceilalţi ca Gârneaţă, Lefter şi Papanace, la *Hotel Prater,* unul dintre cele mai sărăcăcioase hoteluri. Din aceasta se deduce atitudinea lui Sima faţă de noi, el fiind cazat la cel mai luxuriant hotel, la *Imperial.*

- Tumultul evenimentelor acelor zile i-a surprins pe legionari, aşa după cum aţi afirmat, împărţiţi în două tabere. Dezorientarea era desigur generală, având în vedere situaţia disperată în care se găsea fiecare. Vă întreb, totuşi, cum au reacţionat aceştia, după sosirea la Viena?

- Trebuie să clarific dintru început poziţiile legionarilor veniţi la Buchenwald, arătând că cei care erau împotriva lui Sima ne-au contactat pe noi, aşa-zişii disidenţi, pentru a-i orienta ce aveau de făcut. Le-am răspuns că situaţia este foarte grea şi că nu ne putem asuma răspunderea nimănui. Fiecare să procedeze după cum îi dictează propria-i conştiinţă şi după posibilităţile de salvare ce îi stau la îndemână, răspunderea devenind astfel personală.

Este de reţinut faptul că, prin poziţia sa, Horia Sima dispunea acum de resursele ce erau necesare existenţei, ca spaţii de cazare, cartele de masă, bani de buzunar şi chiar de libertatea fiecăruia, situaţie ce i-a obligat pe cei mai mulţi, împotriva voinţei lor, să i se supună. Numai aşa se explică marea majoritate a celor care au aderat la acţiunea lui şi între aceştia erau nu numai legionari ci şi prizonieri aflaţi în lagărele naziste sau refugiaţi din ţară.

- Care a fost atitudinea manifestată de grupul disident faţă de iniţiativa luată de Horia Sima de formare a unui Guvern Naţional, lipsa de unitate presupunând existenţa unor frământări şi tendinţe în conflict.

- Relev în acest sens cele două întâlniri ce au avut loc între grupul disident şi Horia Sima, pe care le consider esenţiale şi care clarifică poziţia fiecăruia. Acestea au avut loc la *Hotel Imperial,* în cabinetul prof. [Ernest] Gamillscheg. La întâlnire au luat parte Ilie Gârneaţă, Mile Lefter şi Constantin

Papanace, iar, de cealaltă parte, Horia Sima, Corneliu Georgescu şi Vasile Iaşinschi. După ce Horia Sima şi-a expus punctul de vedere, Constantin Papanace i-a replicat: **"Situaţia în care se găseşte ţara este atât de gravă, încât noi trebuie să ne gândim cât mai profund la orice pas pe care-l facem, pentru a nu provoca agravarea situaţiei din ţară, impunându-se în acelaşi timp o legătură cu aceştia, pentru ca tot ceea ce se va întreprinde să se facă de comun acord"**. I-a imputat toate greşelile pe care le-a comis călcându-şi cuvântul de onoare şi angajamentul luat faţă de Forul Legionar, că nu va întreprinde nici o acţiune fără acordul acestuia, prin acţiunile lui aducând daune grave Mişcării. Nu s-a ajuns la nici o înţelegere.

După câteva zile a avut loc o a doua întâlnire. Prof. Gamillscheg stăruia să se ajungă la un consens în vederea formării Guvernului, cu participarea nu numai a legionarilor, ci şi cu alţii din rândul celor refugiaţi din ţară sau chiar dintre prizonierii aflaţi în lagărele germane.

Anterior acestei întâlniri, cei din grupul aşa-zis disident ne-am consfătuit şi am ajuns la convingerea că este inutilă formarea unui guvern naţional şi a unei armate naţionale, după cum voiau Sima şi prof. Gamillscheg. În această situaţie s-a propus alcătuirea unui Comitet Naţional, care să nu fie prezidat de un legionar, ci de o personalitate neutră, reflectând asupra persoanei Mitropolitului Puiu Visarion, sosit de curând în Viena, şi care se justifica pe deplin în acest rol, venind ca faţă bisericească fără un trecut politic. De asemenea, am înclinat eventual spre un general, oprindu-ne asupra gen. Ion Gheorghe, fostul ambasador al lui Antonescu la Berlin. În ambele cazuri, nu ne consultasem cu aceştia, ei intrând în obiectivul nostru ca personalităţi pe deplin neutre şi potrivite rolului în soluţia aleasă, iar noi, legionarii, indiferent de ce parte ne situăm, să le oferim concursul după propria voinţă a fiecăruia.

La întâlnire i s-a făcut cunoscut lui Horia Sima punctul nostru de vedere de către Constantin Papanace, care, şi de această dată, i-a imputat acţiunile de care se făcea vinovat din anul 1938, cu consecinţele grave cunoscute. Nu s-a ajuns la nici un rezultat, fiecare păstrându-şi opiniile proprii şi s-au despărţit fără a-şi mai întinde mâna.

- În viziunea grupului din care făceaţi parte, aşa-zisul grup disident, a intrat necesitatea formării unui Comitet Naţional. Care au fost factorii determinanţi care v-au condus la această concluzie şi ce obiective se urmăreau a fi realizate prin aceasta?

- Ne găseam la o răspântie, într-un moment când frontul de est şi cel de vest se strângeau ca un brâu de foc în jurul nostru. Eram conştienţi că

războiul se apropie de sfârşit, înfrângerea Germaniei fiind previzibilă. Am socotit ca fiind lipsită de discernământ o acţiune în direcţia Guvern - Armată Naţională. În ţară, închisorile erau pline cu legionari, iar armata română sângera pe pământ românesc, pentru recucerirea Ardealului de Nord. Nu puteam concepe să ne înbrăcăm camarazii în uniforme germane şi să-i trimitem să moară şi să-şi omoare fraţii. Mai puteam colabora cu nemţii, după ce, în ianuarie 1941, l-au sprijinit pe Antonescu împotriva noastră, fiind trataţi apoi aşa cum ne-au tratat, indiferent de motivul internării noastre în lagăre?

Astfel, înfiinţarea unui Comitet Naţional de ajutorare îşi avea singura raţiune de a fi de folos tuturor celor care aveau nevoie de sprijin material sau spiritual şi se aflau acum în aceeaşi barcă a disperării, în căutare de adăpost şi hrană, sau prizonieri în lagărele naziste.

- Formarea Guvernului Naţional s-a făcut pe fondul unei atmosfere de frământări care au îmbrăcat forme acute, în mijlocul cărora Horia Sima îl introduce pe Constantin Papanace, ca autor al unor intrigi. *"Urzeala de intrigi a lui Papanace nu a putut împiedica formarea Guvernului dar a întârziat cu o lună de zile constituirea lui"* sau *"trebuie să-i recunosc lui Papanace o extremă dexteritate în a înnoda fel de fel de intrigi. Inepuizabil în a duce lumea noastră în eroare. Din nefericire toată această risipă de inteligenţă şi talent a cheltuit-o în sens negativ. Pe el îl interesa cum să mă elimine pe mine şi nu cum să ajute naţiei în restrişte..."*

Şi în acest cadru tentativa lui Constantin Papanace pe lângă autorităţile germane de a numi în fruntea Guvernului pe generalul Ion Gheorghe, cu care pretinde că acesta a luat legătura după cele două întâlniri ale grupului disident cu Sima. Şi menţionează: *"Prin generalul Gheorghe, Papanace a făcut să ajungă la Ministerul de Externe German un întreg arsenal de informaţii, demonstrând că eu nu dispun în ţară de suprafaţa politică necesară pentru a influenţa cursul evenimentelor în favoarea Germaniei... Papanace i-a sugerat o serie de nume care ar putea elimina prezenţa mea în fruntea Guvernului"*.

- Cunoscând situaţia *de facto*, ce puteţi afirma?

- Sunt uluit. Este pentru prima dată când iau cunoştinţă de acest amănunt. Este o simplă fabulaţie, ca multe altele din cuprinsul scrierilor lui Sima. Pot afirma cu toată certitudinea că nici Papanace, nici ceilalţi aşa-zişi disidenţi nu am avut nici un contact cu gen. Ion Gheorghe, fostul ambasador, nici în perioada cât am fost în Germania, nici în timpul şederii la Viena. Activitatea acestuia a fost oficială şi recunoscută public. Nu cunosc nici un caz

al vreunui legionar care să fi ajuns în lagăr din cauza acestuia [illegible] face o afirmaţie fără susţinere, nu citează nici un nume.

Într-adevăr, între noi, "aşa-zisul grup disident" faţă de atitudinea şi acţiunile lui Sima, am discutat necesitatea formării unui Comitet Naţional, în fruntea căruia să fie o persoană neutră şi în această situaţie am reflectat ipotetic şi asupra persoanei gen. Ion Gheorghe, având în vedere prestigiul acestuia de care se bucura mai ales printre prizonierii şi refugiaţii militari din Occident.

- Soluţia generalului Gheorghe a căzut şi ea deoarece von Ribbentrop şi-a dat seama că, cu alegerea gen. Gheorghe s-ar fi pierdut sprijinul marii majorităţi a legionarilor... Mintea iscoditoare a lui Papanace nu s-a lăsat înfrântă. Atunci şi-a pus ochii pe Mitropolitul Visarion Puiu. ... Papanace l-a prezentat pe Mitropolitul Visarion ca fiind figura cea mai reprezentativă a poporului român peste hotare, care ar putea mobiliza atât pe românii pribegi, cât şi pe cei din ţară.

Formula Mitropolitului Visarion a fost analizată de experţii de la Ministerul de Externe German, părând mai apropiată de interesele Germaniei. Dar până la urmă a fost abandonată şi ea. Forurile superioare şi-au dat seama că eu nu puteam fi înlocuit ca lider al rezistenţei contra năvălitorilor comunişti..."

- Puteţi face câteva referiri la relaţiile stabilite între grupul disident şi Mitropolitul Puiu Visarion ?

- Aşa după cum am mai afirmat, Mitropolitul Visarion Puiu a intrat în viziunea noastră în varianta propusă de înfiinţare a unui Comitet Naţional, în fruntea căruia îl găseam potrivit, având în vedere marea lui personalitate în rândul Bisericii Ortodoxe.

Eu personal nu-mi amintesc să fi avut loc vreo întrevedere între Sfinţia Sa şi Papanace. Ceea ce pot afirma cu precizie este că, după formarea Guvernului Naţional de către Sima, Viorel Trifa a fost invitat împreună cu mine la Kitzbuhel, unde mitropolitul îşi avea reşedinţa şi unde am discutat asupra poziţiei Sfinţiei Sale faţă de Guvernul Naţional care se formase (10 decembrie 1944, n.n.). La o parte din discuţii a asistat şi ataşatul special al Guvernului Naţional pe lângă Înalt Preasfinţitul Puiu Visarion, un teolog, Alexandru Ionescu, din Feteşti-Ialomiţa. Mitropolitul a manifestat o atitudine foarte binevoitoare, chiar prietenoasă faţă de noi, ne-a întâmpinat cu braţele întinse. Pe mine mă vedea pentru prima dată: *"El să fie Groza cel vestit în ţară ?*, citând din versurile lui Alecsandri. *"El, robul lui Dumnezeu, Sfinţia Voastră"*, **am răspuns eu**. Am luat masa împreună şi ne-am întreţinut în discuţie mai bine de

o jumătate de zi, printre care ne-a relatat despre întâlnirea pe care a avut-o cu Sima, ce i-a propus să intre în Guvern ca Ministru al Cultelor, însă a refuzat categoric, afirmând : *"Am socotit că în calitatea pe care o am este de datoria mea să mă ocup de partea spirituală a tuturor românilor aflaţi acum aici."* Era convins că războiul este pierdut şi că orice acţiune politică sau militară în direcţia gândirii lui Sima va avea urmări grave pentru ţară. Ne-a expus punctul de vedere asupra prezentului, prevăzând că vor urma încercări şi vremuri grele pentru toţi. Ne-a felicitat că s-au găsit oameni cu judecata limpede care nu s-au subordonat actului nechibzuit al lui Sima. Faţă de Mişcare nu şi-a manifestat nici ataşament, nici ostilitate. Şi trebuie să menţionez că s-a bucurat de sprijin din partea clerului catolic în timpul evenimentelor finale, care l-au dus la o mănăstire din nordul Italiei, oferindu-i ospitalitate şi unde mai târziu, alături de Viorel Trifa, C. Papanace, I.Gârneaţă, Pr. Ştefan Palaghiţă, Mile Lefter şi alţii, ne-am găsit sprijin pribegiei noastre.

Şi mai adaug un amănunt: într-o întâlnire pe care am avut-o la Viena cu Corneliu Georgescu, acesta a încercat să mă convingă că, dacă nemţii vor pierde războiul, atitudinea aliaţilor faţă de noi, legionarii, va fi aceeaşi indiferenţă că am colaborat sau nu până la sfârşit cu aceştia. A fost, de altfel, o justificare care aparţinea tuturor celor care au aderat la acţiunea lui Sima. I-am răspuns că dacă judecata iminentă, la care se referă, va fi făcută într-adevăr de către aliaţii occidentali, aceasta să se răsfrângă asupra noastră, a celor care am avut un rol de conducere în Mişcare, fără a mai atrage vinovăţia şi asupra acelora care au fost de bună credinţă şi ne-au acordat încredere, pe care, de altfel, n-am meritat-o.

Nu ne-am întins mâna şi nu ne-am revăzut niciodată.

- În urzeala de intrigi a lui Constantin Papanace, Horia Sima îl introduce şi pe Viorel Trifa. *"În Viorel Trifa Papanace şi-a găsit un fervent adept al acţiunilor lui. N-am înţeles niciodată de ce la Viena s-a pus cu atâta pasiune în slujba lui Papanace"* şi referindu-se la un anume rol al acestuia, *"să ia contact cu personalităţile nelegionare apărute la Viena ... pentru a convinge că formula Sima în fruntea Guvernului este neviabilă"*.

Aţi trăit alături de Viorel Trifa şi l-aţi cunoscut. Puteţi face câteva referiri legate de personalitatea acestuia şi de termenii în care acesta se găsea cu Horia Sima ?

- Aţi evocat numele unuia dintre cei mai apropiaţi camarazi ai mei. Vremurile de urgie abătute asupra noastră ne-au creat legături sufleteşti durabile chiar dincolo de moarte. Personalitatea lui a fost atât de mare încât cred că nu

aş găsi vorbe potrivite la înălţimea acesteia. Moţ din Câmpeni, încă din şcoala primară, unchiul său, Părintele Iosif Trifa, întemeietor al Oastei Domnului de la Sibiu, şi-a dat seama de calităţile nepotului pe care l-a ajutat şi îndrumat pentru a-i continua opera sa creştină. Înscris astfel pe acest drum, se impune chiar din primul an la Facultatea de Teologie de la Chişinău, fiind ales preşedinte al Comitetului Studenţesc. Orator plin de talent, se face cunoscut şi la Bucureşti, unde, înainte de a termina facultatea, Corneliu Zelea Codreanu, "Căpitanul", a stăruit să se transfere, fiind ales astfel Preşedinte al Centrului Studenţesc Creştin din Bucureşti. Din această perioadă datează cunoaşterea noastră. În refugiu la Berkenbrück, fiind singurul din grup care vorbea germana la perfecţie, servea ca translator în relaţiile cu nemţii.

Până la fuga lui Horia Sima, păstram atitudinea unei unităţi lipsite de conflicte.

La Viena fiind, el era acela care făcea legătura între grupul disident şi prof. Gamillscheg, cu care se împrietenise. Acesta, după eşecul întâlnirilor dintre Sima şi grupul disident, a ţinut să-i mijlocească lui V. Trifa o întâlnire cu Horia Sima. Şi iată ce spunea Trifa: *"Aşa după cum am stabilit cu prof. Gamillscheg dimineaţa la nouă fără cinci minute, m-am prezentat la Hotel Imperial, unde profesorul m-a invitat în biroul lui şi unde am aşteptat sosirea lui Sima. Reflectam în mintea mea că, nemaivăzându-l de la fugă, dacă mă îmbrăţişează îl îmbrăţişez şi eu, iar dacă îmi întinde mâna i-o întind şi eu. După cinci sau zece minute, fără a bate la uşă, intră ca o furtună şi când dă cu ochii de mine a început să strige: «Auzi, domnule Profesor, abominabil, merg până acolo încât fac propagandă printre refugiaţii din ţară să nu adere la Guvern şi la Armata Naţională, că nemţii au pierdut războiul».* În afirmaţia lui era ceva foarte grav, fiind vreme de război. La care profesorul Gamillscheg îi spune: *"Dar eu din discuţiile cu Dl. Trifa n-am înţeles acest lucru"*. Trifa numai la aşa ceva nu s-a aşteptat şi, indignat de atitudinea lui Sima, s-a adresat lui Gamillscheg: *"Vedeţi, domnule Profesor, cu cine să te împaci, cu cine să colaborezi?"*. Sima a ridicat capul sus, a întors spatele şi fără a saluta a ieşit trântind uşa. După plecarea acestuia, Gamillscheg şi-a exprimat regretul pentru cele întâmplate.

- Există unele afirmaţii făcute de Horia Sima, cu referire la Constantin Papanace, care împietează asupra personalităţii acestuia şi pe care le sintetizează expresia: *"Atâta lipsă de caracter n-am văzut în viaţa mea, necum la un pretins fruntaş al Legiunii"*.

V-aş ruga să faceţi câteva referiri legate de personalitatea lui Constantin Papanace.

- Am trăit alături de Constantin Papanace vreme de patru ani, sub acelaşi acoperiş şi la aceeaşi masă. Îl cunosc foarte bine şi pot afirma, fără nici o reticenţă, că, în acel grup de comandă în număr de treisprezece, a fost personalitatea cea mai integră şi cea mai luminată. Caracter de cremene, devotament total faţă de neam, Legiune şi Căpitan. Pentru a-şi face cineva o imagine clară şi pentru a-l caracteriza cât mai autentic, socotesc necesar să redau două sau trei scene la care am asistat personal.

La una din rarele şedinţe de lucru care se ţineau în vila de la Berkenbrück, unde eram cazaţi, printre altele Horia Sima s-a exprimat astfel: "*Mişcarea Legionară s-a născut prin jertfe şi a crescut prin jertfe şi morminte, care, pentru a nu-şi pierde valoarea, trebuiesc împrospătate*", la care C. Papanace a ripostat: "*Dacă trebuie împrospătate mereu, ce căutăm noi aici, de ce nu am rămas în ţară pentru a le împrospăta ierarhic de sus în jos, numai proştii rămaşi în ţară şi pe front să le împrospăteze, şi noi să stăm la adăpost la mii de kilometri de orice pericol?*".

O altă scenă: toţi cei din grup(grupul de comandă, n.n.) ne-am luat angajamentul faţă de nemţi la solicitarea acestora, că nu vom părăsi localitatea respectivă(Berkenbrück, n.n.) pe o rază de cinci kilometri, incluzând în această arie şi un orăşel, care de fapt se găsea la o distanţă de opt kilometri şi unde aveam permisiunea de a merge pentru spectacole. De asemenea, ni s-a interzis de a lua legătura cu restul camarazilor ce se aflau în nordul Germaniei, la Rostock, sau cu alţi concetăţeni ce soseau din ţară. Toate acestea, numai cu preavizul autorităţilor. De la început, Constantin Stoicănescu n-a respectat acest angajament. Pleca de cel puţin trei ori pe săptămână la Berlin şi se întorcea dimineaţa pentru a fi prezent la masă. Astfel, a luat legătura cu un grup de români ce se aflau în casa familiei Ponta la Berlin, stabilind legături şi cu cei de la Rostock, ce făceau acelaşi lucru prin Nicolae Petraşcu. Constantin Papanace, sesizând cazul şi dându-şi seama că aceasta se făcea de comun acord cu Horia Sima, i-a făcut observaţie, spunând următoarele: "*Un legionar, când îşi ia un angajament şi îşi dă cuvântul de onoare, indiferent faţă de cine, e obligat să-l respecte*". La care, C. Stoicănescu i-a răspuns: "*Astea sunt chestiuni de bucătărie morală*", iar C. Papanace ripostează: "*Pentru aceste chestiuni de bucătărie morală a murit Căpitanul şi cei mai buni camarazi ai noştri*".

Şi o alta: după fuga lui Horia Sima în Italia, în lagărul de la Buchenwald, înainte de a se lua hotărârea de înlocuire a lui Sima din funcţia de

comandant şi a lui Nic. Petraşcu de la Secretariatul General al Mişcării, precum şi excluderea din Mişcare a lui C-tin Stoicănescu, Ilie Gârneaţă, în calitate de fondator al Mişcării, fiind primul în ierarhie după Ionel Moţa între Comandanţii Bunei-Vestiri, i-a propus lui Papanace să preia conducerea Mişcării ca fiind cel mai indicat, la care acesta i-a răspuns:

"*- Hainele Căpitanului sunt prea mari ca să le îmbrac eu. Pe Căpitan nu-l poate înlocui unul singur, indiferent cine e el, ci numai o instituţie*".

"*- Bine, lasă atunci să le îmbrace un infirm moral şi fizic, care nu a încăput într-o ţară atunci când i-a fost pielea în pericol şi a încăput în portbagajul unei maşini*".

(După rebeliune, Horia Sima, pentru a se salva, fuge la Braşov, unde este dus în portbagajul unei maşini de Andreas Schmidt, şeful Grupului Etnic German din România - precizare făcută de interlocutor).

Acesta a fost Comandantul Legionar Constantin Papanace, căruia eu personal îi port mai mult decât o stimă şi îl consider la acelaşi nivel cu ing. Clime şi Ion Banea. Personal, dacă nu aş fi trăit în mijlocul evenimentelor, nu aş fi cunoscut nici eu adevărata realitate şi rămâneam, desigur un supus al lui Sima ca mulţi alţii care, de altfel, sunt de bună credinţă faţă de Mişcarea Legionară.

- Pe linia disidenţei este încadrat şi cazul Vălimăreanu, despre care Horia Sima afirmă: "*Nu ştiu din ce moment şi pentru care motiv a alunecat Petre Vălimăreanu pe linia disidenţilor*" şi, mergând mai departe, tot Horia Sima conchide: "*Petre Vălimăreanu nu mai credea în victoria Germaniei şi nu era dispus să se expună consecinţelor finalului... în cazul capitulării Germaniei ce părea inevitabil. V.*[ălimăreanu] *nu putea fi învinuit de autorităţile aliate de colaborare cu regimul naţional-socialist... odată trecută furtuna, el îşi va căuta o nouă orientare în cadrul lumii ce se va statornici după război*".

L-aţi cunoscut personal, ce puteţi spune legat de acest caz ?

- L-am cunoscut la Viena, după angajarea conflictului cu Sima, fiind şi el scos din hotelul în care a fost cazat, datorită atitudinii pe care a avut-o faţă de acţiunea lui Sima atât în ceea ce priveşte Guvernul Naţional, pe care îl considera dăunător, prevăzând consecinţele la care era expusă Mişcarea Legionară în situaţia capitulării Germaniei, cât şi a modului în care Sima acordase gradele legionare.

Rămas în stradă, l-am primit în camera mea, dormind amândoi în acelaşi pat mai multe nopţi. Mi-a mărturisit că i-a înaintat trei memorii lui Sima,

prin care şi-a expus opiniile atât ca legionar cât şi ca om politic. Ceea ce am reţinut mai important este argumentaţia lui Horia Sima prin care acesta încerca să-l convingă că nemţii vor câştiga războiul, menţionând trei argumente:

1. Germania va câştiga războiul pentru că noi vrem să-l câştige, la care comentam cu Vălimăreanu mai apoi: dar ceilalţi, inamicul, nu vrea să-l câştige, şi concluzia se impunea prin contrapunere.

2. Rolul imponderabilului, la care comentam, acesta îl poate favoriza şi pe inamic, nu numai pe noi.

3. Armele noi pe care le posedă nemţii cu care vor intra în acţiune şi vor schimba soarta frontului. Aici parcă argumentaţia părea mai justificată, dar incertitudinea era aşa de mare, încât nici nemţii nu mai credeau într-un asemenea miracol.

Petre Vălimăreanu, ca mulţi alţii în dezacord cu Horia Sima, a completat lista disidenţei.

- Faţă de misiunea pe care şi-a asumat-o Horia Sima privind formarea unei Armate Naţionale şi a Guvernului Naţional, acesta afirmă că grupul disident nu numai că a avut o atitudine de rezervă dar a început o campanie de sabotare a activităţilor Guvernului de la Viena. "*Îndoctrinaţi de Papanace toată ziua băteau străzile Vienei sau vizitau lagăre de refugiaţi şi unde găseau vreun român îl băteau la cap cu argumentele lor să nu adere la Guvernul nostru şi nici să se înroleze în armata naţională*".

Ca făcând parte din acel grup, ce puteţi afirma ?

- Nu este adevărată afirmaţia lui Sima. Eram preocupaţi de soarta noastră a tuturor şi speram ca timpul să lămurească situaţia pentru toţi. Din partea grupului aşa-zis disident nu s-a întreprins o asemenea acţiune. Pe cei care ne vizitau, aşa după cum am mai afirmat, spre a ne cere părerea, i-am sfătuit să procedeze după propria lor voinţă, fără a le sugera altă poziţie vis-ŕ-vis de acţiunea lui Sima.

Eram supravegheaţi nu numai de nemţi, ci şi de oamenii lui Sima, cunoscută fiind poziţia noastră. Mai ales că am fost informaţi că Ion Popa din Simeria, Comandant ajutor făcut de Căpitan, a înfiinţat o poliţie, de altfel o continuare a unei sarcini pe care a avut-o în ţară în 1940, în timpul guvernării, prin care se culegeau informaţii şi se întreprindeau acţiuni de supraveghere, în baza cărora se dispuneau acţiuni de supraveghere, în baza cărora se dispuneau măsuri în consecinţă.

De acest lucru am fost preveniţi prin legionarii Teodoru şi Zotu. Teodoru venise din ţară, iar Zotu din lagărul Buchenwald. Faţă de Sima, Zotu

avea o poziţie de neaderare şi trebuie să amintesc că atât el, cât şi Tibi Teodorescu şi-au depus gradele conferite de acesta.

- Poziţiile celor două grupuri legionare sunt cunoscute. Se pune însă o întrebare: care a fost reacţia lui Horia Sima faţă de cei care nu au aderat la acţiunea sa ?

- Când prof. Gamillscheg a ajuns la concluzia că nu se mai poate face nimic, îl informează şi pe Himmler, care, la propunerea lui Sima, a hotărât arestarea şi internarea noastră în lagărul de la Erlangen. Gamillscheg a încercat să ne protejeze în sensul ca autorităţile să nu ia măsuri împotriva noastră. Dar acestea n-au întârziat în a fi luate de Horia Sima, care, sprijinit de Gestapo, s-a dezlănţuit împotriva propriilor camarazi neaderenţi şi într-o noapte, în plină iarnă, i-a scos din hotel cu geamantanele în stradă. Printre aceştia se aflau Ilie Gârneaţă, C. Papanace, V. Trifa, Mile Lefter, Petre Vălimăreanu şi alţii. Unii, fără funcţii, consideraţi mai mărunţi, cca. 30-40, au fost duşi în afara Vienei la săpat tranşee. Majoritatea erau macedoneni, între ei fiind Nic. Iliescu, Nic. Bujin, fratele lui Horodniceanu etc. În acea noapte, mă găseam în aceeaşi cameră la hotel *Kümmer*, cu Viorel Trifa. Văzând că pe el l-au scos şi pe mine nu, am gândit că s-a făcut o greşeală. Dimineaţa am luat legătura cu ceilalţi, ce se refugiaseră în gări şi pe la cunoscuţi, şi care au hotărât să rămân la hotel spre a le fi de ajutor.

Impresionat de aceste măsuri, prof. Gamillscheg intervine pe lângă autorităţi şi reuşeşte să-l încadreze pe V. Trifa ca lector la Universitatea din Innsbruck, pe Virgil Mihăilescu bibliotecar la Frankfurt am Main şi pe V. Horodniceanu referent la o instituţie. Pe Papanace şi pe Gârneaţă spunea că nu-i poate ajuta, deoarece s-ar opune Sima categoric.

- Cum aţi ajuns în această situaţie aţi mărturisit. Ce s-a întâmplat în continuare ?

- Evenimentele au decis atât soarta noastră cât şi pe cea a Guvernului Naţional, împrăştiindu-ne pe toţi. Între timp, macedonenii lui Papanace au luat legătura cu Comitetul Naţional Albanez, constituit de aceştia în sprijinul albanezilor aflaţi în refugiu şi în lagăre, de unde au obţinut acte, cu ajutorul cărora am trecut cu toţii în Italia, la Salo, în nord, o localitate situată pe marginea lacului Gardone Rivera, găsind adăpost la avocatul Muşii, un macedonean, împreună cu Gârneaţă, Papanace, Nic. Iliescu şi alţii, mai târziu venind şi V. Trifa.

Grupului nostru i s-au alăturat cca. 50-60 de legionari, mulţi dintre ei macedoneni, care s-au salvat prin fugă, unii au rămas risipiţi prin Austria, alţii prin Italia.

- Aşa după cum am precizat dintru început, m-am oprit în acest dialog cu Dvs. numai asupra acelor amănunte care au intrat în sfera Dvs. de cunoaştere. În final, vreau să mă refer la câteva probleme legate de tema în discuţie.

Ca o consecinţă a evenimentelor petrecute în România, la propunerea Reichului Horia Sima acceptă să continue războiul alături de Germania. Este o hotărâre care aparţine voinţei lui, fără a fi impusă sau luată sub presiune, motivând: "*am răspuns imediat că în faţa noii situaţii create în România... eu nu pot să-mi fac decât datoria în spiritul testamentului lăsat de Căpitan*". Este o justificare aparţinând unei linii trasate de însuşi întemeietorul Mişcării, Corneliu Zelea Codreanu. Ce explicaţie daţi acestei afirmaţii?

- Da, însă problema îmbracă un alt aspect. Era în vara anului 1937, când mă găseam împreună cu Căpitanul la sediul din Str. Gutenberg. Printre alte probleme ridicate într-o discuţie, unul din noi i-a pus întrebarea că, dacă ţara va cădea în mâna năvălitorilor roşii din Răsărit, noi, legionarii, ce vom face ? Şi atunci Căpitanul a răspuns: "*Datoria noastră de creştini şi buni români este de a ne retrage în munţi, unde vom lupta cu arma în mână până la moarte*".

Acesta era sacrificiul suprem înţeles de Căpitan, considerat mai apoi ca un cuvânt testamentar al acestuia.

- Se ştie că Mareşalul Antonescu, în încercarea de a scoate România din marele impas în care se găsea, şi-a motivat soluţia politică aleasă ca fiind aceea "*care să permită ieşirea din situaţie ca oameni de onoare şi nu prin acte care ar dezonora pentru vecie ţara şi pe conducătorii ei*".

Transpusă în plan moral, acţiunea lui Horia Sima, prin care a angajat Mişcarea Legionară de a continua războiul alături de Germania până la capăt, poate fi înţeleasă ca un act de onoare faţă de un fost aliat sau ca un protest contra situaţiei politice stabilite în ţară prin actul de la 23 august ?

- Indiferent de conjunctură, evenimente şi uneori chiar de principii, interesele majore ale neamului sunt cele care condiţionează poziţiile şi acţiunile pe care trebuie să le întreprindă sau nu acei care mai mult sau mai puţin îşi asumă anumite răspunderi

Momentul de atunci impunea tuturor celor care se aflau dincolo de graniţele ţării şi dispuneau de autoritate să se orienteze spre a susţine acţiunea întreprinsă de cei din ţară care şi-au asumat răspunderea pentru a mai salva ceea ce se mai putea salva în faţa dezastrului ce nu mai putea fi evitat altfel. Orice acţiune contrară nu poate fi considerată decât ca un act împotriva intereselor ţării.

Ca poziţie faţă de Germania, Mişcarea Legionară nu avea nici o obligaţie morală. Trebuie să plecăm de la premisa că noi, legionarii, am fost dezonoraţi de către nemţi. În 1941 l-au sprijinit pe Antonescu împotriva noastră şi nu au luat nici o atitudine faţă de miile de arestări în rândul legionarilor care au înfundat puşcăriile sau au fost trimişi pe front în detaşamente speciale, aşa-zisele "detaşamente ale morţii". Pe noi, care ne-am refugiat în Germania, ne-au internat în lagărele lor de concentrare, cu sau fără motiv, alături de toţi duşmanii nazismului, fiind trataţi la fel cu aceştia. Prin atitudinea lor ne-au umilit, demonstrând astfel că Mişcarea Legionară a fost considerată de aceştia străină intereselor Germaniei. În obiectivul lor, noi am intrat doar ca un element de şantaj faţă de Antonescu. Apelul la formarea unui Guvern Naţional a fost un act întreprins în acel moment de disperare, o încercare a sinistratului prins de furia valurilor, care mai speră într-un miracol.

De ce onoare mai putea fi vorba ? Actul în sine explică nu numai lipsa de discernământ a lui Sima, dar şi lipsa lui de scrupule pe care a manifestat-o în toate acţiunile lui, prin care a urmărit în permanenţă satisfacerea unui orgoliu personal, "acela de a conduce", indiferent de consecinţe.

- Consideraţi că Horia Sima mai deţinea o autoritate în acel moment, care să-i acorde dreptul de a angaja Mişcarea Legionară într-o asemenea acţiune, atunci când, după propria-i expresie, "*nu se mai zărea nici o geană de lumină*" ?

- Din punctul de vedere al principiilor legionare, Horia Sima şi-a pierdut autoritatea în momentul când nu şi-a respectat cuvântul de onoare şi mă refer nu numai la momentul fugii în Italia, ci şi la faptul că, întotdeauna când persoana lui a fost în pericol, a ştiut să se sustragă acestuia, lăsând răspunderea pe seama altora. La acuzaţiile şi faptele la care a contribuit sau iniţiat, el nu a răspuns niciodată în faţa unei instanţe sau a unui juriu de onoare. Şi pot să dau exemple: la 3 septembrie 1940, când a avut loc lovitura de stat împotriva lui Carol[al II-lea] s-a retras la Braşov, aproape de graniţă, fiind pregătit ca în caz de eşec să fugă. La 21 ianuarie 1941, când, după ce a dispus măsurile cunoscute urmate de dezastru în consecinţă, a dispărut în loc de a-şi asuma răspunderea

faptelor, fără a mai vorbi de colaborarea cu "călăul Căpitanului" din anul 1938 căruia îi întinde mâna intrând în guvernul Gigurtu. În acel august 1944 s-a implicat luând o decizie fără a se consulta cu Forul Legionar, iar, după deznodământ, dispare în necunoscut.

- În mijlocul furtunii corabia Reichului se clătina din temelii. La începutul lunii aprilie 1945 situaţia devenise nesigură. Budapesta căzuse şi Ungaria a fost ocupată în întregime de trupele sovietice. Americanii se apropiau de linia munţilor pe la pasul Brenero. Situaţia impunea luarea unei decizii şi atunci Horia Sima hotărăşte ruperea rândurilor de către legionarii şi mebrii guvernului aflaţi încă la Alt-Aussee, justificând: "*Mă frământam cu mintea cum era mai bine să procedăm... dar ce vor face americanii cu noi, nu ne vor preda ruşilor sau guvernului din România?... şi am ajuns la concluzia că e mai bine să se împrăştie care încotro*". La începutul lunii mai, evenimentele îl surprind în munţi, angajat cu un număr restrâns de legionari alături de Eichman(ofiţerul însărcinat cu transportul evreilor din Ungaria la Auschwitz, n.n.) în realizarea unui reduit de rezistenţă, când află că americanii au intrat în Alt-Aussee şi atunci intervine decizia actului final: "*Acum nu se mai pune problema rezistenţei în munţi, ci cum să ne pierdem urma cât mai sus posibil, pentru a nu fi descoperiţi de americani*", marcând, totodată, momentul final: "*un ultim act al colaborării noastre cu Reichul se încheiase... am fost mulţumiţi sufleteşte că ne-am făcut datoria de aliat până la capăt*".

Desigur că dramatismul situaţiei impunea luarea unei decizii de salvare. Angajarea în acest act a fost făcută, aşa cum a fost, acesta urmând a fi supus judecăţii istoriei. Totuşi, din punct de vedere al principiilor legionare, ce decizie consideraţi că ar fi fost potrivită momentului ?

- Asemenea altor momente la care m-am referit, şi în acest caz lui Horia Sima i-a lipsit tăria morală. Rupe rândurile dispărând, fără a avea forţa de a se prezenta în faţa unei instanţe internaţionale spre a justifica actul de colaborare cu nemţii în acel final de război şi pentru a demonstra în acelaşi timp incompatibilitatea dintre Mişcarea Legionară şi mişcările de tip fascist sau nazist. Fără a intenţiona să-l elogiez pe Antonescu care ne-a pricinuit atâta suferinţă, dar acesta a sfârşit în faţa plutonului de execuţie cu demnitate, în timp ce Sima s-a dat la fund ca un laş, dispărând în necunoscut. Sima a părăsit de mult linia spiritualităţii şi a principiilor legionare. Poziţia adoptată şi în acest caz este elocventă. Şi numai în această ipostază trebuie înţeleasă şi mulţumirea sufletească declarată de Sima.

- În partea finală a cărţii, autorul relevă rolul pe care l-a avut Guvernul Naţional de la Viena în perspectiva istoriei, punând în prim-planul acestei viziuni salvarea onoarei naţionale şi făurirea mişcării de rezistenţă.

Cum interpretaţi această evaluare?

- Este de neimaginat să atribui nişte merite excepţionale Guvernului Român de la Viena. Mă simt de-a dreptul încrâncenat de acţiunile iniţiate şi consecinţele cunoscute. Ce merite poţi să-i atribui, când se ştie că legionarii au fost scoşi din lagăre şi folosiţi în acele momente de mare dramatism ale sfârşitului războiului. Şi mă refer în special la recurgerea nemţilor de a forma din resursele umane aflate pe drumuri şi în lagărele lor, batalioane pe care să le trimită să lupte împotriva propriilor lor fraţi care sângerau pentru eliberarea Ardealului de Nord prin jertfele a mii de morţi, printre care 120 de elevi de la Şcoala Militară din Păuliş, care au murit cu arma în mână. Obiectivul de a forma o armată naţională e cunoscut. Dar putem reflecta asupra acestuia printr-o comparaţie şi vreau să accentuez: există vreo diferenţă între diviziile "Tudor Vladimirescu" şi "Horia, Cloşca şi Crişan" formate de către Ana Pauker din prizonierii români aflaţi în lagăre în Rusia şi puse în slujba lui Stalin să lupte pe front împotriva armatei române şi batalioanele formate şi angajate în luptă în Germania? Şi nu putem desprinde decât o singură concluzie: diviziile formate în Rusia aveau în perspectivă victoria, pe când cele amintite, catastrofa, şi cu atât mai grav cu cât au fost formate în numele şi sub egida Mişcării Legionare.

Despre angajarea celor trimişi în ţară pentru a crea o bază de rezistenţă împotriva comunismului, acţiunile lor vizau ţinte militare de sabotare a frontului şi mă gândesc la ce au dus toate acestea? Zeci de legionari aruncaţi cu paraşutele din avioane, unii rătăcind fără nici o ţintă, alţii rămânând atârnaţi în copaci în bătaia puştilor, având parte de un sfârşit tragic sau de ani grei de închisoare, alături de toţi acei care le-au acordat un ajutor.

Ar fi aberant să se recunoască [faptul] că făurirea mişcării de rezistenţă din România este un merit al Guvernului Naţional de la Viena, aşa după cum susţine Sima. Am subevalua jertfa celor care, indiferent de culoare politică, religie, apartenenţă etnică sau rang social, au înţeles să ia atitudine faţă de regimul comunist instalat la putere prin fraudă îm 1945. Personalităţi şi oameni aparţinând partidelor istorice, scriitori şi oameni de artă, militari de carieră, intelectuali de seamă, muncitori, ţărani, elevi şi studenţi au constituit marea masă a mişcării de rezistenţă din ţară. Şi în înfrăţire cu aceştia, un mare număr de legionari şi o mare cantitate de suferinţă. Pe meterezele munţilor au strălucit

figurile semețe ale colonelului Uță și Dabija, a generalului Arsenescu, a lui Puiu Gogu și Gavrilă, a fraților Arnăuțoiu, a lui Paragină și mulți alții, care au murit cu arma în mână sau au sfârșit în fața plutoanelor de execuție. Ei au înțeles jertfa nu prin impulsuri venite din afară, ci prin dragoste de neam, glie și Dumnezeu. Ei au constituit verticalitatea acestui popor, și nu cei care s-au pus în solda unei puteri străine, rătăcind mai apoi prin necunoscut.

Și mă cutremur mai ales la gândul că eroarea unor subordonări i-a dus pe cei mai mulți în fața morții. Nu pot să nu mă gândesc la soarta lui Ion Samoilă, a lui Ion Golea și Ică Tănase, parașutați după 1950, care, prinși, au fost supuși unor anchete groaznice și executați în octombrie 1953 și alături de ei, încă 10 morminte și un număr mare de victime care au luat drumul închisorilor, pe când cei care i-au trimis stăteau la adăpost la mii de kilometri de țară.

Să cutezi mai apoi a afirma că însăși revoluția din decembrie '89 a fost ecoul acțiunilor Guvernului Național din anul 1944 de la Viena, să-mi fie iertat, este de-a dreptul simptomul unei patologii incurabile.

- Puteți face o comparație între modul în care s-a săvârșit din viață întemeietorul Mișcării Legionare, Corneliu Zelea Codreanu, și continuatorul acestuia, Comandantul Horia Sima?

- A face o comparație între sfârșitul Căpitanului și Comandantul Horia Sima este un sacrilegiu. Chiar și numai când te gândești la sfârșitul lor. În floarea vârstei, Căpitanul moare ca un martir și erou în mijlocul oștenilor lui cei mai buni. Horia Sima, bătrân, în pragul a 90 de ani, după mai bine de cincizeci de ani de rătăcire, sfârșește într-un fotoliu comod, cu zece pașapoarte false în buzunar, lasând în urma lui dihonie și confuzie.

- Ați rămas ca o statuie dăltuită în cremene, spre a rezista vifornițelor vremii și a supraviețui temnițelor comuniste. Chiar dacă lumina ochilor vi s-a stins, ochii minții v-au rămas limpezi. Privind la toate câte s-au întâmplat până la această vârstă octogenară pe care o aveți, considerați că mai aveți ceva de spus?

- Nu știu dacă avocatul Laurian Țâlnaru mai trăiește, dacă nu sunt singurul rămas în viață din corpul de elită Moța-Marin și mă văd îndreptățit să afirm că prin voia lui Dumnezeu am rămas ca un predestinat spre a rosti adevărul celor ce vor adevărul. Ceilalți, oricine ar fi, indiferent de ce parte s-ar afla, ce argumente și motive invocă, mai devreme sau mai târziu se vor reîntoarce și ei. Adevărul îi va aduna pe toți care năzuiesc spre acesta, la acea

făclie aprinsă de Căpitan, la *"linia spiritualității legionare având la bază cinstea sufletească, onoarea și dragostea"*.

Și precizez: încă de la înlocuirea lui Horia Sima de către Forul Legionar, hotărâre la care am aderat și eu, mi-am propus să nu scriu niciodată o frază sau să rostesc o vorbă, prin care să-l critic pentru actele pe care le-a săvârșit. Speram că într-o zi va avea totuși forța morală să săvârșească un act măreț, prin care să se realizeze unitatea și armonia, așa după cum a vrut-o Căpitanul.

Speram, mai ales în anii cumpliți, când ne găseam în temințe și țara sub teroarea comunistă, că va ateriza în fruntea unui grup de luptători curajoși în lanțul Munților Carpați, unde va organiza rezistența și lupta împotriva comunismului. Sau, acolo, în Apus fiind, să se prezinte în fața unei instanțe internaționale și să-și asume răspunderea acțiunilor din timpul când și-a asumat răspunderea Mișcării. Dar n-a fost să fie așa, a trăit și s-a sfârșit așa după cum și-a înțeles rosturile propriei vieți.

Și mă văd obligat să precizez că nu i-am purtat nici un fel de resentimente, făcând cunoscut faptul că, după 1990, mi-a trimis verbal mai multe mesaje de împăcare la care am răspuns, că *"sunt de acord să mă împac cu oricine, în limita principiilor etern valabile: adevăr, dreptate și virtute"*. Dumnezeu ne-a despărțit fără să ne întindem mâna. Rămâne ca îndurarea Lui să se aștearnă peste sufletele noastre, să așeze în noi eterna pace, liniște și armonie, în vasta și dreapta Sa împărăție.

Mărturisesc toate acestea, pentru ca generațiile viitoare să cunoască adevărul și, pe temelia sănătoasă lăsată de Căpitan, să clădească o nouă Dreaptă Creștină, în alianța unei democrații social-creștine.

- Vă mulțumesc și sper să mai putem deschide și alte file din zbuciumata istorie a generației căreia i-ați aparținut.

Hunedoara, decembrie 1996

Tarcea Mircea,
președinte A.F.D.P.R. Hunedoara

POST-SCRIPTUM: M-am străduit să răspund fără nici o reticenţă tuturor întrebărilor ce mi s-au pus de către interlocutorul meu. Atât în închisoare cât şi după aceea, am reflectat la toate câte au fost, aşa cum au fost, ţinând seama şi de opiniile altora, pentru a nu ajunge la concluzii false care să incrimineze pe cineva. Înţeleg spre folosul tuturor celor care au împărtăşit acelaşi ideal sau celor care încearcă să desluşească tainele legate de-a lungul anilor, a drumurilor parcurse, să rostesc adevărul chiar dacă acesta va fi mai mult sau mai puţin înţeles de unii. O înţeleg ca o ultimă datorie faţă de jertfa martirilor noştri.

Doamne, fă ca din suferinţele şi jertfele tuturor să răsară în această ţară o holdă spirituală din care să se cuminece generaţiile care vin după noi.

DUMITRU GROZA

ŞERBAN MILCOVEANU:

HORIA SIMA - LIDER POLITIC SAU AGENT PSIHOPAT AL *SERVICIULUI SECRET ROMÂN* ?

Încă nu se ştie cum a ajuns Horia Sima la **colaborarea reciproc avantajoasă** cu Mihai Moruzov[334]. Obligaţia asumată şi înfăptuită de Horia Sima a fost **să organizeze** şi **să dezlănţuie în provincie o anarhie generală** care **să justufice** executarea la 30 noiembrie 1938 a lui Corneliu Zelea Codreanu ca **unică soluţie de menţinere a ordinii publice** şi de **apărare a Siguranţei Statului.** Hotărârea de asasinare a lui Corneliu Z. Codreanu **a venit după** Acordul de la Munchen de la 30 septembrie 1938 şi **a fost luată** într-un Consiliu secret de la Palatul Regal la 10 octombrie 1938. La toţi le era frică de instabilitatea de caracter a lui Carol II şi **pentru a-l obliga la menţinerea hotărârii** Mihail Moruzov a organizat prin Horia Sima atentatele, incendiile, bombele şi manifestele, **toate fără raţionalitate,** din luna noiembrie 1938. Idem atentatul din 21 septembrie 1939 a fost executat de <<mână legionară>> **furnizată** de Horia Sima sau **închiriată** de la Horia Sima, dar el a reuşit mulţumită cererii ex-regelui Carol II ca Armand Călinescu **să-i împrumute Cadillacul blindat** primit dar din USA şi mulţumită ordinului dat de Mihail Moruzov şoferului Vasile Joiţa **să stopeze în faţa micului obstacol** în loc să accelreze viteze cât mai departe. Dovadă de organizare a atentatului de către Palatul Regal şi Serviciul Secret este că în spatele automobilului cu legionarii **mergea automobilul cu Ernest Urdăreanu** în chip de inspector al crimei[335].

---

334 Respectăm sublinierele din textele originale

335 Dr. Şerban Milcoveanu, *Războiul dintre Stat şi Naţiune*, I, Bucureşti, Tipografia Editurii Crater, 1997, p. 48

***

Pentru săvârşirea actelor anarhice justificatoare [ce au precedat asasinarea lui C. Z. Codreanu] a fost însărcinat Horia Sima, despre care nimeni nu ştia la epoca aceea că este în legătură de complicitate cu Mihail Moruzov. Pentru obţinerea aprobării actele anarhice de către Corneliu Z. Codreanu a venit la închisoarea Râmnicu Sărat căpitanul dr. Adrian Petrescu, dentist din Buzău, care s-a prezentat drept emisar secret al lui Horia Sima şi care, în realitate, era membru al Serviciul Secret de Informaţii condus de Mihail Moruzov. Aşa cum ne-a declarat dr. Paul Craja, prezent în cabinetul medical, căpitanul dr. Adrian Petrescu a exprimat o cerere de aprobare a <<acţiunii revoluţionare>> din partea lui Horia Sima <<care nu mai poate ţine în frâu mulţimile revoltate>> şi Corneliu Z. Codreanu a interzis categoric, ordonând să părăsească Mişcarea legionară cei în imposibilitatea să rabde şi să aştepte. Dialogul dintre căpitanul dr. Adrian Petrescu şi Corneliu Z. Codreanu a fost înregistrat de un microfon ascuns în instalaţia de asistenţă dentară[336].

***

În Mişcarea Legionară, Horia Sima a fost încadrat în 1930 în cuibul fondat de nemuritorul jurist Andrei Ionescu şi a fost promovat în 1935 **comandant legionar** de către Corneliu Z. Codreanu. În această din urmă funcţie el era subordonat direct inginerului Gheorghe Clime şi preotului Ion Dumitrescu-Borşa, care conduceau partidul **<<Totul pentru Ţară>>**.

Excepţionala inteligenţă şi bogata cultură ale lui Horia Sima nu sunt străine şi s-ar putea să fi fost determinante în ce s-a întâmplat începând cu 1938 cu **mintea** sa.

Paranoia este o psihoză de **hipertrofiere monstruoasă a Eului**, care astfel **înlocuieşte** în raţionamente şi în decizii toatelegile societăţii, toate principiile moralei şi chiar întreaga realitate existentă de jur-împrejur.

---

[336] Idem, *Războiul dintre Stat şi Naţiune*, II, Bucureşti, Tipografia Editurii Crater, 1998, p. 79-80.

Această **psihoză paranoia** nu vine din senin pe bază de hazard, ci este o **deviere** antimorală şi antisocială a **Inteligenţei supusă la supraconcentrare şi solicitată la supra-tensionare**.

Toţi legionarii din epoca aceea 1931-1937 au fost în supra-concentrare şi în supra-tensionare, dar **firul s-a rupt** şi **creierul a explodat** numai la Horia Sima, care dinainte era excepţional la inteligenţă şi cultură.

Într-adevăr, au existat trei mici manifestări **premergătoare**, dar nimeni nu s-a sesizat şi **dereglarea mintală** a fost lăsată a se dezvolta până la stadiul de **explozie antimorală şi antisocială** din toamna 1938.

Absolut tot ce a gândit şi tot ce a făcut Horia Sima, din vara 1938, a fost **inversul** firescului, **inversul** utilului şi **inversul** raţionalului. Psiho-patologia explică pentru ce paranoia apare la inteligenţi şi nu la proşti, şi la culţi şi nu la inculţi, dar psiho-sociologia nu poate explica **contagiozitatea raţionării antilogice** şi **executarea deciziilor suicidare** în Mişcarea Legionară cu atât de mulţi şi cu atât de valoroşi intelectuali universitari.

Lumină s-a făcut foarte târziu.

Prima lumină s-a făcut în 1960 în **închisoarea Aiud** când principalul său colaborator din anii 1938-1940 a dezvăluit **reţeaua secretă** evident reciproc avantajoasă **dintre Horia Sima şi Mihail Moruzov**, şeful Serviciului Secret de Informaţii.

În 1938, Corneliu Z. Codreanu, ing. Gh. Clime şi preot Ion Dumitrescu-Borşa au angajat Mişcarea Legionară într-o **bătălie** în care victoria urma să fie obţinută prin <<tăcere, suferinţă şi răbdare>>. Aceasta pentru că **factorul Timp** lucra în favoarea Mişcării Legionare şi noile împrejurări militare, politice şi economice o arătau drept **unică soluţie** de păstrare a independenţei naţionale şi de apărare a graniţelor etnice. În închisoarea Râmnicu Sărat, spre sfârşitul lui octombrie 1938, ing. Gh. Clime a venit la vizitele celulelor noastre individuale şi ne-a arătat să citim o circulară a lui Corneliu Z. Codreanu. Prima frază se referea la **responsabilitatea asumată de regele Carol II** în aplicarea dictaturii şi teroarei şi adoua frază se referea la situaţia politică a Mişcării Legionare **<<când vor veni să ne caute în închisori şi lagăre>>.**

Ca atare: interesul Mişcării Legionare era **linişte în afară** pe măsura suferinţei din lagăre şi închisori, iar interesul dictaturii ex-regelui Carol II erau dezordinile şi atentatele care **să precipite sfârşitul înfruntării** înainte ca necesităţile politicii externe să oblige respectiva adaptare în cadre şi în sistem a politicii interne.

Activitatea anarhică, etichetată <<gimnastica revoluționară>> din noiembrie 1938, a fost **justificarea necesară** pentru împingerea **Teroarei carliste** de la **etapa I** a lagărelor și închisorilor la **etapa II** a asasinării lui Corneliu Z. Codreanu; iar **atentatul din 21 septembrie 1939** împotriva primului ministru Armand Călinescu a fost exact ce necesita Teroarea carlistă pentru a trece la **etapa III** a masacrului în lagăre, în închisori și pe străzi.

Absolut tot ce a făcut Horia Sima în 1938 și 1939 este **activitate de agent provocator**, și atât de evident în scopul de distrugere a Mișcării Legionare, și în scopul de exterminare a ierarhiei legionare, încât ar putea depăși diagnosticul de **agent inconștient determinat de paranoia** și ar putea obliga diagnosticul de **agent conștient** ambiționând șefia prin provocare de vid.

La fel, mai departe în 1940-1941.

Insurecția armată făcută de Mișcarea Legionară în **noaptea de 3-4 septembrie 1940** pentru abdicarea regelui Carol II, vinovat de pierderea a trei granițe etnice și a trei provincii istorice. Această **insurecție armată** a fost organizată de Horia Sima din însărcinarea Comandanților Bunei Vestiri și este întrebarea **dacă s-a vrut scopul** de a determina abdicarea sau **s-a vrut un spectacol de teatru**, justificând primirea șefiei. Revoluția, la fel ca războiul, are întotdeauna **o singură direcție de atac**, și anume **postul de comandă al dușmanului**. Deci, firesc și necesar era o **concentrare la București**, și nu o risipire la Brașov și Constanța, și un **atac asupra Palatului Regal**, și nu asupra câtorva instituții din provincie. Dovadă că Horia Sima **n-a crezut în insurecția armată** și n-a vrut scopul declarat e faptul că, în dimineața de 4 septembrie 1940, **se pregătea să părăsească România** și să treacă clandestin în teritoriul cedat Ungariei.

Ruperea de realitate, confuzia deciziilor, plutirea în haos și iresponsabilitatea suicidară au fost mai mult decât evidente pe parcursul celor **127 de zile** ale pseudo-guvernării legionare.

Eram în <<Noua Ordine Europeană>>.

Adolf Hitler și Reichul III pregăteau **războiul antibolșevic.**

Generalul Ion Antonescu și filo-englezii din România **s-au adaptat perfect realității** și în modul cel mai convingător **au jucat cartea germană a ordinii interne**, a **producției** economice, a **siguranței** transporturilor și a **stabilității** sociale. Iar Horia Sima, și, prin el, Mișcarea Legionară, **au jucat**, în modul cel mai demonstrativ, **cartea engleză**, concretizată în lozinca lui W. Churchill: **<<Dați foc Europei>>.**

[...]

Între Corneliu Z. Codreanu și Horia Sima diferența este **categorică**. În ciuda formelor exterioare și a modului de exprimare, ei sunt la **poli opuși**. Aceeași Mișcare Legionare **într-un fel** a fost înțeleasă de Corneliu Codreanu **și în alt fel exact invers** a fost înțeleasă de Horia Sima. Diagnosticul diferențial se impune de la sine și *Istoria Românilor* va trebui să consemneze **existența a două** Mișcări Legionare: **una după chipul și asemănarea** lui Corneliu Z. Codreanu și alt **după chipul și asemănarea** lui Horia Sima. Prima până în 1938, ca **mare speranță a Națiunii**, și a doua după 1940 **ca marea dezamăgire a Națiunii.**

[...]

Explicația nu-i sociologică, ci e psihologică: Corneliu Z. Codreanu a fost un **erou**, din categoria martirilor și mucenicilor, și Horia Sima a fost un **paranoic** care **a făcut inconștient ceea ce conștient n-ar fi făcut**[337].

***

Considerat individual, Horia Sima este un **caz medical**[338] înainte de a fi un **rău social**. Inteligent de la natură și cultivat prin învățământ, el a avut neșansa să facă în 1938 o **paranoia explozivă** și care paranoia l-a făcut:

a) **să identifice Mișcarea Legionară cu propria lui persoană**;

b) **să sacrifice viața** lui Corneliu Z. Codreanu și a celorlalți șefi legitimi **pentru ceea ce socotea el că trebuie**;

---

[337] Idem, *Corneliu Z. Codreanu altceva decât Horia Sima*. I, București. Tipografia Editurii Crater. 1996, pp. 38-43.

[338] Deja în 1941, anchetat de autoritățile antonesciene, Ion Zelea Codreanu, tatăl Căpitanului, a vorbit despre "pofta bolnavă și satanică [a lui Horia Sima] de a conduce el Legiunea" (vezi *Asasinatele de la Jilava..., Snagov și Strejnicul. 26-27 noiembrie 1940*. ediția a II-a. București, Editura Scripta, 1992, p. 190) [Nota editorului]

c) **să nu aibă scrupule în colaborări**[339], [să aibă] **chiar convenţii cu Mihail Moruzov** în 1938-1940, cu **Heinrich Himmler** în 15 septembrie 1940-19 ianuarie 1941, cu **CIA** în 21 ianuarie 1941 ca răspuns la lovitura de stat a generalului I. Antonescu, tot cu **CIA** în evenimentele dintre 1947 şi 1953 şi, culmea imoralităţii, cu **Securitatea din Bucureşti** din 1968 în continuare[340].

[339] Cu acelaşi prilej, Ion Zelea Codreanu l-a desemnat, din cadrul Legiunii, "cel mai negru, mai cinic şi mai satanic trădător care a existat vreodată pe lume de la Iuda Iscarioteanul încoace", apoi "uzurpator" şi "mincinos", aflat "sub inspiraţia lui Satan" (*ibidem*, p. 190-191) [Nota editorului].

[340] Idem, *Corneliu Z. Codreanu altceva decât Horia Sima*, II, Bucureşti, Tipografia Editurii Crater, 1996, p. 134-135.

ANEXE DOCUMENTARE

Documentele anexate, cu excepţia paginilor memorialistice semnate de Horia Sima, provin în marea lor majoritate din arhivele române şi sunt inedite (păstrate în fondurile Arhivelor Naţionale ale României, ale Arhivelor Militare Române şi ale Arhivei Serviciului Secret de Informaţii/SRI - toate din Bucureşti). Numai unele dintre ele fost valorificate ori sunt în curs de tipărire. În această situaţie este şi Referatul datat 31 august 1940, semnat de M. Moruzov, care atestă indubitabil activitatea informativă a grupului legionar coordonat de Horia Sima în 1940. Documentul respectiv a fost valorificat prin grija istoricului Cristian Troncotă în anul 1996. Este lipsit de orice îndoială că, pe măsura descoperirii de noi şi noi documente, în arhivele din România şi din străinătate, istoria totală şi globală a Mişcării Legionare va putea să fie, în sfârşit, reconstituită şi oferită cititorului însetat de adevăr.

Totul în folosul Adevărului istoric!

Anexa 1

1940 - Cronologie legionară după Horia Sima: De la Berlin în Guvernul de la București[341]

- Aprile-mai 1940: Horia Sima și grupul legionarilor din Berlin pregătesc revenirea în țară, unde trebuia să împiedice continuarea "politicii externe funeste" și care putea avea consecințe tragice pentru România[342].

- 5 mai 1940: Horia Sima și mai mulți legionari părăsesc Germania, cu destinația România, prin Iugoslavia.

- 19 mai 1940: După trecerea clandestină a graniței, Horia Sima este arestat de jandarmi la Clopodia (județul Timiș) și depus la Legiunea de Jandarmi din Timișoara[343], iar apoi, la 21 mai 1940, transportat la București[344].

- 21 mai 1940: Horia Sima este introdus la generalul Ion Bengliu[345].

- În aceeași zi, tot la Inspectoratul de Jandarmi, Horia Sima se întâlnește cu Mihail Ghelmegeanu, ministrul de Interne[346]. Horia Sima precizează că avea de gând să împiedice continuarea orientării externe a României "prin orice mijloace, revoluție, atentat, dacă acestea erau ultimele argumente"[347]. M. Ghelmegeanu îi declară lui Sima că-l va trece la Siguranță pentru anchetă[348].

---

[341] Surse: *Cronologie legionară*, Miami Beach, 1992 (colecția "Omul nou"); Horia Sima, *Sfârșitul unei domnii sângeroase (10 decembrie 1939-6 septembrie 1940)*, ediția a II-a, Miami Beach, 1990 (Colecția "Omul Nou").

[342] Horia Sima, *Sfârșitul unei domnii sângeroase*, p. 172 (declarație a lui Horia Sima făcută lui M. Ghelmegeanu, la 21 mai 1940).

[343] *Ibidem*, p. 158.

[344] *Ibidem*, p. 162.

[345] *Ibidem*, p. 170-171.

[346] *Ibidem*, pp. 171-175.

[347] *Ibidem*, p. 172.

[348] *Ibidem*, p. 174.

- În aceeaşi zi, Horia Sima este transferat la sediul Siguranţei din Bucureşti.

- 21-25 mai 1940: Horia Sima este condus la şeful Siguranţei, Niky Ştefănescu, pe care - în **Memoriile** sale - îl confundă pentru început cu ... Mihail Moruzov, şeful *Serviciului Secret Român*[349]. Memorialistul Horia Sima pretinde că abia apoi şi-a dat seama de eroare... Au urmat patru zile de anchetă, cu participarea lui Ştefănescu, împreună cu care s-au evocat "tragicele întâmplări legionare" din 1938-1939[350]. Din cele relatate, Sima i-a spus anume detalii lui Ştefănescu, iar altele nu. A recunoscut, între altele, că C. Z. Codreanu, închis fiind la R. Sărat, a menţinut contactul cu Vasile Christescu în exterior prin d-na Codreanu; de asemenea, Sima a indicat numele unor oameni politici sau militari cu care Legiunea s-a aflat în contacte în 1938-1939 - Al. Vaida-Voievod, generalul Moruzzi, Valer Pop[351]. Ştefănescu vorbeşte numai în termeni extremi: "organizaţia de pistolari" a lui Sima[352]. Despre C. Z. Codreanu, Ştefănescu se exprimă fără reticenţe: **"- Aceasta a fost greşala capitală şi fatală a lui Corneliu Codreanu. Evenimentele nu mai îngăduiau nici o temporizare. Regele instaurase regimul său personal. Codreanu n-a înţeles că acest regim nu poate să funcţioneze cu el în opoziţie şi în libertate. Regele voia să îl introducă în guvern. Nu exista pentru Codreanu o altă alternativă în acel moment [primăva 1938] decât sau în guvern sau în închisoare. Cum şi-a închipuit Codreanu că o să fie lăsat liber pentru a forma un front comun cu Iuliu Maniu? Aceasta ar fi însemnat 90% din opoziţia ţării. El s-a aliat domnului Maniu, în loc să fie aliatul Regelui..."**[353] Finalmente, Niky Ştefănescu supune lui Horia Sima propunerea de "înţelegere": **"- D-le Sima, trebuie să ne înţelegem. Situaţia grea a ţării nu mai permite să ne sfâşiem între noi. D-ta reprezenţi la ora actuală factorul esenţial în acţiunea de destindere dintre Rege şi Mişcare..."**[354] De asemenea, îi dezvăluie că el ... nu este Mihail Moruzov, spre marea surprindere a memorialistului![355]

[349] *Ibidem*, p. 177.

[350] *Ibidem*, p. 179.

[351] *Ibidem*, p. 188-189.

[352] *Ibidem*, p. 191.

[353] *Ibidem*, p. 190.

[354] *Ibidem*, p. 194.

[355] *Ibidem*, p. 197.

- 26 mai 1940: Horia Sima este prezentat lui Mihail Moruzov. El relatează, surprins, ca şi cum nu l-ar fi întâlnit până atunci: "... **Auzisem atâtea despre Moruzov, dar nimic precis. Realitatea se amesteca cu legenda. În orice caz, pentru legionari întrupa sistemul organizat de Armand Călinescu pentru distrugerea Mişcării. Simpla evocare a numelui său inspira groază... Când a intrat Moruzov, Niky Ştefănescu s-a sculat în picioare şi eu am urmat aceeaşi mişcare. Am înţeles din comportamentul lui că era subalternul lui Moruzov şi nu făcea decât să execute ordinele acestuia. Moruzov mi-a strâns mâna cu un surâs binevoitor. Avea ochi albaştri, cu câteva şuviţe de păr blond pe cap. Ceea ce m-a izbit din primul moment a fost faţa lui lătăreaţă, aproape turtită, dezvăluind o ascendenţă slavo-mongolă. Figura lui deprimantă contrasta cu înfăţişarea elegantă a lui Niky Ştefănescu, care avea trăsăturile regulate şi un aer seniorial.**

- D-le Sima, am auzit atâtea de d-ta.

- Mai mult rele decât bune, l-am întrerupt eu.

- ste adevărat. Ai fost un adversar de talie. Ai fost unicul care a ţinut în şah întreg sistemul nostru de siguranţă, cu toate poliţiile şi jandarmeriile din ţară. Acum ne găsim faţă în faţă..."[356] În continuare, pretinde Sima, Moruzov s-a interesat despre modul în care era "privit" Carol II la Berlin. Sima ar fi declarat: **"- D-le Moruzov, Regele Carol este rău văzut la Berlin. Atât asasinarea lui Corneliu Codreanu cât şi masacrele din septembrie [1939] au provocat puternice reacţiuni care erau pe punctul să se termine cu o intervenţie militară în România. Prigonirea Gărzii de Fier a fost considerată la Berlin ca o acţiune îndreptată contra politicii externe a Germaniei, făcând parte din sistemul de încercuire al ei, preconizat de democraţiile occidentale. Această convingere a fost întprită prin acceptarea garanţiilor engleze de către România [aprilie 1939]... Cum politica Regelui carol a creat grave probleme Reichului, prin acel amestec de ostilitate şi duplicitate, tare mi-e teamă ca România să nu iasă prost din această confruntare, cu hotarele ciuntite. Numai o energică şi imediată redresare a politicii noastre externe, în sensul unei apropieri de Berlin, ne mai poate salva de la catastrofă..."**[357] În continuare, Sima este chestionat de ce venise clandestin în ţară. Liderul legionar ar fi răspuns: **" - N-am căutat să-mi uşurez situaţia mea personală, ci să uşurez situaţia ţării. Am văzut că Regel nici după campania din Polonia nu renunţă la ostilitatea faţă de**

[356] *Ibidem*, p. 198.

[357] *Ibidem*, p. 198-199.

Germania, ci aşteaptă un moment prielnic pentru a se alinia democraţiilor vestice. Nici în primăvara anului 1940 n-am observat o schimbare în politica externă a regimului, deşi între timp se produsese fulgerătoare ocupaţie a Danemarcii şi Norvegiei. Acuma, incontestabil, se speculează şi se speră că ofensiva germană să fie oprită în Vest. Un alt calcul greşit. Concesiunile de ordin economic nu pot compensa o politică clară şi categorică alături de Puterile Axei. Ce poate urma, după toate aceste tensiuni, decât o ciocnire frontală între Reich şi România care va duce la dispariţa României ca Stat independent? Datoria noastră, mi-a spus, a legionarilor liberi din afara ţării este să împiedicăm cu orice preţ acest deznodământ tragic, făcând orice pentru a răsturna regimul care patronează această politică de sinucidere. Am venit cu gândul de a săvârşi orice, chiar şi un atentat contra Regelui, dacă ar putea servi la evitarea catastrofei naţionale. Nu m-am sfiit să declar aceasta nici d-lui Ministru Ghelmegeanu"[358]. M. Moruzov asigură că Regele, "de multă vreme", vrea să reorienteze România pe plan extern, iar factorii de conducere de la Bucureşti doreau ca legionarii "să ajute" ori, cel puţin, să nu mai constituie "un obstacol", **"în acţiunea de apropiere de Axă. Recunosc că situaţia externă este gravă şi că graniţele ţării sunt ameninţate. Noi facem apel - se adresează şeful *SRS*-ului lui Sima - la patriotismul dv. ca, trecând peste ce a fost, să găsim împreună o modalitate de colaborare pentru a uşura situaţia externă a României"**[359]. Sima ia act de hotărârea Bucureştilor de a se orienta ferm spre Axă. Este păcat de timpul pierdut. Atunci, Moruzov observă: **"- A existat un moment Codreanu în 1938, care s-a pierdut, Regele preferând teroarea lui Armand Călinescu"**. Sima întrerupe: **"- Acum ne aflăm într-un alt moment de răscruce, care coincide cu arestarea mea. Nu ştiu ce veţi face cu mine, dar, dacă nu se va realiza un front intern puternic pentru a rezista presiunii externe, ţara va fi ciopârţită şi nici regimul nu se va mai putea menţinea"**. Cu aceasta, s-a încheiat prima întâlnirea[360] a lui Sima cu Moruzov[361].

[358] *Ibidem*, p. 200.

[359] *Ibidem*, p. 200-201.

[360] Despre "politica de conciliere" Legiune-regimul lui Carol II, vezi, mai sus, studiul istoricului Dragoş Zamfirescu.

[361] *Ibidem*, p. 201.

- În zilele care au urmat s-a îmbunătăţit regimul lui Horia Sima în arestul Siguranţei, iar prizonierul a avut noi şi noi discuţii cu Niky Ştefănescu[362]. Intervine aşa-zisa "fază politică" a discuţiilor. Sima este vizitat de C. Stoicănescu, iar, împreună, au o întâlnire cu Moruzov şi Ştefănescu[363]. Stoicănescu dă asigurări că venise de la Berlin să convingă pe legionarii din ţară, inclusiv pe Sima, să contribuie la formarea "frontului intern" şi să renunţe la opoziţie[364].

- Imediat după 1 iunie 1940, Horia Sima se întâlneşte iaraşi cu M. Moruzov, în prezenţa lui Niky Ştefănescu. Moruzov radia de satisfacţie mai ales în urma schimbării lui Grigore Gafencu de la conducerea Externelor României, fiind convins că România se îndrepta deja spre Axă[365]. Sima a apreciat doar că era "primul pas", trebuind să se acţioneze rapid şi decisiv, mai ales că Franţa se afla în pragul catastrofei[366]. Atunci, Moruzov se destăinuie: **" - D-le Sima, uite de ce am venit acum. Ne-ar interesa să ştim cum ai vedea d-ta participarea Mişcării Legionare la viaţa politică a ţării? În ce condiţii s-ar putea face trecerea de la actualul stadiu de destindere la o colaborare a legionarilor cu Regele? Nu e destul să ne orientăm spre Axă, ci trebuie să se ştie la Berlin că toate forţele naţionale fac bloc în jurul Regelui"**[367]. Sima impune numai să nu i se solicite o declaraţie semnată pe tema celor ce avea de declarat. Moruzov şi Ştefănescu acceptă[368], numai cu condiţia să nu i se ceară Regelui să renunţe la **regimul autoritar de guvernare**[369]. Sima cere un nou partid, în locul "Frontului Renaşterii Naţionale". Legionarii ar putea intra în noul partid, care nu ar mai avea uniformă şi ar avea alte semne distinctive[370]. Propunerile lui Sima

[362] *Ibidem*, pp. 201-212.

[363] Despre colaborarea Horia Sima - Mihail Moruzov, vezi studiul din prezentul volum întocmit numai pe bază de documente necunoscute din arhiva SRI şi semnat de istoricul Cristian Troncotă.

[364] *Ibidem*, p. 212-213.

[365] *Ibidem*, p. 213.

[366] *Ibidem*.

[367] *Ibidem*.

[368] *Ibidem*, p. 214.

[369] *Ibidem*.

[370] *Ibidem*, p. 214-215.

i s-au părut "rezonabile" lui Moruzov[371]. În seara respectivă, Sima a fost tranportat cu maşina lui Niky Ştefănescu la o adresă particulară din Bucureşti, unde s-a reîntâlnit cu M. Moruzov şi, de asemenea, cu generalul Coroamă. S-au continuat discuţiile despre soluţiile reorganizării politice a ţării[372].

- În zilele următoare, Horia Sima se reîntâlneşte cu Niky Ştefănescu (7 iunie 1940)[373], cu M. Ghelmegeanu (la 12 şi 13 iunie 1940)[374] şi, tot la 13 iunie 1940, cu Ernest Urdăreanu, ministrul Palatului şi, desigur, omul Regelui Carol II[375]. Urdăreanu îi comunică: **"- D-le Sima, suntem în preajma unei decizii grave. Majestatea Sa este dispus să ofere tineretului legionar oportunitatea să se afirme în viaţa politică. Majestatea Sa iubeşte tineretul şi v-a apărut cât a putut. Dar au intervenit anumite situaţii când nu s-a mai putut opune acelara care reclamau măsuri energice"**[376]. Legionarii au dost chemaţi, prin Sima, că contribuie la **"salvarea Ţării şi a Tronului"**. Îi oferă lui Sima să fie pus în libertate, iar acesta - ignorând ceea ce îndeplinise Regele-Asasin în 1938-1939 pe seama legionarilor - s-a angajat purs şi simplu: **"- D-le Ministru, nu veţi regreta niciodată. Eu îmi menţin angajamentele luate. Dar vă rog şi pe dv. Să întreprindeţi toţi paşii necesari şi cât mai în grabă pentru a înlesni integrarea României în Axă. Sunteţi informat de concepţia mea de politică internă şi externă şi nu aştept decât momentul când, odată liber, să pot lucra cu tot elanul pentru aplicarea acestor acorduri"**[377]. Rezultă cât de colo inabilitatea lui Sima ca memorialist: el vorbeşte de nişte "acorduri" cu oamenii Regelui Carol II, deci cu asasinii lui Codreanu şi ai camarazilor săi!!! Rezultatul celor realizate prin compromis s-a văzut imediat: în seara aceleiaşi zile, de 13 iunie 1940, Horia Sima a fost pus în libertate[378]... Urmau toţi ceilalţi legionari, inclusiv din lagăre şi închisori, prin decrete de graţiere succesive.

[371] *Ibidem*, p. 215.
[372] *Ibidem*, p. 216 şi urm.
[373] *Ibidem*, p. 219.
[374] *Ibidem*, pp. 221-223.
[375] *Ibidem*, p. 223.
[376] *Ibidem*.
[377] *Ibidem*, p. 224.
[378] *Ibidem*, p. 224-225.

- După 14 iunie 1940 a urmat, în adevăr, punerea în libertate a unor legionari notorii[379], au urmat discuţiile lui Sima cu legionarii, iar, în final, mai precis **la 18 iunie 1940**, invitarea sa la Palatul Regal din Bucureşti într-o audienţă chiar la ... Carol II[380]. La Palat, Sima a fost primit de Urdăreanu, care-l anunţă că urma "momentul culimnant" din viaţa sa, ceea ce Sima a acceptat. Era invitat - a precizat Urdăreanu - să-i prezinte Regelui "programul" său[381]. Reţinem din descrierea făcută de Sima: **"... Intră mai întâi Urdăreanu şi mă anunţă. Intru şi eu după el şi salut pe Rege cu braţul sus, aşa cum mi s-a recomandat, adăugând <<Să trăiţi, Majestate>>. Regele se afla la biroul său, aşezat în fundul camerei. Urdăreanu se retrage. Regeşe îmi face semn să mă apropriu de biroul său, aşezat în fundul camerei, şi să iau loc pe un scaun din faţa lui. Ne privim un minut. O figură cuceritoare şi amabilă. Ochi albaştri, părul blond şi buclat. Încă tânăr. Un om în floarea vârstei. Surâde ca să-mi dezarmeze timiditatea, iar eu fac eforturi ca să topesc ghiaţa dintre noi. Regele e clam. Scoate o ţigară şi o aprinde tacticos. Nici eu nu mă las mai prejos. Îl privesc în ochi, fără să dau semne de nervozitate. Aştept să deschidă el vorba.**

- Ei, ce ai să-mi spui,d-le Sima. Ia de la început lucrurile.

I-am vorbit aproape două ore. M-a ascultat neclintit. Ca o statuie. Din când în când câte o observaţie, la care replicam. M-a lăsat să-mi descarc tot sufletul[...] Am început cu lupta mea şi cu atitudinea mea faţă de el.

- Majestate, ştiţi că am fost un mare duşman al Majestăţii Voastre. Astăzi împrejurările reclamă să fim împreună, pentru a ne putea salva ţara, ameninţată la hotare.

Regele a dat din cap. I-am făcut apoi un istoric al Legiunii până la prigoana din 1938.

- Eu v-am apărat, a observat Regele, dar Codreanu a refuzat să colaboreze cu mine. Şi apoi, când aţi început să faceţi acte de teroare, nu v-am mai putut apăra.

Nu puteam să-l contrazic, arătându-i că prigoana a început în 1938, când nu se săvârşise nici un act de violenţă. Şi atunci am deviat atenţia spre Armand Călinescu.

[379] *Ibidem*, pp. 226-244.
[380] *Ibidem*, p. 245 şi urm.
[381] *Ibidem*, p. 247.

- Cred că responsabilul principal pentru cele întâmplate este Armand Călinescu, care a împiedicat sistematic orice contact al Mişcării cu Majestatea Voastră. Toată cariera politică a lui Armand Călinescu era strâns legată de prigonirea Mişcării Legionare şi aceasta din 1933. Dacă viaţa constituţională s-ar fi desfăşurat normal, Armand Călinescu ar fi rămas o figură periferică a politicii româneşti. Dar interesele lui Armand Călinescu şi ale Majestăţii Voastre nu coincideau. Călinescu era un aventurier politic. În vreme ce el voia să extragă din prigonirea Mişcării maximum de avantagii pentru sine, Majestatea Voastră reprezentaţi permanenţele naţiunii, care sunt pe deasupra oricăror contingenţe politice. Armand Călinescu a creat această stare de tensiune între Coroană şi Ţară, pentru a demonstra Majestăţii Voastre că prezenţa lui în fruntea guvernului este indispensabilă, atât pentru securitatea personală a Majestăţii Voastre cât şi pentru garantarea Tronului.

Diagnosticul meu nu era exact. Separaţia de răspunderi nu era reală, dar interpretarea dată de mine asupra evenimentelor a înregistrat-o cu satisfacţie..."[382] În continuare, Sima a insistat asupra politicii externe, cerând apropierea necondiţionată de Berlin, pentru ca România să se sustragă "apetitului sovietic". Aici intervine Regele: **" - Acum vedeţi că tot într-acolo mergem. Orientarea spre Axă a devenit politica mea. Dar trebuie să ne prezentăm în bloc în faţa străinătăţii"**[383]. Mai departe, Sima a expus Regelui "teoria noului partid". Regele cere ajutorul "tineretului", pentru că "nu avea oameni"; "vechea generaţie" îl decepţionase[384]. Sima revine, făcându-l responsabil de toate pe Armand Călinescu. Regele acceptă: **"...- Bine, d-le Sima. Mă bucur de dispoziţia legionarilor de a intra în ordine şi de a colabora cu regimul. Voi proceda la constituirea noului partid şi aceasta foarte curând**[385]**. Dar un lucru să ştiţi: Eu sunt şeful vostru.**

Nu mi-am dat seama atunci la ce se gândea el.

- Bineînţeles, Majestate. Nu poate fi altcineva şeful acestei ţări decât Majestatea Voastră. Şi acum îmi îngăduiţi şi mie o rugăminte. Mai sunt legionari în închisori. Ar trebui graţiaţi şi aceştia..."[386] Regele a promis

[382] *Ibidem*, p. 247-248.

[383] *Ibidem*, p. 248-249.

[384] *Ibidem*, p. 249.

[385] La 21 iunie 1940 s-a semnat decretul-regal pentru crearea **Partidului Naţiunii.**

[386] Horia Sima, *Sfârşitul unei domnii sângeroase*, p. 249.

graţierea legionarilor. Astfel, audienţa s-a terminat. Sima revine în cabinetul lui Urdăreanu: **" - Ei, ce spui, d-le Sima? Ce impresie ţi-a făcut Majestatea Sa Regele? - D-le Ministru, sunt copleşit. Mai întâi, tinereţea lui. Apoi, judecata lui clară. Apoi, libertatea de care m-am bucurat pentru a-i expune toate problemele, inclusiv cele mai dificile. E un om de înţeles. Sunt copleşit. N-am să uit niciodată acest moment. Trebuie să facem totul, şi dv., şi noi, ca să salvăm situaţia regelui, ca garant al unităţii şi independenţei naţionale.**

În acel moment vorbeam încă răpit de convorbirea ce-am avut-o. Regele Carol era un om încântător, o personalitate fascinantă. De o vastă cultură, perfect cunoscător al mecanismului statal şi de o inteligenţă superioară tuturor oamenilor politici ai României pe care i-am cunoscut mai târziu.

Mă gândeam atunci ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi avut loc întâlnirea dintre Rege şi Căpitan?..."[387]

- Într-adevăr, după cum este bine cunoscut şi stabilit de istorici, după 18 iunie 1940 a urmat acţiunea lui Horia Sima **pentru "salvarea" Regelui Carol II.** A s-a concretizat între altele în:

- 23 iunie 1940: Apelul lui Sima către legionari pentru a se înscrie în Partidul Naţiunii, creat în ajun[388];

- 27 iunie 1940: întâlnirea lui Sima cu generalul Ion Antonescu[389];

- 28 iunie 1940: numirea lui Sima ca subsecretar de stat la Educaţia Naţională în guvernul condus de Gh. Tătărescu[390];

- 2 iulie 1940: căderea guvernului Gh. Tătărescu;

- 3 iulie 1940: formarea cabinetului I. Gigurtu, cu Horia Sima titular la Culte şi Arte şi alţi legionari la diverse departamente (Vasile Noveanu şi A. Bidian)[391];

- 7 iulie 1940: demisia lui Horia Sima din noul guvern[392];

[387] *Ibidem*, p.250.

[388] *Ibidem*, p. 255.

[389] *Ibidem*, p. 277 şi urm.

[390] *Ibidem*, p. 282.

[391] *Ibidem*, p. 292.

[392] *Ibidem*, p. 299 şi urm.

- 16 august 1940: Horia Sima din nou în audiență la Regele-Asasin Carol II[393], solicitând, de data aceasta, să i se încredințeze formarea unui guvern. De remarcat că aranjarea vizitei s-a realizat și prin M. Moruzov![394]

- A urmat, în sfârșit, după dictatul de la Viena din 30 august 1940, declanșarea **revoluției legionare în septembrie 1940, în care Horia Sima a jucat rolul cunoscut și s-a autopropulsat Comandant al Mișcării Legionare!**

[393] *Ibidem*, p. 337 și urm.

[394] *Ibidem*, p. 338.

Anexa 2

<u>1941: "Cazul Horia Sima" în dezbaterile Guvernului de la Bucuresti</u>

- <u>Ședința de luni, 3 februarie 1941:</u>

<u>General I. Antonescu</u>: [...] Viața mea a fost un calvar pe timpul acestor 5 luni, pentru că tot ce clădeam ziua în timpul nopții era dărâmat de neînțelegerea oamenilor cu care am fost nevoit să pornesc la drum. Țara întreagă s-a mirat că generalul Antonescu a făcut, la 6 septembrie, pasul pe care l-a făcut. Cred că nu este nevoie să-l explic în fața dv. Am explicat aceasta în fața țării. N-am putut spune totul deocamdată. Dar am tratat această problemă de politică internă a neamului românesc ca un doctor, care tratează un bolnav grav. Am socotit că neamul românesc suferea de o boală gravă. Poporul românesc, aproape în unanimitatea lui - și mă găseam și eu printre aceștia -, luase partea celor care se găseau într-o prigoană groaznică. Mișcarea legionară avea părți bune, care intrau în structura mea sufletească și credeam că luptă cu patriotism, cu fanatism, pentru naționalism, pentru cinste și pentru ordine, și, în realitate, au [legionarii] luptat în sens contrar.

Desigur că în această Mișcare Legionară, al cărui spirit pătrunsese de la elita națiunii până la ultimul țăran, s-au găsit elemente foarte bune, care au fost însă invadate și copleșite în ultimul timp de cele mai rele elemente ale neamului românesc, deoarece conducerea Mișcării legionare a găsit de cuviință, la 6 septembrie, să deschidă porțile celor de jos și să închidă aceste porți celor de sus, elitelor. În acest fel, Mișcarea a fost invadată de puhoiul care vine din stradă. Am atras atenția conducătorilor Mișcării asupra pericolului pe care îl prezenta această atitudine și pentru Legiune, și pentru Guvern, și pentru Stat, dar toată lupta mea a fost zadarnică, pentru că erau cu totul inconștienți sau erau de rea-credință ori, mai bine zis, și una, și alta.

Deci, am fost nevoit să merg, la 6 septembrie, cu Legiunea, pentru că așa voia țara. Dacă atunci aș fi făcut un guvern de uniune națională, pentru că așa cereau interesele țării, aș fi aruncat țara într-un război civil.

A fost o luptă foarte aprigă între mine și Horia Sima, ca să dau Statului Legionar titulatura <<Stat Național Legionar>>. Horia Sima voia să-i spunem numai <<Stat Legionar>>. Nu mi-am dat seama atunci că omul acesta era de

structură internațională[395], dar acum găsesc explicațiunea acestei rezistențe pe care am întâlnit-o la el și la toată conducerea legionară în zilele de 5, 6 și 7 septembrie anul trecut.

N-am făcut guvernul pe care l-am alcătuit acum[396] la 27 noiembrie - adică atunci când s-au produs odioasele crime, și în special cea mai odioasă pe care o va înregistra istoria neamului nostru: uciderea mișelească a profesorilor Nicolae Iorga și Virgil Madgearu -, n-am făcut atunci acest guvern pentru că, în acel moment, era, din nenorocire, o mistică: majoritatea populațiunii noastre aproba aceste masacre, pentru că spunea că pedeapsa era meritată. Deși eram împins atunci de forțele creatoare ale națiunii către un guvern de militari, am găsit, totuși, că nu este momentul pentru aceasta. Cunoșteam situațiunea și-mi spuneam că vor ajunge, la un moment dat, când se vor uza total în fața opiniei publice și va veni divorțul dintre mine și ei; nu mi-am închipuit însă că acest divorț se va lichida printr-o tragedie pentru neamul acesta.

Dar, s-a sfârșit. Eu sunt hotărât, mai mult decât oricând, să duc lupta care mi-a căzut pe umeri pentru salvarea acestui neam. Nu voi cunoaște piedică și nu mă voi opri înaintea nici unei greutăți, pentru a pune ordine în toată țara, pentru a pune toată lumea la muncă, căci numai astfel putem îndrepta țara și o putem salva.

Vă pot spune - și este chiar un avertisment grav pe care vi-l dau - că țara aceasta, dacă în lupta odioasă care s-a deschis între mine și legionari și între legionari și Statul Român, dacă s-ar fi lichidat [sfârșit] în avantajul legionarilor, țara aceasta n-ar fi fost la discreția lor, ci la discreția germanilor și am fi avut protectorat german.

Vă pot adăuga că d-l [Manfred von] Killinger, ministrul Germaniei, a venit la mine și mi-a spus: <<Din ordin vă comunic că, dacă dv. Dispăreți, dintr-o cauză sau alta, nu se știe ce se va întâmpla cu neamul românesc și vă rog să luați toate măsurile de pază, ca să nu vă gândiți numai la persoana dv., ci la Statul Român, la soarta lui>>.

Acesta este un lucru care poate flata pe cineva, dar pe mine nu, căci, înainte de toate, eu sunt un român, un cetățean al acestei țări și mă doare când aud că existența unui neam depinde de o singură persoană [...]

(Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, II, *Ianuarie-martie 1941*, ediție

[395] Mai precis: internaționalistă!
[396] La 27 ianuarie 1941.

Marcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu și Bogdan Florin Popovici, București, 1998, pp. 89-91).

- **<u>Ședința de marți, 4 februarie 1941</u>**:

[...]

<u>General Ion Antonescu</u>: Am dat instrucțiuni, ieri, în această privință: nu trebuiesc arestați toți foștii prefecți. Chiar și cei care s-au baricadat în Prefecturi au făcut așa pentru că au primit ordine de la Horia Sima - deși Horia Sima depusese și el jurământ înaintea mea și eu eram șeful regimului legionar, de care, mai întâi, trebuiau să asculte prefecții.

Trebuiesc arestați, mai cu seamă, oamenii care au făcut jafuri [...] Nu trebuie să ținem oameni nevinovați în condiții detestabile, pentru că îi omorâm noi. Ce interes avem să ținem atâți români arestați! A fost un vânt de nebunie care a bântuit toată țara [...]

(*ibidem*, p. 107).

- **<u>Ședința Consiliului de Cabinet de sâmbătă, 8 februarie 1941</u>**:

[...]

<u>General C. Niculescu</u>: D-le general, mai putem lăsa portrele lui Horia Sima?

<u>General Ion Antonescu</u>: Pe acestea să le scoateți afară. Încetul cu încetul, vor dispare și acelea ale lui [C. Z.] Codreanu.

<u>General Em. Leoveanu</u>: Am găsit sub un portre mare al lui Codreanu un text scris la mașină. E <<testamentul lui>> în care spune: <<Suntem puțini, Armată este multă, dar nu trebuie să ne lăsăm: vom triumfa>>. Dedsubt e semnătura lui Codreanu.

<u>General Ion Antonescu</u>: Trebuie căutat autorul, cu toată energia, și prins. De asemenea, să fie prinși cei care răspândesc manifeste comunist. Toată chestiunea este să vă organizați împreună, Poliția, Jandarmeria și Armata. Să prindem câțiva vinovați și să vedeți dv. dacă mai lansează cineva vreun manifest [...]

(*ibidem*, p. 205).

- **<u>Ședința Consiliului de Miniștri de marți, 25 februarie 1941</u>**:

[...]

General Ion Antonescu: Probabil că l-a dat [ordinul privind concentrarea legionarilor] Mihai Antonescu. Vom discuta azi după-amiază problema. Legionarul este uncetăţean care aredrepturi şi datorii în Stat. Aceste obligaţii de concentrare trebuie să fie normale, ca şi pentru ceilalţi cetăţeni. Eu nu recurg la metodele Regelui Carol [al II-lea]; n-am nevoie de aceasta. Dacă ţara vrea dezordine, s-o arate prin plebiscit. Dacă ţara spune: <<Vrem pe Horia Sima şi pe cutare>>, foarte bine; să vie Horia Sima. Informaţiile mele sunt că nu ştiu câţi la sută vor voi pe Horia Sima. Nu că mă pun în paralelă cu Horia Sima, dar în principiu, căci, dacă învingea Horia Sima, astăzi Ţara Românească era total pierdută. Ungurii ar fi ocupat Transilvania - şi de aceea n-au vrut să trateze până acum chestiunea refugiaţilor -, ruşii ar fi ocupat Moldova şi nemţii - Muntenia. A fost o explozie a naţiunii întregi, care trebuia să vină. A venit, dar acum am terminat[...]

(*ibidem*, p. 380)

- **Şedinţa Consiliului de Cabinet de sâmbătă, 1 martie 1941**:

[...]

General I. Popescu: În legătură cu plebiscitul, sunt unele curente, foarte reduse, care vor să provoace să nu se ia parte la vot.

General Ion Antonescu: Foarte bine. Găsiţi pe vinovaţi şi aplicaţi legea. Dacă naţiunea aceasta se pretează la astfel de lucruri, eu fac un alt plebiscit, spun: <<Eu mă retrag şi desemnaţi persoana care să-mi ia locul>>. Eu nu cer nimănui nimic. Ce se scrie acum în gazetă nu este pus la cale de mine. Eu nu plătesc ziarelor nici un ban. Dacă naţiunea nu vrea pe generalul Antonescu, voi spune: <<Desemnaţi pe cine vreţi, pe [Iuliu] Maniu, pe Horia Sima, pe Zelea Codreanu sau pe cine ştie ce tâlhar de om. Eu mă dau la o parte>>.

[...]

General Radu Gherghe: Dintre rebelii importanţi au mai rămas să fie prinşi 36.

General Ion Antonescu: Nu sunt fugiţi!

General Radu Gherghe: Afară de [N.] Pătraşcu, cred că ceilalţi, nu, după informaţiile mele.

General Ion Antonescu: Nici Horia Sima nu este fugit.

General Radu Gherghe: Nu. Dispun de fonduri enorme şi au în sprijinul lor o mână de fanatici sau alţi interesaţi, pentru că sunt foarte bine plătiţi.

General Rodrig Modreanu: Nu ştiu cu legaţiile...

General Ion Antonescu: Cred că este exclus în ce priveşte Legaţia Germaniei şi a Italiei, iar Legaţia Japoniei nu cred să facă treaba aceasta. Legaţia germană şi italiană şi-au luat angajamentul în faţa mea şi, dacă îi prind, sar. Au venit ordine foarte categorice referitoare la atitudinea lor în această chestiune. Toate sunt zvonuri pe care le lansează cei interesaţi, dar nu este nici un dubiu în această privinţă. Au venit dispoziţii şi de la Hitler, şi de la Ribbentrop, şi de la Goering.

General Rodrig Modreanu: Dar tratările ce le-au avut, în [strada] C. A. Rosetti 21, cu delegaţii germani?

General Ion Antonescu: Când?

General Rodrig Modreanu: Săptămâna trecută.

General Ion Antonescu: Nu există.

General Rodrig Modreanu: Am data precisă, numărul maşinii şi cine a intrat şi a vorbit.

General Ion Antonescu: Cui i-ai dat aceasta?

General Rodrig Modreanu: Lui [Eugen] Cristescu.

General Ion Antonescu: Cristescu se ocupă de *Serviciul Special de Informaţii* în afară [de ţară]. El este pentru contraspionaj. Trebuie să o dai aici, la Siguranţă şi la prefectul Poliţiei Capitalei. Să iei d-ta, d-le prefect, însemnare şi să iei chestiunea aceasta.

Sunt unii [legionari] adăpostiţi la ei [la nemţi], aici, dar pe aceştia îi ştiu pe nume; mi i-a dat Legaţia germană. Îi trimit în Germania, în afară de [V.] Trifa, care rămâne aici. Am convenit să fie trimişi în lagăre, unde le urmărim activitatea. Ştiu şi în ce case sunt.

General Rodrig Modreanu: N-am ştiut acest lucru.

General Ion Antonescu: Am informaţii că Horia Sima se găseşte în ţară.

General Rodrig Modreanu: Este în Bucureşti, căci aici se poate ascunde foarte bine.

[...]

(*ibidem*, pp. 461-462, 478-479).

- **Şedinţa Consiliului de Miniştri de vineri, 7 martie 1941**:

Nichifor Crainic: Mi s-a spus că acest patrimoniu legionar este cumpărat cu banii Statului.

General Ion Antonescu: I-amdat Legiunii 50 milioane [lei] din banii Statului, 220 milioane din banii Străjii Ţării, care erau tot banii Statului, şi apoi alţii. L-am chemat pe Horia Sima şi i-am spus: <<Îţi dau bani de la Stat, să fie mânuiţi cu control. Sunt informat că se petrec nereguli şi în scurtă vreme voi trimite un control>>.

Am urmărit această chestiune şi am văzut că Horia Sima nu a ţinut seamă de acest semnal de alarmă al meu. În ianuarie [1941] l-am chemat din nou şi i-am spus: <<A venit sorocul. Voi trimite control, care va fi foarte sever şi toţi cei care au mânuit neregulat banii Statului vor trage consecinţele. Eu nu pot acuza pe cei din trecut [de sub regimul Carol II] şi să-i acoper pe cei din prezent, care mânuiescu şi mai neregulat banii>>. Şi cred că una din cauzele care a grăbit acţiunea lor de revoltă [din 21-23 ianuarie 1941] a fost aceasta, ca şi cealaltă, când i-am ameninţat cu plebiscitul, ca ţara să aleagă între generalul Antonescu şi linia lui [a lui Horia Sima] şi sistemul legionar şi linia lui [...]

(*ibidem*, p. 587).

- **Şedinţa Consiliului de Miniştri de marţi, 18 martie 1941**:

[...]

General Ion Antonescu: Dacă s-ar lua în considerare toate zvonurile care circulă, ar trebui ca în fiecare zi să umplem paginile tuturor gazetelor cu comunicatele Preşedinţiei. Eu tratez cu Mişcarea Legionară! Tratez cu toţi oamenii cumsecade. Îmi trebuie un reazim, pentru că nu pot să mă sprijin numai pe Armată şi pe plebiscit. Îi trebuie Statului acestuia o structură politică. Şi, dacă eu nu vreau să-mi formez un partid politic, trebuie totuşi să constitui o structură Statului. Din ce se va compune această structură? Din toate elementele bune ale naţiei, care vor voi să vie să colaboreze. Pe cei care nu vor voi să vie îi voi forţa cu Legea muncii, obligatorie. Dacă X poate să facă ceva şi nu vrea să dea nici un concurs Statului, va fi silit s-o facă. Sunt oameni care refuză să-şi dea concursul, nu pentru că nu vor să colaboreze cu generalul Antonescu, ci din laşitate, pentru că nu ştiu ce se va întâmpla mâine. E tragic, e ruşinos, dar aşa este.

Pe când Regele Carol [al II-lea] era ascultat de foştii oameni politici, care i se supuneau ca nişte sclavi, pentru că le era frică să nu fie scoşi din Consiliile de Administraţie, eu n-am persecutat pe nimeni, nici pe cei care au votat contra mea, nici pe ceilalţi dinainte: n-am urmărit pe nimeni.

[...] Un organism politic trebuie constituit în ţara aceasta. Tratez cu legionarii! Tratez cu toate elementele bune, dintre care unele au fost ţinute în umbră chiar de Horia Sima, pentru că aveau altă mentalitate, altă cultură şi altă structură morală şi urmau alt drum decât acela care s-a urmat. Oamenii aceştia de ce să fie îndepărtaţi?

[...]

(*ibidem*, p. 633)

Anexa 3

Istoricul Legiunii Arhanghelul Mihail, întocmit în 1938, probabil de Constantin G. Rătescu, fost președinte la Înalta Curte de Casație din București (Fragment).

GARDA DE FIER

Avem credința nestrămutată în victoria Legiunii
și în tine, Căpitane,
de aceea vom învinge!

Ce este Garda de Fier ?

Garda de Fier este cea mai tânără organizație de România și, totuși, cea mai puternică din punct de vedere al conducerii.

Ea a luat naștere în închisoarea Văcărești în timpul când șeful Legiunii împreună cu ceilalți șase conducători sufereau consecințele perversității conducătorilor țării. Numirea de "Legiunea Arhanghelul Mihail" a fost luată după icoana Sf. Arhanghel Mihail din Mănăstirea închisorii.

In 1929 capătă subnumirea de Garda de Fier, care nu este altceva decât avangarda de luptă a Legiunii. Ea a fost desființată de două ori: odată sub Naționali-Țărăniști în 1930 și, a doua oară, sub guvernul Iorga-Argetoianu la 7 martie 1932. Aceste desființări au fost găsite ilegale de către Justiția Țării.

In 1931 ne-am prezentat pentru prima oară în alegeri generale.

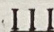
Atunci am căpătat încrederea a 36 000 de cetățeni creștini, fără să luăm vreun loc în Parlament.

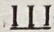
După trei luni, în septembrie 1931 se fac alegeri parțiale la Neamț, unde am bătut cu spiritul nostru de vitejie legionară toate partidele politice cu o majoritate zdrobitoare de 11 000 voturi, trimițând în Parlamentul Țării pe șeful Legiunii Corneliu Zelea Codreanu.

Imediat, după cinci luni, avem o a doua alegere parțială la Tutova. Acolo batem iarăși toate partidele cu aproape 6 000 voturi, trimițând în Parlament pe vajnicul luptător prof. Ion Zelea Codreanu.

In alegerile generale ce au urmat în iulie 1932, căpătăm, în cele 36 de județe în care am candidat, încrederea a 73 000 cetățeni, trimițând de astă dată în Parlament cinci deputați: pe Căpitanul nostru Corneliu Codreanu, deputat de Cahul, prof. Ion Zelea-Codreanu, deputat de Tutova, Mihail Stelescu, deputat de Covurlui, Nuțu Eșanu, deputat de Neamț, și col. Neculce, deputat de Suceava.

Semnul sub care ne-am prezentat în alegeri este:

 (Trei linii orizontale peste care sunt trecute trei linii verticale).

Bazată pe disciplină și ierarhie, organizația noastră tinde să cuprindă toate masele populare, nefăcând diferența de clasă socială.

Garda de Fier este aceea care va aduce la îndeplinire crearea unui nou stat, purificat, în care să domnească omul capabil și muncitor.

Ea nu face diferență între plugar, muncitor, profesionist liber sau altă ramură de activitate. Toți sunt egali în drepturile pe care le cucerește fiecare prin munca proprie.

Garda de Fier face o singură diferență și numai una: 1. omul capabil, productiv în latura brută sau intelectuală și 2. omul neproductiv, intermediarul sau speculantul.

Primul se va ridica după puterea lui de energie și muncă cinstită.

La urmă nimeni nu-i va putea contesta drepturile câștigate.

Al doilea va fi distrus prin evoluție.

Garda de Fier este o armată nouă, cu sistem nou de organizare și cu principii noi de luptă și face apel la toate elementele neamului.

Statul Legionar se va forma din oameni hotărâți și va lovi fără milă în cei ce vor căuta să ne submineze.

Legionarii trebuie să fie productivi și creatori.

Garda de Fier va introduce *pedeapsa cu moartea* pentru toți trădătorii și toți șnapanii care au defraudat statul.

Va desființa partidele politice.

Va reînvia adevărata morală creștină purificând Biserica.

Va desființa Parlamentul [..., înlocuindu-l cu altul după sistemul] corporativ gratuit.

Va stârpi societățile secrete - Francmasoneria - care lucrează în contra intereselor României.

Va distruge lupta de clasă. In viitorul Stat Legionar toate clasele vor conlucra pentru a realiza o Românie înnoită şi fericită.

Va distruge capitalul parazit şi străin, integrând un capital productiv şi românesc.

"Statul Legionar va crea o aristocraţiune nouă, aristocraţiunea muncii, a cinstei şi a geniului". Comuniştii spun că suntem o grupare a boierilor şi a burghezilor. Voi însă să ştiţi că grupele legionare active şi cele care determină organizaţia noastră nu sunt formate decât din muncitorii nevoiaşi şi ţăranii care duc amarul vremurilor de astăzi aşteptând de la Garda de Fier o reînoire a vieţii; noi nu făgăduim nimic nimănui. Fiecare se va ridica prin capabilitatea lui de lucru.

Statul Legionar va fi format din marea săracă, vom fi fraţi la bine şi la rău. "Toţi vor mânca aceeaşi pâine neagră şi aceeaşi masă săracă pe care o mănâncă muncitorul, căci unii trăiesc cu şampanie şi icre negre, iar alţii n-au nici măcar mămăligă"

Comerţului i se va da altă turnătură decât cea de astăzi. Activitatea speculativă pe care o practică toate magazinele cu patroni jidovi a ajuns la marginea răbdării.

Comercianţii creştini sunt concuraţi cu neruşinare de către jidovi. Astfel, încetul cu încetul au început să dispară pieţele şi magazinele curat româneşti. Prin întronarea regimului nou preconizat de Garda de Fier, comerţul românesc va lua aceeaşi extindere ca în trecut. E destul să pomenim că pe strada Lipscani acum cincizeci de ani, toate magazinele vestite ale lipscanilor erau româneşti, astăzi nu vei găsi decât cel mult trei, restul toate jidoveşti.

Mizeria cuprinde tot mai mult pe muncitori şi ţărani.

Regimul democratic de astăzi i-a adus la sapă de lemn.

N-aveţi decât să treceţi pe la marginea oraşelor ca să vedeţi cum trăiesc cei nevoiaşi [...]

Garda de Fier este nepătată. Deci să fii mândru că intri în această organizaţie.

Dacă vrei să vii între noi trebuie să fi convins de acţiunea noastră. Să speri în reînvierea Patriei.

Să fii viteaz şi om capabil de orice sacrificiu. Căci interesele Legiunii sunt ale noastre ale tuturora.

Să fii hotărât. Legionarii să fie un zid de neînvins. Duşmanii să se teamă de tine.

Să fii om de acţiune. Oamenii îndoielnici n-au ce căuta între noi. Cu o sută de oameni hotărâţi să se sacrifice poţi învinge mai repede, decât cu o mie de oameni îndoielnici.

Căpitanul

Conducătorul Gărzii de Fier este Corneliu Zelea Codreanu. El este exponentul decisiv izvorât din zbuciumul nevoilor de după război. Sacrificiul de sine, abnegaţia de care a dat dovadă o cunosc cu toţii. Zilele de închisoare ce le-a făcut, fără să fie condamnat vreodată, nu le-a făcut decât pentru nevoiaşi, pentru dezrobirea oropsiţilor.

A fost închis la Galata-Iaşi, Focşani, Văcăreşti şi în multe alte temniţe. El este omul cu voinţa fermă, omul dinamic, omul acţiunilor, nu al vorbelor. Vorba este pentru cei slabi care nu au alt mijloc de apărare.

Autoritatea lui e cunoscută, firească de altfel, şi izvorâtă din mişcările naţionaliste pe care le-a condus după război.

Printre fruntaşi sunt: profesor Ion Zelea Codreanu; Cristache Solomon, profesor universitar; T. Brăileanu; Ion Moţa, avocat; Ilie Gârneaţă, avocat; Corneliu Georgescu; Radu Mironovici; inginer Ioan Blanaru; preot Ioan Dumitrescu; Ioan Banea, licenţiat în Drept; doctorand în Medicină Victor Silaghe; avocat Mihai Stelescu; Neculai Totu; Traian Cotigă; Tănase Antoche, meseriaş etc.

Spiritul organizaţiei

Spiritul organizaţiei este acela al vitejiei.

Prin vitejie ne deosebim de partidele politice. Legionarul nu ştie ce este teama. El este un element cu totul aparte de ceilalţi. El este capabil de orice. Legionarul are o abnegaţie de sine cu care trebuie să înspăimânte pe un nelegionar. Prin vitejia noastră vom cuceri România Nouă. Fricoşii nu au ce căuta între noi. Spartanii, un popor vechi - [de] acum câteva mii de ani - pe cei fricoşi şi slăbănogi îi aruncau într-o prăpastie. Noi ne lepădăm de ei, nu avem nevoie de asemenea elemente. Un Caracter cu spirit larg. Un bun organizator, un larg vizionar. Aceasta trebuie să fie legionarul.

Victoriile nu le vom câştiga decât prin vitejia şi caracterul nostru.

Nu ne temem de nimeni. Vom fi alungaţi şi batjocoriţi, iar aceasta nu ne va putea împiedica să mergem înainte. Numai laşii se ascund şi nu vor să vie la atac. Legionarii întotdeauna sunt acolo unde lupta este mai înverşunată.

Credinţa în victoria Legiunii ne va aduce la capătul biruinţei.

Această credinţă fermă o avem şi nu ne poate scoate nimeni din cap. Ea trăieşte în noi, curge în vinele noastre.

Cuibul este baza fundamentală a organizaţiei.

Este cea mai mică unitate legionară. Aci se dau primele noţiuni ale mişcării şi activităţii.

Nici un legionar, din orice categorie ar face parte, de la membrul politic la parlamentari şi ocupând orice funcţiune în ierarhia legionară, de la şeful Legiunii, nu va rămâne în afara cuibului. Cine nu este în cuib ne este legionar şi nu este în Legiune.

(Arhivele SRI, fond "D", dosar 15, filele 13-29, 162-184)

Anexa 4

Referat al lui Mihail Moruzov, şef al Serviciului Secret Român, privind punerea lui Horia Sima şi a altor legionari cunoscuţi la dispoziţia serviciului său, în vederea "aranjării situaţiei militare" a celor în cauză în perspectiva evenimentelor care se profilau (Bucureşti, 31 august 1940)

REFERAT

După înapoierea domnului Horia Sima în ţară, în urma unor aranjamente luat faţă de Forul Conducător al statului, s-a ordonat următoarele:

1. Să fie pus în libertate.
2. Să se întreprindă prin elemente foste legionare, indicate de D-sa şi pe răspunderea D-sale, o propagandă în ţară, răspândindu-se formula: <<Credinţă pentru Rege şi în slujba intereselor Ţării>>.

În executarea acestui ordin, d-l Horia Sima mi-a prezentat o listă de 11 persoane, *din 40 câţi am cerut* (subliniat în textul original), în frunte cu D-sa, pentru a li se clarifica situaţia militară şi a fi puşi în posibilitatea de a executa aceste ordine.

Aceştia sunt: Horia Gh. Sima, Augustin Bidianu, Radu Mironovici, Corneliu Georgescu, Ilie Colhon, Mile Lefter, Emil Popa, Constantin Stoicănescu, Seman B. Traian, Simion Lefter, Ion I. Bârsan (subl. editorului).

În ceea ce priveşte partea juridică, în legătură cu latura penală, s-a hotărât acordarea amnistiei, ceea ce s-a făcut.

Pentru aranjarea situaţiei militare, Ministerul Apărării Naţionale a ordonat detaşarea acestor elemente la Cabinet şi, apoi, în mod secret, repartizaţi la Serviciul Secret.

La prezentarea în serviciul ordonat, am îndeplinit forma disciplinară, însărcinând cu aceasta pe d-l colonel N. Vlădescu, fără ca personal sau să vorbesc cu el, pentru executarea misiunilor pe care s-au angajat pe cuvânt de onoare, iar pentru orice abateri vor primi sancţiuni legale.

Paralel cu misiunea de mai sus, acestora li s-a mai dat şi însărcinarea să culeagă informaţii, prin legăturile ce au în toate straturile sociale, în ce

priveşte propaganda comunistă, teroristă, iredentistă. Rezultatul activităţii lor se află consemnat în alăturatul dosar.

În legătură cu lotul de la Berlin, d-l [M.] Ghelmegeanu mi-a spus că este neapărată nevoie ca să se clarifice situaţia lor. Cum demersurile făcute nu au dat rezultate, cei vizaţi, ezitând a avea contact cu Legaţia noastră din capitala Reichului,s-au exprimat că singurul element în care au încredere este cel militar.

D-l Victor Moldovanu, secretar general, a apelat la d-l colonel [Octav] Vorobchievici, ataşatul nostru militar de la Berlin, care i-a adunat în jurul său şi a reuşit să-i aducă la simţământul de conştiinţă naţională, reuşind să li se schimbe atitudinea, cu excepţia a trei din ei.

Profitând de ocazia venirii în ţară a d-lui colonel Vorobchievici, s-a cerut d-lui Horia Sima să-şi dea părerea ce este de făcut cu grupa separatistă. Consfătuirea a avut loc la d-l general Coroamă. Rezultatul a fost că separatiştii să fie abandonaţi deocamdată, neprezentând importanţă, căci nici D-sa [Horia Sima] nu-i poate convinge.

În concluzie:

Toată acţiunea s-a excutat conform ordinelor primite şi s-a raport locului în drept[397]. Este neînţeles cum dintr-o acţiune ordonată în interes de stat se interpretează şi se fac deducţii.

O singură explicaţie poate să fie: Ori ne află în faţa unei acţiuni de provocare, ori de necunoaştere a realităţilor.

În orice caz, trebuie să se angheteze cu toată severitatea aceste cazuri, să se dea satisfacţii pentru cei nevinovaţi şi să se aplice cele mai severe sancţiuni pentru oricare ar fi vinovatul.

31 august 1940

Director General,
M. Moruzov

(Arhiva S.R.I., Bucureşti, fond "D", dosar nr. 1, filele 241-243, Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov şi Serviciul Secret de Informaţii al Armatei Române. Studii şi documente*, ediţia I, Bucureşti, Editura INI, 1996, p. 489-490, doc. Nr. 131).

[397] Este neîndoielnic, că M. Moruzov a primit ordin şi a raportat despre acţiunea trădătoare a grupului Horia Sima **numai Regelui Carol II.**

Anexa 5

Memorandum prezentat de către generalul Ion Antonescu Führerului Adolf Hitler la întâlnirea din 14 ianuarie 1941. (Extrase)

[...]

În domeniul politicii interne, România are nevoie de linişte şi ordine, pentru ca să poată înfăptui o operaţie defensivă sau ofensivă şi să facă faţă cu certitudine viitorului.

Generalul Antonescu este gata să-şi asume deplina responsabilitate[398], cu condiţia ca să poată exercita o autoritate completă şi unică în privinţa ordinii politice interne.

Convins de rolul ce revine Legiunii, generalul Antonescu şi-a bazat regimul său[399] numai şi în mod exclusiv pe Legiune, excluzând toate celelalte grupuri politice. Deşi este general de corp de armată, el a îmbrăcat în mod oficial cămaşa verde[400] pentru a arăta strânsa lui apropiere de Legiune.

El activează pentru Legiune şi pentru revoluţia naţional-legionară.

Elemente nepregătite sau trimise de comunişti poartă răspunderea pentru pierderea de popularitate a Legiunii, pentru haosul economic care a urmat şi pentru creşterea primejdiei de anarhie, în timp ce propaganda comunistă se intensifică.

Dacă astăzi generalul ar întemeia un nou partid, el ar fi urmat de întreaga ţară.

Cu toate acestea, el nu doreşte să aibă un partid convenţional, cu forţele într-un echilibru static, ci doreşte dinamismul reformator al unei revoluţii naţionale.

[398] Se excludea, în acest mod, orice posibilitate de colaborare cu Horia Sima.

[399] În acest fel, în chip voit, generalul Antonescu făcea o eroare ce nu convenea legionarilor: excluderea acestora dintr-un regim pe care deja, înainte de rebeliunea din ianuarie 1941, îl considera ca fiind doar *al său*!

[400] În manifestările de la 6 octombrie 1940 (Bucureşti) şi 8 noiembrie 1940 (Iaşi)

Cu scopul de a avea posibilitatea să dobândească aceasta, el trebuie să exercite în realitate împuternicirile acordate lui prin Decretul Constituţional din septembrie [1940][401]: conducerea regimului naţional legionar şi autoritate unică.

El trebuie să ia asupra sa reorganizarea Statului, cu ajutorul elementelor serioase, şi să organizeze Legiunea, restabilind în ea, cu ajutorul unei noi concepţii şi organizări, elita pierdută care a murit în timpul luptei[402].

Pentru a avea posibilitatea să dobândească aceastam el va trebui să exercite controlul absolut în guvern - exact aşa cum ar fi făcut [C. Z.] Codreanu -, cu scopul de a înlocui elementele nepregătite, radicale sau anarhice din Legiune cu alte elemente ale ordinii.

El va trebui să fie singura persoană care să menţină contactul cu străinătatea.

Pe viitor, Partidul Naţional-Socialis din Germania trebuie să acţioneze numai prin intermediul generalului Antonescu, în aşa fel încât anumite elemente legionare să nu-şi facă impresia că, recurgând la acţiuni directe, vor găsi sprijin pentru orice fel de revoluţie sau revoltă internă.

Legiunea trebuie să colaboreze cu generalul în eforturile lui de a reconstitui Statul şi de a reorganiza Legiunea, părăsind bazele ei mistice şi activităţile secrete, şi adoptând un program serios, înfăptuit de membri care au fost pregătiţi în scopul acesta.

Cu această condiţie, generalul Antonescu este gata să-şi asume deplina responsabilitate.

(Arhivele Naţionale Române, Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 10/1941, filele 150-156; Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite. 1940-1944*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, p. 78-79)

---

[401] În fapt, decretele regale care-i acordau puteri nelimitate: nr. 3 053 din 5 septembrie 1940, semnat de Carol II; nr. 3 072 din 7 septembrie 1940, semnat de Mihai I.

[402] Trimitere la "vechea gardă" a Mişcării Legionare, în frunte cu însuşi C. Z. Codreanu, pierdută în anii cutremurătoarei represiuni carliste (1938-1939).

Anexa 6

<u>Telegrama titularului Legaţiei germane din Bucureşti, Manfred von Killinger, către Ministerul de Externe din Berlin (11 februarie 1941) (Extrase)</u>

Telegramă (în clar)

Nr. 314 din 11.2.[1941]

Prin intermediul Consulului General Wuster
Către Ministrul de Externe al Reichului

Descrierea transmisă prin telegrama nr. 346 a Biroului Ribbentrop din 11 februarie corespunde, în linii mari, faptelor, şi mă declar pe deplin acord cu dv. Doresc însă să mai adaug următoarele:

Legionarii au fost[403] cu totul lipsiţi de o conducere politică. Ei nu şi-au dat seama că prin rebeliunea lor ar fi putut împinge România în prăpastie, dar şi că au periclitat în modul cel mai grav desfăşurarea armatei germane. După cum reiese din convorbirile numeroase pe care le-am avut cu legionarii aflaţi în libertate, Horia Sima s-a temut să vină la Salzburg[404], pentru ca să evite o discuţie comună [cu Antonescu] în faţa Fuhrerului. Din punct de vedere ideologic şi propagandistic, planul pentru răsturnarea lui Antonescu a fost definitivat încă de atunci. Anturajului său [al lui Sima], care era pentru îndepărtarea lui Antonescu, mai ales elementele influenţate din partea rusească, îndeosebi conducătorul muncitorilor, [D.] Groza, şi conducătorul studenţilor [V.] Trifa, l-a întărit în această părere.

La Salzburg, Antonescu n-a vorbit deschis, pentru a nu discredita Legiunea în ochii Fuhrerului, cu toate că îi era clar că va ajunge la o dispută. Amintesc o frază din memoriul său, care sună astfel: <u>"Preiau întreaga răspundere, sunt gata oricând să guvernez cu Horia Sima şi cu Legiunea. De</u>

---

[403] În cursul evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941

[404] La 14 ianuarie 1941

asemenea, sunt gata să guvernez fără Horia Sima şi cu Legiunea; sunt gata, de asemenea, să guvernez fără Horia Sima şi fără Legiune".

Această frază dovedeşte că, deja atunci, el [Antonescu] a bănuit cele ce s-au întâmplat.

[...]

Legionarii au făcut următoarele greşeli:

1. Ei au primit în Legiune pe toţi acei care s-au îmbulzit să intre, printre alţii şi vagabonzi, şi infractori, fără a-i verifica măcar.

2. Horia Sima, un slăbănog, s-a lăsat captat şi influenţat de către elementele plătite de către ruşi şi englezi, astfel că n-a venit la Salzburg.

3. În loc să desăvârşească partidul pe linia doctrinei legionare, legionarii au râvnit cu toate mijloacele la putere în Stat, fără a dispune de forţele necesare.

4. Ei au subestimat cu totul persoana lui Antonescu, crezându-l un slăbănog. Cazul este tocmai contrariul. Poziţia lui Antonescu s-a întărit imediat, în momentul când, în urma dispoziţiei Führerului[405], Wehrmachtul german şi Armata română l-au susţinut. În urma acestui fapt şi legionarii s-au hotărât să depună armele.

5. Legiunea n-a folosit marea şansă care i s-a oferit prin revoluţia din septembrie [1940] cu ajutorul lui Antonescu. Ea n-a înţeles că revoluţia trebuie urmată de evoluţie, ci a revoluţionat mai departe, urmând ideologia ei mistică, exaltată.

Eu sunt de părere că, în spatele rebeliunii, în mod direct nu se află germani, dar că o bună parte dintre germani sunt coautori morali, prin aceea că le-au dat impuls legionarilor să atace pe Antonescu. Judecând după încercările de mediere, care au început imediat, mi-am dat seama care sunt acele cercuri. Sunt reprezentanţii de aici ai *Serviciului de Siguranţă (S.D.)*, o parte dintre ei cetăţeni germani, care aparţin organizaţiei din străinătate şi, probabil, unii care aparţin Legaţiei [germane din Bucureşti], fiind apropiaţi de Siguranţă. Mai trebuie adăugat că [W.] Fabricius[406] n-a ştiut să-şi impună conducerea [...]

Antonescu este decis:

1. Să meargă împreună cu Germania, orice s-ar întâmpla, din convingere politică absolută.

[405] La 22 ianuarie 1941.

[406] Predecesorul lui Manfred von Killinger la Bucureşti.

2. Armata are încredere în el, cu atât mai mult cu cât linia sa politică pro-germană nu s-a baza pe faptul că dorea să dea dreptate Legiunii, ci el dovedeşte că aceasta se bazează pe convingere.

3. N-a fost împuşcat nimeni. Antonescu nu vrea, în nici un caz, să se întoarcă la vechile metode. El se conduce strict după lege.

4. El a aprobat ca o parte din conducători, care se află încă sub supravegherea Siguranţei, să plece în exil în Germania. De cele necesare[407] mă voi ocupa eu. Antonescu este hotărât să decreteze o mare amnistie.

5. El este lămurit că guvernul actual[408] este un guvern de tranziţie.

6. El vrea să construiască noul Stat român pe baza ideologiei legionare, deoarece ştie că există numai două ieşiri: sau comunismul sau naţional-socialismul.

7. El este deja în legătură cu conducătorii ai Legiunii în care el are încredere şi care, la rândul lor, se bucură de încrederea legionarilor, cu scopul de a reorganiza şi reforma Legiunea.

Mai sunt de adăugat următoarele:

Antonescu este pe deplin stăpân pe situaţie. El ţine legătura permanentă cu mine şi cu generalii germani şi are încredere în noi.

[...]

(Arhivele Naţionale ale României, Bucureşti, fond 10, dosar 9 G, filele 33-36).

[407] Pentru emigrarea legionarilor în Germania!

[408] Format la 27 ianuarie 1941.

Anexa 7

Scrisoarea generalului Ion Antonescu adresată ministrului german Manfred von Killinger în legătură cu măsurile luate pentru pedepsirea legionarilor participanți la evenimentele din 21-23 ianuarie 1941 (București, 25 februarie 1941)[409]

MINISTERUL REGAL AL AFACERILOR STRĂINE[410]

Excelenței Sale

Domnului Manfred von Killinger

Trimisul Germaniei

Stimate Domnule Ministru,

În cursul convorbirilor ce le-am avut în ultimul timp v-am expus concluziile la care am ajuns - privitor la felul corespunzător al pedepsirii câtorva responsabili de rebeliunea[411] din ianuarie -, acțiune ce primejduia nu numai statul român, dar și interesele Reichului în aceste regiuni.

Pentru a evita o nouă ințețire a pasiunilor și pentru a nu crea o situație dificilă printr-o condamnare publică a acelor elemente care au ocupat funcții importante în Stat, consider necesar să renunț la o sentință oficială împotriva lor. În consecință, doresc să trimit în Germania câțiva instigatori ai rebeliunii din ianuarie și, în primul rând, pe acei membri ai guvernului care îi poartă răspunderea - fie prin participarea lor directă la pregătirea acestei acțiuni, fie pe căi indirecte, prin pasivitatea și indulgența ce au manifestat față de urzelile elementelor anarhiste -, sperând, fără îndoială, că, dacă conjurația reușește, se

[409] Scrisoarea a fost transmisă în copie, prin telegramă fulger, Reichsführerului SS, Heinrich Himmler.

[410] În acel moment, la 25 februarie 1941, premierul Ion Antonescu era și titular al Externelor la București (ianuarie-iunie 1941).

[411] Termenul era cel preferat de regimul antonescian.

vor putea număr printre cei ce vor beneficia de avantaje. Durata detențiunii lor va fi de cinci ani, și anume de trei ani în lagăre și de doi ani în locuri de muncă. Ar fi indicat ca pe timpul deportării să fie ținuți sub cea mai strictă supraveghere a autorităților germane, astfel încât să nu poată părăsi locul de internare, cheltuielile modestei lor întrețineri urmând a fi acoperite de către guvernul român.

În acest sens, am onoarea să vă rog să binevoiți a interveni pe lângă Guvernul Reichului să-și dea asentimentul și sî contribuie la punerea în aplicare a acestor măsuri. În cazul că Guvernul german va fi de acord, v-aș fi îndatorat dacă mi-ați indica legăturile ce le-ați destina în acest scop. Lista celor ce urmează să fie internați cuprinde:

1. În primul rând acei membri ai fostului guvern[412] de care este vorba mai sus, și anume: **Horia Sima, Traian Brăileanu, V. Iașinski, Corneliu Georgescu** și **C. Papanace**.

2. De asemenea, ar urma să fie internați toți acei care, după rebeliune, s-au refugiat pe teritoriul Reichului, indiferent dacă figurează sau nu pe lista menționată. Aș fi îndatorat autorităților Reichului german dacă mi-ar emite o listă cât mai cuprinzătoare a acelor români refugiați în Germania.

3. Mai rămân participanții la rebeliune care s-au refugiat la cetățeni români de origine germană sau la cetățeni germani aflați în România.

Cred că este, într-adevăr, în interesul relațiilor româno-germane, dorința mea cea mai sinceră fiind să le dau cea mai largă extindere, ca și în cel al întăririi sentimentelor reciproce de încredere în opinia publică a ambelor popoare, să se evite orice publicitate în această chestiune. Voi lua în acest sens toate măsurile necesare. În acest scop, am recurs la această soluție în virtutea căreia participanții la rebeliune din această ultimă categoria își vor absolvi culpabilitatea prin deportarea lor în Germania. Bineînțeles, că durata detențiunii forțate a persoanelor din această categorie va corespunde termenului pedepsei ce va fi pronunțată de autoritățile românești. Până atunci, următoarele persoane au fost identificate ca aparținând acestei categorii: **Stoianovici, Mihăilescu, Axente** și **Balaban**. În măsura în care Excelența Voastră poate dispune de cercetările respective, colaborarea dv. la stabilirea numelor ce urmează a fi trecute pe lista mi-ar fi deosebit de prețioasă.

[412] Guvernul Ion Antonescu-Horia Sima din perioada 14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941.

Cazul **Viorel Trifa**, unul din cei mai vinovați instigatori ai rebeliunii și un exponent notoriu al mișcării comuniste din România[413], merită să fie îndeosebi menționat. Este absolut necesar ca Trifa să fie pedepsit cu cea mai mare severitate, deoarece gravitatea vinii sale și primejdia ce o prezintăpentru siguranța Statului român sunt cu totul deosebite. Trifa n-a putut fi descoperit până în prezent și autoritățile românești sunt în căutarea lui. Este de cea mai mare importanță ca el să nu fie primit în Germania și să nu i se înlesnească o refugiere în țara dv. Nu mă îndoiesc că-mi veți acorda în această privință întreg sprijinul necesar în acest sens pe lângă autoritățile germane și dându-le lămuririle necesare cu privire la cazul Trifa. În înțelegere cu **[Dumitru] Groza**, un alt agent comunist notoriu[414], Trifa a încercat să inducă Mișcarea [Legionară] în eroare cu privire la adevăratele țeluri ale acestui ațâțător aflat în legătură cu studenții aparținând activității revoluționare a muncitorimii comuniste care s-au infiltrat în ultimul timp în Mișcarea Legionară. Cred de prisos să subliniem că întărirea ordinii în România, care nu poate fi decât de folos intereselor germane în Sud-Est, depinde în cea mai mare parte de aplicarea eficientă a măsurilor amintite.

Vă rog, Stimate D-le Ministru, să primiți asigurarea deosebitei mele stime.

/ss/ General Antonescu

(Biblioteca Academiei Române, București, Arhiva Istorică, fond XIV, dosar 1 1313, filele 50-52, Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ștefan Lache, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondență și întâlniri inedite. 1940-1944*, I, București, Editura Cozia, 1991, pp. 83-85).

[413] Afirmație total eronată.

[414] Eroare nejustificată.

Anexa 8

Raport diplomatic al ministrului german la București, Manfred von Killinger, către Ministerul de Externe din Berlin (București, 26 februarie 1941)

Nr. 4, București, 26 februarie 1941
Strict secret

Subiectul: raportul adresat Ministrului de Externe [al Reichului] privind participarea germanilor la încercarea de revoluție organizată de legionari.

Țin să raportez următoarele, ca răspuns la telegrama "securitate specială - anexa A" către ministrul [Manfred] von Killinger din 25 ianuarie [1941], în care ministrului [Wilhelm] Fabricius, ministrului [Hermann] Neubacher și mie ni s-a ordonat să raportăm ce elemente sunt prezente din cele care au sprijinit rebeliunea legionarilor, deoarece aceștia se bizuie pe sprijinul Germaniei.

Am raportat pe scurt prin teletype că nu bănuiesc pe nici un german ca fiind implicat în tentativa de revoluție, însă unele cercuri germane au contribuit prin comportarea lor la realizarea acestei tentative. Aceștia sunt reprezentanții **SD-ului**, conducătorii **SS-iști** von Bolschwing, Kriminalrat SS Geissler, liderii SS-iști Koenen și Washinowski, cât și atașatul pentru problemele agricole, conducătorul SS-ist de la departamentul Economic al Legației, Wenzel. În plus, eu consider ca fiind implicați și câțiva membri din **AO**, ca Cristoph, Streiter, cât și reprezentantul **DNB-ului**, Schickert, acesta din urmă fiind implicat mai mult din curiozitate jurnalistică.

Motivele care, după o îndelungă observație, m-au determinat să mă opresc asupra acestora sunt următoarele:

1. Când am venit la București se și efectuase o serie de arestări. Nu am avut timp suficient la dispoziție pentru a vorbi cu ministrul Fabricius. Primul care m-a convocat a fost conducătorul SS-ist von Bolschwing. El a protestat împotriva arestării legionarilor și a încercat să-mi dovedească că legionarii au dreptate și m-a rugat să intervin pentru a-l convinge pe generalul Antonescu să-i elibereze pe prizonieri.

2. Același lucru, folosind aceleași argumente, l-a făcut și atașatul nostru pentru problemele agricole, liderul SS-ist Krautde, cât și conducătorul SS-ist

Wenzel şi ziaristul Cristoph. Am tras concluzia din aceste intervenţii că aceştia trebuie să aibă legături strânse cu Legiunea şi că ei au aprobat acţiunea legionarilor, în timp ce încercau să-l minimalizeze pe Antonescu în ochii mei, care, după cum spuneau ei, este înconjurat de francmasoni.

3. Conducătorul SS-ist, contele Meran, care aparţine serviciului **SD**, a avut relaţii foarte strânse cu legionarii. Conforma declaraţiilor slae personale, el a luat parte la o ceremonie deosebită, la care 13 legionari (şoferi) au depus jurământul la domiciliul contesei Cantacuzino, o fanatică turbată, la car ei, adică şoferii, au jurat pe pistol şi pe Biblie să-l împuşte pe Antonescu. Eu sunt de părere că nu trebuie să acordăm o importanţă prea mare acestui act fanatic, chiar dacă el este simptomatic.

4. Conducătorul SS-ist Wachinowski, şef de serviciu în cadrul **SD**-ului, a furnizat provizii legionarilor care se ascund.

5. Tot astfel, locţiitorul de Landesgruppenleiter Langenecker şi membrul de partid Knoll, care este omul de legătură al Legaţiei, a sprijinit cu înfocare pe legionari. Deşi nu mai sunt legionari ascunşi la membrii **AO**, aceştia m-au rugat în repetate rânduri să ajut aproximativ 30 de legionari să fugă în Germania. Membrul de partid Knoll a negociat cu liderii legionari care în prezent se ascund, în vederea aplanării conflictului dintre Legiune şi Antonescu. El a acţionat conform instrucţiunilor mele. Este plauzibil să presupunem că Knoll, care a fost pus astfel în situaţia de a acontinua contactul, are cele mai strânse legături cu Legiunea. Oamenii care se ascund nu permit nimănui din afară să se apropie de ei.

6. Von Bolschwing, reprezentantul **SD**-ului, m-a asigurat de loialitatea sa absolută şi de ajutor în încercarea de a duce la bun sfârşit campania de pacificare, însă mi-a destăinuit faptul că el ascunde 9 legionari, cotaţi ca fiind conducători principali (şi nu 3, cum declară Berlinul), într-o clădire extrateritorială a Legaţiei. Numai după ce românii mi-au atras atenţia şi după raportul meu înaintat la Berlin, el a recunoscut acest lucru faţă de mine, pretinzând că nu a vrut să mă amestece şi pe mine în această afacere. Situaţia s-a înrăutăţit şi mai mult, tocmai datorită acestei lipse de încredere manifestată faţă de mine, deoarece conducătorii legionari au trebuit să stea pe un teren extrateritorial timp de săptămâni, fără ca eu să am posibilitatea de a-i scoate de acolo. Nu pot să fac lucrul acesta nici în prezent, deoarece, la drept vorbind, nu pot să-i trimit să fie măcelăriţi. În primele zile, o aplanarea a conflictului ar fi fost mult mai uşor de realizat. Problema a devenit extrem de dificilă atunci când generalul Antonescu a trimis un intermediar ca să-mi spună în faţă că

conducătorii legionari sunt tăinuiţi pe strada P., adică în casa **SD**-ului, pe teren extrateritorial german. Aş dori să adaug că emiţătorul secret al **SD**-ului se mai află încă în această casă şi continuă să fie folosit. El se află instalat acolo la propunerea mea şi cu aprobarea ministrului de externe al Reichului, de când am fost însărcinat cu o misiune specială în cursul iernii trecute.

Din pricina operaţiunilor din timpul războiului s-a dat ordin ca acest transmiţător să fie demontat ori, cel puţin, să nu rămână pe teren extrateritorial. Acest ordin al ministrului de eexterne al Reichului nu a fost urmat. Transmiţătorul continuă să funcţioneze la vechiul sediu.

7. Încă o dovadă că există o legătură strânsă între **SD** şi legionari este furnizată de împrejurarea că la cartierul general al rebelilor s-a putut ajunge, în vederea negocierilor peentru capitulare şi încetarea focului [în 23 ianuarie 1941], numai cu ajutorul **SD**-ului. Ministrul Neubacher, care a fost principalul mediator, confirmă acest lucru. Discuţiile care au început au avut loc în biroul lui Bolschwing, în casa **SD**-ului. Această casă este binecunoscută legionarilor. Într-adevăr, ulterior conducători legionari au fost ascunşi aici. Aceştia sunt următorii: Papanace, Iaşinschi, Stoicănescu, Mihăilescu, Axente, Borobaru, Trifa, Gârneaţă şi Georgescu. Cu excepţia lui Georgescu şi Trifa, toţi au fost transferaţi în Germania, lucru care nu se putea realiza fără ajutorul Misiunii Militare. Bolschwing afirmă că el nu putea expune pe aceşti conducători, în urma negocierilor de armistiţiu. Lucrul acesta poate că este adevărat. Faptul că aceştia au fost ascunşi în această casă extrateritorială dovedeşte însă cât de strâns era legat acest grup **SD** de conducerea Legiunii şi, în special, de acei care au condus rebeliunea.

8. Atunci când, după o perioadă apreciabilă, am descoperit că legionarii sunt ascunşi de reprezentanţii **SD**-ului, iar Bolschwing a trebuit să recunoască acest lucru în faţa mea, el mi-a făcut impresia că este cu totul uimit şi avea lacrimi în ochi, deşi în alte împrejurări a dat dovadă ci este un om brav. Nu am putut să evit impresia că el este profund mişcat, ca cineva care a suferit o profundă dezamăgire şi o înfrângere şi în prezent consideră bătălia ca iremediabil pierdută.

9. Kriminalsrat Geissler, care a jucat un rol destul de neplăcut, a fost omul de legătură al poliţiei legionare. El a declarat în mod publşic, declaraţie pe care au aflat-o şi românii, că uciderea celor 72 [în realitate, 64] de prizonieri de la Jilava a constituit o manifestarea absolut justificată a justiţiei populare. Când l-am întrebat dacă lucrul acesta este adevărat, el a remarcat că, de altfel, aceasta

este şi părerea Fuhrerului. L-am sfătuit să păstreze tăcerea asupra cestui fapt, chiar dacă aceasta este realitatea.

Geissler a venit la mine şi m-a informat că Gruppenfuhrerul Heydrich l-a chemat la el şi i-a cerut ca să mă convingă să depun toate eforturile pentru a obţine eliberarea lui Ghica şi Maimuca, funcţionari superiori în cadrul poliţiei legionare, care se află în prezent sub arest. Am făcut lucrul acesta şi a trebuit să aflu, spre stupefacţia mea, că asupra lor s-au găsit materiale care atestă rolul lor în favoarea duşmanilor Germaniei. La anexa 1 [nu se găsit în arhivele germane] se găsesc fotostate şi traduceri care relevă că Maimuca a ţinut sub continuă observaţie desfăşurarea trupelor germane şi a transmis toate acestea prin radio, la început în mod direct, iar mai apoi prin cod. Astfel, datorită activităţii lui Maimuca, englezii au fost permanent informaţi asupra trupelor germane care soseau. El a transmis informaţii privind efectivul trupelor şi armamentul cu care au fost dotate. Stabilirea acestor fapte nu a fost absolut necesară, în special cu privire la trupele germane, deoarece Marele Stat Major a fost ţinut la curent. Chiar în timpul războiului mondial, Maimuca a lucrat pentru **SSI**.

Natural că am renunţat să intervin pentru aceşti doi oameni.

10. Geissler i-a cerut Kanzler-urului meu să transfere 3 milioane lei pentru conducătorii legiunii, pe care între timp am reuşit să-i scot din ţară. Această suma echivala cu aproximativ 60 000 mărci. Kanzler-ul Blucher mi-a raportat asupra acestui fapt.

Am dat instrucţiuni ca să primesc o declaraţie scrisă de la Geissler, în care să arate că aceşti baninu reprezintă fonduri ale Legiunii şi nici bani furaţi şi ca ei să constituie proprietatea absolut particulară a celor care au plecat din ţară. Nu am primit această confirmare scrisă şi, în consecinţă, am interzis acest transfer. Dacă în urma acestor evenimente, Geissler se oferă să-i ajute pe conducătorii legionari, relaţiile dintre ei trebuie să fie deosebit de strânse.

11. L-am întrebat pe Bolschwing despre locul unde se află în prezent Horia Sima. El mi-a spus că cunoaşte acest loc, însă şi-a dat cuvântul de onoare să nu dezvăluie nimic. Acste angajament al lui Bolschwing este încă o dovadă asupra relaţiilor care implică o anumittă loialitate între **SD** şi Legiunea. Îmi este imposobili să susţin că faptul acesta a ieşit la iveală numai în urma puciului. Desigur că aceste relaţi au existat şi anterior şi, având în vedere releaţiile bazate pe loialitate şi prietenie, sunt convins că planul pentru viitor a fost discutat în aceste cercuri şi că, în consecinţă, **SD**-ul trebuie să fi ştiut că ei luptă împotriva lui Antonescu şi că intenţionează să-l doboare.

12. Mai departe, am aflat următorul fapt care indică cât de departe a ajuns deja propaganda împotriva lui Antonescu în cercurile germane.

Cu ocazia unei adunări care a avut loc la Legaţie înainte de puci, Reichsschulungsleiterul Schmidt, auzind că Antonescu este gripat şi nu mai poate veni, a remarcat: **<<Să sperăm că va sucomba în urma acestei răceli. Ar fi cel mai bun lucru pe care l-ar putea face>>.** Ministrul Neubacher a trebuit să-i atragă atenţia lui Schmidt că ar fi mai bine dacă nu ar face astfel de observaţii. Din acest fapt reiese că Schmidt a fost deja influenţat împotriva lui Antonescu, încât şi-a permis să facă o astfel de observaţie.

Din aceste fapte este evident că.

1. Se poate dovedi o participare directă a cercurilor germane le rebeliune.

2. **SD**-ul a avut relaţie strânse cu Legiunea, iar **SD** trebuie să fi ştiut de tensiunea dintre Legiune şi Antonescu.

3. **SD**-ul trebuia să oprească încercările disperate ale legionarilor de a-l răsturna pe Antonescu. Lucrul acesta nu s-a făcut. Desigur că Legiunea a fost încurajată de această atitudine a **SD**-ului.

4. **AO**-ul a contribuit de asemenea la tentative de a-i face pe legionari să creadă că Germania îi sprijină pe ei şi nu pe Antonescu,, altfel nu s-ar putea explica speranţele nutrite de cei care s-au ascuns şi nici remarca Reichsshulungsreiterului Schmidt. Chiar şi acum, Langenecker doreşte ca eu să ajut 30 de legionari să treacă frontiera. Aceştia nu sunt ascunşi de germani aparţinând Reichului.

În concluzie, convingerea mea este că

I. Cercurile germane nu au participat direct la tentativa de revoluţie.

II. Ar fi trebuit să fie de datoria noastră, a germanilor, să împiedicăm pe legionari să facă un astfel de pas lipsit de sens. Lucrul acesta nu s-a făcut.

III. În efortul de a-l elimina pe Antonescu, legionarii au fost sprijiniţi, din punct de vedere moral, de către **SD**, de membrii Legaţiei, care au legături cu **SD**-ul, de un anumit număr de ziarişti germani, cât şi de către **AO** (aici eu trec cu vederea ajutorul acordat de ruşi şi de **SSI**)

IV. Legionarii erau convinşi că vor fi sprijiniţi de germani în efortul loc de onstaurare a unui stat legionar. Dezamăgirea lor a fost imensă când au aflat că Fuhrerul a anunţat că armata germană îl susţine pe Antonescu.

V. O parte din legionarii turbaţi, nevoind să ştie de nimic, i-au numit pe germani trădători, adică (spun ei) au fost trădaţi de oameni care gândesc ca ei, care le cunoşteau, le-au aprobat planurile şi i-au asigurat că în cazul unei acţiuni le vor acorda tot ajutorul necesar.

La anexe am inclus un raport al unui vechi legionar [nu s-a găsit în arhivele germane], în care se încearcă să dovedească faptul că Antonescu a iniţiat revoluţia, însă indirect; el dovedeşte că Legiunea s-a străduit să-l elimine pe Antonescu prin toate mijloacele posibile.

O serie de rapoarte provenind de la Marele Stat Major Român, a căror autenticitate nu se poate însă verifica, declară următoarele:

1. Bloschwing, Geissler, Krautle şi Koenen au luat parte la insurecţie.

2. Horia Sima a crezut cu fermitate că va primi ajutorul agentului de **Gestapo**, Geissler.

Până în prezent nu am încercat în mod intenţionat să aflu ceva despre aceste declaraţii de la persoanele arestat. Nici românii nu mi-au comunicat nimic, deoarece ei cunosc simpatia ce o nutresc pentru legionarii decenţi, lucru pe care îl spun făţiş tuturor, inclusiv lui Antonescu.

von Killinger

(*<u>Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945</u>*, Serie D, Band XII/1, Göttingen, 1970, pp. 171-176, doc. nr. 94).

Anexa 9

<u>Dare de seamă asupra evenimentelor din 21-24 ianuarie 1941 întocmită de către *Serviciul Special de Informaţii* (Bucureşti, februarie 1941)</u>

SERVICIUL SPECIAL DE INFORMAŢII

DARE DE SEAMĂ

- Studiu -

De la declaraţiile făcute de Horia Sima la parastasul de la Predeal[415] şi până la începutul rebeliunii timpul este scurt: 20.IX.1940 - 21 ianuarie 1941 = 4 luni.

În septembrie, la Predeal, Horia Sima a cerut legionarilor recunoştinţă şi devotament faţă de generalul Antonescu; în ianuarie, la Bucureşti, Horia Sima a aţâţat legionarii care au cerut înlăturarea generalului Antonescu cu guvernul său şi instaurarea unui regim legionar exclusiv.

***

În primele zile care s-au succedat abdicării de la 6 septembrie, Legiunea nu a revendicat guvernarea; articolul lui Ion Zelea Codreanu din "Porunca Vremii", prin care cerea legionarilor timp pentru a se pregăti pentru conducere, este revelatoriu. Totuşi, între manifestul redactat de Horia Sima, princ care înfăţişa abdicarea ca un rezultat numai al acţiunii Legiunii, este un contrast izbitor cu adevărul arătat de manifestul d-lui general Antonescu, care a prezentat opiniei publice faptele în mod cronologic, ca temeiuri ce nu puteau suferi interpretarea şi excludeau contrazicerea. Totuşi, repetarea editării şi afişării manifestului lui Horia Sima după publicarea memoriului d-lui general Antonescu azi apare ca un indiciu că Horia Sima, din primele zile, a căutat să

[415] La 20 septembrie 1940.

conteste rezultatele obținute de d-l general Antonescu, arogându-și-le cu o îndrăzneală puțin explicabilă atunci.

Ca manifestare publică de supunere față de d-l general Antonescu apare actul solemn al declarațiilor de la Predeal (20 septembrie 1940), când cere legionarilor recunoștință și credință față de d-l general Antonescu, pentru că i-a înălțat și onorat cu participarea la guvernarea țării.

Cu toate acestea, trebuie să fie reținut că, deși d-l general Antonescu este șeful Statului Legionar, totuși nu a fost recunoscut și nu apare în același timp nici un indiciu spre a i se recunoaște și calitatea de comandant al Mișcării legionare. Din contra, din atitudine și comportare, Horia Sima manifestă până la evidență tendința de a apare pe primul plan.

În acest timp, începe opera de destrămare a administrației, abil camuflată sub necesitatea epurării, a reorganizării Statului, tinzând a domina politica internă prin acapararea tuturor posturilor de conducere ale autorității și instituțiile publice, urmărind în special instituțiile cu atribuțiuni administrative și de ordine în Stat.

De asemenea, spre a stimul zelul partizanilor și a crea datorii de recunoștință, se încep introducerile masive de partizani în posturile de conducere ale vieții și activității economice.

[...]

Conducătorii legionari puși în fruntea direcțiilor și instituțiilor de stat nu au calificare prin nici un fel de atribut de superioritate: studii, experiență, prestigiu personal. Singurul titlu: <<om de încredere>> al lui Horia Sima, singurul merit: a adus servicii Legiunii.

Funcționarea aparatului de ordine și siguranță devine cu totul subiectivă, urmărind numai scopurile particulariste ale conducerii legionare:

- răzbunare;
- terorizare;
- stăpânire.

[...]

În lumea satelor, propaganda a uzat de eterna formulă a demagogiei care atrage pe săteni: promisiuni pentru împroprietărire și, dacă la orașe, unde presa este mai răspândită, numele Conducătorului Statului este foarte mult în circulație, la sate nu s-a vorbit decât despre Comandantul Legiunii - Horia Sima.

Ambiția nemăsurată și dorințade a rămâne în capul Statului a lui Horia Sima l-a făcut să ia strânse legături cu lumea muncitoare, fond de unde

propaganda comunistă și-a racolat totdeauna cei mai siguri și mai numeroși aderenți.

Aprobarea dată de Horia Sima ca reorganizarea Corpului Muncitorimii Legionare să fie făcută sub comanda lui [D.] Groza, militant comunist de notorietate[416], este o acțiune foarte simptomatică. Înscrierile în acest corp sunt masive. Muncitori, foști aderenți ai partidelor socialiste sau democrate, sunt primiți, organizați în cuiburi, educați și instruiți.

[...]

Uciderea de la Jilava pare a fi fost patronată de fostul prefect de poliție, col. [Ștefan] Zăvoianu, și comandantul Corpului Muncitorilor Legionari, [D.] Groza. Cu toate aceste procedee în afară de lege, extremiștii sunt nemulțumiți și propagă înlocuirea d-lui general Antonescu din îndemnul lui Zăvoianu și Groza [...] Parte din legionarii care trebuiau să fie dezarmați, nu au depus armele. Nemulțumirile clocotesc în rândurile lor. Horia Sima nu stăpânește Mișcarea. El lucrează însă pe linii ascunse spre a-și ajunge scopul ambițiilor sale: să fie el Conducătorul Statului. Căutând aderenți, află o serie întreagă de persoane interesate, care denigrează pe Conducătorul Statului sub tot felul de motive imaginare. În același timp, încearcă a afla o formulă care să împace pe nemulțumiții rămași în afară de încadrarea în diferit posturi de stat și particulare.

În cele din urmă, Horia Sima s-a hotărât:

- Va lua măsuri spre a-și întări poziția;
- Explică îndrăzneala lui Zăvoianu de a se baricada în Prefectură [de Poliție] și a lui [Al.] Ghica de a se baricada la Siguranță, când Conducătorul Statului i-a înlocuit;
- Și cum s-ar explica îndrăzneala lui [C.] Petrovicescu de a menține chestor la Brăila pe Mazilu, când Conducătorul Statului l-a aruncat afară din post, dând comunicat public? Numai prin încurajările lui Horia Sima s-a putut ajunge la situații atât de stranii cu tendință vădită de a ruina prestigiul Conducătorului Statului. Pentru aceasta poate să facă orice, uzând de toate mijloacele: minte pe d-l general Antonescu, îi nesocotește dispozițiunile date și îndeamnă să se comită fărădelegile.

Caută să-și asigure mijloace suficiente de acțiune:

- întreg aparatul de ordine și siguranță (mai puțin Jandarmeria, trecută asupra M.A.N.);
- formațiunile paramilitare legionare;
- Corpul Muncitoresc Legionar;

[416] Apreciere neîntemeiată (vezi în continuare).

- cuiburile diferitelor organizații;

- Frățiile de Cruce.

Se hotărăște a da lovitura de stat, spre a așeza un regim legionar integral.

În acest scop, cu un cerc restrâns, încep pregătirile:

Horia Sima va conduce și va executa propaganda în provincie.

Generalul Petrovicescu, cu Al. Ghica și Maimuca vor organiza înarmarea în București[...] În rezumat: guvernul Statului Legionar își înarmează proprii săi partizani. Contra cui?

Actul însemnat al înarmării fiind terminat, se trece la organizarea propriu-zisă a execuției mișcării.

Organizațiile din Capitală sunt pregătite pentru mișcarea de stradă.

Mai trebuie însă ca și provincia să fie ațâțată, controlată și îndrumată, și atunci Horia Sima pornește în turneu de întruniri:

La 2 decembrie [1940] - întruniri la Alba Iulia.

La 14 decembrie - la Constanța.

La 21 decembrie - la Pătârlagele Buzău.

La 25 decembrie - Timișoara, Lugoj, Caransebeș.

La 3 ianuarie [1941] - la Predeal.

Opinia publică trebuie ațâțată, eventualele opoziții trebuiesc intimidate, apare comunicatul referitor la descinderea de la sediul masonilor, la 13 ianuarie [1941][417].

[...]

Evenimentele se precipită.

Joi, 16 ianuarie, șefii de cuib din Burești sunt adunați sub președinția lui [N.] Pătrașcu. În ziua de 19 ianuarie o notă informativă spune[...]

Conducătorul Statului decide desființarea comsiilor de românizare, spre a curma abuzurile săvârșite.

Se produce uciderea maiorului german Doering, rămasă fără urmări de cercetare legală timp de nouă ore.

Ministrul Petrovicescu este înlocuit; înlocuit mai este Directorul General al Polițiilor, Al. Ghica, și Directorul Maimuca[...]

Se trece și la prevenirea provinciei; prefecții de județe sunt convocați la București de către Mișcarea Legionară. Se primesc rapoarte; se dau ultimele instrucțiuni; se fac ultimele socoteli asupra raporturilor de forțe între partizanii prezumtivi ai Conducătorului Statului și Comandantul Legiunii. În unanimitate, toți sunt pentru Comandant; fapt lesne explicabil, fiind toți complicii tolerați și încurajați la abuzuri de protectorii lor, Horia Sima și Petrovicescu. Suburbanele Capitalei au mare importanță; Petrovicescu personal va face inițierea primarilor asupra misiunilor care le revin.

[...][418]

Din analiza faptelor și informațiunilor obținute până în prezent, reies câteva observațiuni principale:

- acțiuneade înlăturare a d-lui general Antonescu este pornită de foarte mult timp;

- pregătirea mișcării s-a făcut într-un cerc foarte restrâns de conducători [legionari];

- organele subalterne au executat dispozițiuni care, în mod apparent, nu aveau legătură; în ansamblu, acțiunea a fost bine închegată;

- masa executanților a fost dusă în centrele de rezistență fără a ști ce are de făcut;

- conducătorii nu s-au așteptat la o rezistență și represiune atât de ferme[...]

CONCLUZII

[...] Este necesară o severă și neiertătoare reprimare în cadrul legilor. Trebuie a curăți toată administrația de stat de toate elementele introduse prin regimul de ieri, elemente care au avut un scop unic: a distruge Statul Român. Legiunea, atât de grav compromisă, prin conducători care au nesocotit soarta țării, prin intelectuali care în mod pasiv nu au făcut opoziție intențiilor nimicitoare ale conducătorilor, prin masele legionare dovedite elemente de anarhie, Legiunea nu mai are nici o rațiune de a subzista ca organ de conducere în Stat. Ca organ politic să urmeze soarta celorlalte partide. Statul Român trebuie refăcut cu elemente naționaliste cu cugetul echilibrat, pătrunse de simțul ordinei și luminate cu temeinică pregătire și experiență dovedită în ramura activității lor. Aparatul de Stat trebuie refăcut, bazându-l pe elemente devotate, capabile, cinstitte, competente. Trebuiesc luate măsuri care să le redea încrederea pierdută prin teroarea exercitată asupra lor de legionari [...] Armata și toate serviciile de ordine să rămână în afară de orice acțiune și activitate politică, fiind organe la dispoziția directă a Conducătorului Statului.

(Arhivele Naționale ale României, București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 1 243)

[417] Semnat de Horia Sima, în ziarul "Cuvântul".

[418] În continuare, se prezintă fapte din 19-21 ianuarie 1941, cu preocuparea de a se insista asupra inițiativelor Mișcării Legionare.

Anexa 10

Fragmente din nota Biroului Siguranţei din cadrul Poliţiei oraşului Focşani despre starea de spirit în rândurile legionarilor (martie 1941)

[...]

În sectorul nostru nu am avut acte de rebeliune şi nici dintre capii rebelilor din altă parte nu s-a constatat o activitatea propriu-zisă.

S-a constatat că în sânul organizaţiei legionare s-au format două fracţiuni, şi anume: fracţiunea Ion Zelea Codreanu şi fracţiunea Horia Sima.

În sectorul nostru, fracţiunea Ion Zelea Codreanu este în minoritate faţă de fracţiunea Horia Sima, care este reprezentată prin elementele tinere, pe când ceilalţi sunt reprezentaţi prin elementele mai vârstnice, deci şi mai moderate, însă cu mai multă rezistenţă în spiritul de jertfă.

Fracţiunea Ion Zelea Codreanu tinde la o împăcare a actualei conduceri de stat cu principiile legionare, urmând ca aceste principii în viitor să fie baza întregului nostru aparat de stat impus de la conductătorul Statului, Mişcarea legionară [urmând] să-şi continue activitatea începând cu verificarea cadrelor, iar din cadrele verificate să aleagă conducătorii României de mâine.

Fracţiunea Horia Sima susţine că ei nu au greşit cu nimic faţă de Conducătorul Statului, domnul general Antonescu, şi că la mijloc a fost o lucrătură a duşmanilor Legiunii, care au căutat să sape o prăpastie între Legiunea şi domnul general Antonescu, ceea ce le-a şi reuşit. Recunosc că s-au făcut anumite greşeli şi din partea conducătorilor lor,dar aceste greşeli urmau să fie înlăturate.

[...]

(Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, II, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1999, p. 180)

Anexa 11

Raport al *Serviciului Special de Informaţii* despre activitatea unor legionari (Bucureşti, 27 mai 1941) (Extrase)

[...]

În cercurile legionare iniţiate se afirmă că Horia Sima se află la Frankfurt/Main, unde este ţinut în îndeaproape supraveghere de agenţii **Gestapo**-ului, deoarece pregăteşte o acţiune pentru România.

Din discuţiile ce au avut loc între studenţii legionari, rezultă că d-na Charlotte Ropală, secretară la un cabinet de la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, soţia lui Cătălin Ropală, predă legionarilor multe lucrări informative privitoare la Mişcarea Legionară şi face dese intervenţii pentru scăparea legionarilor arestaţi.

Conducerea Mişcării Legionare pregăteşte o acţiune în stil mare pentru a pregăti opinia publică pentru o reacţiune faţă de autorităţile desemnate cu judecarea în curând a principalilor conducători legionari, în frunte cu generalul [Constantin] Petrovicescu.

Conducerea Mişcării Legionare a făcut cunoscut prin agenţi devotaţi tuturor studenţilor arestaţi în legătură cu manifestaţia din ziua de 10 Mai să declare că au participat la această manifestaţie care era îndreptată contra agitaţiilor democrate care au loc în Universitate[...]

(Arhiva SRI, Bucureşti, fond "D", dosar nr. 1 012, fila 229)

Anexa 12

Din Declarația lui Ion Zelea Codreanu la solicitarea instructorului consilier Răsnovanu despre colaborarea lui Horia Sima cu M. Moruzov (1941)

[...] Din ziua de 12 noiembrie 1940, când din ordinul evident al numitului Sima s-a încercat din nou un atentat în contra mea și în contra fiului meu Decebal, la sediul [Mișcării Legionare] din strada Gutenberg, unde venisem să-mi reiau funcțiunea de locțiitor părintesc al Căpitanului;

De la sechestrarea în aceeași zi și în același loc a celor vreo zece camarazi care mă însoțeau și care au fost schingiuiți și amenințați cu moartea timp de aproape o lune de zile;

De la asedierea casei mele în noaptea de 12 spre 13 noiembrie 1940 de o ceată numeroasă înarmată trimisă de același ins; de la arestarea și sechetsrarea fiuluimmeu Horia și a ginerelui meu inspector G. Ciurescu, în ziua de 13 noiembrie 1940;

De la arestarea în aceeași zi a preotului Dumitrescu-Borșa, secretar general al Legiunii și mâna dreaptă a Căpitanului și singurul rămas în viață dintre voluntarii eroi din Spania, și a comandantului legionar dr. Ciorogaru și a multor alți legionari, bănuiți de a-mi fi prieteni, de la maltratarea sălbatică și necontenita lor amenințare cu moartea timp de peste două luni de zile;

De la constatarea treptată că acel Sima îndepărtează prin minciună și viclenie Legiunea și întreaga Mișcare de la calea morală și sfântă a Căpitanului și că prin abuzul administrativ al forței lui de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri o împinge în direcția diametral opusă măreței ținte a Legiunii;

Apoi de la aflarea treptată a uluitoarelor știri **că el de mult se afla în strânse legături cu Moruzov, omul Lupeascăi și al tuturor prigonitorilor noștri, că el fiind însărcinat de Căpitan din închisoare să facă numai legătura în mod provizoriu între diferitele grupuri de legionari liberi ascunși - ca unul ce era cel mai șters și mai necunoscut ca acțiune legionară de agenții prigonitorilor -, prin minciună și-a asumat rolul de conducător. În care pseudo-calitate mințind că lucrează după indicația Căpitanului a pus la cale diferite atentate în mai multe părți ale țării, în contra dispozițiunilor mereu repetate ale Căpitanului de a se păstra cea mai exemplară liniște;**

Se vede limpede că atentatele și tulburările ordânduite de Sima treabuia ca pretext acelor care puseseră la cale asasinarea Căpitanului și a atâtor fruntași legionari, floare a neamului. Se vede limpede că numai inspirarea lui Moruzov putea să-l determine pe Sima să lucreze din răsputeri la omorârea Căpitanului, stârnidu-i-se și pofta bolnavă și satanică de a conduce el Legiunea;

În sfârșit de la aflarea treptată și prin deducție logică a faptului că el este autorul indirect, dar conștient și perseverent, al asasinării tuturor martirilor noștri legionari de la 1938 încoace;

De la toate acestea, n-au fost alte raporturi între mine și insul Sima decât raportul de la cel mai chinuit și îndurerat înfățișător al Legiunii la cel mai negru, mai cinic și mai satanic trădător care a existat vreodată în lume de la Iuda Iscarioteanul încoace!

(*Asasinatele de la Jilava ..., Snagov și Strejnicul. 26-27 noiembrie 1940*, ediția a II-a, București, Editura Scripta, 1992, p. 189-190; ediția I - București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, 1941).

Anexa 13

Fragment din nota dictată de Mihai Antonescu pe marginea discuțiilor cu Hermann Goering (Berlin, 26 noiembrie 1941)

[...]

Reichsmareşalul Goering a întrerupt firul expunerii asupra unităţilor [militare germane din România] pentru a mă întreba: <<Dar pentru ordinea internă, ţinând seama că armata română este mobilizată dincolo de Nistru, nu credeţi cu prezenţa unor unităţi germane[419] este o garanţie?>>

<<Cu comuniştii de legionari aţi terminat?>>

I-am spus Reichsmareşalului că România îşi stăpâneşte singură destinul, că n-are nevoie de concursul armatei germane pentru ordinea internă şi că, dacă Mareşalul Antonescu este lăsat să conducă singur interesele României, fără nici un fel de amestec de nici o natură, aşa cum este potrivit, îi poate garanta Mareşalului Goering că nici un soldat german n-are ce să caute în România şi că interesele germane vor fi mult mai bine servite.

Tulburările care au avut loc în ianuarie 1941 sunt datorate şi unui amestec german nepotrivit care a exaltat, a indus în eroare sau a încurajat unele elemente ale răzvrătirii.

Reichsmareşalul îmi răspunde că e de acord, că cunoaşte aceste lucruri din nefericire şi că-şi îngăduie sugestia amicală de a folosi cea mai fermă autoritate pentru a reprima orice încercarede rezistenţă, sabotaj sau dezordine, adăugând: <<Ştiu că aceste lucruri nu sunt uşoare şi agreabile>>

[...]

(Arhivele Naţionale ale României, Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 106/1941, filele 12-20; Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite. 1940-1944*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, p. 136-137)

[419] În fond, misiunile militare terestră, navală şi aeriană sosite în România cu începere de la 12 octombrie 1940.

Anexa 14

Fragment din nota dictată de Mihai Antonescu pe marginea discuțiilor cu Joachim von Ribbentrop (Berlin, 26 noiembrie 1941)

[...]

D-sa [Joachim von Ribbentrop] mi-a adăugat că,datorită acestui respect [al Germaniei faţă de Mareşalul Ion Antonescu], şi-a asumat onoarea Germaniei, în împrejurările tulburi din ianuarie trecut [1941], să-şi mărturisească simpatia şi deplina sa încredere în Mareşalul Antonescu şi în acţiunea sa politică.

D-l von Ribbentrop, cu toată tăcerea mea, s-a simţit obligat să susţină mai larg punctul de vedere german în chestiunea legionară, vorbindu-mi de încrederea nemărginită a Führerului în Mareşalul Antonescu încă de la prima întrevedere şi în poziţia fermă luată pentru România Mareşalului Antonescu, în ianuarie anul trecut, când împrejurările tulburi au putut să arate realitatea Germaniei.

De asemenea, D-sa face aluzie la invitaţia făcută de Führerul Adolf Hitler lui Horia Sima împreună cu d-l Mareşal Antonescu anul trecut. Din atitudinea acestuia a avut de la început o perspectivă asupra împrejurărilor şi poziţie personale a d-lui Mareşal Antonescu şi a lui Horia Sima.

În legătură cu aceasta, d-l von Ribbentrop îmi pomeneşte despre atitudinea Führerului atunci când, [Horia Sima] în Germania fiind, a înaintat un memoriu politic Führerului (spre sfârşitul primăverii 1941). Führerul, nu numai că nu a citit memoriul, dar, de îndată ce a aflat de el, a dat dispoziţii ca Horia Sima să fie internat, întrucât nu permite legionarilor din Germania, şi cu atât mai puţin lui Horia Sima, nici un fel de manifestări politice.

[...]

(Arhivele Naţionale ale României, Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 106/1941, filele 2-10; Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite. 1940-1944*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, p. 141-142)

Anexa 15

Fragmente din minuta întrevederii Adolf Hitler-Mihai Antonescu (Berlin, 27 noiembrie 1941)[420]

[...]

Führerul atinge în treacăt problema legionară.

Vorbeşte în termeni foarte aspri despre Horia Sima.

Repetă în termeni asemănători formula d-lui [Joachim] von Ribbentrop că Germania nu se amestecă în problemele interne, că a avut o simpatie pentru toţi cei care în România, foarte puţini până anul trecut, au sprijinit politica externă germană cu adeziunea lor, dar că, evident, aceasta nu însemnează nici dreptul germaniei de a se introduce în problemele interne româneşti împotriva curentelor populare sau a resentimentelor populare, nici dreptul de a se cere ca să nu respecte oamenii de onoare[421] care înţeleg lupta germană şi leagă interesele lor naţionale de această luptă în mod serios şi constructiv.

În legătură cu aceeaşi atitudine, Führerul Adolf Hitler în convorbirea sa îmi spune cu oarecare ironie: <<Horia Sima se voia conducător în România. Într-o ţară nu este loc pentru doi conducători, ci numai pentru unui şi era glumeţ ca Horia să aspire la acest lucru, atunci când Mareşalul Antonescu se găsea la conducerea Ţării.

Cu Mareşalul Antonescu m-am înţeles foarte bine.

Am admirat în el pe cel mai fanatic apărător al unui popor şi un general de mare calitate.

M-am legat de el şi rămân legat.

Doresc însă să câştig nu numai stima şi încrederea Mareşalului Atonescu, ci iubirea şi încrederea întregului popor român şi voi face totul pentru aceasta>>

(Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 101-102).

420 După notele dictate, la revenirea la Bucureşti, de către Mihai Antonescu, ministrul Afacerilor Străine al României şi vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

421 Referire, dintre români, în primul rând la Ion şi Mihai Antonescu!

Anexa 16

Fragment din minuta întrevederii Adolf Hitler-Mareşal Ion Antonescu (Rastenburg, 11 februarie 1942)[422]

[...]

În continuarea discuţiei, [Mareşalul Ion] Antonescu a atins probleme de politică internă. El mulţumeşte Führerului pentru măsurile legae pe care, după cum este informat, le-a luat Germania pentru a pune capăt echivocului privitor la Legiune. Întregul popor român este potrivnic Legiunii şi-i pune pe aceeaşi treaptă cu comuniştii. El (Antonescu) speră că Legiunea e foarte strict supravegheată[423], fiindcă el consideră absolut posibil ca ordine de conspiraţii să ajungă din Germania, pe căi ascunse, la legionarii români.

Führerul răspunde că i-a primit pe legionarii români în Germania[424] fără nici o plăcere. Însă, în împrejurările de atunci, pentru Antonescu, a fost mai bine ca oamenii pe care ar fi trebuit să-i condamne la moarte să iasă din România. El îl asigură pe Antonescu că în cazul în care Horia Sima şi-ar călca cuvântul de onoare şi s-ar manifesta într-un sens îndreptat împotriva lui Antonescu, el (Führerul) l-ar expulza în România sau ar da el însuşi ordin să fie împuşcat. El(Führerul) îşi dă cuvântul de onoare lui Antonescu că el nu va permite ca de pe pământ german să se pună la cale comploturi împotriva unui aliat. Dealtfel, nu i-a plăcut niciodată caracterul lui Horia Sima, în special după intermezzoul ciudat cu invitaţia la Berchtesgaden[425], şi-l consideră neloial.

Antonescu mulţumeşte Führerului şi aminteşte, în legătură cu aceasta, sprijinul pe care legionarii români l-au primit din partea cetăţenilor germani din România şi din afara ei.

(Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 124-125)

422 Stenograma a fost întocmită de Paul Otto Schmidt, translatorul oficial al lui Adolf Hitler.

423 Era la câteva săptămâni după evadarea lui Horia Sima din Germania şi recapturarea lui.

424 După evenimentele din 21-23 ianuarie 1941.

425 Din 14 ianuarie 1941, când numai Ion Antonescu s-a prezentat la întrevederea cu Adolf Hitler, iar Horia Sima a declinat invitaţia Fuhrerului.

Anexa 17

<u>Notă a Chesturii Poliţiei din Ploieşti pe tema</u> *"Legionarii îi urăsc pe germani"* (<u>9 martie 1942</u>)

CHESTURA POLIŢIEI PLOIEŞTI	Sursa:
BIROUL SIGURANŢEI	Originea informaţiei: S.A.I.
Rezumatul notei informative:	Valoarea sursei: Serioasă
<u>Legionarii îi urăsc pe germani</u>	Verificarea: Verificată

NOTĂ INFORMATIVĂ
Nr. 54 din 9 martie 1942

Din cercuri de foşti legionari, ne parvine informaţia că legionarii urăsc grozav pe germani şi, mai ales, pe Führer, pe care îl califică drept <<trădător>>, de două ori.

Prima oară, pentru că a hotărât prin <<arbitrajul de la Viena>> cedarea Ardealului de Nord la unguri.

A doua oară, cu ocazia rebeliunii de la 21-23 ianuarie 1941, când ei [legionarii] au voit să răstoarne pe Conducătorul Statului, contând la această acţiune pe concursul promis al trupelor germane din România şi când au rămas foarte dezamăgiţi, văzând că Führerul îi lasă la o parte şi acordă tot sprijinul său Conducătorului.

În timpul de faţă, legionarii încearcă să facă propagandă împotriva participării României la campania din Rusia, pentru <<a nu mai fi trădaţi şi a treia oară, vărsând sângele românesc pentru Reich, fără ca acesta să dea vreo garanţie de retrocedare a Ardealului de Nord>>.

Faptul că Führerul a acordat la începutul războiului cu URSS comanda supremă a Frontului de Sud, incluzând şi trupele germane, d-lui Mareşal Antonescu a fost comentat în cercurile legionare ca o surpriză foarte dureroasă.

După o informaţie recentă, legionarii fac aluzii ironice la adresa germanilor, exprimându-se că: <<am scăpat de jidani şi am dat peste mama jidanilor>>.

Ei justifică această afirmaţie că germanii, acaparând majoritatea întreprinderilor industriale şi comerciale din ţară şi angajând personal de conducere numai sus, românii au rămas să slugărească şi nemţilor, după cum slugăreau şi evreilor în trecut.

(Arhiva SRI, Bucureşti, fond "D", dosar 7 494, fila 70; Radu-Dan Vlad şi colab., eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, II, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1999, p. 242).

Anexa 18

Notă a directorului Justiției Militare din Cadrul Ministerului Apărării Naționale, colonel magistrat I. G. Aramă, cuprinzând concluziile anchetei privind activitatea lui M. Moruzov și a colaboratorilor săi la conducerea *Serviciului Român Secret* (București, 8 august 1942). (Fragment)

[În colțul din stânga sus al documentului original:]

SUMAR:
Clasarea chestiunei din punct de vedere penal al afacerei privitoare pe
MORUZOV M. , ȘTEFĂNESCU NIKY și 15 ofițeri.

[Avizul tiltularului Ministerului Apărării Naționale:]
Văzut. A se clasa dosarul.
/ss/ [Constantin] Pantazi
1942. VIII. 12

N O T A

Nr. 1 611 din 8 august 1942

PARCHETUL GENERAL AL CURȚII MILITARE DE CASARE ȘI JUSTIȚIE, potrivit ordinelor Ministerului Apărării Naționale, a întreprins o cercetare cu caracter general față de activitatea lui M. MORUZOV, fost șef al Serviciului Secret al Armatei, N. ȘTEFĂNESCU, zis NIKY, fost director de Siguranță, intendent lt. colonel PANDELE IOAN, precum și a 15 ofițeri, vizați de un denunța al căpitanului Sănătescu - mai târziu maior -, iar actualmente condamnat de TribunalulMilitar al Comadamentului Militar al Capitalei, la 15

ani muncă silnică, degradare militară și cinci ani degradare civică, pentru “INSURECȚIE ARMATĂ” și la cinci ani închisoare corecțională, doi ani interdicție și destituire, pentru “FALS ÎN ACTE PUBLICE”.

În rezumat, chestiunile care urmau să fie elucidate de această cercetare au fost:

I - Dosarele anchetei, primite de la Marele Stat Major al Armatei, privitoare la trecutul lui M. MORUZOV între anii 1916-1925 și cazierul de serviciu nr. 723.

II - Gestiunea fondurilor Serviciului Secret al Armatei, gestionar M. MORUZOV.

III - Fotocopierea dicționarului cifrat A.M. 1936 încredințat atașatului militar român de la Roma.

IV - Afacerea de la Centrul de Recrutare București privind pe M. MORUZOV, care, în calitatea sa de șef al Serviciului Secret al Armatei, ar fi încercat să împiedice introducerea unei reforme în legătură cu reorganizarea Cercurilor de recrutare și a unor sisteme de lucru ce interesau mobilizarea armatei.

V - Memoriul capitanului Sănătescu privind activitatea lui M. MORUZOV, contrarie intereselor țării și alte chestiuni conexe.

VI - Situația ofițerilor vizați de memoriul aceluiași ofițer - căpitanul Sănătescu - în legătură cu M. MORUZOV.

VII - În special precizarea situației intendent lt. colonel Pandele Ioan, din Ministerul Apărării Naționale, în legătură cu un fond de 20 000 000 lei, primit de M. Moruzov.

VIII - Situația lui N. ȘTEFĂNESCU, zis NIKY, în legătură cu M. MORUZOV.

Din cercetările urmate în cauză, se constată următoarele:

I. MIHAIL MORUZOV, zis MIȘU, zis INGINERUL ȘTEFĂNESCU, născut la Tulcea la 16.II.1887, de origine etnică ucrainean, și-a început cariera în 1919 ca agent special de Siguranță. Deși a avut la bază numai 3-4 clase secundare a putut ajunge șef al Serviciului Secret al Armatei, datorită numeroaselor și variatelor cunoștințe de specialitate și perseverentei voințe de a ajunge o personalitate în lumea detectivă.

Din studiul dosarelor Marelui Stat Major reiese

a) Majoritatea actelor privesc pe fratele lui M. MORUZOV, când acesta era în subordine la Inspectoratul de Siguranță Dobrogea.

b) O parte din acte privesc contrabanda de 200 000 ruble făcută de agenții lui Moruzov la Constantinopol.

În legătură cu această chestiune stă și un raport de ultragiu al Prefectului Poliției Constanța, care pretindea că a fost insultat de Moruzov. Chestiunea a fost soluționată de Parchetul Tribunalului Constanța, prin neurmărire.

A fost însă revocat din funcțiune, iar după cinci ani reprimt și detașat la Ministerul de Război pentru organizarea unei serviciu secret de informații, acoperit.

c) Că Moruzov, găsindu-se în 1918 în Basarabia, în calitate de agent informator, a salvat viața d-lui general Dragu.

d) Dosarul nr. 2 cuprinde ancheta împotriva lui Moruzov și a agenților lui făcută de d-l general Mironescu, din care rezultă că:

- Întimpul Războiului de Întregire, M. Moruzov a avut o atitudine favorabilă și prietenească față de Comisiunea bulgară din Dobrogea.
- M. Moruzov a fost bănuit - dar nu dovedit - că încă înainte de anul 1913 ar fi fost angajat în serviciul de spionaj bulgar și german.
- A fost bănuit că, în 1917-1918, ar fi avut legături cu comitetul revoluționar rus din sudul Basarabiei, în timp ce serviciul său informativ pentru armata română era fără însemnătate.

II. Gestiunea fondurilor Serviciului Secret al Armatei, ce formează obiectul unui dosar compus din 700 pagini și numeroase anexe, cuprinde în esență:

- Sumele bănuite a fi fost însușite de M. Moruzov.
- Averea mobilă și imobiă achiziționată în dauna Statului fie pe numele lui M. Moruzov, fie pe numele altor persoane.
- Sumele deturnate din fondurile secrete și împrumutate la funcționari, precum și sumele însușite din gestiunea Serviciului Seecret, cu care M. Moruzov înțelesese că facă acte de binefacere la diferite persoane particulare sau publice.

Pe baza actelor, întocmite și insușite în totul de Comisiunea pentru verificarea fondurilor secrete și de ordine publică, Comisiunea a emis mandat de arestare împotriva lui M. Moruzov, iar la scurt interval de timp a trimis chestiunea pentru judecată înaintea Comisiei Speciale de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

III. Fotocopierea dicționarului secret A.M. 1936 încredințat atașatului român de la Roma.

Luându-se de bază unele investigațiunifăcute de Marele Stat Major privind fotocopierea dicționarului cifrat s-au continuat cercetările până la data când a început să se întrevadă care erau faptele suspecte în această afacere și care mai înainte dădeau aparența că M. Moruzov ar fi lucrat în serviciul de informații al unui stat străin.

Din acel moment însă, conturându-se elementele unei afaceri de spionaj, s-a raportat cazul Ministerului, pentru a se aprecia și ordona dacă actualmente esteoportun să se continue ancheta până la elucidare, mai ales că, în speță, era vorba de un stat străin aliat și amic. (Raportul nr. 212 din 9.I.1941, aflat în copieladosarul D., fila 108.)

Prin ordinul nr. 1 305 din 1 III.1941 al Ministerului Apărării Naționale, Direcția Justiției Militare, s-a comunicat hotărârea d-lui Ministru care a dispus ca cercetările relative la această chestiune să fie oprite.

IV. Printr-o notă informativă, aflată la dosarul E., fila 1, se arată că Serviciul "S" condus de M. MORUZOV - în aprilie 1939 - a întreprins o criminală acțiune în legătură cu studiile și propunerile colonelului Pârvulescu Nicolae.

Chestiunea aceasta avea de scop - probabil în interesul lui M. Moruzov - să saboteze înfăptuirea reformelor propuse de numitul colonel, reforme ce vizau reorganizarea Cercurilor de recrutare și a unor sisteme de lucru ce interesau direct mobilizarea armatei și care fuseseră experimentate de Cercul de Recrutare Bucureștі cu aprobarea Marelui Stat Major al Armatei.

În acest scop - adaugă nota informativă - Serviciul "S", printr-un agent al său, a reușit că provoace o descindere la Cerc, înscenând mituirea unui fruntaș, în timp ce căpitanul magistrat Filipescu, de la Serviciul Secret, a intrat în posesia studiilor colonelului Pârvulescu și, în acest mod, s-a putut stânjeni înfăptuirea lui

Această chestiune, lichidată ca cercetare, s-a înaintat Direcţiei Justiţiei Militare cu raportul nr. 255 din14.IV.1941 şi a fost clasată.

V. Memoriul căpitanului Sănătescu - mai târziu maior - a avut ca obiect principal să stabilească convingerea că M. Moruzov ar fi lucrat în mod interesat pentru URSS şi în dauna Statului Român. În afară de aceasta ţinea să evidenţieze pe lângă reaua credinţă a fostului şef al Serviciului "S" şi incapacitatea acestuia în materie de informaţii.

Deşi cercetările asupra gestiunii s-au terminat, intervenind decesul lui Moruzov[426], cercetarea acestor chestiuni s-a făcut în mod obişnuit şi amănunţit, pentru a se stabili dacă afirmaţiunile - unele dintre ele foarte vagi - corespund adevărului.

În rezumat, din acestea rezultă că Mihail Moruzov, om cu multă experienţă în materie informativă - experienţă ce datează încă din anul 1913 -, a ajuns şeful Serviciului Secret al Armatei, a organizat acest serviciu, dându-i o extindere foarte mare în ţară şi străinătate.

Serviciul "S" aduna informaţii din toate domeniile, militar, politic, social şi particular, vizând chiar viaţa privată a multor persoane de stat.

Prin importanţa serviciului ce conducea, prin marile fonduri ce mânuia - fără vreun control serios din parteaorganelor respective - M. Moruzov câştigase de partea sa numeroase persoane influente. Ceva mai mult, el însuşi devenise un factor important, care influenţa hotărârile organelor superioare în ceea ce privea alegerilea persoanelor pentru psturile înalte ale Statului şi decide de soarta unora dintre cele aflate chiarîn funcţiune.

Datorită sistemului de a fi justificat foarte sumar şi numai faţă de Ministerul Apărării Naţionale fondurile ce i se puneau la dispoziţie, Moruzov a avut posibilitatea să achiziţioneze o însemnată avere personală.

Abil pentru a pregăti terenul în perspectiva unei eventuale schimbări de regim, în ultima vreme pregătise apropierea dintre legionari şi fostul Rege Carol II. În acest scop era în contact strâns cu Horia Sima, cu care se dovedeşte a fi avut câteva întâlniri şi discuţiuni secrete[427].

Mai era în legătură cu cele mai importante personalităţi politice şi militare din ţară.

[426] În fapt, Moruzov a fost asasinat la Jilava în noaptea de 26/27 noiembrie 1940.

[427] Vezi, în acest sens, unele informaţii, bine autocenzurate, chiar în **Memoriile** lui Horia Sima.

Există bănuiala că stipendia cu fonduri băneşti numeroase persoane influente pentru obţinerea informaţiunilor şi pentru a fi favorabile sieşi.

Activitatea lui M. Moruzov ca şef al Serviciului "S" de-a lungul timpului a avut unele părţi de natură dubioasă care merg până la bănuiala că ar fi servit interesele altor state străine, dar ele sunt insuficient precizate de cei care le arată. Ca atare, nu se pot concretiza în acuzaţiuni temeinice de natură să constituie o înaltă trădare şi nici nu s-au putut lămuri definitiv din cauza morţii celui vizat.

VI. În memoriul căpitanului Sănătescu sunt arătaţi un număr de 15 ofiţeri ca principali colaboratori ai lui M. Moruzov, care au fost plătiţi de şeful Serviciului "S" şi unii dintre ei numiţi, graţie influenţei acestuia, ataşaţi militari, şi anume:

Maior Dumitrescu Ion, maior (azi lt. colonel) Ionescu Micandru, colonel Ionescu-Mangu, lt. colonel Diaconescu I., maior Moisescu V., maior Constantinescu I., colonel Creţulescu Ilie, colonel G. Petrescu, ataşat militar la Roma, lt. col. Budiş Alex., ataşat militar la Atena, lt. col. Vorobchievici [Octavian], ataşat militar la Berlin, căpitan Iliescu G., ajutor ataşat militar la Londra, căpitan Ionescu Virgil, ajutor ataşat militar la Berna, maior Boian, ajutor ataşat militar la Paris şi lt. col. Cristea, ataşat militar la Paris.

Din cercetările urmate în cauză s-au stabilit următoarele [...]

VIII. Situaţia lui N. ŞTEFĂNESCU, zis NIKY, în legătură cu M. Moruzov.

Numitul a fost aduse de Moruzov la Serviciul "S" al Armatei, întrucât era un poliţist iscusit, sârguitor şi devotat serviciului. Nu are nici un amestesc în chestiunea fondurilor administrate de Moruzov şi nici cu activitatea acestuia. N. ŞTEFĂNESCU a fost întrebuinţat în serviciul de contraspionaj. La 1 aprilie 1937 a fost avansat Director clasa I-a şi după aproape o lună detaşat la Ministerul de Interne, Direcţia Generală a Poliţiei. De la acea dată nu a mai fost sub ordinele lui Moruzov.

N. ŞTEFĂNESCU era înfoarte bune raporturi de prietenie cu Moruzov şi aşa se şi explică faptul că afost adus la Bucureşti, iar în 1937 l-a recomandat spre a fi detaşat la Direcţia Generală a Poliţiei.

Numitul a fost omorât, ca şi Moruzov, de către legionari laÎnchisoarea Militară Jilava.

În concluzie, din cele expuse mai sus, rezultă că, în prezent, cercetarea privitoare pe M. Moruzov nu mai interesează decât ca piesă pur informativăm

în legătură cu trecutul său, întrucât chiar dacă ar fi fost vorba de fapte penale, potrivit art. 163 Cod Penal, moartea învinuitului stinge încriminarea faptei comise.

În aceeaşi situaţie se află şi N. ŞTEFĂNESCU, zis NIKY.

Ceea ce rămâne de actualitate este chestiunea fondurilor însuşite de M Moruzov din patrimoniul Statului şi petru care s-au luat, din vreme, măsurile legale.

[...]

Având în vedere cele de mai sus, suntem de părere a se clasa prezenta afacere.

DIRECTORUL JUSTIŢIEI MILITARE
COLONEL MAGISTRAT

I. G. Aramă

(Arhivele Militare Române, Bucureşti, fond Direcţia Justiţiei Militare, dosar nr. 2 417, filele 1-12).

Anexa 19

Fragmente din notele dictate de Mihai Antonescu pe marginea convorbirilor sale la Cartierul General german cu unii dintre liderii nazişti (Jitomir şi Viniţa, 22-23 septembrie 1942)

[...]

Foarte cordial, d-l [Joachim] von Ribbentrop a avut cuvinte pline de amabilitate pentru Mareşalul Antonescu, elogii pentru armata noastră, mărturisiri pline de stimă pentru guvern şi pentru opera neamului românesc în genere.

Mi-a vorbitm fără să fi deschis [Mihai Antonescu] măcar cuvântul, despre experienţa legionară şi despre evadarea lui Horia Sima[428], la care n-am răspuns decât amintind că ţara a trecut prin împrejurări grave, dar că sunt mulţumit că prestigiul Mareşalului şi strădania noastră au putut să stăvilească şi să asigure unitatea morală a Regatului.

D-l von Ribbentrop mi-a vorbit plin de cordialitate despre intenţiunea sa de a veni în România[429].

[...]

(Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 135-136).

[428] Este surprinzător, întrucât evadarea lui Horia Sima avea să se producă abia la 17 decembrie 1942, astfel că, la 23 septembrie 1942, când Mihai Antonescu s-a întâlnit cu von Ribbentrop în audienţa de rămas bun, nu putea fi vorba decât de zvonurile care circulau în Germania pe tema planurilor liderului în funcţie al Mişcării Legionare.

[429] Această intenţie a liderului diplomaţiei germane nu avea să se concretizeze nicicând până la 23 august 1944.

Anexa 20

Extrase din stenograma[430] întrevederii Adolf Hitler-Ion Antonescu de la 10 ianuarie 1943 (Cartierul General german de la Rastenburg)

Führerul, care l-a primit pe Antonescu stând în picioare şi a rămas astfel în tot timpul întrevederii, care a durat trei ore şi jumătate,a început imediat să vorbească despre problema Horia Sima, pe care vrea să o clarifice încă înainte de a intra în discuţiile propriu-zise. El a subliniat că, personal, dintre legionari, în afară de aceia pe care Antonescu i-a prezentat într-o vizită anterioară[431], nu cunoaşte pe nimeni, şi nici pe Horia Sima. El l-a invitat pe acesta o dată, împreună cu Mareşalul Antonescu, la Obersalzberg[432], cu intenţia de a reliza o înţelegere între amândoi, asemănătoare cu cea înfăptuită la timpul său între el şi feldmareşalul von Hindenburg. Modul în care Horia Sima, sun un pretext, nu a dat curs invitaţiei, îl arată ca un om fără caracter şi în ochii Führerului a demonstrat clar că Horia Sima nu ar putea niciodată să devină conducătorul României. El (Führerul) s-a decis atunci fără rezerve pentru Antonescu şi au fost date ordine clare[433] cu privire la această luare de poziţie către autorităţile interesate din Germania. Aceste dispoziţii vor fi urmate întocmai, chiar şi atunci când Fuhrerul n-ar mai fi în viaţă. De aceea, el (Führerul) a fost indignat când a auzit că în România s-a afirmat că autorităţile germane ar fi mijlocit fugalui Horia Sima şi l-ar fi încurajat în acest sens, ba chiar că el însuşi ar fi implicat în această afacere. El nu este omul care îşi schimbă aliaţii de la o zi la alta[434]. Dacă s-a declarat o dată pentru cineva, el

[430] După nota întocmită de acelaşi Paul Otto Schmidt.

[431] Referire la prima vizită a lui Ion Antonescu la Berlin (22-24 noiembrie 1940), când a fost însoţit de Mihail Sturdza, ministrul legionar al Externelor în acea vreme.

[432] La 14 ianuarie 1941.

[433] Este foarte important ceea ce recunoaşte Adolf Hitler în privinţa *opţiunii sale* în folosul persoanei generalului Ion Antonescu, opţiune care a contat decisiv în cursul aşa-numitei rebeliuni din 21-23 ianuarie 1941. Atunci, intervenţia categorică a Fuhrerului s-a produs la 22 ianuarie 1941, iar rezultatul s-a văzut în faimoasa telegramă adresată imediat Legaţiei germane din Bucureşti pentru a-l susţine pe general vizavi de legionari.

[434] Şi, totuşi, cazurile au fost numeroase în istoria celui de-al III-lea Reich, precum, îndeosebi, în zilele care au precedat nemijlocit semnarea faimosului Pact de neagresiune Germania-URSS din 23 august 1939.

rămâne credincios acestuia. Când Horia Sima a fost din nou arestat[435], el (Führerul) a dat ordin ca la întoarcerea lui în Germania să fie împuşcat, l-a revocat [ordinul] totuşi imediat, când i s-a comunicat că Mareşalul Antonescu a afirmat că împuşcarea lui Horia Sima este o precondiţie pentru colaborarea în continuare între Germania şi România, căci el nu are obiceiul de accepta astfel de condiţii. Acum va decide spontan ce trebuie să se întâmple cu Horia Sima şi urmează pur şi simplu să-i comunice decizia sa.

Antonescu, care a ascultat cu oarecare surprindere expunerea Führerului, făcută pe un ton foarte hotărât, a contestat să fi făcut vreo legătură între evadarea lui Horia Sima şi Führer. El a vorbit numai de responsabilitatea organelor de supraveghere germane şi d-l Killinger trebuie să fi înţeles total greşit declaraţiile sale. El roagă ca acesta să fie invitatla întrevedere şi, în prezenţa sa (a lui Antonescu), să raportezeîncă o dată Führerului ceea ce a declarat Mareşalul în această chestiune. Antonescu contestă, de asemenea, că ar fi pus condiţia ca Horia Sima să fie împuşcat şi că de aceasta ar depinde în continuare colaborarea dintre Germania şi România. Şi aici el trebuie să spună că este vorba de o eroare a ministrului german.

Führerul a dat curs cererii lui Antonescu de a-l invita pe ministrul german la o întrevedere şi a răspuns numai că el îi dă lui Antonescu garanţia că Horia Sima nu va ajunge viu în România. În desfăşurarea în continuare a convorbirii a mai avut loc un larg schimb de opinii între Führer şi Mareşalul Antonescu asupra situaţiei legionarilor. Antonescu a explicat că în România Horia Sima este respins de toţi. Chiar şi legionarii sunt împotriva lui. De aceea, el nu ar putea niciodată să devină conducătorul României. Prin atitudinea sa, el a împiedicat legiunea română să se încadreze în noul stat. El (Antonescu) roagă numai ca Germania să facă un gest clar în problema Legiunii. El a lăsat să se înţeleagă că se gândeşte la predarea tuturor legionarilor, care se mai găsesc încă în Germania.

Führerul nu a respins aceasta, ce-i drept, dar a declarat că unii legionari sunt angajaţi în industria de armament germană (uzinele Heinkel, Rostock) şi nu se poate lipsi de ei acolo, aşa că nu se pune problema predării acestor legionari. Problema dacă şi când s-ar putea preda României restul acestor legionari, Führerul a lăsat-o deschisă, fără să ia totuşi o poziţie clară de respingere [...]

(Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, pp. 171-173)

[435] După capturarea lui în Italia.

Anexa 21

Fragmente din declarația făcută de Mihai Antonescu în ședința Guvernului din 18 ianuarie 1943 pe marginea primirii sale și a Mareșalului Ion Antonescu la Cartierul General al lui Adolf Hitler la 10-11 ianuarie 1943

[...]

În ce privește situația politică internă, pot să vă spun numai atât: că, trimițând un mesaj, care era destul de aspru, pe care eu însumi [Mihai Antonescu] l-am scris, d-lui von Ribbentrop în ceasul când am aflat că Horia Sima evadase din Germania[436], am primit din partea d-lui von Ribbentrop explicațiuni, de îndată ce am început convorbirea.

D-l Mareșal Antonescu, în aceeași vreme, le primea din partea Führerului, fără nici o solicitare din partea D-sale și nici din partea mea.

D-l von Ribbentrop a spus că Führerul a fost foarte mâhnit pentru că am putut o clipă să ezităm poate în judecarea respectului pe care îl poartă Mareșalului Antonescu și guvernului său, că, desigur, au fost unele neglijențe ale organelor subalterne, care au fost grav pedepsite.

Mi s-a făcut o comparație.

Mi s-a spus: amintiți-vă cazul Giraud[437], el a putut evada de pe teritoriul nostru și dați-vă seama că nici Führerul și nici vreunul din noi nu am fi putut să-i înlesnim această evadare.

S-au făcut greșeli, ele vor fi aspru pedepsite.

Ceea ce trebuie să se știe este că Führerul și guvernul Reichului nu fac act de dezonoare și nu pot să-și îngăduie vreun echivoc sau vreun amestec în politica internă.

Răspunsul meu a fost acesta:

---

[436] Horia Sima a evadat din lagăr la 17 decembrie 1942 și a plecat în Italia. După mai multe zile, abia la 24 decembrie 1942, ministrul german la București, Manfred von Killinger, a informat oficial guvernul român despre fuga lui Horia Sima!

[437] Generalul francez Henri Giraud, prizonier la nemți, reușise de asemenea în 1942 să evadeze pentru a se alătura Mișcării lui Charles de Gaulle.

Este o problemă pe care o va discuta d-l Mareșal și asupra căreia eu nu mă țin obligat să discut, fiindcă obligațiunile vă aparțin dv., nu mie, dar netrecându-mi niciodată prin minte că Führerul ar fi putut face acest lucru personal, pentru că, întâi, n-aș mai fi avut ce căuta aici și, în al doilea rând, aș fi fost deznădăjduit de situația Europei, că nu prin mijloace de circ poate fi realizată viața unui continent și istoria unei civilizații.

De aceea, în această privință pot să vă spun că s-au luat toate măsurile.

Rămăsese să continuăm această convorbire.

După aceea n-am mai discutat-o, pentru că d-l Mareșal o discutase cu Führerul.

Asupra a ceea ce pot să vă spun este că Fuhrerul a ajuns să vorbească de însăși împușcarea lui Horia Sima ca expresie a lealității sale și onoarei pe care o datorește poporului român.

Este un lucru pe care vi-l transmit cu caracter confidențial.

Oficial, eu nu puteam nici să discut împușcarea lui Horia Sima, nici să cer aducerea în România.

Am spus: conform regulilor dreptului internațional, când cineva pleacă de pe un teritoriu pe un alt teritoriu și când este expus extrădării statul național este acela care are dreptul de a i se satisface cererea de extrădare.

Este singurul punct de vedere pe care l-am exprimat eu.

[...]

(Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 165-166)

Anexa 22

Tabel întocmit de către Direcția Justiției Militare[438] din cadrul Ministerului Apărării Naționale (19 mai 1943)

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE Nr. 259
Direcția Justiției Militare 19 mai 1943

SITUAȚIE NUMERICĂ

de infractorii condamnați în ultimii zece ani, pentru infracțiuni în legătură cu siguranța Statului

Infracțiunea	Anotimpul			
	Ianuarie-Martie	Aprilie-Iunie	Iulie-Septembrie	Octombrie-Decembrie
Anul 1932				
Spionaj	5	-	2	6
Trădători	2	4	2	15
Comuniști	13	16	9	26
Legionari	-	-	-	-
Alte organizații subversive	18	28	3	-
Teroriști	-	-	-	-
Sabotaj	-	-	-	-
Defetism	-	-	-	-
Colportaj	-	-	-	-
Sectanți	8	7	3	-
Anul 1933				
Spioni	3	2	5	3
Trădători	16	13	1	9
Comuniști	42	31	19	11
Legionari	5	10	6	9
Alte organizații subversive	3	3	71	2
Teroriști	-	-	-	1
Sabotaj	-	-	-	-
Defetism	-	-	-	-
Colportaj	-	-	-	1
Sectanți	5	-	-	-
Anul 1934				
Spioni	3	8	24	-
Trădători	10	34	22	1
Comuniști	22	71	78	39
Legionari	7	4	3	5
Alte organizații subversive	16	38	7	30
Teroriști	1	3	-	-
Sabotaj	-	-	-	-
Defetism	-	-	-	-
Colportaj	-	-	-	-
Sectanți	2	10	8	8
Anul 1935				
Spioni	1	4	7	1
Trădători	5	8	11	4
Comuniști	65	44	61	102
Legionari	-	4	-	6
Alte organizații subversive	25	40	29	32

438 Materialul a fost prezentat prin adresa nr. 461 887/1943.

Terorişti	-	-	-	-
Sabotaj	-	-	-	-
Defetism	-	-	-	-
Colportaj	-	-	-	1
Sectanţi	3	-	1	-

Anul 1936

Spioni	2	2	5	1
Trădători	-	1	-	13
Comunişti	59	111	64	118
Legionari	3	2	5	4
Alte organizaţii subversive	7	25	11	43
Terorişti	-	-	30	-
Sabotaj	-	-	-	-
Defetism	-	-	-	-
Colportaj	-	-	-	-
Sectanţi	4	-	4	-

Anul 1937

Spioni	3	3	18	3
Trădători	4	1	6	6
Comunişti	37	26	33	10
Legionari	-	2	-	6
Alte organizaţii subversive	17	-	72	13
Terorişti	1	-	-	-
Sabotaj	1	-	-	-
Defetism	1	-	-	-
Colportaj	-	-	-	-
Sectanţi	11	5	17	44

Anul 1938

Spioni	5	4	3	3
Trădători	23	11	-	2
Comunişti	45	46	53	84
Legionari	38	180	111	427
Alte organizaţii subversive	35	93	178	93
Terorişti	-	2	3	9
Sabotaj	1	2	-	-
Defetism	-	-	-	1
Colportaj	-	19	10	17
Sectanţi	18	73	82	171

Anul 1939

Spioni	5	3	4	11
Trădători	9	12	12	29
Comunişti	29	35	106	153
Legionari	323	108	86	55
Alte organizaţii subversive	52	95	86	108
Terorişti	-	1	-	2
Sabotaj	-	1	7	4
Defetism	-	3	1	5
Colportaj	28	18	84	86
Sectanţi	154	283	205	139

Anul 1940

Spioni	5	5	8	9
Trădători	17	27	12	32
Comunişti	39	103	31	37
Legionari	71	25	30	66
Alte organizaţii subversive	11	40	14	25
Terorişti	2	-	-	2
Sabotaj	12	9	7	-
Defetism	7	1	11	-

Colportaj	60	42	33	20
Sectanţi	151	117	76	56

Anul 1941

Spioni	15	46	66	25
Trădători	11	20	98	128
Comunişti	76	38	72	18
Legionari	1604	2676	1641	845
Alte organizaţii subversive	14	50	66	56
Terorişti	5	3	46	17
Sabotaj	20	45	92	100
Defetism	23	13	34	10
Colportaj	27	61	115	29
Sectanţi	61	69	100	52

Anul 1942

Spioni	10	41	40	19
Trădători	14	15	32	33
Comunişti	44	42	38	9
Legionari	294	372	137	93
Alte organizaţii subversive	78	56	68	57
Terorişti	9	10	54	9
Sabotaj	14	19	15	16
Defetism	12	23	8	27
Colportaj	47	35	42	50
Sectanţi	177	95	346	76

Anul 1943

Spioni	9
Trădători	139
Comunişti	79
Legionari	106
Alte organizaţii subversive	74
Terorişti	6
Sabotaj	11
Defetism	46
Colportaj	90
Sectanţi	228

===

DIRECTORUL JUSTIŢIEI MILITARE
GENERAL MAGISTRAT
Aramă G. Ioan

Şeful Biroului Juridic
Lt. Col. Magistrat
Gh. Donosă

(Arhivele Militare Române, Bucureşti, fond Direcţia Justiţiei Militare, dosar nr. 2 417, filele 193-197; Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, II, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1999, pp. 243-247).

Anexa 23

Istoricul problemei legionare în viziunea Securităţii (1949)

PROBLEMA LEGIONARĂ SCURT ISTORIC AL MIŞCĂRII LEGIONARE DE LA ÎNFIINŢARE PÂNĂ LA 23 AUGUST 1944[439]

După instaurarea regimului socialist în U.R.S.S. influenţa marxistă se simte mai puternic în România, iar datorită dezastruoasei situaţii economice în urma războiului capitalist[440], aceste noi idei prind tot mai mult teren în rândurile proletariatului, care trece la greve şi răscoale pentru înlăturarea stării de fapt.

Cercurile regaliste, capitaliste, mosiereşti şi burgheze, pentru a contracara curentul revoluţionar, caută să înfiinţeze mişcări naţionaliste cu caracter antisemit şi anticomunist.

O astfel de mişcare naţională este "Garda Conştiinţei Naţionale", înfiinţată în anul 1919 la Iaşi de către Gheorghe Pancu, în care şi-a făcut ucenicia Corneliu Zelea Codreanu, iniţiatorul mişcării legionare, considerat de legionari "Căpitanul".

În anul 1924 Corneliu Zelea Codreanu întemeiază, la Iaşi, o organizaţie denumită "Frăţiile de Cruce" din care face parte un grup de studenţi.

[439] Materialul ce urmează a fost întocmit la nivelul din 1949 al Securităţii şi, după cum se poate lesne observa, poartă toate amprentele instituţiei şi "spiritului epocii" de început a "construcţiei socialismului" în România. Copia folosită de noi a fost înaintată, prin adresa nr. 114/15 943 din 10 septembrie 1949 de către Direcţiunea Regională a Securităţii Ploieşti, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne(Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului), Biroului de Securitate din Văleni, cu aceste indicaţii speciale: "Materialul va fi studiat de dv. amănunţit şi prelucrat cu oamenii din subordine ce lucrează în problema legionară, pentru documentare, şi va fi păstrat în casa de fier a unităţii.Confirmaţi primirea şi raportaţi de executarea prelucrării". Mişcarea Legionară, după cum relevă documentul tipărit în continuare, devenise **"unul dintre obiectivele cele mai importante"** ale Securităţii şi nu reprezenta altceva decât un **"instrument de luptă al imperialismului împotria regimului nostru [socialist]"!!!**

[440] Războiul mondial din 1914-1918.

Activitatea acestei organizaţii este exclusiv naţionalistă, membrii acesteia luând parte activă la toate grevele şi mişcările studenţeşti, în vederea aplicării "numerus clausus" în facultăţi, cu care ocazie s-a format un complot contra elementelor de stânga.

C. Z. Codreanu, împreună cu unele elemente de frunte din organizaţia mai sus amintită, formează în 1927 organizaţia "Legiunea Arhanghelului Mihail", asumându-şi conducerea acesteia.

In anul 1931, Codreanu, voind să dea un caracter politic acestei organizaţii, transformă "Legiunea Arhanghelului Mihail" în "Partidul Garda de Fier", care în anul 1932 [1933] este dizolvat de I.G. Duca din cauza organizării sale quasi- militare, a agitaţiilor anarhice şi a atentatelor comise de unii dintre membrii.

Ca urmare a acestei măsuri o echipă de trei legionari denumiţi "nicadorii" împuşcă pe peronul Gării Sinaia pe I.G. Duca.

In anul 1933, o dată cu venirea la putere a lui Hitler, Codreanu declară făţiş că mişcarea legionară este ataşată politicei Germaniei.

In anul 1935 ia fiinţă "Partidul Totul Pentru Ţară", condus tot de Codreanu[441], iar pentru a acapara bunurile evreieşti se pun bazele comerţului legionar.

O dată cu înfiinţarea acestui partid, în anul 1936 o serie de comandanţi legionari, pentru a-şi arăta ataşamentul faţă de hitlerişti şi fascişti, pleacă să lupte voluntar în armatele lui Franco de pe frontul din Spania.

In anul 1937, partidele aşa-zise istorice, pentru a-şi crea o situaţie favorabilă în detrimentul regalităţii, caută a da o amploare Pratidului "Totul Pentru Ţară", care avea o situaţie anticarlistă, deoarece Carol căuta să doboare mişcarea legionară pentru a-şi elibera drumul spre dictatură.

In acest scop, P.N.Ţ.-Maniu încheie, cu ocazia alegerilor din 1937, un pact de neagresiune cu partidul "Totul Pentru Ţară", pregătindu-i în acest fel venirea la putere din anul 1940.

In anul 1938, partidul "Totul pentru Ţară" este formal autodizolvat de Codreanu, care continuă totuşi să întreţină clandestin activitatea, pentru care fapt este condamnat la 10 ani muncă silnică.

In procesul acestuia, Iuliu Maniu a depus ca martor al apărării.

[441] Formal, lider al partidului era generalul Gheorghe [=Zizi] Cantacuzion-Grănicerul, urmat de inginerul Gh. Clime.

In acelaşi an, din cauza actelor de terorism săvârşite de unii membri fanatici ai mişcării legionare, Codreanu este împuşcat de către guvern şi se porneşte, aşa cum o numesc legionarii, "prigoana legionară".

In urma acestor măsuri, pentru a se pune la adăpost, parte din comandanţii mişcării fug la Berlin, de unde menţin legătura cu cei rămaşi în ţară.

In anul 1939, o aşa-numită "Echipă a Morţii", formată în parte din elemente legionare venite din Germania, asasinează pe Armand Călinescu. Acest fapt atrage după sine represiuni din partea guvernului de atunci, care trece la împuşcarea a câte 3-4 legionari din fiecare judeţ şi lagăre.

In anul 1940, Germania hitleristă, care voia să facă din România o bază militară şi o poartă de trecere spre Uniunea Sovietică, trimite în ţară pe Horia Sima, care ajunge ministru în guvernul Gigurtu.

În numai o lună de zile de la instalarea în acest post Horia Sima demisionează[442] şi începe să organizeze centre de rezistenţă în ţară, cerând abdicarea regelui Carol II.

In această acţiune legionarii au fost totalmente sprijiniţi de Hitler, care şi-a dat seama că Regele Carol II, care era cel mai mare moşier din România, îşi avea majoritatea averilor sale în Franţa, Anglia şi America, constituie o barieră în drumul Germaniei, pentru instaurarea unui regim de dictatură fascistă.

Astfel, la 6 septembrie 1940, regele abdică şi se instaurează regimul antonescian afectat întru totul hitlerismului; iar la data de 14 septembrie 1940 se proclamă "Stat Naţional Legionar".

Odată venită la putere mişcarea legionară îşi arată adevărata ei faţă, dând drumul pe stradă bandelor de asasini şi jefuitori.

Totodată, pune în practică orientarea sa politică către Germania hitleristă, deschizând larg porţile ţării trupelor germane, care pătrund în Balcani până la graniţa U.R.S.S.

La 21 ianuarie 1941, se declanşează rebeliunea legionară, care a fost o speculaţie a nemţilor care aveau numai de câştigat din această rebeliune. Aceasta a fost declanşată în scopul îndepărtării lui Antonescu şi a instaurării unui regim de dictatură legionară.

Hitler l-a preferat pe Antonescu şi i-a încredinţat puterea, deoarece a văzut că acesta dispune de armata ţării.

Eşuând rebeliunea, mişcarea legionară se disecă în două grupe legionare. O parte din legionari fug în Germania pentru a-şi continua activitatea,

[442] În fapt, după numai trei zile.

punându-se în acelaşi timp în serviciul de spionaj al lui Hitler, şi o parte rămân în ţară, fie camuflaţi, fie făcând un act de supunere lui Antonescu.

Elementele rămase în ţară trec treptat la organizare, menţinând legăturile cu cei plecaţi în străinătate, care formează un comandament legionar, care din acel moment şi până în prezent conduc acţiunea legionară din ţară.

In timpul de la 1941 şi până la 1944 acţiunea legionară a fost dusă paralel atât pe plan intern cât şi pe plan extern. Astfel, legionarii din ţară au plecat pe front unde au produs jafuri şi asasinate în U.R.S.S.

Cei din Germania au continuat politica lor deşănţată de supunere faţă de Hitler, făcând în acelaşi timp o propagandă intensă la radio "Donau" în favoarea Germaniei.

Activitatea legionară de la 23 august 1944 până la 10 decembrie 1945

A doua zi după încetarea ostilităţilor între România şi U.R.S.S. şi îndreptarea forţelor armate române împotriva armatelor germane, adică la data de 24 august 1944, Horia Sima împreună cu clica sa de trădători fugiţi din ţară, au format la Viena un guvern numit "Naţional Român", înfiinţând totodată şi o armată, compusă din elemente legionare, dezertori, militari şi tehnicieni aflaţi în Germania pentru specializare.

Această armată a luptat activ alături de Germania împotriva armatelor sovietice.

In ceea ce priveşte legionarii rămaşi în ţară, în timpul războiului antisovietic, aceştia, credincioşi testamentului lui Codreanu, care sfătuia pe legionari ca după moartea lui să colaboreze cu Maniu, au trecut după 23 august 1944 în rândurile Partidului Naţional Ţărănesc-Maniu, având în frunte comandanţi legionari ca: Horaţiu Comăniciu, Semergiu şi I.T. Pădureanu.

Conlucrând cu Partidul Naţional Ţărănesc, pentru slăbirea spatelui frontului antihitlerist, elemente legionare neacceptate în acest partid se încadrează în gărzile lui Iuliu Maniu, comiţând cunoscutele atrocităţi în Ardealul de Nord, oglindind încă o dată metodele fasciste pe care legionarii le-au imprimat P.N.Ţ.-ului.

In acelaşi timp, echipe legionare, dotate cu armament şi aparate de transmisie, au fost lansate cu paraşute în spatele frontului sovietic, în scopul de a comite acte de sabotaj şi de teroare, de a face spionaj, de a organiza centre de rezistenţă şi de a sabota aplicarea armistiţiului.

Elementele legionare, odată ajunse în ţară, formează un comandament al mişcării sub conducerea lui N. Petraşcu, care se pune imediat în legătură cu legionarii aflaţi în ţară şi îşi începe acţiunea de sabotaj în favoarea Germaniei hitleriste.

Cauzele care au determinat nereuşita scopurilor cu care legionarii fuseseră trimişi în ţară au fost următoarele:

- în primul rând centrele de rezistenţă nu şi-au putut dezlănţui actele de sabotaj şi teroriste, deoarece se aştepta un ordin din Germania şi o contraofensivă a armatelor acesteia.

Acest lucru însă nu a fost posibil, întrucât victorioasa Armată Roşie reuşise să pună pe fugă armatele hitleriste, creind astfel un gol destul de mare între acestea şi centrele de rezistenţă legionare, gol în care nu se mai putea face legătura.

- în al doilea rând, măsurile luate de autorităţile administrative interne, cari au trecut imediat la depistarea acestor centre de rezistenţă, arestând şi internând în lagăre o bună parte din legionari.

Dintre misiunile cu care aceste echipe fuseseră trimise în ţară, singura care a fost într-o oarecare măsură îndeplinită a fost aceea de spionaj.

Totodată, elementele legionare, sprijinite de capitaliştii şi reacţiunea din ţară, căutau să învrăjbească masa muncitoare şi ţărănimea împotriva Uniunii Sovietice şi a regimului.

In acest scop, legionarii au primit misiunea ca la oraş să pătrundă în întreprinderi pentru spargerea unităţii sindicale muncitoreşti, iar, la sate, prin lansarea diferitelor zvonuri alarmiste şi prin aţâţarea ţărănimii în contra naţionalităţilor conlocuitoare (în special în contra evreilor şi ungurilor), să caute să întreţină în sânul masei ţărăneşti o atmosferă de ostilitate împotriva regimului[443].

Dacă la oraşe încercările lor au fost zădărnicite de vigilenţa şi conştiinţa muncitorilor din fabrici şi uzine care i-a demascat, la sate, încurajaţi fiind de elementele moşiereşti şi chiaburi, care aveau interese comune cu legionarii, au reuşit pe alocuri să câştige unele elemente ale ţărănimii.

O dată cu capitualarea necondiţionată a Germaniei, mişcarea legionară îşi dă seama că trebuie să schimbe tactica folosită până atunci.

In această situaţie, comandamentul legionar intern trece la o activitate de organizare conspirativă, pentru a îndepărta atenţia autoritpăţilor.

[443] Era vorba, evident, de regimul socialist!

Căutând să mascheze activitatea legionarilor şi să dea aparenţa unei renunţări la crezul legionar, la data de 6 august 1945, Nicolae Petraşcu lansează circulară pentru toţi legionarii "din lăuntru şi din afara închisorilor" în care arată că mişcarea legionară trebuie să se supună dispoziţiunilor Guvernului şi să respecte organizaţiile politice democratice, pe care el le recomandă ca "bune şi folositoare ţării".

Guvernul, în dorinţa de a asigura liniştita dezvoltare a drepturilor cetăţeneşti, cât şi pentru a da posibilitatea tuturor legionarilor să se încadreze în muncă, dechide la data de 30 septembrie 1945 porţile închisorilor, desfiinţează lagărele de internare, iar, la data de 10 decembrie 1945, Ministerul Afacerilor Interne dă un comunicat în care arată că se dă posibilitatea tuturor legionarilor de a intra în legalitate.

Activitatea legionară de la 10 decembrie 1945 până la operaţiile din 14/15 mai 1948

In urma comunicatului Ministerului Afacerilor Interne din 10 decembrie 1945, parte dintre legionarii care compuneau centrele de rezistenţă, pentru a se salva şi pentru a putea continua în condiţiuni cât mai bune activitatea de organizare, s-au prezentat şi au depus armamentul şi materialul explozibil ce posedau.

Alţii însă, cum e cazul [cu] Nicolae Târziu, Verga Afilon şi Ovidiu Găină, au rămas în ilegalitate, pentru a putea duce cu legionarii din lagăre activitatea lor de subminare a regimului democratic.

Pentru ca într-o eventuală schimbare de regim să nu se poată reproşa mişcării legionare că a acceptat total comunicatul Ministerului de Interne, cât şi pentru a cimenta legătura existentă dintre mişcarea legionară şi partidele istorice, Petraşcu a dispus ca unul din intimii săi colaboratori, anume Gheorghe Manu, să intre în mişcarea de rezistenţă a partidelor istorice.

Un alt scop pentru care Gheorghe Manu a intrat în mişcarea de rezistenţă, a fost ca acesta să dinamizeze activitatea acestei mişcări şi să conlucreze cu partidele istorice in slujba imperialismului străin şi a capitalismului intern.

Totodată, Horia Sima, pus de acum în slujba politicii imperialismului anglo-american, trimite prin diferiţi curieri (ex. Eugen Teodorescu, Dragoş Hoinic) ordine precise de reorganizare, activizare şi spionaj, în cadrul subversiv al mişcării legionare.

Astfel se ajunge ca legionarii din țară și străinătate, care până mai ieri fuseseră în slujba Germaniei hitleriste, să-și schimbe stăpânul, să treacă în serviciul imperialismului anglo-american, care era direct interesat pentru susținerea elementului legionar în țară la noi.

In această perioadă de timp activitatea mișcării legionare se rezuma la strângerea de cotizații între membri, iar comandanții mențineau un contract permanent între ei.

Fiecare membru avea datoria să-și facă singur o educație legionară și să nu uite niciodată ce este legionar.

Cercurile conducătoare din Anglia și America, văzând că partidele istorice nu pot rezista programului clasei muncitoare, aruncă în luptă mișcarea legionară.

Astfel, în anul 1946 se primesc ordine din străinătate ca legionarii să caute să pătrundă în rândurile clasei muncitoare, unde să încerce o spargere a unității sindicale muncitorești.

Această acțiune a durat până în anul 1947, când s-a trecut în mod hotărât la reorganizarea cadrelor vechi legionare.

Organele de Siguranță, în primăvara anului 1947, trecând la unele operațiuni în nordul Moldovei, au stabilit la cercetări că mișcarea legionară este organizată și că activează după vechiul plan legionar trasat de Codreanu, adaptat însă la noua conjunctură politică internă și externă.

Tot cu acest prilej s-a mai stabilit că elemente legionare fac serviciul de curieri cu străinătatea și că aceștia nu erau altceva decât agenți ai Serviciului de spionaj anglo-american din țară.

Pătrunzându-se mai adânc informativ în rândurile mișcării legionare, s-a putut stabili că legionarii lui Petrașcu, dându-și sema că în țară se găsesc adversari ai lui Horia Sima, au căuta să-i grupeze pe aceștia în jurul lui Radu Mironovici, ajungând astfel să-i reactiveze.

Deci, mișcarea legionară, contând pe un conflict armat între Uniunea Sovietică și anglo-americani, a trecut al reactivizarea de noi cadre și la înarmarea acestora, în speranța că, la declanșarea conflictului, mișcarea legionară să fie gata a intra în acțiune, alături de anglo-americani.

Recrutarea și organizarea s-a făcut după principiile vechi legionare astfel:

La recrutarea elementelor se are în vedere tineretul intelectual, atenția îndreptându-se asupra elementelor moșierești și capitaliste, care avea infiltrate ura față de clasa muncitoare - șovinism și naționalism.

Din punct de vedere organizatoric, mișcarea legionară îmbracă haina unei organizații quasi-militare, activitatea ducându-se pe corpuri și unități, membrii săi activând în spiritul așa-zisei discipline fasciste, care face din legionari teroriști și asasini.

Codreanu a arătat că Legiunea este o organizație naționalistă extremistă, alcătuită quasi-militărește cu caracter ofensiv.

Legiune este antisemită, anticomunistă, urmărind distrugerea comunismului și eliminarea evreilor din țară. Ea activează fie fățiș, fie clandestin.

In organizare se pleacă de la cuib, care este cea mai mică unitate și se ajunge la corpuri, organizații și regionale.

Cuibul este unitatea inițială de organizare și este format din 3-15 persoane în legalitate și 3-5 persoane în ilegalitate.

Cuiburile dintr-un județ formeză din punct de vedere paramilitar un batalion, care este divizat în companii și plutoane.

Pe bază de cuib au fost formate următoarele organizații ale mișcării legionare:

- Corpul legionar, care înglobează tineri până la 28 ani de la sate, unde nu există frăție de cruce;
- Frățiile de cruce - F.D.C. - pentru tineretul școlăresc între 14-20 ani;
- Cetățuile de fete și femei;
- Corpul studențesc legionar - C.S.L.
- Corpul răzleți - C.R. - care înglobează elementele intelectuale de la orașe;
- Organizația politică legionară, care înglobează toți vârstnicii dintr-un județ;
- Regionala legionară este unitatea superioară care înglobează mai multe județe.

Pe toată perioada de timp de la 10 decembrie 1945 până la 14 mai 1948 mișcarea legionară internă a avut ca sarcină principală culegerea de informații și plasarea lor, prin elementele legionare din străinătate, anglo-americanilor.

De asemenea, susținerea totală a acțiunilor politice legale sau ilegale a partidelor istorice în slujba capitalismului și a spionajului imperialist.

Constatându-se informativ că mișcarea legionară desfășoară o activitate periculoasă Republicii Populare Române, se hotărăște ca în noaptea de 14/15 mai 1948 să se treacă la depistarea organizației mișcării legionare clandestine, procedându-se la descinderi, percheziții și la reținerea elementelor legionare.

Operaţiunile de la data de 14/15 mai 1948 şi activitatea Mişcării Legionare de la 15 mai până în prezent

Cu prilejul percheziţiilor iniţial făcute la operaţii s-a găsit suficient material de probaţiune.

Pe măsură ce ancheta elementelor reţinute a fost adâncită, s-au găsit mari cantităţi de armament, muniţiuni, material exploziv, aparate radio-emisie şi recepţie, material doctrinar interzis, fişe şi material informativ cu caracter politic, militar şi economic, schiţe ale instituţiunilor, schiţe şi hărţi topografice militare, centuri, uniforme şi steaguri legionare.

Arătăm că tot acest material nu a fost găsit la elementele vizate şi cunoscute de organele Securităţii, ci la elementele periferice cărora le fuseseră date spre păstrare de către cei dintâi.

Cercetările au stabilit, aşa după cum arătau şi informaţiile anterioare operaţiunilor, existenţa a două organizaţii legionare, prima condusă de Nicolae Petraşcu şi, a doua, de Radu Mironovici.

Organizaţia legionară N. Petraşcu

La adăpostul comunicatului M.A.I. din 10 decembrie 1945, Nicolae Petraşcu a trecut în anul 1946 la regruparea şi reorganizarea elementelor vechi legionare, având ca prim scop educarea lor în spirit legionar, pentru ca în 1947 să păşească la activizarea acestora pe linia informativă de spionaj şi terorism după vechiul sistem organizatoric legionar.

Metoda de lucru era aceea ca între corpuri să fie o separaţie absolută, în interiorul acestora să se lucreze tot aşa (de la om la om), folosindu-se pe o sacră foarte întinsă nume conspirative.

Linia dată legionarilor activişti era aceea de a se încadra în organizaţiile democratice de masă, unde să se evidenţieze pentru a distruge în acest fel vigilenţa şi a se putea continua la acest adăpost activitatea legionară.

Dar adevărata activitate a mişcării legionare era aceea informativă şi de spionaj, în care scop elementele legionare erau împrăştiate pe întreg cuprinsul ţării, formând o reţea organizată de spionaj.

Modul de lucru al acestui Serviciu de spionaj, care îşi avea sediul în Bucureşti şi care era pus direct în slujba anglo-americanilor, era următorul:

- se colectau informaţii de către echipele informative, se predau şefului de grup în stare brută, iar acesta le preda conducătorului Serviciului de informaţii, pentru a le prelucra într-un buletin informativ.
- buletinul informativ era înmânat comandanţilor din interior, era transcris de câte aceştia cu cerneală simpatică şi prin curieri speciali transmis în străinătate comandanţilor externi, pentru a-l preda anglo-amercanilor.
- aici era din nou prelucrat în interesul capitaliştilor apuseni şi era dat în presă şi radio, urmărindu-se prin aceasta compromiterea regimurilor democrate.

Dar, în afară de spionaj, s-a stabilit că organizaţia legionară a lui Nicolae Petraşcu a îmbrăcat şi haina teroristă şi de sabotaj.

Astfel, în taberele ţinute cu elementele legionare în munţi s-a făcut activiştilor un instructaj terorist de sabotaj şi partizanat, prin exerciţii cu materiale explozibile, arme, hărţi şi altele.

Cuvântul de ordine pentru fiecare legionar al organizaţiei Petraşcu era conspirativitatea, misticismul religios şi spiritul de jertfă.

Organizaţia lui Radu Mironovici

Din cercetări, grupul Mironovici se prezintă mai puţin conturat şi cu o extindere mai mică decât cel al lui Petraşcu.

Sistemul organizatoric şi ideologic sunt identice grupului Petraşcu, ambele urmărind aceleaşi scopuri.

Existau însă deosebiri din punct de vedere al metodei de lucru.

Aşa după cum am mai arătat, organizaţia lui Radu Mironovici a luat fiinţă pentru a putea fi reactivizate elementele legionare care erau potrivnice lui Horia Sima.

Cercetările au confirmat amploarea pe care o luase mişcarea legionară, stabilind caracterul ei terorist şi de spionaj.

Mişcarea legionară, cu toate loviturile primite, continuă să activeze sub comanda lui Nistor Chioreanu, ajutat de şefii regionalelor legionare, şi anume: Secu Şerban, şeful regionalei Ardeal, Florescu Ştefan, zis Puiu, şeful regionalei Banat, Bălănescu Gabriel, şeful regionalei Moldova, şi Munteanu Nelu, şeful Corpului Studenţesc Legionar pe ţară.

Nistor Chioreanu dă dispozițiuni pentru o și mai mare rezistență activă în caz de război, precum și de organizarea de echipe teroriste care urmau să comită atentate împotriva fruntașilor partidului[444] și ai Guvernului.

In țară se conturează noi organizații la București, Brașov, Cluj, Arad, timișoara, Craiova, Iași și Constanța.

Mișcarea legionară nu-și alegea mijloacele. Având nevoie de fonduri, în ziua de 16 iunie 1948 o bandă legionară condusă de studentul Obreja Spiridon și Stoica Ion Ionuț, la care s-au adăugat și alți doi studenți, au dat o lovitură la Palatul C.F.R. din capitală, furând suma de 17 milioane lei.

Jaful a fost aprobat de comandantul Nistor Chioreanu care i-a "gratificat" pe cei care l-au comis cu titlul de "evangheliști".

In acest scop noul comandant era preocupat de luarea legăturii cu străinătatea pentru primirea noilor instrucțiuni. Acest lucru nu le reușește deoarece Nistor Chioreanu și acei cari trebuiau să plece în străinătate sunt arestați.

Din cauza loviturilor din ce în ce mei puternice pe care le-au primit, legionarii încearcă unele evaziuni pentru cadrele rămase libere și cunoscute de Securitate.

Astfel, se formează loturi de legionari cari urmau să fie trimiși clandestin în Germania, prin Iugoslavia. Dintre aceștia reușește să fugă în Iugoslavia un lot compus din legionarii Nae Cristescu, Popa Ion, Rotaru N. și ing. Semergiu Dumitru.

Prin luna octombrie-noiembrie 1948, din lipsa cadrelor de conducere, numiții Florescu Ștefan, zis Puiu, Secu Șerban, Bălănescu Gabriel, rămași nearestați, își asumă rolul de conducători ai organizației legionare din țară, fiecare dintre ei dirijând în mod independent câte o regională, sfătuindu-se numai în cazuri speciale.

La sfârșitul lunii noiembrie 1948, fiind arestată în capitală o parte din conducerea legionară, organizația ia măsuri de adâncirea conspirativității. In acest scop sunt întrebuințați ca elemente tehnice elemente legionare cu activitate periferică în trecut, de origine socială mic-burgheză sau chiar muncitorească, necunoscuți organelor Securității.

Incă după 10 decembrie 1945, conducerea legionară a avut un sfătuitor care dădea consiliile necesare în problemele importante ce se puneau organizației.

---

[444] Era in discuție, desigur, singurul partid politic admis în 1949: Partidul Muncitoresc Român!

Astfel, comandantul legionar Constantin Gane, fost membru al Senatului legionar și ministru legionar la Atena, era sfătuitor al lui N. Petrașcu, iar după arestarea acestuia el a fost consultat de către conducătorii legionari.

Prin luna octombrie 1948 sosesc în țară curierii legionari Luca Damaschin și Păunescu Ioan, cu misiunea de a transmite noile directive ale comandamentului din străinătate, cu privire la organizare și spionaj și pentru a restabili legătura între comandamentul din străinătate și organizația legionară din țară.

Aceștia mai aveau misiunea de a culege informațiuni din țară și a duce în străinătate pe Constantin Gane,

In luna decembrie 1948, Luca Damaschin, Păunescu Ion și Constantin Gane sunt arestați.

La sfârșitul lunii ianuarie 1949, se dă o nouă lovitură mișcării legionare, fiind arestați Florescu Ștefan, zis Puiu, Secu Șerban, Bălănescu Gabriel și alte elemente ale conducerii din țară.

De menționat că în cursul acestor arestări legionarii au opus rezistență armată în majoritatea cazurilor.

Din cercetările făcute asupra celor arestați s-a stabilit că organizația legionară luase hotărârea să creeze un grup militar din foste elemente legionare, prin care urmărea să-și procure armament și muniții. S-a mai stabilit că în Ardeal organizațiile legionare dirijau bandele din munți cu ajutorul cărora trebuiau să ducă acțiuni teroriste.

Concomitent cu această acțiune din Ardeal, se constată că în Banat bandele legionare teroriste din munți se găseau în subordinele organizației legionare care le susținea și dirija activitatea.

In urma acestor arestări legionarii rămași liberi își crează dubluri în rândurile elementelor necunoscute de autorități, pentru ca în cazul când ei vor părăsi țara sau vor fi arestați, aceștia să le ia locul în conducere.

O dată cu venirea primăverii anului 1949, se constată că organizația legionară și-a îndreptat atenția asupra muncitorilor și micilor meseriași, deoarece activitatea acestora devine din zi în zi mai accentuată. Se mai constată, de asemenea, că legionarii, în speranța unui nou război, pun un accent deosebit pe bandele din munți, care erau formate din elemente legionare urmărite, ofițeri deblocați, funcționari deblocați etc.

Astfel, întețesc propaganda lor pentru război și împotriva regimului, reușind să influențeze pe alocuri țărani mijlocași și chiar săraci.

Organele Securității dau, în lunile aprilie și mai, lovituri puternice bandelor din munți, reușind în același timp să le depisteze și legăturile de la orașe.

În prezent legionarii își continuă activitatea, bazându-se pe vechile cadre. Organizațiile lor, rărite de loviturile primite, încearcă să-și ducă viața mai departe.

Cauzele care au determinat reactivarea mișcării legionare nu au dispărut.

Instrument de luptă al imperialismului împotriva regimului nostru, rămășițele mișcării legionare încearcă să-și ducă mai departe activitatea lor criminală.

Mișcarea legionară, ieri în slujba Germaniei hitleriste, azi în slujba imperialiștilor anglo-americani, dușmani neîmpăcați ai regimului nostru, rămâne și mai departe unul dintre obiectivele noastre cele mai importante.

(Arhivele Militare Române, București, fond 7 494, filele 2-15, 62-67, 70).

Anexa 24

<u>Din amintirile lui Andrei Rigea: <<*Martiri și iscarioți (Amintiri din închisoarea de la Aiud)*>>[445]</u>

[...] <<Clubul Mare>> l-am văzut și eu în anul 1962, luna decembrie. Acolo am fost adus într-o seară din decembrie și eu, dar nu știam pentru ce. Mi-era frică, fiindcă era după închidere. Asta era considerată ceva grav în închisoare; după regulament, nu se poate scoate din celulă un deținut [...] Când m-au adus în Club m-au așezat cam la fund. În față erau grade legionare și alte personalități. Am stat fără să mă mișc, așa cum mi-a spus milițianul, căci răspundea de mine și de tot ce voi face acolo în sală[...] Am stat mult și am așteptat pe Victor Biriș să văd ce o să vorbească în autocritica sa. Acuma știam că pentru el s-a făcut acest tămbălău. În închisoarea Aiud nimic nu rămânea neștiut. Toți cititorii să știe că totul se afla cu mare sacrificiu, cu o maredoză de risc[...] Eu îl cunoșteam bine pe Victor Biriș.Mulți de la Aiud l-au studiat pe Victor Biriș, însă și eu foarte mult, după cum veți vedea, nu numai din ce voi scrie acum despre autocritica sa, pe care au auzit-o toți cei 500-600 de persoane, care era în sală, dar și din altele care s-au întâmplat din cauza lui, la închisoarea din Aiud, după 23 august 1944 și înainte sub Ion Antonescu.

445 Textul amintirilor nu a fost redactat decât parțial (în cazul de față: în "Orientări", Erding/Bavaria, an. XV, nr. 133 din ianuarie-martie 1972). Andrei Rigea s-a aflat timp de aproape 23 de ani în închisoare, fiind eliberat în vara anului 1964. A fost membru al Mișcării Legionare cu începere din toamna anului 1930, alături de Sterie Ciumeti, Iancu Caranica, Grigore Pihu ș.a. După "rebeliunea" din ianuarie 1941 a fost arestat, condamnat și încarcerat la Aiud. A transmis urmașilor *Amintirile de la Aiud* "ca pe un testament", cu rugămintea de a fi publicate. Capitolul, din care reținem unele fragmente, se intitulează: *Clubul Mare de la închisoarea Aiud (Camera 353). Autocritica lui Victor Biriș*. Problema fundamentală care se ridică în privința depozițiilor lui Victor Biriș ș.a., făcute sub controlul și în prezența reprezentanților Securității, privește netăgăduit **credibilitatea lor**. Detaliile, după cum se va vedea (Victor Biriș, D. Groza), sunt deosebit de interesante, dar credibilitatea sursei care a admis să "vorbească" în momente specifice rămâne. Tocmai de aceea, se impune că aceste surse să fie coroborate - astfel cum am realizat în acest volum - cu diverse mărturii, îndeosebi cu documentele de epocă.

După o oră de aşteptare, care mi s-a părut foarte mult de credeam că nu se mai termină, au intrat cu toţii, în număr de 13... Liniştea a fost şi mai mare. În frunte era colonelul Crăciun, directorul închisorii, cu statul lui major, tot o bestie în haine de colonel, securist. Am fost tare impresionat văzându-i îmbrăcaţi în haine civile foarte bune, cum se vedea din fund de la mine. A început să vorbească colonelul Crăciun, dar foarte scurt, făcând o deschiderea a cortinei, cum se zice, şi a dat cuvântul lui Dumitrescu-Borşa, primul. După aceea a fat cuvântul lui Ion Vojen şi, al treilea, Victor Biriş. Despre autocritica celorlalţi am să scriu altă dată. Acum mă limitez la Victor Biriş pe scurt. Nu pot să descriu starea mea sufletească după ce i-am auzit pe părintele Dumitrescu-Borşa şi pe Ion Vojen. Frâna raţiunii îmi oprea clocotul interiorului meu sufletesc. Ştiam multe fapte reprobabile făcute de Biriş şi Sima. Acum şi în vara anului 1962 a vrut să facă ceva, dar nu l-a ajutat Dumnezeu, căci multe rele a comis în viaţă împotriva Mişcării Legionare şi a Căpitanului.

Îmi [re]vin mie rândul şi datoria sfântă de a arăta românilor din refugiu [exil] ce fel de om a fost Victor Biriş şi prietenul său [Horia Sima] întru rele şi trădări... Au provocat multe nenorociri, multe fapte rele, nedemne de un om, un judecător, un doctor în drept şi un român. Nu se opreau amândoi la trădările care le comiteau împotriva românilor de acelaşi sânge ca şi ei. Ce sânge au avut ei doi, Biriş şi Sima, dacă au făcut această *trădare a profesorului Vasile Christescu*? Pe lângă aceasta, Sima spune în <<Mărturii despre legiune>> (pag. 250, rândul 36) cu ocazia lui 3 septembrie 1940: “Nu era vorba de un atac propriu-zis, ci de o imobilizare prin surprindere, crearea unei clime de confuzie cu ajutorul unor ofiţeri devotaţi nouă”.

Am amintit de Sima aici, căci în această autocritică a lui Biriş e vorba numai de Sima. Nimic nu făceau unul - nici un rău - fără celălalt. Erau doi fraţi siamezi şi se mişcau ca doi fraţi siamezi, lipiţi, legaţi unul de altul. Din această autocritică vom studia cazul Biriş şi vom descoperi unele lucruri abominabile, care s-au întâmpla în legătură cu el, omul lui Gabriel Marinescu, şi cu omorârea acasă a profesorului Vasile Christescu. În acelaşi timp, îl vom studia şi pe Sima, ca omul lui Carol al II-lea şi al lui Moruzov, şeful Serviciului Secret român.

Aş păcătui foarte mult dacă nu scriu adevărul... [Colonelul Crăciun] îi dă cuvântul lui Victor Biriş. Vorbeşte clar şi apăsat. Intră direct în subiect. Vorbeşte scurt şi precis. Nu am putut observa din fizionomia sa dacă era emoţionat. Are o faţă puhavă, bine făcut, gras, părul des şi mare, ochii mari proeminenţi, ieşiţi din orbinte. Nu perorează ca ceilalţi, părintele Dumitrescu-Borşa şi Ion Vojen. Redau pe scurt.

4. Spune cum a putut să intre în Mişcarea legionară tocmai după ce s-a autodizolvat în februarie 1938...

5. Spune că el [Victor Biriş] demult a fost agent informator al lui Gabriel Marinescu şi legătura o făcea Ion Dumitrescu, Director General, şeful Brigăzii I-a de spionaj. **Horia Sima era agentul informator al lui Carol al II-lea şi legătura o făcea prin Moruzov, şeful Serviciului Secret român.**

6. **Amândoi, [Victor Biriş] cu Sima, au denunţat pe profesorul Vasile Christescu unde era camuflat şi se ascundea. Astfel a fost uşor încercuit în casa sa şi împuşcat[446]. Aşa s-a întâmplat şi cu ceilalţi legionari denunţaţi de ei...**

8. **În ziua de 27 noiembrie 1940 el [Victor Biriş] a format echipa de legionari de la poliţie cu care a executat pe cei arestaţi şi închişi la Jilava[447] care au sugrumat pe Căpitan, Nicadori şi Decemviri şi ceilalţi de la 22 septembrie 1939, din lagăre, închisori şi câte trei de fiecare judeţ. Punctul acesta l-a povestit amintind cum a procedat şi cum au decurs execuţările, dând amănunte precise. Cu ocazia reînhumării osemintelor Căpitanului, Nicadorilor şi Decemvirilor a venit la noi în ţară o delegaţie a Partidului Naţional-Socialist din Germania, printre care şi Baldur von Schirach, şeful tineretului naţional-socialist. Se aflase că acesta a avut şi o misiune specială de îndeplinit, aşa cum i se ceruse de [Heinrich] Himmler, şi anume să ceară lui Sima pe Moruzov ca să-l ducă în Germania pentru a fi cercetat de Partidul Naţional Socialist ce legături şi ce ştie despre Canaris, şeful Serviciului Secret german[448]. Himmler îl bănuia pe Canaris că trădează încă de atunci[449], Hitler însă, invers, avea mare încredere în Canaris. Sima, cum a auzit de acest lucru, şi-a dat seama că Moruzov în faţa lui Himmler va spune, în afară de cele în legătură cu Canaris, şi de legăturile ce le are Sima cu Carol al II-lea şi cu Moruzov însuşi. Atunci l-a chemat imediat pe Biriş - aceasta după înseşi**

---

[446] La 26 ianuarie 1939.

[447] Vezi lista completă a celor împuşcaţi la Jilava, în frunte cu M. Moruzov, Victor Iamandi, Gabriel Marinescu, Gh. Argeşanu, Ion Bengliu, Niky Ştefănescu ş.a., în **Ordonanţa definitivă** a Tribunalului Militar al CMC Bucureşti din 1941 (*Asasinatele de la Jilava ... Snagov şi Strejnicul. 26-27 noiembrie 1940*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Scripta, 1992, p. 33).

[448] În fapt, şeful Serviciului Militar Secret german (*Abwehr*).

[449] Faptul, cercetat de către toţi biografii amiralului Wilhelm Canaris, nu a fost dovedit pe deplin niciodată.

mărturisirile sale - şi-i spune să formeze o echipă de legionari din poliţie şi să execute pe toţi cei care erau acolo [la Jilava], cam 84. Victor Biriş, care se găsea în aceeaşi situaţie ca Sima, ca să nu fie descoperiţi, e executat ordinul. S-a dus la poliţie şi le-a spus: <<Să mergem să răzbunăm pe Căpitan!>> Şi, cu această minciună, a înflăcărat pe legionarii care erau în poliţie şi i-a dus la Jilava. Mai întâi au cercetat toate camerele unde erau închişi Murozov, Gabriel Marinescu, general Bengliu, general[colonel] Gherovici, maior Macoveanu şi alţi ofiţeri şi subofiţeri [...] Victor Biriş a mai spus că, în caz că va fi liber, se pune la dispoziţia Securităţii, devenind agent informator.

9. A început să înşiruie tot felul de atacuri împotriva Mişcării Legionare, aducând în acelaşi timp elogii Partidului Comunist, care, singurul, prin şeful şi guvernanţii săi a făcut din România o ţară frumoasă ca soarele de pe cer. A arătat toate fabricile pe care le-a vizitat în oraşele din România, mai ales în Bucureşti, cu blocuri ridicate în toate cartierele mărginaşe, care aveau faimă rea altădată. Nimeni nu avea voie să spună părţile negative ale Partidului, ca de exemplu închisoarea Piteşti, Gherla, Jilava, Aiud, omorârea lui Pătrăşcanu, Flueraş, Maniu, Gheorghe Brătianu, Gh. Mironescu, Constantin Angelescu, ministrul Instrucţiunii, etc."[450]

(Andrei Rigea, *Martiri şi iscarioţi. Amintiri din închisoarea de la Aiud*, în Orientări pentru legionari, Erding/Bavaria, anul XV, nr. 133, ianuarie-martie 1972, pp. 4-9, urmate de *Câteva observaţii* ale editorului, pp. 9-11, o discuţie pe marginea credibilităţii sursei Victor Biriş).

[450] Victor Biriş avea să fie, după eliberarea din închisoare, ucis la Securitate, care însă i-a înscenat o sinucidere în Gara Mediaş. Horia Sima însuşi a aflat şi comentat dezvăluirile lui Victor Biriş din 1962: el a afirmat că Securitatea îl supusese, la închisoarea din Suceava, unui "regim special", unde avea să aleagă între moarte sau "înmuierea" lui. După şase luni de tratament în subteranele închisorii a ieşi un alt **Victor Biriş**, o "epavă omenească", "o altă fiinţă care reacţiona ca un automat", ceea ce însemna că pe declaraţiile sale nu se putea pune temei. A fost plimbat, alături de alţi legionari, prin ţară, pentru a admira "realizările" PCR, iar poi dus la Aiud, unde aveau să se facă dezvăluirile. În anul 1964, Victor Biriş a beneficiat printre cei dintâi de amnistia generală (cf. Horia Sima, *Ultimul discurs al lui Biriş*, în "Ţara şi Exilul", ianuarie-februarie 1972, retipărit în Horia Sima, *Antologie legionară. Opera publicistică în şapte volume*, II, Miami Beach, 1994, pp. 228-234).

Anexa 25

Fragmente din scrisoarea adresată de Ion Pantazi inginerului Aurică Ionescu (München, 29 noiembrie 1995)

Stimate Domnule Aurel Ionescu,

Am primit scrisoarea dumitale şi trebuie să-ţi mulţumesc pentru banii trimişi, dar în acelaşi timp să te rog să nu mai repeţi niciodată acest lucru deoarece mă simt foarte prost.

Cunoşteam faptul că cei trei fuseseră mâna dreaptă a Căpitanului, precum şi rolul generalului [Gheorghe=Zizi] Cantacuzino [Grănicerul][451], însă acest era singurul care sta cu el în birou.

[...]

Despre colaborarea Horia Sima - [Mihail] Moruzov - Nichi Constantinescu[452] din păcate ştiu destul de puţin.

După condamnarea lotului Mareşal Antonescu[453], a venit la noi acasă doamna Cristescu, soţia lui Eugen Cristescu, care printre multe altele mi-a spus că ştie de la soţul ei următoarele: Eugen Cristescu a fost numit Şef al Siguranţei Statului trei zile după arestarea lui Moruzov - Nichi Constantinescu[454]. Deoarece Horia Sima era prim-ministru[455], a fost curios să-i citească dosarul, dar nu l-a găsit. Cele trei zile în care nu era nimeni şef vechiul aparat de conducere a girat Siguranţa Statului. Întrebându-i pe aceştia despre dosarul lui Horia Sima, toţi au afirmat că nu ştiu nimic. Abia după un an şi jumătat, Eugen Cristescu a aflat

[451] Preşedintele Partidului "Totul pentru Ţară" ce reprezenta, pe plan politic, Mişcarea Legionară (1935-1937).

[452] Eroare, în realitate fiind vorba de Niky Ştefănescu, şef al Siguranţei şi şef de secţie în *SRS*.

[453] Bucureşti, 17 mai 1946.

[454] La 5 septembrie 1940.

[455] Eroare: Vice-prim-ministru, şeful Guvernul fiind Generalul Ion Antonescu.

că întreaga arhivă a fost făcută în dublu exemplar şi a aflat locul acestui depozit, care nu era la Siguranţa Statului. Atunci, citind dosarul lui Horia Sima, a aflat că **era agentul lui Moruzov şi al lui Nichi Constantinescu încă din 1938**. Doamna Cristescu nu ştia nimic mai mult. Deoarece această ştire este de mâna a doua, nu o pot afirma cu certitudine.

Desigur, acest dosar al lui Horia Sima se află şi astăzi în mâinile SRI, care este vechea Securitate, dar probabil că în momentul de faţă nu este în interesul SRI de a-l da publicităţii [...]

Anexa 26

<u>Din însemnările prof. D. Găzdaru pe marginea *Memoriilor* lui Horia Sima (1979)</u>

[...]

Cu această scenă fantezistă[456] îşi încheie Horia Sima bluful. Care-i realitatea o ştim din declaraţia lui Biriş păstrată în Arhivele Statului, în dosarul nr. 65093, şi utilizată de noi în *Pământul Strămoşesc*, nr. 7, pagina 68 şi urm., pentru a dovedi că Horia Sima <<lucra>> cu Moruzov încă din septembrie 1938. Tot aşa de precisă ca a lui [Victor] Biriş, dar mai cuprinzătoare[457], este o mărturie trimisă la Secretariatul *Pământului Strămoşesc* cu data New York 10 aprilie 1978. Încă nu suntem autorizaţi să publicăm detalii referitoare la provenienţa ei. Deocamdată îi dăm conţinutul în rezumat:

Există la Londra un fost căpitan, Gh[eorghe] Dr[eve], care îmi scrie despre Horia Sima că, fiind orfan de tată şi dorind să studieze Literele la Bucureşti, dar neavând bani să se întreţie, a intrat ca mic agent în serviciile lui Moruzov. La primirea lefii şi la iscălirea statelor de plată a fost văzut mai mulţi ani la şir de către lt. col. Valeriu Constantinescu din cavalerie, care şi el primea leafă de la Moruzov.

În concluzie, legăturile lui Horia Sima cu Moruzov sunt cu mult anterioare anului 1938. Alibiul este, deci, o chestiune răsuflată complet. Cineva din legionarii care au contribuit la demoascarea primă a imoralităţii se întreba melancolic deunăzi ce va gândi legionărimea când va afla că nevrednicul care a condus-o a fost un abominabil *trădător*!

("Pământul Strămoşesc", nr. 5, 1979, p. 200).

---

[456] Relatare despre întâlnirea cu Niky Ştefănescu

[457] Vezi, mai sus, *declaraţie lui Victor Biriş* în relatarea lui D. Groza.

Anexa 27

<u>Interviul acordat de Dumitru Groza, fost camandant al Corpului Muncitoresc Legionar, la 2 septembrie 1993</u>

Reporter: Ce s-a întâmplat la Aiud, în primăvara anului 1963[458], la secţia a II-a, cu ocazia aşa-ziselor "auto-analize"?

D. Groza: Ne aflam într-o cameră specială, în care au fost strânşi mai mulţi:

A. **Grade legionare** (grade conferite de Căpitan) printre care:

1. Radu Mironovici; 2. Preot Dumitrescu Borşa
3. Iosif Costea; 4. Augustin Bidianu
5. Victor Vojen; 6. Tache Savin
7. Dumitru Chica; 8. Androne Bulhac
9. Dumitru Groza

B. **Legionari**

1. Ilie Niculescu; 2. Luca Dumitrescu
3. Nistor Chioreanu; 4. Hristofor Dancu (călugăr)
5. Ion Agapie, 6. Ion Rusu
7. Călin Aurel; 8. Mircea Dumitrescu
9. Victor Biriş; 10. Radu Budişteanu
11. Ing. Parpalac (şef de cameră);
12. Ion Damian (învăţător); 13. Mureşanu (ajutor şef de cameră)
14. Constantin (Titi) Cristescu
15. Gheorghe Sârbu (ajutor al lui Ilie Niculescu)

C. **Nelegionari**

1. Preot Dumitru Stăniloae; 2. Petre Pandrea

În faţa tuturor acestora, Victor Biriş[459] a făcut următoarele declaraţii:

---

[458] După alte relatări, în decembrie 1962.

[459] Remarcăm că declaraţia lui Victor Biriş, făcută în închisoare, s-a realizat practic sub controlul Securităţii, pe atunci pe când, în 1962-1964, să făceau aşa-zisele autocritici ale "foştilor" în vederea eliberării lor. Vezi însă despre Victor Biriş şi rolul său în

În vara anului 1938 am însoţit pe Horia Sima în Grădina Botanic din Bucureşti, în care avea o întâlnire cu un domn inginer, pe min rugându-mă să rămân în urma lor pentru a le asigura paza. Din discuţiil lor am auzit următoarele: <<Dragă Horia, e momentul să acţionezi, trebuie să acţionezi!>> Au discutat şi alte lucruri, pe care eu nu le-am înţeles. După circa 16-20 de minute de discuţii, şi-au strâns mâna şi s-au despărţit. L-am întrebat după aceea cine era respectivul <<domn>>? <<Mihail Moruzov!>> - mi-a răspuns Sima. Eu ştiam cine era acel <<domn>>, dar am vrut să aflu dacă-mi va spune adevărul. Urmare acestei discuţii: s-au văzut efectele.

Referitor la <<cazul Jilava>>, Biriş afirmă:

În zilele când se opera deshumarea Căpitanului şi Nicadorilor, el a informat pe Sima că auzise la Preşedinţia Consiliului de Miniştri că generalul Ion Antonescu intenţionează să transfere deţinuţii din închisoarea Jilava la Văcăreşti pentru a-i pune la adăpost. Temându-se că Moruzov, la un viitor proces ce urma să-l facă Antonescu, ar putea dezvălui raporturile lui cu Horia Sima, au căzut amândoi [Horia Sima şi Victor Biriş] de acord să-i suprime pe toţi cei care au contribuit la asasinarea Căpitanului şi [la asasinarea] tuturor legionarilor ucişi în perioada de prigoană[460].

(Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti. 1927-1941*, Bucureşti, Editurii FFPress, 1996, p. 393-394).

---

menţinerea relaţiei Horia Sima-M. Moruzov, în acest volum, reconstituirea lui N. Meianu pe baza documentelor inedite din arhivele Ministerului de Interne al României.

[460] Despre depoziţiile lui Victor Biriş în 1962 vezi, mai sus, Andrei Rigea, *Clubul Mare de la închisoarea Aiud (Camera 353). Autocritica lui Victor Biriş*

CUPRINSUL

Tipar executat de
S.C. DOSOFTEI S.A. Iaşi
Str. Sf. Lazăr nr. 49
Telefon: 032/137060

Istoria Mişcării Legionare este, deja, extrem de bogată şi cunoscută, în România şi în întreaga lume, graţie îndeosebi rolului jucat de Legiune pe scena politică a Bucureştilor în anii '20-'40, şi nu numai atât, precum şi datorită marilor spirite care s-au înrolat în Mişcare de-a lungul anilor - Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran şi atâţia alţii. Până în prezent au fost studiate importante capitole din trecutul Gărzii de Fier. S-au publicat numeroase monografii şi sinteze, culegeri de studii şi articole, contribuţii disparate, volume de documente, bibliografii şi, mai cu seamă, lucrări memorialistice, acestea din urmă deosebit de numeroase şi de o calitate variată. Cu toate acestea, unele probleme ale istoriei legionare au fost şi au rămas în umbră. Între acestea, indiscutabil, pe un loc de seamă se află şi acelea pe care prezentul volum îşi propune să le abordeze:

* *A fost sau nu, mai cu seamă în perioada 1938-1940, Horia Sima, fostul Comandant al Mişcării Legionare dintre 1940 şi 1993, colaborator al faimosului Serviciu Secret Român condus de Mihail Moruzov?*

* *Succesele şi acţiunile lui Horia Sima în epocă se explică cumva prin faptul respectiv?*

A fost vinovat, în vreun fel, Horia Sima de moartea lui Corneliu Zelea Codreanu, fondatorul, inegalabilul şi, deocamdată, unicul* ***Căpitan al Mişcării Legionare?*

* Altfel spus, ce anume a fost mai întâi Horia Sima: **lider politic ori spion, legionar ori, dimpotrivă, trădător al Mişcării fondate la 24 iunie 1927 de Căpitan**?

Acestor probleme, şi altora la fel de numeroase şi de dificile, încearcă să le răspundă studiile şi documentele reunite în acest volum, intitulat, nu întâmplător **„Horia Sima în faţa istoriei“.**

ISBN 973-9135-85-4